

Concept notulen

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT

Jaar

2022

Vergaderdatum

9 november 2022

Publicatiedatum

1 december 2022

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	2
Opening	3
Afscheid Statenleden Arjan Koerts (ChristenUnie) en Jeroen Bart (GroenLinks)	3
Onderzoek geloofsbrieven Jurgen Hillaert (GroenLinks), Harry Wolting (ChristenUnie) en Ellen Brinksma (GroenLinks)	9
Beëdiging kandidaat-statenleden Jurgen Hillaert (GroenLinks), Harry Wolting (ChristenUnie) en Ellen Brinksma (GroenLinks) en kandidaat-commissielid Hamza Essabiri (DENK)	9
Agenda 9 november 2022	10
Verslag Provinciale Statenvergadering 21 september 2022	10
Statenvoorstel Benoeming lid en plaatsvervangend lid commissie geloofsbrieven (PS2022PS21)	11
Statenvoorstel Benoeming twee leden Provinciale Commissie Leefomgeving (PS2022RGW110)	11
Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19)	11
Stemverklaringen	142
Stemming	145
Sluiting	150
Toezeggingen	152
Index	153

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw T. De Boer, Utrecht (GroenLinks), mevrouw W. De Boer-Leijnsma, Eemnes (PvdA), de heer J. Breur, Veenendaal (SP), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw E. Brinksma, Leersum (GroenLinks), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), mevrouw F. Demir, Amersfoort (DENK), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (BVNL), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (Socialisten Utrecht), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J. Hillaert, Veenendaal (GroenLinks), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), mevrouw O. De Man, Zeist (VVD), de heer G. Mulder, Utrecht (PvdA), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer P.D. Overkleeft, Amersfoort (D66), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), mevrouw M. Stegenga, Veenendaal (CDA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21) (aanwezig bij de stemmingen), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer J.C. van Wijk, Zeist (JA21), de heer H. Wolting, Vijfheerenlanden (ChristenUnie).

Afwezig: de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21) (afwezig bij de beraadslagingen),

Aanwezig: gedeputeerden de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), mevrouw drs. W.R.C. Sterk, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa).

Afwezig: gedeputeerde de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie),

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 9 november 2022

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, Commissaris van de Koning

Plaatsvervangend statenvoorzitter: -

Griffier: de heer R. Poort

Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 10.33 uur.

1.

Opening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. Ik open de vergadering van Provinciale Staten van de provincie Utrecht. Fijn om u allemaal vandaag hier in de Statenzaal te ontmoeten. Ik heet ook degenen die ons via de livestream volgen van harte welkom.

Dames en heren, wij hebben een aantal berichten van verhindering voor vandaag. Dat zijn de leden mevrouw Welschen, mevrouw Keller en de heren De Harder en Weyers en Van der Steeg. Zij hebben zich afgemeld voor deze vergadering. De heer Kamp zal later in de vergadering verschijnen. Dat zijn in ieder geval de mededelingen van aanwezigheid.

Dames en heren, u hebt met elkaar meegemaakt straks dat we na de beraadslagingen over hetgeen op de agenda staat stemmingen over de moties en de amendementen en het statenvoorstel zelf via digitale wijze zullen laten verlopen. Dat betekent ook dat de stemming fysiek in deze zaal zal plaatsvinden en dus niet langer digitaal op afstand. Dus dat is ook wel belangrijk om te memoreren dat we dat vandaag zo zullen doen.

2.

Afscheid Statenleden Arjan Koerts (ChristenUnie) en Jeroen Bart (GroenLinks)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik ga over naar agendapunt 2. Dat is het afscheid van de statenleden Arjan Koerts van de ChristenUnie en Jeroen Bart van GroenLinks. Ik heet familie en belangstellenden van beiden van harte welkom op de publieke tribune om dit bijzondere moment ook met elkaar mee te maken. Ik zal Jeroen en Arjan nu graag gaan toespreken.

Beste Jeroen, beste Arjan, als jullie voorzitter sta ik hier enigszins met een bezwaard gemoed. Ik zal jullie persoonlijk missen. En ook onze provinciale democratie laat met jullie vertrek een veer. Vanzelfsprekend krijgen jullie beiden competente en goede opvolgers, maar de klus waar we samen aan begonnen zijn, het besturen van onze mooie provincie, kunnen we niet met elkaar afmaken. Veel van onze collega's hebben al eerder in deze statenperiode de moeilijke afweging gemaakt dat, alles tegen elkaar afwegend, het beter is om te vertrekken. Utrecht is daarin niet uniek. In januari 2020 namen ook twee Friese Statenleden tegelijk afscheid, omdat zij het statenwerk niet meer konden combineren met hun reguliere werk en hun privéleven. Duidelijk is dus dat dit niet beperkt blijft tot Friesland en Utrecht alleen, en ook niet tot de provinciale volksvertegenwoordiging, want in gemeenteraden, waterschapsbesturen en de Tweede Kamer zien we een toenemend aantal leden dat vroegtijdig vertrekt. Ik vind dat erg jammer. Tegelijk zet deze werkelijkheid ons aan het denken. Zijn er oorzaken? Zijn er oplossingen? Op de drempel van een nieuwe statenperiode doe ik graag de oproep om daarover met elkaar in gesprek te gaan. Op

voorhand lijken mij twee aspecten in volgorde van doorslaggevendheid van belang om in dat gesprek te betrekken.

Ten eerste de vraag hoe de volksvertegenwoordigers kunnen worden geholpen en toegerust hun taak goed zichtbaar en herkenbaar uit te voeren zonder dat daarbij een te grote wissel wordt getrokken op de andere activiteiten en het privé- en gezinsleven. De dagelijkse maalstroom van beleidsproducties, voorstellen en besluiten kluistert ons te veel aan dit provinciehuis zelf. Het houden van voldoende ruimte om buiten zichtbaar te zijn, staat onder druk. U weet het, ik zeg het hier vaak: de provincie is niet hier, maar die ligt daarbuiten. Hierin ligt een opdracht voor onszelf, voor het College en voor onze organisatie. Ik stel voor om bij de start van de komende statenperiode hier wat langer bij stil te zijn en bij aanvang van die periode goede afspraken met elkaar te maken om elke nieuwe volksvertegenwoordiger ook goed toe te rusten en te steunen in de belangrijke taak.

Het tweede punt is de vergoeding of schadeloosstelling die provinciale volksvertegenwoordigers ontvangen. Die is al jaren te laag en onvoldoende in verhouding met die van bijvoorbeeld gemeenteraadsleden. Het gaat hierbij niet om een eis, om een exorbitante eis, voor een omvangrijke tegemoetkoming. Het gaat om een bedrag wat je in staat stelt om de verminderde mogelijkheid om ander betaald werk te doen volledig te compenseren. Ondanks dat de provincies daar zelf de kosten voor dragen, hebben opeenvolgende ministers lang gedraald om hier daadwerkelijk wat aan te doen. Leuk is natuurlijk dat onze minister van BZK, onze Hanke – zo mag ik haar noemen hier – nu eindelijk de knoop heeft doorgesneden en een voorstel aan de Kamer heeft gestuurd. Net iets te zunnig, maar toch. Ik verwacht dat er, dankzij eenstemmige reactie vanuit de consultatie en een motie van het Kamerlid Bisschop, een substantiële verhoging komt die vergelijkbaar is met een gemeenteraadslid in 100.000+-gemeenten. Dat lijkt mij niet meer dan terecht.

Beste Jeroen en Arjan, ik hoop dat jullie mij mijn vrijmoedigheid vergeven om jullie afscheid aan te grijpen voor deze persoonlijke ontboezemingen van een overigens trotse voorzitter. Want trots ben ik op onze Provinciale Staten en het belangrijke werk dat wij met elkaar voor de mensen, bedrijven en organisaties voor de provincie Utrecht doen. Daarbij past vanzelfsprekend ook een woord van dank aan jullie, ieder afzonderlijk, voor de bijdragen die jullie aan dit werk hebben willen leveren.

Beste Jeroen, mag ik met jou beginnen? Deze bijbaan was ook voor jou nog net niet een paar maanden vol te houden. Dat is veelzeggend. Je hebt er mee geworsteld: kan ik deze bestuursperiode niet alsnog volmaken? Maar jij bent wel een beetje het type van 'alles of niets': jij doet de dingen met volle inzet; of je doet ze dan maar liever niet. Je hebt ons laten weten dat je in het statenlidmaatschap niet alles nu meer kunt geven. Stoppen op dit moment, in het zich van de haven, toont de urgentie van je beweegredenen. Door gezondheidsproblemen ontbeerde je al wat langere tijd de noodzakelijke energie om de dingen te doen met de volle energie waarmee je ze wil doen. En op halve kracht doorgaan, dat is niets voor jou. Dan kom je in gewetensnood. Tegelijkertijd speelt ook dat punt van die financiële vergoeding voor jou. Belangrijk genoeg om ook daarvoor de pers op te zoeken, of de pers heeft jou daarvoor opgezocht. Dat leverde een mooi en, denk ik ook, mooi steunend verhaal in Trouw voor alle volksvertegenwoordigers in Nederland. Ik heb daar zojuist het mijne over gezegd, hoe ik daar zelf in sta. Nu zeg ik het mijne over jou, Jeroen.

Jouw vertrek is een verlies voor de Utrechtse Staten, want wij willen niet minder, maar meer Jeroen Bart. Contentieus en onkreukbaar. Nauwgezet en nooit afgeleid tijdens vergaderingen; tenzij Ajax speelt, maar dat schijnt een GroenLinks-dingetje te zijn. Wij kennen je als een krachtig Statenlid. Goed voorbereid, inhoudelijk sterk, een bevlogen debater. Niet bang voor wie je tegenover je hebt. Met niemand de discussie ontwijkend. Je bent ook bereid geweest om een stap extra te zetten toen je na het afscheid van Karin Boelhouwer het duo-fractievoorzitterschap met Marjolein op je nam. Even voor de duidelijkheid: 'Bart' is toch je achternaam. We hebben hier namelijk een tijd gedacht dat je 'Jeroen Links' heette, maar dat blijkt achteraf jouw verkorte weergave te zijn van 'Jeroen

Bart van GroenLinks'. Ja, zo sterk identificeer je je met je idealen van jouw partij, dat je soms je eigen naam vergat. Dat is nog eens toewijding. En toegewijd kennen we je, met onvermoeibare aandacht voor klimaat, de energietransitie, duurzaam bouwen en inclusiviteit. Voor ons blijf je gewoon Jeroen Links.

Beste Jeroen, toen jij overstapte van VWS naar Binnenlandse Zaken dacht je even van Hugo de Jonge af te zijn, totdat ook hij de gelederen van BZK kwam versterken. Je weet dus maar nooit hoe het balletje rolt. Dat geeft mij troost. Misschien mogen wij, als Utrechtse Staten, hopen op een weerzien met Jeroen Bart. Linksom of rechtsom. Nou ja, ik denk eerder linksom in jouw geval. Veel dank voor wat je voor de provincie hebt betekend. Het ga je goed, Jeroen.

Beste Arjan. Ja, u mag straks allemaal applaudisseren nadat ik klaar ben.

Beste Arjan, nu ben jij aan de beurt. Je hebt je ingezet voor het behoud van natuur en landschap, voor welzijn en cultuur, maar ook voor gelijke kansen. Zo was jij niet alleen betrokken bij de verbreding van de Rijnbrug en het succes Naakt, maar vooral ook bij de verbreding van de mogelijkheden voor mensen met een functionele beperking. Pas als je zelf tot de populatie behoort, realiseer je je hoe nodig die verbreding is. Je hebt velen daarbij de ogen geopend. Dan bedoel ik niet alleen de fysieke toegankelijkheid van gebouwen of het openbaar vervoer. Ook de toegankelijkheid voor bepaalde beroepsgroepen, bijvoorbeeld de beroepsgroep van de politieke ambtsdragers, wat wij met elkaar zijn. Van de circa twaalfduizend volksvertegenwoordigers en bestuurders in ons land heeft nog geen half procent een structurele functionele beperking, tegen tien tot vijftien procent van de Nederlandse bevolking. Dan kun je niet spreken over een afspiegeling van de samenleving. Kennelijk is de drempel om politiek actief te worden te hoog. Daarom heeft minister Hanke Bruins Slot – haar naam klinkt opnieuw in deze zaal – een aanjaagteam met ambassadeurs ingesteld, die hun eigen ervaring inzetten om de politieke en bestuurlijke participatie voor mensen met een beperking te vergroten. Maar ook de naam Arjan Koerts mag hier klinken. Jij, Arjan, je hebt je namelijk tomeloos ingezet voor meer diversiteit en inclusie onder de volksvertegenwoordigers. Je bent druk geweest met het bezoeken van prominenten om dit onderwerp ter sprake te brengen. Je hebt vooroordelen helpen overwinnen. Heel veel dank daarvoor. Waar het de uitoefening van politieke functies betreft, zou jij mensen met een beperking graag in dezelfde uitgangspositie willen zien als mensen zonder beperking: gelijke kansen voor ieder. Het verbaast ons niet dat je een van de vier leden bent van genoemd landelijk aanjaagteam. In die rol spoor je gemeenten, waterschappen en provincies aan om zich toegankelijk op te stellen en passende vormen van ondersteuning te bieden. Jij helpt zo de politiek en het bestuur veelkleuriger te worden. En daarmee dus democratischer, want daar gaat het om. Het openbaar bestuur roept om gemeenteraadsleden, wethouders en statenleden met een beperking die de interesse en participatie in politiek en bestuur kunnen bevorderen, die een voorbeeld kunnen zijn. Jij hebt van jezelf zo'n voorbeeld gemaakt. Dat geeft veel respect en dat vind ik zeer te prijzen.

Beste Arjan, je moet nog altijd een kleine omweg maken om in onze splitlevel-statenzaal te komen. Misschien heeft dat een zekere symboliek, dat je een omweg moet maken om bij je doel te komen. Maar je komt op mij over als iemand die zijn eigen boontjes dopt en de doelen weet te bereiken die je jezelf hebt gesteld. Als iemand die liever zelf dingen ter sprake brengt dan dat er over hem, voor hem en zonder hem gedacht wordt. Dat zijn zeer sterke uitgangspunten, ook voor jouw leven, jouw mooie, rijke leven, na dit statenlidmaatschap. Dank voor jouw inzet, Arjan, voor de provincie Utrecht. Ik wens je alle succes toe bij de vele volgende avonturen die voor jou zullen volgen. Dank je wel.

[applaus]

Dames en heren, dan geef ik nu heel graag het woord aan Henriëtte Rikkoert, die ook iets tot haar collega Arjan Koerts zal zeggen. Ga je gang.

Mevrouw **RIKKOERT**: Arjan, het valt jou en ons niet gemakkelijk dat je het statenlidmaatschap op moet geven. Je hebt je altijd met hart en ziel, en met plezier en deskundigheid ingezet voor onze provincie Utrecht. Je bent een toegankelijk persoon, hartelijk, betrokken en tegelijk bescheiden. Je bent een waardevolle toevoeging aan onze fractie. We vinden het ook ontzettend jammer dat je gaat stoppen. Je zet je in voor een maatschappij waarin iedereen ertoe doet en mee kan doen. Jarenlang heb je je als Raadslid en als Statenlid ingezet voor een toegankelijke en inclusieve samenleving. In de provincie begon dat toen je in 2017 naar aanleiding van een negatieve ervaring tijdens het verlenen van assistentie door een buschauffeur een melding had gedaan. Daarna werd een campagne gelanceerd over het reizen met een rolstoel. Dat was onder meer ook als ervaringsdeskundige de aanleiding dat jij de portefeuille ov voor je rekening nam.

Ook konden wij humor daarin van jou zeker waarderen. De statenzaal heeft een nieuwe audiovisuele installatie gekregen en die is uitgebreid getest. Dat hebben we vanmorgen ook nog weer eens uitgeprobeerd. Bij een van die eerste tests zijn de microfoons uitgeprobeerd met een nepmotie die de Staten opriep om voortaan staand te vergaderen, , omdat het gezonder zou zijn. Nou, dat voelde wel wat ongemakkelijk, omdat jij ook in de statenzaal zat. Iedereen aarzelde. Maar je nam als eerste het woord. Je was voor, omdat je ervan uitging dat de Statengriffie het staand vergaderen dan wel zou faciliteren.

Toegankelijkheid geldt voor jou, zeker ook in bredere zin als het gaat om inclusie. Zo moet er voortdurend gewerkt worden aan inclusie in programma's, zoals recreatie, toerisme, erfgoed, natuur en ga zo even door, zodat geen enkele inwoner buiten de boot valt. Gelukkig blijf je nu nog steeds onderdeel uitmaken van het aanjaagteam Politieke Participatie van mensen met beperking, zodat belemmeringen worden weggenomen.

Onderlinge relaties en verbinding vind je belangrijk en is ook noodzakelijk om in de politiek tot meerderheden te komen. Dat is je ook gelukt. Je had als doel om het ov en mobiliteitssysteem te verbeteren en je zette je in voor gezonde en duurzame vormen van vervoer. Om het ov eenvoudig financieel toegankelijk te maken, lanceerde je samen met Partij voor de Dieren het betaalbaar provinciaal ov-abonnement en je maakte je hard voor het pontje bij Nieuwer Ter Aa.

Je bent ook een grensbewoner: woont in Veenendaal op de grens van Utrecht en Gelderland. Jij bent onze contactpersoon in de Foodvalley en hebt ook de belangen van de regio Foodvalley goed behartigd. Zo heb je aandacht gevraagd voor een betere aansluiting op het station Veenendaal de Klomp en diende je een motie in voor verbreding van de Rijnbrug. En volgens mij gaat het dan toch eindelijk gebeuren.

Arjan, ik ga afsluiten. We willen je hartelijk danken voor je inzet, je doorzettingsvermogen en ook gezelligheid bij ons in de fractie. We wensen jou en jouw gezin veel geluk en zegen.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Henriëtte. Dan geef ik nu graag het woord aan Marjolein van Elteren, die Jeroen Bart zal toespreken.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u wel, voorzitter. Lieve Jeroen. Laat ik maar met het belangrijkste beginnen, dan is het maar vast gezegd: wat gaan we je enorm missen. We gaan je missen als teamspeler in onze fractie en in je korte carrière als duo-fractievoorzitter, altijd bereid om mee te denken, sociaal, vriendelijk, solide. Een politicus die je in elke GroenLinks-fractie eigenlijk wel zou willen hebben. We gaan je ook missen als bevlogen Statenlid. Misschien is het je sportersmentaliteit, maar als Statenlid kennen we je als iemand die voor het politieke werk nooit genoeg nam met een zes-zonder-stress, zoals we dat op de middelbare nog wel eens noemden. Je ging er voor de volle honderd procent voor. Je was altijd goed voorbereid en op een ontspannen ogende wijze ging je vervolgens het debat aan waar je je als een vis in het water voelde. Naast dat het altijd

genieten was van je gloedvolle betoog, hebben we ook genoten van de interrupties heen en weer tussen jou en René Dercksen. Want 'niet reageren' was voor jou zelden een optie. Vaak zag je aan je houding al dat je in de startblokken stond om weer met wat feiten te strooien en voor elk onderzoek wat werd aangehaald, was er wel weer een tegenonderzoek wat, wat anders bewees. Gelukkig hebben we social media nog, dus ik ga er eigenlijk vanuit dat het laatste debat tussen jou en René nog niet plaatsgevonden heeft.

Je harde werk in de Staten was niet zonder succes. In het begin van de Statenperiode gaf je aan dat de vraag 'hoe laat je de wereld een beetje mooier achter dan dat je hem vond' je in je dagelijks leven drijft en dat dat ook is wat je richting de politiek getrokken heeft. En na 3,5 jaar in de provinciale politiek kunnen we concluderen dat dat hier wel gelukt is. Door jouw inzet werd brede welvaart een belangrijk uitgangspunt voor het provinciale economisch beleid en werden er voorstellen aangenomen om lokaal eigendom bij energieopwek te borgen. Je was ook een van de aanjagers voor steviger beleid op het gebied van circulaire economie, met als resultaat onder meer het Convenant Duurzaam Bouwen, om maar wat dingen te noemen. En zelfs in je afscheidsbrief – het werd net al even aangehaald – kon je het niet laten om aan te geven dat de vergoeding voor Statenleden toch echt omhoog moet. De beperkte vergoeding leidt ertoe dat het Statenlid zijn niet voor iedereen een optie is. En juist het idee dat iedereen mee moet kunnen doen was voor jou zo belangrijk in je statenwerk. Of het nou om economisch beleid ging, om de energietransitie of om hoe we hier in het provinciehuis omgaan met corona en het wel of niet fysiek vergaderen.

En ergens, wij hadden misschien ook wel het gevoel dat we je niet voor de volledige periode gingen behouden en waren we ervan overtuigd dat jij misschien wel sneller dan verwacht terecht zou komen in de Raad van Utrecht, de Tweede Kamer of misschien wel wethouder, mocht je dat ambiëren, maar in plaats daarvan besloot jij, met de finish eigenlijk al in zicht, dat een 70-urige werkweek niet vol te houden is. Niet als je chronische gezondheidsklachten hebt, maar ook niet als je nog tijd over wil hebben voor de andere leuke dingen in het leven, zoals een festival bezoeken met vrienden, een concert pakken in Tivoli Vredenburg, thuis bordspellen spelen met je vriendin of, nou ja, ieder zijn hobby's, een wedstrijd van Ajax bezoeken. We houden er wel stiekem rekening mee dat je je politieke ambities niet voorgoed aan de wilgen hangt. Daarvoor is er nog veel te veel om voor te strijden en ben jij te idealistisch ingesteld om echt lang aan de zijlijn te blijven staan. Maar voor nu, dank je wel voor je inzet. En je weet ons te vinden als er weer een stukje wereld verbeterd moet worden. Dank je wel.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Marjolein. Arjan Koerts heeft aangegeven dat zijn mooie brief, die hij aan mij als voorzitter heeft geschreven, zijn woord en ook woord van dank is aan u allen. Jeroen Bart wil ik graag vragen om nog de gelegenheid te nemen om te reageren op hetgeen gezegd is. Jeroen, ga je gang.

De heer **BART**: Zo. Ik ben er een beetje stil van. Maar goed. Geachte Statenleden, zal ik maar vast beginnen met mijn bijdrage voor de Begroting van 2023 dan? [...] Ja. Nee, de verleiding is heel groot om meteen weer in de politieke modus te schieten, maar ik ga toch proberen om die verleiding te weerstaan. Het is misschien ook een beetje het ongemak dat het dan hier nu ineens over de persoon gaat en niet over de inhoud, want daar voel ik me toch meestal iets gemakkelijker bij.

Ja, net als volgens mij jullie allemaal, ben ik hier namelijk vier jaar geleden begonnen, zoals Marjolein zei, met het idee van 'laten we de wereld een stukje beter achterlaten'. en ik vond het een enorme eer dat ik hier dat de afgelopen jaren met jullie heb mogen doen. Het is een bijzondere functie en een bijzondere manier ook van samenwerken met andere mensen. We zitten hier met allemaal mensen met een andere kijk op de wereld, die de wereld op een andere manier zien. En dan toch proberen om, ja, op die manier naar

vraagstukken te kijken, daarin te overleggen en ook die verschillen dan weer te overbruggen. En dat is volgens mij de kern van het werk wat we doen in dit huis: samen die verschillen overbruggen en dan toch de wereld een stukje beter maken. En ja, ik ben daar toch ook wel heel erg dankbaar voor. Jullie kennen me als een vrij idealistisch mens en vrij overtuigd van mijn eigen gelijk wellicht af en toe, maar ik heb ook heel veel geleerd juist van die andere gezichtspunten. En daar wil ik jullie ook allemaal ontzettend voor bedanken. En ja, ik ben ongeduldig, en politiek gaat soms langzaam – misschien wel een beetje te langzaam – voor de problemen waar we nu voor staan, denk ik soms. Maar ik hoop dat jullie me de komende tijd en de komende jaren daarin ook absoluut het ongelijk gaan bewijzen. En die afgelopen periode hebben we ook heel veel dingen bereikt. Marjolein noemde er net al eentje. Dat was eigenlijk degene waar ik het meest trots op ben misschien wel. Namelijk, dat we in de statuten van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij breder welvaart hebben verankerd als een van de kernbegrippen. Nou ja, met het uitspreken van die zin heb ik volgens mij in ieder geval de helft van de kijkers al in slaap gesust, maar toch is dat wel een heel belangrijk ding. En ik vond het vooral ook mooi, , omdat we daar uiteindelijk met dertien fracties gezamenlijk die keuze hebben gemaakt en dat dat toen ook eigenlijk gelukt is. Ik hoop dat dat in de toekomst ook zo blijft hier in deze Statenzaal, dat jullie met zijn allen samen kunnen werken om dit soort mooie dingen te bereiken.

Nou, er zijn nog een hele hoop andere dingen waar ik trots op ben, maar die ga ik hier niet allemaal noemen. Vaak is het ook zo dat je de resultaten daarvan eigenlijk pas, ja, later ziet. En dat is in dit geval denk ik ook zo. Ja, ik ben heel benieuwd hoe dat uiteindelijk, ja, gaat zijn. En, nou ja, ik weet niet of daar in die vier maanden het verschil hadden gemaakt, maar ja, het voelt echt wel heel jammer om zo vlak voor de finishlijn toch de keuze te hebben moeten maken om te stoppen. Ja, ik had het liever afgemaakt, maar, nou ja, het is nu even zo. Ik had het net over brede welvaart. Een van de belangrijke dingen in brede welvaart is dat je, ja, op een zorgvuldige manier omgaat met de natuur, dat je geen rooibouw pleegt op onze planeet. En ik had de afgelopen tijd wel het gevoel dat ik langzamerhand een beetje rooibouw op mezelf aan het plegen was. Daarom is het denk ik, ja, als het dan gaat over mijn idealisme en hoe ik naar de wereld kijk, is het misschien verstandig om daarin me dan ook te houden aan mijn eigen visie daarop en daarom nu het stokje over te dragen. Dit werk is een eer en als je het niet voor de volle honderd procent kan doen, dan is het denk ik beter als iemand anders het doet. En volgens mij hebben wij ontzettend goede opvolgers die dat stokje van mij kunnen overnemen.

Ik was heel blij om te lezen dat de vergoeding voor Statenleden dus inmiddels ook omhoog gaat. Dat is in ieder geval een stap in de juiste richting. Volgens mij verdienen jullie dat ook allemaal. Jullie zijn hier met enorm veel fanatisme, net als ik, al jaren aan het werk om deze provincie een stukje beter achter te laten. En volgens mij verdient onze politiek het ook dat je dat op een serieuze manier kan doen, dat je de tijd hebt om goed stukken te lezen, dat je de tijd hebt om – zoals onze commissaris ook aangaf – de provincie in te gaan en te praten met mensen voor wie wij hier dat beleid maken. Ik denk dat een hogere vergoeding daar een stap in de juiste richting is.

Ja ik wil daarnaast misschien ook nog even van dit moment gebruik maken om een hele hoop mensen te bedanken. Allereerst de mensen die hier ons ondersteunen hier in dit huis. Dus dat gaat dan over de fractie-mensen, maar ook de mensen die de catering doen, alle mensen die ons hier verzorgen terwijl wij hier debatteren over het beleid. Ik denk dat jullie niet half weten hoe belangrijk jullie zijn en zonder jullie is het hele politieke proces niet mogelijk. Dus ik wil jullie daar ook hartelijk voor bedanken. En dat geldt overigens ook voor onze fractiemedewerker, Pieter. Fractiemedewerkers worden niet heel vaak genoemd hier, maar eigenlijk altijd, als ik weer hulp nodig had op een stuk of als ik toch nog even wilde sparren met iets, dan kon ik altijd bij hem terecht. En nou ja, dat ga ik ontzettend missen, die samenwerking en daar wil ik je ook heel erg voor bedanken. Nou, dat geldt ook voor mijn hele fractie natuurlijk. Ik ga jullie ontzettend missen, de knuffelfractie. Dat is bij mij ook

letterlijk, want toen het op een gegeven moment even wat minder ging met mijn gezondheid vorig jaar, toen hebben ze me naar mijn huis een knuffel gestuurd. Nou ja, dat zal ik nooit vergeten. Dat was heel lief. En nou ja, ook op de manier waarop wij samen hebben gewerkt, ja, dat is ontzettend fijn. En ja, ik ga jullie daarin enorm missen. Nou ja, tot slot wil ik ook graag de gedeputeerden bedanken voor een ontzettend fijne samenwerking. Ik heb het altijd enorm gewaardeerd. En dat geldt ook voor onze commissaris. Hans, dank je wel. en daar wil ik het bij laten.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Jeroen.

Dan wil ik nu Jeroen en Arjan vragen om even naar voren te komen, zodat ik de bloemen en de Roemer kan geven. Daarna – dat geef ik alvast even als punt van orde aan – wou ik even overgaan tot het beëdiging van de nieuwe Statenleden en het Commissielid. En daarna is er een langere schorsing, zodat u afscheid kunt nemen van Jeroen en Arjan en de nieuwe Statenleden en het Commissielid kunt feliciteren. Dus ik vraag nu even Arjan en Jeroen naar voren.

3.

Onderzoek geloofsbrieven Jurgen Hillaert (GroenLinks), Harry Wolting (ChristenUnie) en Ellen Brinksma (GroenLinks)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan ga ik nu over naar agendapunt 3. En dat is het onderzoek van de geloofsbrieven van de nieuwe Statenleden Jurgen Hillaert voor GroenLinks, Harry Wolting voor de ChristenUnie en Ellen Brinksma voor GroenLinks. Ik vraag de voorzitter van de Commissie voor de Geloofsbrieven om ons de bevindingen van de commissie mede te delen. Mevrouw Hoek, gaat uw gang.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. De Commissie voor onderzoek van de Geloofsbrieven is bijeen geweest en heeft kennisgenomen van de bescheiden van Jurgen Hillaert, Ellen Brinksma en Harry Wolting. De Commissie is van mening dat de bevindingen overeenkomstig de wettelijke vereisten zijn. Er zijn dus geen beletselen in de toelating van Jurgen Hillaert. Ellen Brinksma en Harry Wolting tot de Provinciale Staten van Utrecht.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Ik dank in u de Commissie voor het verrichte werk en stel vast dat er geen beletselen zijn tot toelating van de nieuwe leden tot onze vergadering.

4.

Beëdiging kandidaat-statenleden Jurgen Hillaert (GroenLinks), Harry Wolting (ChristenUnie) en Ellen Brinksma (GroenLinks) en kandidaat-commissielid Hamza Essabiri (DENK)

De **VOORZITTER**: Ik wou Jurgen Hillaert, Harry Wolting, Ellen Brinksma en ook Hamza Essabiri van DENK vragen om naar voren te komen, zodat ik hen kan beëdigen.

De **GRIFFIER**: Ik ga eerst de verklaring en belofte voorlezen, daarna de eed en daarna de commissieverklaring. Dan begin je met de verklaring en belofte.

Ik verklaar dat ik om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof

dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **HILLAERT**: Dat verklaar en beloof ik.

Mevrouw **BRINKSMA**: Dat verklaar en beloof ik.

De **GRIFFIER**: Dan de eed.

Ik zweer dat ik om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouwd zal zijn aan de Grondwet dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **WOLTING**: Zo waarlijk helpe mij God Almachtig.

De **GRIFFIER**: En dan krijg ik de verklaring belofte van als Commissielid. Ik verklaar dat ik om tot lid van een Commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het Provinciaal Bestuur naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **ESSABIRI**: Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik schors de vergadering voor het moment dat u afscheid kunt nemen van de Statenleden en de nieuwe Statenleden en het commissielid kunt feliciteren.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

5. Agenda 9 november 2022

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen onze vergadering. Aan de orde is agendapunt 5 en agendapunt 5 is het vaststellen van deze agenda. Kunt u instemmen met de agenda zo die aan u is voorgelegd? Dat is het geval. Dank u wel.

Aldus vastgesteld.

6. Verslag Provinciale Statenvergadering 21 september 2022

De **VOORZITTER**: Dan agendapunt 6 het verslag Provinciale Staten van 21 september. Daar zijn geen opmerkingen over. Dan stellen we dat vast. Dank u wel.

Aldus vastgesteld.

7.

[Statenvoorstel Benoeming lid en plaatsvervangend lid commissie geloofsbrieven \(PS2022PS21\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 7 is het statenvoorstel Benoeming lid en plaatsvervangend lid Commissie voor de Geloofsbrieven. U kunt daarmee instemmen. Dan is dat aldus besloten en feliciteer ik mevrouw Koelewijn en meneer Kocken met hun werk en wens hen veel succes.

8.

[Statenvoorstel Benoeming twee leden Provinciale Commissie Leefomgeving \(PS2022RGW110\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan agendapunt 8. Dat is het statenvoorstel Benoeming twee leden Provinciale Commissie Leefomgeving. Daar kunt u mee instemmen. Ik feliciteer ook hen met hun benoeming en wens ze veel succes bij hun werkzaamheden.

9.

[Statenvoorstel Programmabegroting 2023 \(PS2022PS19\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan is aan de orde agendapunt 9. Dat is het statenvoorstel Programmabegroting 2023. U weet dat bij zo'n belangrijk document wij ook ruime spreektijd daarvoor reserveren. Dus dat is u bekend en zal ook worden bijgehouden. We hebben ook het goede gebruik om te beginnen met de woordvoering door de grootste oppositiefractie en daarna gaan we het rijtje al wisselend af. Ik kondig vast aan dat er na de inbreng in eerste termijn een schorsing zal zijn, zodat het College zich kan voorbereiden op de beantwoording.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dank, voorzitter. Want het is een vergadering in een tijd die onzekerheid met zich meebrengt, want er zijn een boel problemen op te lossen in de samenleving en dus ook hier in de provincie. Wij vinden dat het nodig is dat wij doen wat nodig is voor een vrij, welvarend en veilig Utrecht. Politiek gaat immers over die zaken in de samenleving die we niet zelf kunnen oplossen, maar met elkaar moeten doen. Wij vinden het daarbij belangrijk om ook verder dan vier jaar vooruit te kijken. Daar komt de heer Janssen in tweede termijn nog op terug als we onze Toekomstbegroting als amendement zullen indienen.

Voorzitter, we willen met betrekking tot wonen allemaal dat iedereen een fijn huis kan vinden, of je nu starter bent of doorstromer op de woningmarkt. Maar we merken dat er onvoldoende bouwlocaties zijn, we de tienduizend nieuwe huizen per jaar niet halen en de woningbouw door alle regels en rechtszaken eerder langzamer gaat dan versneld. Daarom is het nodig dat er meer buiten het stedelijk gebied gebouwd kan worden op grote locaties, maar ook bij kleine kernen. Jullie hebben allemaal in De T gelezen dat het Economisch Instituut voor de Bouw heeft becijferd dat met een straatje erbij in elk dorp echt enorm veel meters kunnen worden gemaakt. Ze hebben dat voor Noord-Holland en ook voor Overijssel

doorgerekend. En mijn vraag is of het College bereid is deze verkenning ook te laten maken voor Utrecht.

Voorzitter, het is namelijk nodig dat we bij bestaande programma's misschien wat meer woningen toestaan dan nu al geprogrammeerd is. We zijn blij dat de door de Staten aangenomen motie over de mobiliteitstoets eindelijk wat ruimte geeft om meer mogelijk te maken. De vraag is of het College met die bril alle bestaande en ook eerder afgewezen bouwprogramma's door de mobiliteitstoets nog eens wil bekijken om te zien of er met een minder dogmatische toets meer woningen mogelijk zijn in het Regionaal Programma Wonen en Werken. Voorzitter, daarom is het ook nodig dat gemeenten zelf meer regie krijgen over hun programma en we rijks gelden kunnen benutten om sneller en betaalbaarder te bouwen. Daarom heb ik ook een motie, motie Sneller bouwen naar behoefte. Die dien ik dan ook in. Voor alle moties geldt dat ze ook in het SIS staan, maar dan actueel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M91 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Sneller bouwen naar behoefte.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- De bouw van nieuwe woningen achterblijft bij ons streven van 10.000 woningen per jaar;
- Het woningtekort in onze provincie (> 5,0%) de komende jaren nog zal toenemen (bron Primos);
- Beleidsdoel 1.3 luidt: "Er is passende woonruimte die aansluit bij de woningbehoefte in de provincie Utrecht."

Overwegende dat:

- Om bovenstaand beleidsdoel te verwezenlijken wij als provincie mede afhankelijk zijn van zowel gemeenten als Rijk;
- De rijks subsidie woningbouwimpuls (WBI) een sterke bijdrage levert aan het bereiken van ons beleidsdoel;
- In de provincie Utrecht met de WBI versnelling al mogelijk is in Nieuwegein (Mooi Rijnhuizen), Utrecht (Merwedekanaalzone deelgebied 5), Woerden (Poort van Woerden) voor 7.376 woningen;
- Er nog lopende aanvragen WBI zijn (o.a. Vijfheerenlanden) maar dat er ook aanvragen zijn afgewezen waaronder Nieuwegein (City), De Ronde Venen (De Maricken2), Utrecht (Beurskwartier), De Bilt (Centrum), Stichtse Vecht (Het Kwadrant) totaal 8.126 woningen;
- Gehonoreerde WBI-projecten sneller worden gerealiseerd, met een groter aandeel betaalbare woningen;
- Gemeenten aangeven dat de mogelijkheid om aanspraak te maken op een WBI-subsidie in de toekomst de mogelijkheid geeft om bepaalde projecten wél en sneller te realiseren (i.v.m. o.a. onrendabele top)

Spreken als haar mening uit dat:

- Het programma woningbouwimpuls en de daarmee verbonden Rijks gelden structureel zouden moeten worden opgenomen in de Rijksbegroting;

- Dit op lange termijn uitzicht biedt aan gemeenten voor ondersteuning in hun woningbouwopgaves;
- Afgewezen projecten uit de eerdere tranches woningbouwimpuls eenvoudiger hernieuwd in aanmerking zouden moeten komen voor een bijdrage;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Deze mening over te brengen aan de minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening
- Alles in het werk te stellen om gemeenten te ondersteunen in hun aanvraag voor de WBI-subsidie om zo vertraging van woningbouwprojecten te voorkomen en de kans te vergroten op meer woningen die bijdragen aan de woningbouwbehoefte.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, om die extra woningen te bouwen is het vooral nodig dat er geen vertraging optreedt. Mijn vraag is dan ook is of het College in beeld heeft wat de effecten zijn van de recente uitspraak over stikstof in de bouwfase door de Raad van State? Hoe raakt het onze ambities, maar ook bijvoorbeeld onze eigen projecten zoals in Soesterberg? En wat kunnen we nog doen om vertraging in de bouw op dit aspect te voorkomen, zodat gemeenten, ontwikkelaars en bouwers verder kunnen om de woningen te bouwen die nu zo hard nodig zijn in onze regio?

Voorzitter, we willen ook allemaal genieten van onze mooie natuur en landschappen, maar al jaren haalt het College de realisatiedoelstellingen voor nieuwe natuur niet. Daarom is het nodig een realistische doelstelling te hebben; niet alleen voor dit jaar, maar ook voor daarna. We vragen dan ook om te kijken naar de daadwerkelijke haalbaarheid van de meerjarendoelen daarop. Het is daarbij ook nodig dat onze inwoners weten waar zij in hun buurt veilig kunnen zwemmen en daarbij dat ze überhaupt kunnen zwemmen. Daarom wachten wij met smart op de resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden voor meer openbaar toegankelijke zwemlocaties in de open lucht.

Voorzitter, het is ook nodig dat we onze stikstofaanpak structureel maken. We drongen daar vorig jaar op aan in onze Toekomstbegroting en zien gelukkig wil het College het licht ook heeft gezien. Op dat dossier, weet het College inmiddels al of er in Utrecht ook piekbelasters zijn? En zo ja, hoe het Rijksprogramma bij de uitkoop daarvan zich verhoudt tot onze inspanningen aan de gebiedstafels. De leefbaarheid in het landelijk gebied staat ook onder druk door de toename van vrijkomende agrarische bebouwing. Een dossier dat we vaker aansnijden. Daarom is het ook nodig dat we beter monitoren hoe effectief dat beleid eigenlijk is, zodat we ook kunnen sturen. De vraag is of daar een indicator voor gemaakt kan worden. Het College hanteert nu als indicator alleen of er een visie is op vrijkomende agrarische bebouwing bij de gemeenten. Maar in onze begroting bijvoorbeeld staat dat de plattelandscoaches ook advies kunnen geven op het gebied van die vrijkomende agrarische bebouwing. Daarom vragen wij aan het College om ons te rapporteren hoe vaak dat gebeurt en ook daar een indicator van te maken. Daarnaast roepen we op om te kijken of het mogelijk is de begroette budgetten voor de vrijkomende garage bebouwingen of de plattelandscoaches ook in te zetten voor de scholing van de plattelandscoaches op dit gebied. Graag een reactie. We hebben een motie achter de hand. Dit alles, voorzitter, zodat het weer fijn wonen en recreëren is in het landelijk gebied.

Voor de energietransitie moeten we nu doen wat nodig is om leveringszekerheid te borgen en de betaalbaarheid van energie voor alle huishoudens te garanderen. Dat daarbij grote stappen nodig zijn, hebben we met het initiatiefvoorstel van collega's Van Ulzen en

Janssen al laten zien. We hopen dan ook dat dit onderzoek er voor 15 maart is. Geen onbekende datum voor velen van jullie. Kan het College dat bevestigen?

Voorzitter, we willen ons ook allemaal snel, makkelijk en betaalbaar verplaatsen in onze provincie. maar het College wil de toenemende vraag naar bereikbaarheid de mobiliteit vooral invullen door een doorinvestering van het ov en een toename van het gebruik van de fiets. Significante investeringen in nieuwe werken blijven echter uit en daarom is het nodig om de behoefte van de reizigers in de gehele provincie centraal te stellen en veel meer in samenhang te investeren in de nadrukkelijke combinatie van vervoersvormen en vervoersknooppunten om vlot van A naar B te komen. Eerder, weet u ook, is er ook al een motie aangenomen door deze Staten. Mijn vraag is of het College dat ook gaat doen en wat de voortgang is. Wij vinden het namelijk nodig dat er niet alleen plannen gemaakt worden voor de fiets en ov en dat die ook daadwerkelijk tot stand komen, maar dat er ook plannen komen voor de automobilist. De auto is immers op veel plekken in Nederland en zeker ook in Utrecht nog altijd de snelste manier om op de plaats van bestemming te komen volgens het PBL. Dit alles, voorzitter, zodat wij makkelijk naar ons werk kunnen, naar de supermarkt of naar de plek waar we willen wandelen of zwemmen.

Voorzitter, we willen ook allemaal graag dat onze monumenten eeuwig kunnen voortbestaan, maar het College heeft onlangs twee unaniem aangenomen moties, die vroegen om te sparen voor de restauratie van onze iconische monumenten, om de restauratieachterstand aan te pakken, geen voorstellen gedaan bij deze programmabegroting voor extra budget voor volgend jaar. Daarom is het ook nodig dat de Staten zelf die verantwoordelijkheid nemen. En hebben we met JA21, de ChristenUnie, Partij van de Arbeid en D66 het initiatief genomen voor een amendement, waarin we voor '23 en '24 vijf miljoen extra beschikbaar stellen voor restauraties; die ik bij deze indien. En volgens mij doet 50PLUS ook mee met deze motie. Amendement. Excuus. En de titel is Werk maken van restauraties monumenten, zodat we nog lang kunnen genieten van ons erfgoed.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A29 van de leden Kocken (VVD), Dinklo (JA21), De Haan (ChristenUnie), De Boer (PvdA), Kamp (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Werk maken van restauratieachterstand rijksmonumenten.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- In de unaniem aangenomen motie 'Restaureren is anticiperen' (2021) werd gevraagd de achterstand m.b.t. iconische momenten in kaart te brengen;
- In de Kadernota van dit jaar de alarmklok werd geluid over de achterstand in restauraties;
- In de unaniem aangenomen motie 'Op de schouders van onze voorouders' (2022) wij ons uitspreken deze achterstand aan te pakken.

Voorts overwegende dat:

- Het wenselijk is nu met het beschikbaar stellen van een extra budget een signaal aan eigenaren van monumenten te geven dat Provincie Utrecht serieus werk wil maken van de restauratieachterstand, ook met het oog op gelijktijdige verduurzaming van monumenten, en ze daarmee wil uitnodigen plannen te maken;

- Dat ons inmiddels bekend is dat voor 2023 door eigenaren al voor ca. 2,5 miljoen euro aan aanvragen boven het subsidieplafond van het Parelfonds is gedaan;
- Dat daarnaast in de Statenbrief PS2022BEM50 Beantwoording motie 'Restaureren is anticiperen', al een overzicht is gegeven van 11 grote monumenten, waarvan de eigenaren hebben aangegeven de komende 4 jaar te willen starten met een restauratie;
- Dat het wenselijk is om budget achter de hand te hebben voor cofinanciering als elders (Rijk, Europa) middelen beschikbaar komen voor restauratie;
- Dat dit extra budget ook stimulerend kan werken voor andere partijen om bij te dragen aan restauratie van Utrechts erfgoed;
- Dat wat van dit budget in 2023 niet wordt besteed, overgeheveld kan worden via de bestemmingsreserve (egalitatie) Meerjarige programma's en projecten naar 2024, in de aanloop naar het nieuwe programma cultuur en erfgoed;
- Dat in dit programma, volgens de hierboven genoemde moties, beleid wordt geformuleerd voor het structureel wegwerken van de restauratieachterstand, waaronder de 'iconen', met een substantiële verhoging van middelen.

Besluit:

- Aan de begrotingspost subsidies voor restauraties van rijksmonumenten (programmadoel 7.2) voor 2023 toe te voegen: 5 miljoen euro, ten laste van de saldireserve.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, we willen ook allemaal een provincie waar onze inwoners en ondernemers met uiteenlopende talenten vrij kunnen werken en ondernemen. VVD-fractie is verheugd dat het College doet waar de VVD al langer om vraagt, zoals aandacht voor de maakindustrie en eindelijk het accountmanagement voor Utrecht West. Maar dat kan nog beter. Daarom doet de VVD drie voorstellen, eerder aangekondigd in BEM en ook opgenomen in onze Toekomstbegroting. De drie voorstellen zijn bedoeld om te helpen bij de bredere maatschappelijke ontwikkelingen van dit moment, zoals de circulaire economie en de energietransitie.

1, het is nodig dat we het bedrijfsleven ondersteunen om zichzelf verder te organiseren zodat die vraagstukken sneller kunnen worden aangepakt. Het is ook nodig om kennis en innovatie, die aan universiteiten, hogescholen en middelbare beroepsopleidingen beschikbaar is, beter te benutten. Er is meer dan de innovatieve top vijfduizend van het bedrijfsleven. En, voorzitter, het is vanwege de maatschappelijke ontwikkelingen en de geopolitieke situatie nu ook nodig om meer te investeren in een betere samenwerking met en tussen andere regio's. De Staten hebben daar eerder de motie Utrecht is geen eiland voor aangenomen en de provincie doet daarbinnen de mogelijkheden de goede dingen, maar wat de VVD betreft mag er capaciteit bij en mag de provincie eerder het initiatief nemen in de afstemming met andere regio's. Daarom heb ik maar liefst drie amendementen. Een hele administratie, voorzitter. Mkb-bedrijven ondersteunen in samenwerking, Met kennis meer kracht en Investeren in regionale samenwerking. Ja, alstublieft. En dit alles, voorzitter, zodat leren, werken en ondernemen nog beter gaat in onze provincie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A30 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake MKB-bedrijven ondersteunen in samenwerking.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- Dat in de Omgevingsvisie de provincie Utrecht heeft uitgesproken te willen samenwerken met ondernemers;
- Dat op dit moment ontwikkelingen spelen waarvoor ook inzet van het MKB nodig is: te denken valt aan zuiniger omgaan met grondstoffen en energie en ruimtelijke vraagstukken zoals het vinden van plaatsen voor extra woningen en het efficiënter omgaan met huidige bedrijvenlocaties en in de samenwerking met andere regio's;
- Dat het daarvoor wenselijk is dat het MKB lokaal en regionaal georganiseerd is;
- Dat met extra budget de provincie en gemeenten in staat zijn meer mkb'ers dan met het huidige budget te helpen bij zelforganisatie;
- Dat er al goede voorbeelden zijn waar dit het verschil heeft gemaakt, zoals de provinciale rol bij de invoering van parkmanagement op Lage Weide

Besluit:

- Aan programma 8 (beleidsdoel 8.1 Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst) ter versterking van de huidige activiteiten:
 - Voor 2023, 2024 en 2025 300.000 euro incidenteel en
 - Voor 2023 e.v. jaarlijks (structureel) 100.000 euro.toe te voegen, om bedrijven te ondersteunen zich lokaal te organiseren
- Deze toevoeging te dekken uit het resultaat en de storting in de Saldireserve met hetzelfde bedrag te verlagen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A31 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- Dat de ROM richt zich op de 5000 meest innovatie bedrijven in haar werkgebied; Dat er gelukkig nog zo'n 190.000 tot 200.000 andere bedrijven zijn die baat kunnen hebben bij kennis en innovaties die aan universiteiten, hogescholen en middelbare beschikbaar is;
- Dat bredere beschikbaarheid van die kennis en innovatie onder bedrijven helpt de overstap naar een circulaire economie en het doorvoeren van de energietransitie krachtiger te zetten– bijvoorbeeld in de omgang met schaarste van materiaal en personeel.

Besluit:

- Aan programma 8 (beleidsdoel 8.3 Bedrijven en (kennis)instellingen zijn innovatief sterk):
 - Voor 2023, 2024 en 2025 200.000 euro toe te voegen, om met (extra) capaciteit bij de ROM beschikbare inzichten en innovaties ook naar bedrijven te brengen die niet de directe doelgroep van ROM en EBU zijn, maar waar die bedrijven en de provincie Utrecht wel baat bij hebben. Het gaat hierbij in het bijzonder om bedrijven die een rol (kunnen) spelen in de energietransitie (installatiebedrijven, maakindustrie, logistiek) en de overstap naar een circulaire economie (maakindustrie, logistiek). Daarbij wordt aangesloten bij de brede ondersteuning die de ROM en de provincie nu al (gaan) bieden zoals Get Connected en ondersteuning van het MKB in digitalisering.
Voor 2023 bestaan de activiteiten allereerst in het samen met de ROM verkennen van wat de meest effectieve aanpak is om dit met dit extra budget te bereiken, inclusief de keuzes die daarin bij GS voorliggen. Na terugkoppeling naar PS kan vervolgens met de activiteiten worden gestart.
- Deze toevoeging te dekken uit het resultaat en de storting in de Saldireserve met hetzelfde bedrag te verlagen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A32 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Investeren in regionale samenwerking.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- Met de motie Utrecht is geen eiland (2020) heeft Provinciale Staten aangegeven het initiatief te willen nemen tot samenwerking met andere regio's in Nederland, België (Vlaanderen) en Duitsland (Noordrijn-Westfalen) omdat economisch gezien, maar ook waar het gaat om bijvoorbeeld infrastructuur, onderzoek en opleidingen, dit gezien kan worden als een samenhangend gebied. De provincie Utrecht profiteert er door haar ligging van als het met dat gebied goed gaat;
- Dat de provincie Utrecht op dit moment met de huidige middelen werkt aan samenwerking;
- Dat door de geopolitieke situatie hierop nog sterker moet worden ingezet;
- Dat ook de ontwikkeling naar een circulaire economie vraagt om oog voor wat op korte reisafstand met partners meer is te doen.

Voorts overwegende:

- Dat daarvoor mensen nodig zijn die 'hands on' het initiatief kunnen nemen en contacten kunnen (helpen) leggen, en is er budget nodig voor strategie, bijeenkomsten en zo nodig handelsreizen.

Besluit:

- Aan programma 8 (beleidsdoel 8.2 Het economische profiel (Gezond Stedelijk Leven) is sterk en zichtbaar Competitief):
 - Voor 2023 150.000 euro
 - En met ingang van 2024 jaarlijks structureel 300.000 euro toe te voegen om meer de samenwerking met en tussen andere regio's in Nederland, België en Duitsland te faciliteren en zo nodig initiëren. Het gaat om samenwerking die het samenhangende gebied economisch en geopolitiek versterkt. De inzet van de extra middelen versterkt de huidige activiteiten zoals beschreven in statenbrief PS2022BEM90.
- Deze toevoeging te dekken uit het resultaat en de storting in de Saldireserve met hetzelfde bedrag te verlagen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, we willen ook allemaal dat de overheid ons belastinggeld goed besteedt. Ook in de provincie Utrecht. En dat betekent de balans vinden tussen doen wat nodig is aan de ene kant en niet onnodig belasting heffen aan de andere kant. Die balans kan beter. Dit College houdt veel, heel veel geld over. Maar liefst 130 miljoen in vier jaar tijd. 130 miljoen. De VVD ziet daarom ruimte om extra te investeren in onze provincie, zodat deze sterker en mooier wordt en tegelijkertijd zien we ruimte voor lastenverlichting zonder dat we daarbij interen op ons vermogen. We willen immers allemaal, zeker nu, besparen op onze uitgaven. De energieprijzen en inflatie zorgen ervoor dat veel van onze inwoners aan het eind van hun salaris nog een stuk maand over hebben. Maar vanaf 2019 zijn de opcenten door dit College stelselmatig verhoogd. De Begroting laat wederom zien dat deze stijging onnodig en overbodig was. Daarom stellen wij voor de opcenten vast te stellen op 72,6. Dat is het niveau van 2019. Ook onderdeel van onze Toekomstbegroting, maar ook een los amendement dat we hier samen met SGP, DENK en 50PLUS indienen. En dat heet Opcenten.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A33 van de leden Van Schie (VVD), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Opcenten.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Gelezen:

- De concept-programmabegroting en -meerjarenraming zoals door het College van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten is aangeboden.

Overwegende dat:

- Dat het College van GS voorstelt de opcenten met 2,4% te verhogen;
- Dat de begroting en meerjarenraming in alle jaren een fors positief saldo laat zien van in totaal € 131,3 miljoen;
- Dat de verhoging van de opcenten niet noodzakelijk is om uitgaven van de provincie te dekken;
- Dat inwoners van de provincie Utrecht in deze tijden een financieel steuntje in de rug goed kunnen gebruiken.

Besluit:

- Beslispunt 10 als volgt te wijzigen: **Het tarief voor de opcenten vast te stellen op 72,6 en** de Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht **conform** te wijzigen ~~vanwege de indexatie van de opcenten van de motorrijtuigenbelasting met ingang van 1 januari 2023 met 2,4%.~~
- De raming van de opbrengsten in 2023, 2024, 2025 en 2026 te verlagen met € 12,4 miljoen.
- Deze verlaging te dekken uit het resultaat en de storting in de Saldireserve met hetzelfde bedrag te verlagen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Misschien, meneer De Droog, heeft u uw pasje bij u? Ik dacht het al. U kunt vervolgen, meneer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Waar was ik ook weer gebleven?

De **VOORZITTER**: Gaat uw gang, meneer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank u wel. Dit kan natuurlijk niet onbesproken blijven, want hier hebben we het natuurlijk meerdere keren ook in de commissies over gehad met elkaar. Uiteindelijk hebben wij in deze periode met elkaar vastgesteld dat het nodig is om in de toekomst te investeren in deze provincie. We weten dat er grote opgaves voor ons staan. We weten dat ook vanuit onze Omgevingsvisie. We weten dat er ontzettend veel op ons afkomt. Dat hebben we allemaal keurig gecalculeerd. En we weten dat we nu met elkaar alvast moeten gaan nadenken hoe we dat gaan financieren. Ik ben er ontzettend blij mee dat dit College daarvoor kiest. Echt daar gewoon voor staat. En de VVD kiest ervoor, die zegt, ja, dat is leuk – er komen verkiezingen aan – hartstikke mooi dat er in de toekomst van alles moet gebeuren. Wij noemen iets een Toekomstbegroting, maar ondertussen halen we al die investeringen die we in de toekomst moeten doen, halen we gewoon weg. We realiseren ons dat er van alles moet gebeuren, maar we hebben niet het geld; en wij komen over een paar jaar naar u toe. Dan houden we de hand op. Want dan hebben we dat geld nodig, omdat die dingen wel willen realiseren met elkaar. Ik begrijp werkelijk waar niet dat de VVD hiervoor kiest. Kan de VVD dit uitleggen? Hoe zij de toekomst echt wil gaan financieren.

De heer **VAN SCHIE**: De heer De Droog heeft blijkbaar niet goed opgelet, want de VVD is al sinds haar oprichting echt heel zorgvuldig met belastinggeld van onze inwoners. En dat de VVD de afgelopen jaren lijdzaam heeft moeten toezien dat dit College de opcenten heeft verhoogd, dat hebben we ook niet nu voor de verkiezingen naar voren gebracht, maar keer op keer op keer. En wij vinden het dus ontzettend belangrijk dat er inderdaad geïnvesteerd wordt ook in die maatschappelijke opgave die we met elkaar samen moeten doen, die nodig zijn. Maar we zien ook dat het College keuzes maakt die de onze niet zijn. In onze Toekomstbegroting kunt u zien dat er ruimte genoeg is als we gewoon besparen op taken, die kerntaken van de provincie zijn, waarvan onze inwoners nu ook denken van nou, nu even niet, vrienden, want ik heb mijn geld gewoon nodig om de

rekeningen te betalen. Dat is het standpunt wat de VVD op dit moment inneemt. En natuurlijk weten we dat er grote opgaven op ons afkomen, maar we weten ook dat er nog heel veel bezuinigd kan worden op andere taken. En we weten ook dat we een nieuw belastingregime krijgen, dat we op een andere manier de financiering van onze decentrale overheden gaan organiseren. En de VVD is de eerste die daar ook de verantwoordelijkheid neemt om aan onze inwoners uit te leggen waar de middelen voor bedoeld zijn. Maar op dit moment zien we een groot overschot en zien we inwoners die echt moeite hebben om rond te komen. Er zijn collega's die hier allerlei emoties hebben over voedselbanken en over het steunen van het mkb. Nou, wij denken dat we mensen heel goed kunnen helpen door ze aan de voorkant minder te belasten.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, deze hebben we natuurlijk al vaker gevoerd. Ook als je uiteindelijk gaat kijken, we hebben een provincie met een vrij lage belastingdruk. En we hebben gezegd, we zien die grote opgaves en we denken dat we echt wel kunnen groeien naar een gemiddelde, want we zitten nog niet eens op het gemiddelde van alle andere provincies, maar we weten wel dat die opgaves eraan komen. U kiest ervoor te zeggen van, nou, oké, we realiseren ons, er komt een schaa sprong aan, want er zijn enorme investeringen voor openbaar vervoer bijvoorbeeld rondom de stad Utrecht. Daar moeten we uiteindelijk middelen voor hebben om dat erbij te leggen. We willen investeren in groen. Dat groen meegroeit. Dat kost gewoon hartstikke veel geld. Dat zijn dingen die je wel klaar moet hebben. U kiest ervoor om te zeggen, nou nee, wij willen graag extra middelen hebben voor asfalt. Ja, dat is niet onze keuze. Maar als u en de belasting verlaagd en meer investeert in asfalt, dan betekent dat ook dat het ergens vandaan moet komen en dat zit hem volgens ons in de opgave. Wij denken dat de VVD daar echt gewoon een stuk toekomst gaat missen. En daarom kunnen wij niet mee in het idee dat u hier suggereert van de belasting. Dat klinkt mooi naar buiten, maar ondertussen gaat het ten koste van een leefbare toekomst van deze provincie.

Ja, voorzitter, hier kenschetst zich gewoon een groot fundamenteel verschil dat de heer De Droog namens D66 zegt van, laten we maar belasten wat we kunnen belasten; en wij denken, laten we belasten wat nodig is om te belasten en niet meer dan dat. Zo simpel is het.

De **VOORZITTER**: Nou, twee keer gewisseld. Het lijkt mij voldoende. Ja. Meneer Dercksen wil ook een interruptie plegen. Gaat u gang, meneer Dercksen?

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik zit toch wel een beetje met kromme tenen te luisteren naar de heer Van Schie, want we hebben het over wonen en de woningcrisis komt doordat we elf jaar Rutte wanbeleid op wonen hebben gehad. De energiecrisis komt door elf jaar wanbeleid. U wilt hier nog eens een keer tachtig miljoen steken in allerlei energiegedoe. Al uw voorstellen die u vandaag doet, kosten allemaal geld. Dus dat staat nogal haaks op uw betoog dat nog enige liberale kenmerken heeft, maar dat heeft het beleid allang niet meer.

Maar laat ik u wat pittige vragen stellen. U schrijft in de krant dat u gaat luisteren naar onder andere inwoners en gemeentebesturen. Hoe gaat u dat vormgeven als die dwangwet straks is aangenomen en de heer Van Schie zit daar als gedeputeerde en die wordt door de opvolger van Rutte gevraagd om gemeentebesturen te dwingen asielzoekers te huisvesten?

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, dwang is wat ons betreft het ultimatum remedium. Dat is iets wat je niet doet als het niet nodig is en ik hoop en veronderstel dat het de staatssecretaris lukt om met gemeenten afspraken te maken om die asielopvang zo te organiseren dat dwang niet nodig is. Er zijn allerlei prikkels mogelijk. En tegelijkertijd is de heer Dercksen, net als vele anderen, zich ervan bewust dat we ook echt iets moeten doen aan de instroom. Het paradoxale is natuurlijk wel dat we heel veel mensen nodig hebben in ons land. Als je op dit moment een vacature hebt uitstaan, dan weet je niet waar je de mensen vandaan moeten halen. Dus dat er groei is, dat we die moeten accommoderen en daar ontzettend veel woningen voor moeten bouwen, ja, dat roepen wij niet pas twee maanden of een halfjaar, dat roepen we al deze hele termijn en dat zullen we ook blijven roepen. Dat maakt het voor gemeenten natuurlijk ook veel makkelijker als ze de ruimte krijgen om die woningen te bouwen, om ook die vraag naar woningen – ook voor statushouders, ook voor spoedzoekers, ook voor tijdelijke woningbouw – beter in te richten. En ik wou dat ik met een toverstokje nu in de weilanden de woningen kon neerzetten, maar die hebben we niet. En tegelijkertijd hebben we wel de zorg voor heel veel mensen in ons land die we natuurlijk niet dakloos willen laten zijn. Dus ja, dat is een genuanceerd antwoord. Ik weet dat u dat niet zo graag hoort, maar ja, nuance is our middle name, meneer Dercksen.

De **VOORZITTER**: We kijken even of meneer Dercksen dat met plezier heeft aangehoord. Meneer Dercksen, gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Sterker nog, het is helemaal geen antwoord op mijn vraag. Mijn vraag was, en misschien moet ik hem wat meer gesloten formuleren. U bent dadelijk gedeputeerde en zit in het College. De VVD heeft in Den Haag een wet aangenomen om gemeentebesturen te dwingen om asielzoekers te huisvesten. Gaat u dat beleid dan gewoon uitvoeren? En ik verzoek de voorzitter erop toe te zien dat hij antwoord geeft op die vraag en dat hij niet weer een kwartier gaat staan kletsen.

De **VOORZITTER**: Ja, een ogenblikje. U krijgt het woord. Maar ik wijs de heer Dercksen erop dat meneer Van Schie over zijn eigen antwoorden gaat en niet ik. Meneer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, hypothetische vragen zijn altijd ingewikkeld om te beantwoorden. Maar er is een ding wat vast staat voor een openbaar lichaam. Onze gedeputeerden heten geen wethouders, maar ze zijn net zozeer gebonden aan de wet als wethouders. Dus als een wet is aangenomen in Den Haag, democratisch tot stand gekomen is, dan kan het provinciebestuur, met of zonder de VVD, niet anders dan die wet gewoon toepassen en uitvoeren. En dan mag je er ook vanuit gaan dat onze volksvertegenwoordiging landelijk die afweging goed gemaakt te hebben en dat het ook noodzakelijk is. Want niemand zit wetten te maken voor zijn lol. Dat is alleen maar omdat het nodig is voor een vrij, veilig en welvarend Nederland.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, bedankt, voorzitter. Ik hoorde de heer Van Schie net zeggen dat hij het niet zo ziet zitten om voedselbanken te ondersteunen en liever wil inzetten op die lastenverlichting. Ik ging eens even kijken en ik zie op het CBS dat het grootste gedeelte van de mensen met een lage inkomensklasse geen auto heeft. Wie helpt u dan precies?

Nou, voorzitter, mevrouw Rikkoert legt mij woorden in de mond die ik niet gezegd heb. Ik heb gezegd dat er moties zijn; ik heb er nog geen appreciatie bij gegeven. Maar het zal zonder meer zo zijn dat niet iedereen een auto heeft in onze provincie. Er zijn wel heel veel mensen, met name in het buitengebied, die daar echt wel van afhankelijk zijn. En ik

weet dat het autobezit in de stad Utrecht een stuk minder is dan in de rest van de provincie. Het maakt uiteindelijk voor heel veel mensen, gewone Nederlanders met een baan, ook mensen met een uitkering zijn soms afhankelijk van het hebben van een auto, met lage inkomens- Die moeten naar hun werk 's ochtends vroeg op het moment dat de bus nog niet rijdt en het niet te doen is op de fiets. Dus die auto is voor heel veel mensen een belangrijk vervoermiddel. En de kosten, of ze nou in de auto zitten of op een andere plek, zijn voor iedereen op dit moment relevant. Dus daar waar wij kosten kunnen besparen bij onze inwoners doen we dat graag.

Mevrouw **RIKKOERT**: Nou, het is wel helder dat daarmee dus met die lastenverlichting niet de mensen met die lage inkomens direct worden geholpen.

Nou, voorzitter, volgens mij helpt het iedereen, want het autobezit is heel breed. Mevrouw Rikkoert heeft ongetwijfeld een statistiek waaruit blijkt dat het net een klein beetje verschilt, maar volgens mij is het autobezit in Nederland breed verspreid in alle lagen van de bevolking en heeft iedereen een broertje dood aan betalen van belastingen als dat onnodig is.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Het duurde even voordat ik naar deze microfoon liep, omdat ik wat gecheckt heb in de Toekomstbegroting van de VVD. Want ik hoorde net dat vooral die dingen geskipt moeten worden die niet tot de kerntaken horen. Maar ik lees ook in uw Toekomstbegroting dat de kerntaak erfgoed, daar in de toekomst flink op bezuinigd wordt. Hoe zit het dan? Doet u het wel of doet u het niet?

Nee, we zijn zeker voor het goed verzorgen van ons erfgoed. Daar hebben we ook amendementen en emoties over. En tegelijkertijd zie je natuurlijk dat het vooral rijksmiddelen zijn die nodig zijn voor een aantal grote taken en ook gemeenten aan de bak zijn. Dus het is voor ons goed om die balans te zoeken. En met de heer Westerlaken zijn wij ontzettend voor het behoud van ons erfgoed, maar moeten we ook wel kijken wat een passende positie voor de provincie is op elk moment.

De heer **WESTERLAKEN**: Dan vul ik hem nog even aan, want het is niet alleen erfgoed wat in uw Toekomstbegroting flink moet bezuinigen, maar het is ook cultuur en cultuurinstellingen. Dat kan ik dan niet rijmen met wat u gezegd hebt over de kerntaken, want het is toch echt een kerntaak van ons. En u zegt van, we bezuinigen alleen op- En daar halen we genoeg geld mee binnen op die dingen die geen kerntaak voor ons zijn, maar u doet het ondertussen ook op erfgoed en cultuur. En dan spreekt u zichzelf tegen, volgens mij.

Nou, waar het bij ons om gaat, is dat bij cultuureducatie duidelijk een andere taak ligt dan op andere aspecten, dat het echt een zaak is van gemeenten en van rijksmiddelen. Wij vinden het ontzettend belangrijk dat er cultuur is, maar we vinden vooral cultuur iets wat bij de samenleving zelf berust en niet per se vanuit de overheid wordt opgelegd. Dat weet de heer Westerlaken ook. Dat vond Thorbecke al een belangrijk punt dat cultuur in de samenleving thuishoort en niet in het domein van de overheid. Tegelijkertijd hebben we ook gezegd, op het moment dat – de heer Westerlaken was erbij – als de nood hoog is, zoals in de coronatijd, of het nou de culturele sector is of het mkb of andere plekken, is de VVD altijd bereid bij te springen om de samenleving draaiend te houden. Maar uiteindelijk willen we natuurlijk zoveel mogelijk mensen zelf laten organiseren en in de sector liggen er ook heel veel mogelijkheden met gemeenten en rijkssubsidies samen. En we vinden het ook belangrijk dat daarbij natuurlijk de cultuurgenieters eigenlijk hun verantwoordelijkheid nemen om ook voldoende bij te dragen aan die producten. Dus daar zijn we niet zo van. We hebben wel natuurlijk altijd gezegd, bijvoorbeeld als het gaat om bibliotheken, laaggeletterdheid bestreden moet worden, maar natuurlijk ook om te zorgen dat mensen

met gelijke kansen aan de samenleving starten. En de heer Westelaken weet als geen ander dat hij dan de VVD altijd aan zijn kant heeft om daar met voorstellen te komen.

De **VOORZITTER**: Ik denk voor nu even voldoende, meneer Westerlaken. Ja, ik wil-

De heer **WESTERLAKEN**: Een ding, voorzitter. Een ding graag.

De **VOORZITTER**: Een heel klein punt.

De heer **WESTERLAKEN**: Een heel klein punt.

De **VOORZITTER**: En dan gaat de heer Van Schie daar niet zo lang op reageren.

De heer **WESTERLAKEN**: Nee, dat is prima. Nee, geeft u hem niet de gelegenheid. Ik stel vast dat dit een enorme trendbreuk is die wij nu meemaken bij de VVD ten opzichte van alle jaren die we achter ons hebben als het gaat om erfgoed en cultuur.

De **VOORZITTER**: Goed. De heer Van Schie mag daar nog heel kort op reageren, maar misschien heeft hij in zijn betoog-

De heer **VAN SCHIE**: Nou, voorzitter, de inzet is niet anders. Wij maken wel echt andere keuzes, omdat we zien dat het nodig is voor onze provincie om te investeren op een aantal plekken waar echt groot, groot geld naartoe moet. En we denken dat het ook voor de cultuurinstellingen en voor de gemeenten ontzettend belangrijk is dat de bereikbaarheid op orde is, dat we zorgen dat er voldoende woningen zijn. Dus dat past in het bredere plaatje.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dank u wel. Ja, nog los van dat ik inderdaad ook die trendbreuk constateer, is mijn vraag aan meneer Van Schie van, hoe verhoudt de motie die vraagt om vijf miljoen voor versnelling van herstel van cultureel erfgoed – waar wij het overigens van harte mee eens zijn en die we ook mee indienen – hoe verhoudt zich die vijf miljoen extra dan tot die negen ton die u gaat bezuinigen op cultuur in uw Toekomstbegroting. Die Toekomstbegroting, daar stemmen we dan nu niet over, maar u stelt voor om negen ton terug te halen. En via een motie fietst u er nu eigenlijk weer vijf miljoen in. Daar zit voor ons ook een heel grote inconsequentie. Kunt u uitleggen waar u dan die negen ton op gaat bezuinigen in uw Toekomstbegroting?

Nou, voorzitter, waar het gaat om ambtelijke inspanningen en alles wat we hier in huis doen, kan het wat ons betreft een tandje minder, maar daar waar echt het geld moet landen – namelijk in stenen en voegen en isolatiematerialen – daar willen we graag dat het terecht komt. Vandaar dat we ook investeren in een fonds waarvan we zeggen, nou, daar moeten de monumenten uiteindelijk profijt van hebben. Terwijl we zeggen van, nou ja, alles wat we hier in huis doen aan beleid en zo, dat is allemaal leuk en aardig, maar we moeten uiteindelijk letterlijk bouwen aan onze monumenten. Dus daar moet het geld wat ons betreft ook als eerste naartoe.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, dus ik begrijp dat u negen ton wil bezuinigen op fte's en dat die vijf miljoen uit de motie alleen besteed mag worden aan stenen en voegen?

Die vijf miljoen uit de motie is echt bedoeld voor werk aan de monumenten. Absoluut. Het is een amendement trouwens, ja.

De **VOORZITTER**: U kunt vervolgen, meneer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, tot slot dan, want we hebben bij het werkbezoek in Leersum kunnen zien dat het nodig is dat we samen herstellen wat kapot gaat door natuurgeweld. En we kunnen ook werk met werk maken en samen met bewoners bomen planten en tegelijkertijd het mooie fietspad van de toekomst aanleggen. Dat zal D66 aanspreken. Mijn vraag aan het College is of ze bereid is dat nu ook samen met de gemeente aan te pakken. We hebben daarvoor ook een motie. Intussen zijn de mede-indieners in een nieuw pakketje aangeland. Nou. Ik doe gewoon nog even degene die ik hier had klaar liggen. Die heb ik niet klaar liggen. Ik ga toch even zoeken in de papieren, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Maar ik vind dat u het heel goed doet. Het is een goed voorbeeld voor anderen. Dus ik geef u graag de gelegenheid.

De heer **VAN SCHIE**: Ik hou hem gewoon even achter de hand voor de tweede termijn, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dat mag altijd.

De heer **VAN SCHIE**: Misschien wil ik u tot slot vragen of u de heer Kocken het woord nog wil geven voor de motie over de Stichtse Landbrief ook aan u te overhandigen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Schie. Meneer Kocken heeft het- O sorry, ja, ik zag mevrouw Rikkoert over het hoofd. Excuus. Mevrouw Rikkoert gaat uw gang.

Mevrouw **RIKKOERT**: Bedankt, voorzitter. Ondanks dat ik wel geïnteresseerd ben in wat de heer Kocken nog te vertellen heeft, dacht ik, ik vraag toch nog even een vraag naar aanleiding van de Toekomstbegroting. Ik heb die eens doorgenomen en bij de bedrijfsvoering zie ik een vermindering van zo'n twee miljoen. Nu kan ik mij herinneren toen ik hier vier jaar geleden startte, dat de organisatie een behoorlijk zootje was. Nu hebben we dat eindelijk een beetje op de rit, organisatorisch en financieel. En dan wil de VVD weer gaan bezuinigen. En is dan het voorstel om onze jaarrekening van 2023 in 2026 vast te stellen?

De heer **VAN SCHIE**: Nee, voorzitter, het is zeker niet de bedoeling dat we vertraging krijgen in de jaarrekeningen, maar we denken wel dat het mogelijk is om op de overheid te bezuinigen, omdat we ook keuzes moeten maken en de beleidsprogramma's natuurlijk zelf ook heel veel kunnen doen. Dus op de overheid denken wij te kunnen bezuinigen. Dat is uiteindelijk maar een klein percentage. Maar wij denken dat het moet, ook juist om tot die kerntaken te komen. Als je een aantal dingen niet meer doet, zoals wij voorstellen, dan heb je daar ook geen fte's voor nodig.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, uit mijn hoofd ging het om het schrappen van ongeveer onder andere tien fte. Ik heb het idee, die mensen gaan wel wat zinvols hier doen en is dit nou wel het juiste moment om zoiets voor te stellen? En ook in de positie van de VVD, kijkend naar de historie.

De **VOORZITTER**: Dat behoeft verder geen beantwoording. Ik twijfel even wie het eerste bij de interruptiemicrofoon was. Meneer Dinklo, gaat uw gang.

De heer **DINKLO**: Ja, voorzitter, dank u wel. En dank, de heer Van Schie. Ik dacht, ik wacht even op het eind van zijn inbreng. Ik heb snel ook even nog de Toekomstbegroting doorgelezen. Ik geef toe dat ik het niet helemaal op gelezen, want één begroting van de provincie doorlezen was al lastig genoeg. Maar in de Toekomstbegroting gaat u mee met de groeisprong. U gaat namelijk- U zegt, er komen heel veel mensen bij volgens het CBS. Nou, voor alle duidelijkheid, alle bevolkingsgroei komt door migratie. Nu gaat u volledig accommoderen door extra woningen. U wil meer woningen, meer wegen, alles meer, meer, meer. Maar tot hoever gaat de VVD? Tot hoever gaat u als provincie? Waar staat u als VVD? Gaat u door tot tien miljoen inwoners in de provincie? Gaat u door tot twintig miljoen? Gaan we hier een Singapore aan de Vecht krijgen of gaan we wel die gezonde groene omgeving- Dat is eigenlijk wel mijn vraag richting de VVD.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, dat is echt wel een dilemma, want we hebben daar natuurlijk ook naar gekeken van, hoeveel ruimte is er eigenlijk? En we vinden die waarden die we met zijn allen ook koesteren in onze provincie als het gaat om het landelijk gebied ook belangrijk. Dus we hebben daarover nagedacht en bedacht van nou ja, we programmeren nu best wel veel nieuwe woningen en bevolkingsgroei, ook omdat Primos zegt dat we een bepaald woningtekort niet moeten willen. Dus we moeten niet- We zitten nu op vijf procent. We moeten ongeveer- Een frictiegroei van twee procent is realistisch, dat je dan het goed verdeeld. Maar als het meer wordt dan dat, dan heb je echt een probleem. Dat zien we natuurlijk ook. Iedereen kent wel iemand die een woning zoekt en dat niet kan vinden. En wij hebben gezegd van nou, als je nou binnen een uur reistijd van Utrecht ziet dat de leegstand weer komt en dat de vraag onder die twee procent zakt, dan is het voor Utrecht ook wel mooi om te stoppen met groeien. Dus Utrecht ligt natuurlijk het midden van het land. Het is een heel aantrekkelijke vestigingsplaats. Daarom wonen wij er ook allemaal. En daarom hebben we gezegd van, nou, ja, weet je, we gaan absoluut ook groei faciliteren in onze provincie, maar dat heeft een grens. En als we zien dat in de rest van Nederland het niet meer groeit, ja, dan gaan we als Utrecht ook niet meer bijbouwen. Want uiteindelijk wil iedereen uit heel Nederland wel in Utrecht wonen. Het is tenslotte de mooiste provincie ter wereld.

De heer **DINKLO**: Ja, voorzitter, ik ben echt heel erg- Zijn we totaal de draad kwijtgeraakt bij de twee procent en de één uur reizen. Ik bedoel, volgens mij was mijn vraag heel duidelijk: tot hoever gaat de VVD? En dan kunt u een heel mooi antwoord gaan geven waardoor het onduidelijk is. Maar mijn vraag is: tot hoeveel inwoners vindt u dat de provincie Utrecht kan accommoderen? Dat is mijn vraag.

Ja, voorzitter, dat kan ik niet in een absoluut getal zeggen. Ik kan wel zeggen dat wij vinden dat we dus in Nederland met zijn allen zullen groeien in inwonertal, dat dat niet alleen kan in Flevoland en Groningen of in Amsterdam en dat dat ook in Utrecht moet. Maar daarbij, en daarom ga ik voor een deel mee in de redenering die u ook weer heeft: er is een grens aan de groei. Op het moment dat wij zien dat het hier te vol wordt en dat we tegelijkertijd zien dat er best ruimte is op andere plekken in ons land, dan stopt wat ons betreft de groei in Utrecht ook en faciliteren we dat niet meer.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Ik kijk even naar meneer De droog. Ja, meneer De Droog wijst naar meneer Dercksen. Dat is heel vriendelijk. Meneer Dercksen wil op dit punt even inhaken? Op hetzelfde punt?

De heer **DERCKSEN**: Ja, want de heer Dinklo vraagt aan de heer Van Schie, en hij mag niet meer vragen, dus doe ik het maar: wanneer is het dan te vol? Want dat was zijn vraag. En waarvoor geeft u daar geen

antwoord op? Wanneer is het dan te vol? We hebben nu 1,3 miljoen inwoners, als ik het goed heb, in de provincie. Waar wilt u naartoe? En ik vraag de collega's om die vraag net zo lang te herhalen tot hij antwoord geeft.

De heer **VAN SCHIE**: Voor de komende vier jaar is het duidelijk. Dan komen er tienduizend woningen per jaar bij wat ons betreft. En de jaren daarna kunnen we wat ons betreft zelfs groeien naar vijftienduizend woningen. Uiteindelijk, die 160.000 woningen die in het programma zitten, willen wij realiseren. En daarmee ook het liefst zelfs versneld realiseren. En of meer nodig zal zijn, kan ik nu nog niet zeggen, maar dat is waar we minimaal op afkoersen. Dus 160.000 woningen. Zes keer 1,3 is honderd- Nou, tweehonderdduizend inwoners erbij. En dan zit je aan 1,6 miljoen ongeveer, als u dan heel concreet wil worden in getallen.

De heer **DERCKSEN**: Er mogen nog driehonderdduizend mensen bij in de provincie Utrecht. Dat is wel heel bijzonder. Hij geeft in ieder geval antwoord. Complimenten daarvoor. Maar ontgaat u dan niet de hele maatschappelijke spanning die er op dit moment is. Nieuwegein bijvoorbeeld. Die hebben heel veel kantoren getransformeerd. Er zijn mensen komen wonen. Die hebben gezegd, ja, ho nou even, want die mensen hebben allemaal zorg nodig. Mensen moeten allemaal met de bus of die mensen moeten allemaal met de auto of die mensen moeten allemaal recreëren. Het gaat niet meer, zegt Nieuwegein. Gaat het nog als die driehonderdduizend mensen in de provincie Utrecht er nog bij komen. Hebben die nog een huisarts of een tandarts? Waar gaan die wonen? Kunnen die nog recreëren? Waar gaat dat allemaal gebeuren? Waar gaan die driehonderdduizend mensen naartoe als alle maatschappelijke sectoren op slot zitten? Justitie kan het niet meer aan. Alles, alles zit vast. Je moet nu stoppen met mensen binnenhalen naar Nederland, want we trekken het niet meer. Dat is mijn oproep. Deelt de heer Van Schie dat?

Nee, voorzitter, dat deel ik niet. Ik denk juist dat we heel veel mensen nodig hebben, kenniswerkers, maar ook mensen in het kleinbedrijf, in de maakindustrie. Dus ik denk niet dat nu zeggen van, de groei stopt, mensen mogen geen baby's meer krijgen en we mogen geen mensen uit het buitenland meer halen, dat dat geen oplossing is. Maar tegelijkertijd ben ik het wel heel erg eens met de heer Dercksen wat hij signaleert en daarom zeggen wij ook als VVD dat we meer in samenhang moeten kijken naar het vraagstuk. Kun je niet zeggen, we gaan wel woningen bouwen, maar geen werklocaties inrichten. Kun je niet zeggen, we gaan wel woningen bouwen, maar geen wegen aanleggen. Kun je niet zeggen, we gaan wel woningen bouwen, maar de natuur- en recreatiegebieden mogen achterblijven. Nee, natuurlijk moet je dat in samenhang met elkaar zien, want elke inwoner heeft uiteindelijk behoefte aan een plek om te wandelen, een plek om te wonen, een plek om te werken. Dus dat moet je allemaal in samenhang met elkaar organiseren. Dat is geen eenvoudige opgave. Dat realiseer ik me ook. Het is makkelijker om te zeggen, we doen het om Utrecht en het is klaar. Maar de samenleving is nooit klaar. Dat is onze opgave hier in deze zaal en al die andere zalen waar volksvertegenwoordigers aan zelfbestuur doen. Dat is die samenleving elke dag opnieuw inrichten voor de vraag die er op dat moment is.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank. Ik heb zojuist even de furie laten blijken ten aanzien van het gat dat de VVD in ons opzicht in de toekomst laat. Maar ik wil het even kort over de korte termijn hebben, want we hebben het natuurlijk ook over een begroting voor '23 tot '26, waarbij '23 de belangrijkste is. Dat is volgend jaar. Het is een verkiezingsjaar. Veel van die voorstellen, die komen gewoon al voort uit dat wat we hier in de Staten doen, uit dat wat er vanuit de ambtenaren komt. Er ligt een mooi programma. Als ik dan kijk naar de begroting van de VVD, dan denk ik, nou,

weet je, daar staat een drie procent of zo afwijkingen in financiën ten opzichte van dat wat we hier met zijn allen vaststellen. Erwin Kamp wijst me er altijd op: in de Utrechtse Heuvelrug werkten ze vanuit de consentmethode. Als je met tachtig procent kunt instemmen, dan gaan we ook mee. Ik ken de VVD ook als een partij die graag daar in die bankjes zit en dan zullen ze met van alles meebewegen. Vorig jaar hebben ze ervoor gekozen om tegen de begroting te stemmen. Ik ben gewoon heel erg benieuwd, als ik nou dit overzicht zie, dan denk ik van nou, u zit toch best wat dat betreft- Op accentverschillen na: meer asfalt en minder natuur en dat soort dingen. Zitten we toch best dichtbij mekaar. En dan denk ik, kunnen wij hier in de Staten, als we dan ook naar mekaar kijken, rekenen op de VVD als een partij die haar bestuurlijke verantwoordelijkheid wil nemen, ook voor 2023?

Zeker. Dus als u onze amendementen aanneemt, dan gaan wij zeker voor de begroting stemmen.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, ik begrijp natuurlijk dat er amendementen liggen en als we die amendementen bij elkaar gaan optellen en neerleggen, kan ik me zelfs voorstellen dat die amendementen het niet halen. Kan de heer Van Schie zich dan indenken dat met een stemverklaring gericht op die amendementen alsnog instemming gevonden wordt voor een begroting en zegt van nou, als VVD gaan wij volgend jaar ook aan de slag, ook als wij in het bestuur zitten, met deze begroting?

Nou, voorzitter, de heer De Droog heeft kunnen zien dat onze Toekomstbegroting inderdaad op heel veel aspecten gewoon aansluit bij de begroting van het College. Dus het zal geen verrassing zijn dat heel veel van het beleid van onze provincie wat ons betreft prima is en ook door kan gaan. Maar we komen hier nadrukkelijk wel met een eigen begroting en ook met een heleboel voorstellen, omdat die wat ons betreft een verbetering zijn van de begroting van het College. En dus- Nou, laat ik het gewoon scherp maken: als de Staten hier ons amendement op de opcenten aannemen, denk ik dat wij heel welwillend zijn over het instemmen met de begroting. Dus als de heer De Droog die nou mee tekent en nog een paar andere fracties uit de coalitie, dan kunnen we best tot zaken komen.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, het is op zich prima, hoor: we zitten nog vroeg in het debat en naderen nu al de conclusies. Maar ik stel voor toch ook het hele debat nog te gebruiken om uiteindelijk afwegingen te maken teneinde-

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, maar dan wil ik ook een antwoord van de heer De Droog.

De **VOORZITTER**: Ja, oké. Dat is- Meneer De Droog tot slot.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, u kent natuurlijk ons standpunt. We hebben gezegd hoe wij daar ook naar kijken ten aanzien van de toekomst. Dat gaat nu over één jaar. U had net zojuist ook een vraag richting het komend jaar. U kunt natuurlijk volgend jaar van alles besluiten en weer met elkaar gaan afstemmen hierop als we een nieuwe begroting maken. Ik denk dat op korte termijn, dat wij hier niet in mee zouden hoeven gaan, omdat we denken dat het ook nodig is voor de toekomst om dit te doen. En dan nog is het een accent binnen de totale begroting.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, nu val ik toch wel een beetje van het kathedr af hier. De heer De Droog heeft eerst een verhaal van ja, het is voor tachtig procent hetzelfde. En dan willen we één dingetje veranderen en dan zegt u, ja, nee, maar dan haak

ik af. Ik bedoel, als ik tot een compromis bereid ben, dan is de heer De Droog ook zo fair dat hij dan zegt van nou, oké, het scheelt maar een heel klein stukje ten opzichte van de totale begroting en met die kleine aanpassing blijf ik enthousiast.

De **VOORZITTER**: Nee, nee. Meneer Van Schie, ik heb u net beiden aangeraden, dat geldt ook voor meneer De Droog, het debat is nog lang; dit moment, waar we wel of niet voor zijn, dat hebben we nog op een later tijdstip vandaag en daar zou ik graag naar willen verwijzen. Meneer Kocken heeft het woord. Meneer Kocken, gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Dank, voorzitter. Vanuit het hier en nu en de toekomst waar we het net over hadden, even terug naar het verleden: 17 mei 1375. Toen werd de Stichtse Landbrief getekend. Voorzitter, u refereert daar vaak aan in speeches. Dat is een belangrijk document, want in dat document is eigenlijk vastgelegd door de bisschop, die toen eigenlijk de macht had hier, dat vertegenwoordigers van de standen – dus de geestelijken, de adel, maar ook de burgers in de steden – medezeggenschap hadden over uitgaven, over benoemingen, en oorlogen. Die voerden we toen nog zelf. Wat ook een heel belangrijke uitspraak is in dat document, is dat de bisschop beloofde dat hij en zijn opvolgers iedereen recht zouden doen. Volgens het Stichtse Landrecht staat er dan bij. Maar het feit dat iedereen onder hetzelfde recht zou vallen, is een heel belangrijke. Voorzitter, in 2025 is dat 650 jaar geleden. En samen met een heleboel fracties hier in deze Staten vonden we het een goed idee om erbij stil te staan. En 'stil te staan' in de zin van met de samenleving te delen wat er toen gebeurd is, hoe belangrijk dat is, maar ook hoe dat doorwerkt op dit moment. Want de rol die de provincies hebben, verandert steeds. En dus ook de vraag wat het dan betekent voor die medezeggenschap van inwoners voor wat we nu democratie noemen. Het is ook een goed moment om met elkaar dan verder te kijken. Er zijn een heleboel momenten in onze gezamenlijke geschiedenis die belangrijk zijn voor ons. En hoe kunnen we daar structureel met elkaar meer aandacht aan besteden? Ik heb het genoeg om namens al die fracties u zo een motie te overhandigen, maar daarvoor wil ik nog een paar mensen even bedanken. Dat is allereerst Johan Dorst van de griffie voor de goede advisering. Dat is Renger de Bruin voor de suggesties die hij heeft gedaan. Het Utrechts Archief voor de ondersteuning. En vooral mijn mede-Statensleden die enerzijds enthousiast hebben gereageerd en anderzijds ook af en toe heel kritisch hebben meegedacht. We hebben hem in de stijl van toen vormgegeven voor de gelegenheid. Misschien dat we voor de rest van het debat even de versie die digitaal is aangeleverd moeten volgen, want die is denk ik, met de kennis van nu, iets leesbaarder. Maar bij deze, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Meneer Kocken, hartelijk dank. Er gaat een nieuwe traditie groeien, dat we niet alleen de moties weer op schrift aanleveren, maar ik ga er ook af en toe eentje echt royaal in ontvangst nemen. Dus dat belooft wat straks voor de beantwoording van het College. Dat begrijpt u. Heel veel dank daarvoor.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M92 van de leden Kocken (VVD), Kamp (D66), Welschen (CDA), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP), Dinklo (JA21), De Boer (PvdA), Hoek (50PLUS), Van Elteren (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Demir (DENK) inzake 650 jaar Stichtse landbrief.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- In 2025 het 650 jaar geleden is dat de Stichtse Landbrief is getekend.

Overwegende dat:

- Dit gezien kan worden als het begin van een mee besluitende volksvertegenwoordiging in de provincie Utrecht en daarmee van ons als Provinciale Staten;
- Dit het verdient om te herdenken en de betekenis hiervan breed in de samenleving de aandacht te geven;

Voorts overwegende dat:

- De taken, bevoegdheden en het functioneren van die volksvertegenwoordiging sindsdien fors zijn veranderd – en in het licht van nieuwe taken zullen blijven veranderen;
- Het wenselijk is daarop met elkaar en met hen die wij vertegenwoordigen te reflecteren;
- Het passend is bij de ontstaansgeschiedenis van de Stichtse Landbrief om dat zo veel mogelijk vanuit bestaande budgetten te financieren.

Spreekt uit:

- Een werkgroep onder leiding van de voorzitter van de Staten in te gaan stellen met leden uit de Staten en de vereniging van oud-Statenleden, die met Gedeputeerde Staten en partners uit de samenleving, de eerste stappen zet in de voorbereiding van de viering in 2025;
- Deze werkgroep te verzoeken in de eerste maanden van 2023 ideeën op te halen in de samenleving, zodat waar nodig in de Kadernota een budget kan worden opgenomen voor de programmabegroting 2024 – het jaar waarin veel van de voorbereiding van activiteiten zal moeten plaatsvinden. Uitgangspunt is dat de activiteiten worden opgenomen in de jaarplannen van de organisaties en de daarbij horende budgetten;
- De werkgroep te verzoeken deze uitvraag ook te benutten om het gesprek met de samenleving aan te gaan over hoe herdenken, koesteren en vieren van markerende gebeurtenissen en/of personen uit de geschiedenis van onze provincie structureel (nog) beter kan worden ondersteund;
- De werkgroep te vragen mede op basis van ontvangen plannen en ideeën een voorstel aan Provinciale Staten te doen met welke governance de herdenking kan worden georganiseerd, zodat dit in 2023 zo nodig kan worden georganiseerd en in 2024 de focus kan liggen op de voorbereiding van activiteiten;
- De werkgroep te vragen voorstellen te doen hoe dit niet een eenmalige gebeurtenis blijft, maar structureel kan bijdragen aan aandacht en reflectie op (vertegenwoordigende) democratie in de provincie Utrecht en aandacht te houden voor inspirerende momenten en personen uit ons gedeelde verleden.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Ondersteuning beschikbaar te stellen aan de werkgroep om dit samen met de staten, de griffie, maatschappelijke partners en inwoners te organiseren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, we bevinden ons in een bijzondere, en zoals de VVD ook al aangaf, onzekere tijd. Toen wij bijna vier jaar geleden aan een nieuwe Statenperiode begonnen, konden we nog niet vermoeden dat we nu, eind 2022, niet alleen te maken hebben met de nasleep en onzekerheden van de COVID-19-pandemie, maar dat ook de oorlog in Oekraïne de sterk stijgende energie- en grondstofprijzen en de in algemeenheid oplopende inflatie invloed zou hebben op ons provinciaal beleid en waar we nu ons geld aan besteden. Daarnaast hebben we ook nog de opgave waarvan we vier jaar geleden, en vaak al langer, wel duidelijk hadden dat we hier echt hard mee aan de slag moeten. Zo wisten we, voordat we aan deze periode begonnen, dat we stappen moesten zetten om de biodiversiteit te beschermen en te herstellen, dat er flink tempo gemaakt moest worden met de energietransitie en dat het hoog nodig was om meer betaalbare woningen te bouwen. Opgaven, die al bekend waren, kwamen met ambitieuze plannen in ons coalitieakkoord terecht. En waar we ruimte zagen, gooiden we daar de afgelopen jaren nog een schepje bovenop. Zo denk ik bijvoorbeeld aan de motie in het begin van onze periode met het CDA, waarbij we voor elke stemgerechtigde inwoner een boom plantten. Of het nieuwe fonds om huiseigenaren met een laag inkomen te helpen met het isoleren van hun woning. En die ambitie die we de afgelopen jaren hebben getoond, hebben we meer dan ooit nodig, want om te zorgen dat de provincie Utrecht nu en in de toekomst een fijne plek is om te leven, te wonen en te werken, moeten we ambitieus inzetten op de grote opgaven, voorzien of onvoorzien. Van stikstof tot klimaatverandering en van woningtekort tot de druk op het elektriciteitsnet. Want, voorzitter, de tijd van mee strubbelen, vertragen en uitstellen is wat GroenLinks betreft echt voorbij. Het kan aantrekkelijk zijn om, nu we van crisis naar crisis gaan, branches te blussen, pleisters te plakken en daarbij vooral op korte termijn te denken en radicale koerswijzigingen uit te stellen, want we moeten immers al zoveel, we weten niet of er wel voldoende draagvlak is en misschien gaat het ons wel stemmen kosten.

Maar als er iets is wat we geleerd hebben van de afgelopen decennia, dan is het misschien wel dat des te langer we wachten, des te groter de problemen worden waarmee we te kampen hebben. Ik zeg het nog maar eens, en het is al eerder gezegd hier: regeren is vooruitzien. Dat laatste wordt nog eens bevestigd door de Porthos-uitspraak van de Raad van State. De VVD had het er ook al even over. Die uitspraak ligt in lijn van de eerdere uitspraken en was te verwachten. Gisteren hebben we een statenbrief ontvangen over de uitspraak die gevolgen heeft voor de aanpak landelijk gebied infrastructurele projecten in het kader van bereikbaarheid voor de woningbouw en de energietransitie. Op welke termijn verwacht GS concreet aan te kunnen geven wat de gevolgen in onze provincie zijn en wat de mogelijke oplossingen hiervoor ook zijn?

Dan de transitie van de landbouw. Daar zien we dat boeren te lang aan het lijntje gehouden zijn of juist van maatregel naar maatregel zijn gedwongen, zonder dat er een duidelijke langetermijnvisie voor de toekomst lag. Op een boerenbedrijf denk je niet in termijnen van vier jaar. Daar denk je in periodes van tien jaar of langer, soms wel in generaties. De woede die we nu zien bij protesterende boeren is begrijpelijk en verdient een luisterend oor. Het is frustrerend dat zij drie jaar na de PAS-uitspraak nog steeds niet weten waar ze aan toe zijn en dat duidelijk perspectief ontbreekt. Tegelijkertijd moeten we wel eerlijk zijn in het verhaal dat we vertellen, dat de transitie naar duurzame landbouw keihard nodig is, dat de reductie van stikstofuitstoot noodzakelijk is en dat we hard moeten werken aan natuurherstel. Het is goed dat we ons daarbij niet blind staren op stikstof alleen, maar ook andere opgaven direct meenemen in de gebiedsaanpak, zoals de waterkwaliteit. Hier in de provincie weten we dat het alleen samen met de boeren, natuurorganisaties en andere betrokkenen kan. Waarbij het voor ons als GroenLinks belangrijk is om de koplopers te ontzien of misschien zelfs te belonen voor de stappen die zij al gezet hebben en het

voorbeeld wat ze geven. En om boeren die hun bedrijfsvoering willen verduurzamen en bijvoorbeeld de overstap willen maken naar biologisch hierbij zoveel mogelijk te ondersteunen. Ondertussen werd vorige week bekend dat de provincie Overijssel, gedwongen door de rechter, is begonnen met het handhaven van de PAS-melders. Een situatie waar niemand gelukkig mee is en die onderstreept dat er echt snel begonnen moet worden met het creëren van voldoende stikstofruimte. Onze vraag-

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik hoor mevrouw Van Elteren schetsen dat het goed is om de boeren ook perspectief te bieden. Welk perspectief biedt mevrouw Van Elteren de boeren?

Het perspectief wat GroenLinks de boeren schetst, is dat het zeker niet de bedoeling is dat we met minder boeren verder gaan, dat eigenlijk iedereen boer kan blijven. Dat dat wel betekent dat er misschien wat veranderingen in de bedrijfsvoering moeten plaatsvinden en dat we ze daar van harte bij willen ondersteunen. Dat het misschien ook betekent dat je niet altijd kan blijven boeren op de plek waar je nu boert, maar dat we ook daar als provincie van harte bij willen ondersteunen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, nou, dan kunnen we mekaar vinden dat we een nieuwe boerengebieden aan moeten gaan wijzen om boeren te kunnen verplaatsen. Dus dat is heel mooi. De tweede vraag die daar eigenlijk mee samenhangt is van, als wij het hebben over de stikstofaanpak – en ik hoorde u zeggen van, we moeten het samen doen met de agrariërs – hoe denkt u dat de agrarische wereld het ervaart dat er eerst een top-downprogramma wordt ingediend voordat de agenda met de regionale opgave van onderaf wordt ingediend bij de provincie? Hoe denkt u dat dat in de beleving van de agrariërs is? En steunt u dan zo'n aanpak top-down of gaan we samen met agrariërs, waar we een motie voor hebben voorbereid?

Ik denk dat er voor beide ruimte is. Ik denk dat er de afgelopen periode- Er is heel onhandig omgegaan met de boeren. Ik denk dat wij elkaar daar zeker wel in kunnen vinden. Ik zie ook heel mooie dingen eigenlijk met de gebiedsprocessen, waarbij ik echt wel het vertrouwen heb dat die boeren daarin gehoord gaan worden. Dus ik denk dat het belangrijk is en dat we kijken wat er uit die gebiedsprocessen komt. En aan de andere kant vind ik het wel nodig om naar kaders in mee te geven. Dat we zeggen van ja, dit is uiteindelijk het doel wat wij hebben, zodat iedereen weet waar we met zijn allen aan werken en waar we naartoe gaan en daar geen misverstand over bestaat.

Mevrouw **VAN GILSE**: Dank voor het woord. Mevrouw Van Elteren geeft aan dat de ontwikkeling in het landelijk gebied en het oplossen van de vraagstukken die er liggen niet kunnen zonder dat de boeren ook aan tafel zitten. En daar ben ik het volledig mee eens. En daar vraag ik ook vaak om. Het blijkt ook dat ze nu ook niet altijd aan tafel zitten en dat het ook wel echt problematisch is. Alleen, als ik de denklijnen van mevrouw Van Elteren hoor, dan denk ik niet dat zij aan tafel gaan zitten. Hoe gaat mevrouw Van Elteren ervoor zorgen dat ze wel aan tafel komen?

Dat begint denk ik met een zo laagdrempelig mogelijk gesprek. En inderdaad zorgen dat iedereen aangehaakt wordt. Ik ben het met u eens: niet iedereen zit op dit moment aan tafel en het is wel belangrijk om zoveel mogelijk mensen aan tafel te krijgen. En daarbij willen we als GroenLinks ook zeker de biologische boeren niet vergeten, want die voelen zich niet altijd vertegenwoordigd door de grotere organisaties die vaak nu wel een plekje aan tafel weten te krijgen. Dus dat is voor ons ook een heel belangrijke.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ik denk dat een laagdrempelig gesprek aan een keukentafel altijd een goed moment is en een goede setting, maar het gaat wel om de inhoud die daar gebracht wordt. En ik denk dat we niet alleen

biologische boeren hebben, maar heel veel verschillende boeren en dat we die met zijn allen aan tafel moeten krijgen.

Ben ik met u eens. Het is inderdaad samen waarmee we nu inderdaad die plannen maken. Dus biologisch en misschien de meer gangbare boeren samen. Wat ik eigenlijk zie, is dat de meer gangbare boeren toch wel wat makkelijker hier in het provinciehuis aan tafel komen, toch wel wat makkelijker hun boodschap naar voren brengen dan de biologische boeren op dit moment doen. Terwijl eigenlijk, zoals ik net al aangaf, wij zien die boeren als koplopers. Misschien als mensen die nu een voorbeeld geven van hoe het in de toekomst zou kunnen zijn. Zij hebben dit gedaan zonder enige dwang, maar gewoon uit eigen beweging. En volgens mij moeten die koplopers ook gehoord worden, want zij schetsen wel degelijk een mooi toekomstbeeld voor onze provincie en de landbouw.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, er is over stikstofbeleid natuurlijk heel veel te zeggen. Wat er niet echt is, is een rapport wat nou de consequenties zijn als wij dit door gaan voeren. Het is natuurlijk niet alleen dramatisch voor boeren, maar het heeft nog veel meer effecten. Zo hebben we vanuit Brussel de Green Deal. Er waren mensen, die wilden dat graag onderzocht hebben wat dat nou voor consequenties zou hebben. Dat is in Europa niet gebeurd. Dus die Amerikanen dachten, wereldvoedselvoorziening, moeten we onderzoek doen naar wat er gebeurt. Dus de Amerikaanse overheid heeft dat onderzocht. Dat betekent dat er binnen de EU tien procent minder boeren zouden moeten komen, dat de prijzen van voedsel twaalf procent gaan stijgen en dat miljoenen mensen in de honger gaan verdwijnen wereldwijd. Ja, kunt u daar eens op reflecteren? Want stikstofbeleid gaat nog een graad verder dan dit. Zouden we niet eens moeten onderzoeken hoeveel mensen straks allemaal naar de voedselbank moeten, omdat ze het niet meer kunnen betalen? Hoeveel boeren er nog meer weg moeten en wat voor gevolgen dat heeft voor mensen in Afrika, omdat ze gewoon geen eten meer krijgen? En waarom is daar geen aandacht voor en bent u alleen op jacht naar zeldzame plantjes?

Ja, als het gaat om Afrika, dan heb ik daar zeker nog wel wat te zeggen. En zeker als het gaat om het huidige landbouwbeleid. Als je kijkt wat dat inderdaad nu kost in Afrika, dan heeft dat best wel zijn invloed. Maar als het gaat om voedselvoorziening. Ik zei net al, voor elk onderzoek wat er is, valt er ook wel weer een tegenonderzoek te vinden. Er zijn ook zeker wel onderzoeken waaruit blijkt dat, op het moment dat we met zijn allen op een wat andere manier gaan eten- En dat is inderdaad een meer plantaardig dieet, misschien wat minder vlees en op een andere manier dus ook omgaan met wat we inderdaad telen. Dus minder voornamelijk veevoer eigenlijk, maar ook gewoon voer wat wij direct kunnen consumeren als mensen. Dat we dan eigenlijk gewoon geen probleem hebben met de voedselvoorziening. Dus dat.

De heer **DERCKSEN**: Nou ja, hier botsen onze wereldbeelden. Wij vinden namelijk dat iedereen zelf moet uit kunnen maken wat hij eet en niet dat GroenLinks dat bepaalt. Dus hier botsen onze wereldbeelden. Maar ik herhaal de vraag. Het heeft grote consequenties. Je ziet nu ook, als Oekraïne geen graan of minder kan exporteren, heeft dat grote consequenties. Als wij minder eten gaan produceren binnen de EU, maar zeker ook in Nederland, dan heeft dat grote consequenties. En wij kunnen nog niet eens voorzien in onze eigen voedselbehoefte. Waarom staat dat niet bovenaan de agenda, dat iedereen hier betaalbaar voedsel kan krijgen? En is het voor u belangrijker dat we bepaalde soorten plantjes moeten planten zelfs? Want die groeien hier niet vanzelf. Waarom is dat

belangrijker, zo'n plantje voor u, dan betaalbaar eten voor gewone mensen?

Dank u wel, voorzitter. Ik hoop dat de heer Dercksen beseft dat het merendeel van het voedsel wat wij produceren op dit moment rechtstreeks naar onze koeien en varkens gaat en dus niet in de mond van de consument terechtkomt. En dat daar dus inderdaad een probleem zit. En als het gaat om de tegenstelling tussen voeding of zeldzame plantjes, volgens mij kan dat prima samen.

De **VOORZITTER**: U vervolgt.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u wel, voorzitter. Ja, we waren gebleven bij onze vraag aan GS als het gaat om de PAS-melders. De vraag aan GS is of we ons in de provincie Utrecht ook al voorbereiden op vergelijkbare situaties, zoals nu in Overijssel. En wat we doen om dit te voorkomen.

Terug naar die langetermijnvisie. Die is ook belangrijk als het gaat om klimaat. Terwijl activisten zich vastplakken aan privéliegtuigen, schilderijen, talkshowtafels, noem het maar op, om aandacht te vragen voor klimaatverandering, lezen we in de klimaat- en energieverkenning dat veel energieprojecten te laat gereed zijn om de klimaatdoelen te realiseren en dat aanvullend beleid nodig is. Nou, dan moet ik toch even denken aan de gesprekken met mijn oudste zoon als er weer eens een toetsweek aankwam en hij in de stress zat, omdat hij de hoeveelheid werk niet meer kon overzien. "Dan had je misschien eerder moeten beginnen", hoor ik mezelf zuchten, waarbij we vervolgens wel samen gaan kijken hoe we een plan kunnen maken, zodat hij alsnog goed voorbereid zijn toetsweek in kan. Ik moet daarbij toevoegen dat ik deze opmerking genadeloos terug kreeg toen ik gisteravond laatst nog door de motielijst aan het gaan was. Maar goed, dat zijn pubers. GroenLinks ziet de urgentie die er is als het gaat om klimaat. En als we niet op tijd begonnen zijn, dan moeten we nu maar een tandje bijzetten. Zo ook als het gaat met plannen voor de opwek van duurzame energie. Gemeenten hebben tot 1 december de tijd om in samenwerking te komen tot het aanwijzen van locaties voor windenergie. Wij vragen ons dan ook af of er inmiddels meer gemeenten met concrete plannen naar voren zijn gekomen. En hoe ver is de provincie Utrecht precies met het gebruiken van CO₂-beprijzing als sturingsinstrument bij de aanpak van klimaatverandering? Hoe wordt er nu gestuurd op klimaatimpact? Zowel bij de begroting als bij inkoop. Want in de huidige programmabegroting zien we het namelijk nog niet uitgebreid terug en dat is een gemiste kans.

Voorzitter, dan woningbouw. Het College heeft de ambitie van het bouwen van betaalbare woningen inmiddels verhoogd naar 66 procent sociale en middenhuur in 2025. En daar is GroenLinks blij mee. Onze oproep is: maak van woningbouw weer volkshuisvesting en geef de coöperaties weer de kans om hun rol te spelen. Dring erop aan bij de Rijksoverheid. Maar, wonen voor iedereen vereist ook maatregelen in de bestaande woningvoorraad. We hebben al vaak gevraagd om een actieve rol van de provincie in de richting van gemeenten waar het gaat om de zelfbewoningsplicht. Dat zullen we dan ook blijven doen. Nogmaals de Porthos-uitspraak kan grote gevolgen hebben voor de woningbouw. De vragen van GroenLinks specifiek voor woningbouw zijn: zou het programma Digitalisering in de duurzame bouweconomie kunnen bijdragen aan de vermindering van uitstoot van bouwprojecten of kunnen we misschien beter meer inzetten op biobased bouwen zodat projecten met minimale uitstoot toch door kunnen gaan?

Ook bij mobiliteit is het van belang om vooral vooruit te kijken. Natuurlijk kunnen we ieder mobiliteitsknelpunt individueel aanpakken, maar het is veel efficiënter als je kan voorkomen dat ze ontstaan. Het dit jaar vastgestelde Netwerkperspectief Provinciale Wegen is daar een goed voorbeeld van. Daarbij kiezen wij vaker voor een lagere maximumsnelheid ten gunste van de verkeersveiligheid en leefbaarheid, en dat gelijk voor

tientallen locaties in de hele provincie. We hopen dat de snelheid van provinciale wegen consequent naar zestig kilometer per uur kan. Dat past in een visie van nabijheid. Een visie waarbij alle belangrijke voorzieningen te bereiken zijn door te wandelen of te fietsen. En openbaar vervoer is daar dan een duurzame aanvulling op. Wel maken we ons zorgen om de beschikbaarheid van het openbaar vervoer op korte termijn. We moeten absoluut zien te voorkomen dat we hier in een negatieve spiraal terechtkomen en moeten we dus ook inzetten op een goede beschikbaarheid van het regionale ov. We hopen dan ook dat GS ons gerust kan stellen dat zij goede gesprekken voert met de vervoerders om ervoor te zorgen dat de buschauffeurs alle uren kunnen maken die zij willen en dat door goed werkgeverschap bij de vervoerders ook het ziekteverzuim omlaag gaat.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoor mevrouw Van Elteren beginnen over het ov. Ik vind het hartstikke fijn dat ook GroenLinks oog heeft voor het ov. Dus laten we daar- Ja, dat is positief. Tegelijkertijd is er in verband met corona een afschaling geweest in het ov en die afschaling is nog steeds niet teruggedraaid. Bent u het met mij eens dat het wel tijd wordt om het ov weer op volle kracht te laten rijden en in de toekomst ook verder uit te bouwen, zodat het ov echt een alternatief is voor de mensen die de auto willen laten staan of geen auto hebben?

Dank u wel, voorzitter. Ik ben het eens met het feit dat het ov echt een alternatief moet zijn voor mensen die de auto willen laten staan. Dat is op dit moment soms nog wel eens niet zo. Daar kunnen we elkaar zeker in vinden. Maar volgens mij – en ik heb de concrete cijfers misschien niet helemaal helder – zijn er na corona dertig procent minder reizigers en is het aanbod eigenlijk maar vijf procent minder geworden. Dat betekent volgens mij nog steeds dat er voor iedere reiziger meer ov is dan voor COVID-19. En daarbij opgeteld leggen we als provincie natuurlijk al miljoenen bij om het ov op peil te houden. Dus.

De heer **BREUR**: Dat is waar. Maar om het ov op het oude peil terug te krijgen is twintig miljoen nodig en we houden dit jaar zo 27,5 miljoen over. Dus we kunnen het nu herstellen. En bij frequent rijdend ov komen ook- Ja, dat is ook aantrekkelijk. Dus dan komen ook de reizigers terug en dat lijkt me een heel goede stap naar het uitbouwen van ov als een echt volwaardig vervoersmiddel.

Ja, ik zou toch even naar mijn woordvoerder verwijzen als het gaat om die twintig miljoen, maar ik denk dat inderdaad hoogwaardig ov, zeker mee eens, twintig miljoen er nu tegenaan gooien, omdat we geld overhouden.

Deze begroting die nu voor ons ligt, geeft richting voor de toekomst. De afgelopen drie jaar hebben we bewust gekozen voor de gezondheid en het welzijn van onze inwoners, hebben we ons sociale gezicht laten zien en ambitie getoond. We zien dat er koers gehouden wordt richting een groene, gezonde en sociale provincie, waarbij er ook ruimte is voor de ambities van een volgende coalitie. Als het aan GroenLinks ligt, zetten we dezelfde koers de komende jaren door om echt vruchten te kunnen plukken van de zaadjes die we de afgelopen jaren gezaaid hebben. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Dank u wel, voorzitter. Vandaag bespreken we de Begroting voor 2023, de laatste begroting die we in deze samenstelling zullen bespreken. Volgend jaar maart hebben we de Nederlandse midterms en zal er een meer versplinterd parlement voor terugkomen. Omdat we nu in deze samenstelling de laatste begroting bespreken, is het ook een moment van terugkijken, van reflecteren. En wat vooral opvalt, is dat we een begroting hebben waar weinig in is veranderd. Bij het doorlezen had ik een groot déjà vu-gevoel: ik had al een keer gelezen, ik had al een keer gezien en al een keer besproken. Echt grote,

beleidsmatige veranderingen waren niet te ontdekken. Maar waren deze er vorige jaren dan wel in ontdekken? In hoeverre hebben wij als provincie wat te zeggen? In hoeverre kunnen wij echt het verschil maken voor onze inwoners? In hoeverre zijn wij als provincie niet meer dan de uitvoeringsorganisatie van het Rijk? De lange arm van Den Haag of Brussel, zo u wilt. De provincie Utrecht – en collega Kocken refereerde daar al aan in zijn motie – is toch een van de oudste bestuurslagen van Nederland en een belangrijk onderdeel van het Huis van Thorbecke. Maar is dat Huis niet steeds meer verweest geraakt, een bouwval geworden, waarin de hoofdhuurder het Rijk samen met de eigenaar Europa bepaalt wat we doen? Wanneer zeggen we als provincie Utrecht niet een keer ‘nee’ tegen het stikstofdictaat en vertrouwen we op de Utrechtse aanpak? Wanneer zeggen we ‘nee’ tegen de ongebreidelde woningbouw en kiezen we voor een beperkte uitbreiding? Wanneer zeggen we ‘nee’ tegen het huidige klimaatakkoord en kiezen we voor zon op dak, geen windturbines en landelijk een paar kerncentrales als oplossing? En wanneer zeggen wij ‘nee’ tegen het asielfdictaat waarin wij als provincie gemeenten gaan dwingen tegen de zin azc’s te openen en dwingen statushouders met voorrang te huisvesten? En daarbij komt dat de provincie nu zelf gaat dicteren waar windturbines gaan komen en ze gaat dezelfde zonden bezondigen als het Rijk. Is het niet tijd om het oude vertrouwde subsidiariteitsbeginsel weer nieuw leven in te blazen, dat we de verantwoordelijkheid en het besluit zo dicht mogelijk bij de kiezer leggen en dat we als provincie zelf onze keuzes gaan maken?

En dan komen we een van de belangrijkste onderdelen waar we het afgelopen jaar veel tijd en aandacht aan besteed hebben: de groeispromg, welke ook haar vertaling kent in deze begroting van 2023. Het belangrijkste uitgangspunt – en ik had het daar met collega Van Schie al over – van deze groeispromg is een sterke groei van de bevolking met ruim een kwart naar ruim 1,6 miljoen inwoners in 2050. Dit is bevolkingspolitiek pur sang en een groei die volledig tot stand zou komen door migratie trouwens. Op dit moment is de bevolkingsdichtheid in Utrecht 922 inwoners per vierkante kilometer. Met deze aanname in de groeispromg gaan we ruim over de duizend inwoners per vierkante kilometer heen en komen we met stip in de top binnen van dichtstbevolkte landen. Ik citeer uit de groeispromg. “De provincie Utrecht wil het groene, gezonde en slimme middelpunt van Nederland zijn en blijven. Dit is een flinke uitdaging gezien de stevige groei van het aantal inwoners, woningen, banen en verplaatsingen.” Einde citaat. Wat mijn fractie betreft, is dit een onmogelijke opgave. Wat de provincie hier probeert, is de kwadratuur van de cirkel op te lossen. Deze forse groei van de bevolking betekent meer huizen, meer wegen, meer bedrijfsterrinen, meer ov, meer CO₂, maar minder groen, minder natuur en een minder gezonde leefomgeving. Alles in deze begroting ademt kwantiteit en niet kwaliteit, terwijl de provincie niet groter wordt. En we hebben het als fractie al vaker gezegd: deze provincie is niet groot genoeg om alles te realiseren.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Ik vraag me af, voorzitter, wat JA21 onder migratie verstaat. Zou dat verder uitgewerkt kunnen worden? Want de simpele opmerking ‘de groei vindt alleen maar plaats door migratie’, bedoelt u dan ook migratie uit de provincie Brabant en Gelderland? Studenten die hier blijven wonen? Of moet ik dat anders duiden?

Voorzitter, dank u wel. De migratie waar ik het over heb, is de immigratie naar Nederland toe en emigratie Nederland uit. Dus dat is de migratie waar ik het over heb. En niet over die migratie vanuit de interne migratie, want ik denk dat u daarop doelt.

De heer **WESTERLAKEN**: Kunt u mij dan uitrekenen hoe die migratiecijfers volgens u zijn voor de provincie Utrecht? Want u baseert uw kwart uitbreiding van deze provincie uitsluitend op migratie. En dan bedoelt u de immigratie in Nederland.

Naar Nederland.

De heer **WESTERLAKEN**: Naar Nederland. Nee, correct.

De **VOORZITTER**: Tot slot, kunt u dat even uitleggen, meneer Dinklo?

De heer **DINKLO**: Ik weet niet hoeveel tijd ik nog heb. Nou ja, kijk, het is gewoon, dat is wat het CBS zegt. De bevolkingsgroei in Nederland komt door migratie. Dat zegt het CBS. Dat staat- Dat heb ik gisteren nog opgezocht. Dus dat betekent ook dat als onze bevolkingsgroei- Kijk, het kan natuurlijk zijn dat er in Utrecht misschien wat meer mensen uit andere delen van het land hiernaartoe komen. Dus dan hebben we wat interne migratie. Maar de migratie bevolkingsgroei op zich komt door immigratie. Dus van mensen die uit het buitenland naar Nederland komen in algemene zin.

De heer **WESTERLAKEN**: Een laatste opmerking. Hieruit blijkt dus dat uw aannames onjuist zijn.

Hieruit blijkt dat mijn aannames correct zijn, is dan mijn antwoord. Maar volgens mij kunnen we dat beter buiten de zaal om nog bespreken.

De **VOORZITTER**: U vervolgt.

De heer **DINKLO**: Ja. Voorzitter, deze- Ik wil het even hebben over deze tweespalt, over de groei die we niet kunnen faciliteren, zien we ook terug in de begroting van 2023. Aan de ene kant zien we een College dat de beperkte belastingcapaciteit, die een provincie heeft, fors gaat verhogen om de bevolkingsgroei te kunnen financieren. Aan de andere kant zien we een College dat worstelt om de zelf opgelegde doelstellingen te realiseren. Twee voorbeelden. Tot 2027 moet er in deze provincie nog 599 hectare aan nieuwe natuur worden ontwikkeld. In vorige jaren werd dit lineair ingeboekt in de begroting en nooit gehaald. Nu staat het realistischer in de boeken, maar de ontwikkeling stopt. De verdere ontwikkeling van het NNN stokt, omdat er domweg geen grond meer beschikbaar is om op te kopen en om te zetten in natuur. Voorbeeld twee. De gedeputeerde Wonen heeft trots een convenant getekend om tot 2030 83.500 woningen te bouwen. Boterzachte plannen liggen ten grondslag aan deze toezeggingen en ik kan u voorspellen dat we deze niet gaan halen. En als we de bevolking van de groeisprong willen huisvesten, moeten er in totaal 150.000 woningen bij in de provincie. Twee keer de stad Amersfoort. Maar waar dan? En waar komt dan de infrastructuur? Waar komt dan de natuur? Wat ons betreft, als fractie, kiest het College met deze begroting een totaal andere afslag. Wij delen met het College de ambitie dat we het groene, gezonde en slimme middelpunt van Nederland willen zijn. Alleen dat doel bereik je als je keuzes maakt. We kunnen niet de hele wereld hier huisvesten. We kunnen niet alle energie hier oppikken. We kunnen niet heel logistiek Nederland hier ruimte bieden. Wat ons betreft zetten we in op een stabiele bevolking, die natuurlijk gaat krimpen, waardoor er vanzelf ruimte komt om woningen te bouwen waar behoefte aan is; natuur om in te recreëren en te jagen natuurlijk; is er minder behoefte aan infrastructuur en geven we een gezonde provincie door.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wou nog even terugpakken op het stukje migratie waar de heer Dinklo het eerder over had. Hij verwees naar het CBS. Ik heb eventjes de site van het CBS erop nageslagen en nou wil het geval dat het migratiesaldo het afgelopen jaar negatief was. Er zijn dus meer migranten vertrokken dan teruggekeerd naar Nederland. Dus ik wil dat wel eventjes gemarkeerd hebben. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U mag daarop reageren, meneer Dinklo, en anders adviseer ik u uw betoog te vervolgen.

De heer **DINKLO**: Ik heb gisteren nog een filmpje van een sociaal geograaf zitten- Er zitten allemaal zaken- En die zegt gewoon, de bevolkingsgroei in Nederland komt door

migratie. Dus ja, we kunnen er een heel lange discussie over houden, maar ik heb het ook niet over migratie specifiek. Dus wat mijn fractie betreft, blijft dat staan.

Ik was trouwens ook bijna bij het eind van mijn betoog, voorzitter.

Om het provinciale schip toch nog wat te keren en nog wat reparatiewerk uit te voeren, dienen wij wat moties en amendementen. Ik heb ze helaas nog niet geprint. Ik ben nog van het digitale tijdperk hiervoor.

Als eerste dienen we samen met de VVD, de PvdA, ChristenUnie en D66 het amendement in Werk maken van de restauratieachterstand monumenten, om zo belangrijk cultureel erfgoed van onze provincie te behouden. Die is al ingediend door de heer Van Schie.

Verder dienen wij ook een motie in genaamd onder wolf, onder de naam Bescherm de dieren tegen de beesten, waarin we GS in navolging van de provincies Drenthe en Friesland oproepen om bij het Rijk te lobbyen om de wolf te mogen gaan bejagen. Die zal ik u zo toesturen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M93 van de leden Dinklo (JA21) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Bescherm onze dieren tegen beesten.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerend dat:

- Dat in de Provincie Utrecht de wolf meermaals is gespot, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.
- Dat door het hele land al talloze schapen, koeien, kalveren, paarden enzovoort ten prooi zijn gevallen aan de wolf.
- Dat wolven met deze aanvallen leed veroorzaken bij de dieren maar ook emotioneel leed bij alle betrokkenen.
- Dat wolven in Nederland niet schuw zijn en daarom ook woongebieden benaderen wat onder inwoners tot een onveilig gevoel leidt.

Overwegende dat:

- Dat een dichtbevolkt land als Nederland, zonder grote aaneengesloten natuurgebieden, niet geschikt is voor de wolf.
- Dat agrariërs in Nederland slechts financiële compensatie krijgen voor de gedode dieren maar niet voor indirecte schade aan de dieren zoals stress en niet meer drachtig kunnen worden.
- Dat het huidige beleid tegen de wolf onvoldoende effectief is.
- Dat er in een aantal Europese landen bejaging van de wolf wel mogelijk is, zeker wanneer deze een gevaar vormen voor vee en hobbydieren.
- Dat bejaging in andere landen zeer effectief blijkt voor het weren van de wolf uit bewoond gebied.

Roepen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Om samen met andere provincies de urgentie van het probleem aan het Rijk duidelijk te maken.
- Om bij het Rijk aan te dringen op maximale inzet op beheer van de wolvenpopulatie binnen de huidige wettelijke kaders.
- Om bij het Rijk aan te dringen om zich in Europa in te zetten voor een lagere beschermingsstatus van de wolf.

- Te onderzoeken welke mogelijkheden de provincie zelf heeft om de wolf te beheren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DINKLO**: En nog twee moties in verband met de druk. We hebben hem al eerder gedaan, maar we zien, als ik kijk bijvoorbeeld naar de stad Utrecht, dat statushouders een steeds grotere druk op de beschikbare sociale huurwoningen gaan leggen. Volgens mij is dat gewoon een feit. Dienen wij nogmaals een motie in om dit transparant te maken, puur om te laten zien, zodat mensen weten welk percentage van de sociale huurwoningen naar deze groep gaat. We hebben dat de afgelopen maanden zelf proberen uit te zoeken, maar deze getallen zijn moeizaam tot niet te verkrijgen en we hopen dan dat de provincie daar wel in slaagt.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M94 van het lid Dinklo (JA21) inzake Transparantie in huisvesting statushouders.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Dat gemeenten middels taakstellingen vanuit het Rijk verplicht worden om statushouders een woning te geven;
- Dat in diezelfde Utrechtse gemeenten mensen jarenlang op de wachtlijst staan voor een sociale huurwoning.

Overwegende dat:

- Dat de inwoners van de provincie Utrecht het recht hebben te weten welke druk de verplichte huisvesting van statushouders op de beschikbare sociale huurwoningen binnen hun gemeente legt;

Roepen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Een provinciaal dashboard te creëren waarin per gemeente inzichtelijk wordt gemaakt hoeveel sociale huurwoningen jaarlijks vrijkomen en hoeveel daarvan naar statushouders gaan

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DINKLO**: En als laatste, naar aanleiding van wat er de afgelopen dagen is gebeurd, dienen wij ook eigenlijk bijna een actualiteitenmotie in, waarin wij de provincie oproepen geen rol te gaan spelen in de nieuwste dwangwet bij de huisvesting van mensen in de asielprocedure. Wij willen niet dat gemeenten de dupe worden van landelijk falend asielbeleid en roepen GS op hier geen medewerking aan te verlenen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M95 van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Dat de rijksoverheid bezig is een wet te initiëren waarbij mensen in de asielprocedure met dwang gehuisvest gaan worden in gemeenten;
- Dat provincies en dus ook de provincie Utrecht in het conceptwetsvoorstel een belangrijke coördinerende rol krijgen in het opstellen en uitvoeren van het plan voor het verdelen van mensen in de asielprocedure;

Overwegende dat:

- Dat hiermee de provincie het loopjongetje wordt van het falend asielbeleid van het rijk;
- Dat hiermee het gemeentelijk mandaat en de wil van de lokale kiezer met voeten gaat worden getreden;
- Dat veel gemeenteraden zich hebben uitgesproken tegen de komst van een azc.

Dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Op geen enkele manier mee te werken aan het inzetten van dwang bij het huisvesten van mensen in de asielprocedure.
- Niet mee te werken aan het vestigen van azc's in gemeenten waarbij de gemeenteraad zich hiertegen heeft uitgesproken
- Per brief de regering hiervan op de hoogte te stellen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Dinklo. En u kunt nog even blijven staan, want er zijn nog wat interrupties, maar ik stel vast dat u een aantal moties heeft ingediend die in het Stateninformatiesysteem terecht komen en straks ook fysiek nog even worden verspreid onder de gedeputeerden. Dank u wel. Meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, er is wat verwarring over cijfers. Het is altijd handig om dat gewoon maar even te checken. In 2021, dat is vorig jaar, kwamen er 92.900 mensen netto bij. En dit jaar verwacht het CBS – want dat is de site waarop ik kijk – verwacht men 191.000 mensen extra in dit land. Ik heb het weleens in een debat gezegd: een kleuter begrijpt dat dat niet gaat, maar daar schijnt niet iedereen het mee eens te zijn. En hierbij zitten de Oekraïense mensen nog niet eens. Dus dit zijn de CBS-cijfers. Ik weet niet waar de SP de cijfers-

De **VOORZITTER**: U richt zich even naar meneer Breuer, die zo attent is om gelijk al achter de microfoon te gaan staan. Meneer Breur, wilt u daarop reageren?

De heer **BREUR**: Nee, bedankt, voorzitter. Ik kom niet om die reden bij de microfoon.

De **VOORZITTER**: Ja, oké. Nee, dat begrijp ik, maar dan krijgt u na meneer De Droog het woord. Meneer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank ook. Ook in deze ga ik even over de begroting in zijn algemeenheid wat vragen. JA21 hebben we vorig jaar leren kennen als de partij die zegt van nou, weet je, we denken anders over dingen, maar als we kijken naar wat er in de begroting staat, dan vinden we grotendeels, ja, dat de dingen die we daar gewoon gaan doen, dat we daar gewoon wel mee kunnen instemmen. Daar waren wij natuurlijk hartstikke blij mee. Er zijn inderdaad de partijen die zeggen, we gaan mee met wat de provincie wil en we doen niet mee in het spelletje oppositiecoalitie. Ik ben heel erg benieuwd. Als ik uw verhaal zo hoor, dan hoorde ik inderdaad wel weer een andere klankkleur, zal ik maar zeggen. Om het heel concreet te maken ben ik benieuwd, nou, denkt u ook echt wezenlijk anders over dat wat we moeten doen? Of zegt u van nou, we herkennen wel weer de dingen die we moeten doen, maar wij vinden wel dat er echt een andere toon zou moeten zijn? Hoe moet ik die duiden?

De **VOORZITTER**: Goed. Kort, wat mij betreft, meneer Dinklo. Als meneer De Droog dit met elke fractie gaat doen, dan hebben we een soort extra stemverklaringsronde.

De heer **DINKLO**: Kijk, ik denk, als u de toon van mijn verhaal- Het belangrijkste punt wat wij hebben- En vorig jaar hebben we inderdaad voorgestemd voor de begroting, omdat we ook daar het voordeel van de twijfel hebben gegeven. Nou, of we dat voordeel van de twijfel weer gaan geven, dat betwijfel ik. Maar de essentie waar we het afgelopen jaar over gehad hebben, dat is over de groeispurong. En dat zien we vertaald in de begroting. Daar denken wij essentieel anders over. Ik wil het niet gaan hebben over migratie, maar het gaat wel om van 'wat je faciliteert, zal er ook gebeuren'. En dat ademt deze begroting zo in. Uit, bedoel ik, moet ik zeggen. Dat het daarom ook moeite voor ons is om nu wel weer niet het coalitieoppositie-spelletje te gaan spelen.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Dinklo zeggen dat JA21 niet van plan is medewerking te verlenen aan de spreidingswet, die u de dwangwet noemt. En nou, ik ben op zich niet vies van een beetje bestuurlijke ongehoorzaamheid, maar daar horen wel consequenties bij. En de consequentie is, als je je, ja, niet aan de wet houdt, dat dan de Rijksoverheid, ja, inspringt. En is JA21 bereid om die consequentie op zich te nemen en per saldo dus niks te bereiken?

Ja, volgens mij, in uw vraag zit al het antwoord: die consequentie zijn we bereid te nemen. Ik bedoel, het wordt op ons bordje gekieperd, zoals meer dossiers op ons bordje worden gekieperd zonder dat we daar wat over te zeggen hebben. En dat vinden wij fundamenteel onjuist. Ik hoorde net GroenLinks zeggen over democratisch mandaat en wij vinden dat dat zo laag mogelijk moet liggen en dat we niet aan deze dwang mee gaan werken. Daar heeft u gelijk in.

De heer **BREUR**: Ik blij dat dat JA21 inderdaad consequenties aanvaardt van hun, ja, bestuurlijke ongehoorzaamheid. Ik wil wel melden dat de spreidingswet niet voor niks is ingevoerd – of nou, moet nog worden ingevoerd; het is nog even spannend in Den Haag – maar dat is , omdat een groot deel van de gemeenten niet hun rol wensten te pakken. En met name de rijkere gemeenten die pakken niet hun verantwoordelijkheid als het gaat om de opvang van statushouders. Dus als je niet meewerkt aan die spreiding, dan zullen het toch weer de armere gemeenten zijn die daarmee belast worden, omdat die wel-

De **VOORZITTER**: Wat is uw laatste vraag, meneer Breur?

De heer **BREUR**: Vindt u dat eerlijk?

De heer **DINKLO**: Kijk, de reden dat wij niet meewerken aan de- Of niet vinden dat de provincie daar niet aan mee zou moeten werken, is natuurlijk dat wij vinden dat het asielbeleid anders zou moeten gaan. Daar gaan we niet over. Maar de consequenties van asielbeleid op Rijk- Wordt nu bij de provincie en gemeenten over de schutting gekieperd. En daar werken we niet mee. En wat daar de consequenties van zijn, ja, dat is dan maar zo. Dat zien we dan wel weer.

De **VOORZITTER**: De heer De Droog blijft staan.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, ik blijf nog even staan. Het is een klein voortzettinkje van wat ik zojuist aan het doen was. Ik hoorde de heer Dinklo zojuist betogen dat met name de groeisprong, dat daar een issue zit voor zijn partij. Nou vroeg ik me af wat er dan gebeurd is in die periode, omdat die groeisprong eigenlijk niks anders is dan een doorvertaling van waar we in al die jaren met elkaar over aan het spreken waren. We zeiden, ja, we hebben een omgevingsvisie aangenomen en een doorwerking daarvan. Die hebben we helemaal doorgerekend om te kijken: wat zijn nou de consequenties uiteindelijk van die besluiten die we hebben genomen? Nou hebben we dat doorgerekend, dan kunnen we dat doorvertalen. We gaan nog steeds gewoon dingen doen. Er zit voor mijn gevoel niet heel extreem veel verschil tussen dat dat wat we vorig jaar deden en wat we nu deden; we hebben alleen beter inzicht in wat er nodig is om daarin te doen. Wat maakt voor u nou het echte onderscheid tussen dit jaar en vorig jaar?

De **VOORZITTER**: Echt tot slot op dit punt, meneer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Nou ja, misschien mag ik u van repliek dienen met een spreekwoord: beter ten halve- Ten hele gekeerd, ten halve gedwaald. Ik ben het even kwijt. Ten halve. Dat is volgens mij de goede. Dat is volgens mij ook de consequentie. We hebben afgelopen jaar de berekening gedaan met het hele proces en daaruit blijkt gewoon wat de consequenties zijn. En een van de punten ook wel – in de omgevingsvisie stond het erin, maar het stond vrij ver –: de belangrijkste aannahme is de bevolkingsgroei. Die zorgt voor de consequenties en die worden nu vertaald. En daar hebben wij grote twijfel bij.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u. Dat lijkt mij voldoende, meneer De Droog, nu, want-

De heer **DE DROOG**: Een slotvraag.

De **VOORZITTER**: Dan maar een slotopmerking, als u dan wel weggaat.

De heer **DE DROOG**: Dit klinkt bijna als een besluit, maar ik ben benieuwd: bent u nog te winnen?

De heer **DINKLO**: Dat zal de dag leren.

De **VOORZITTER**: Dat is een mooie cliffhanger. Ja, meneer De Droog is heel ongeduldig vandaag. Dus er komt nog een lang debat. Dus kijken of u elkaar kunt naderen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank, voorzitter. Het past ons om bij de laatste begrotingsbehandeling – en ik ben niet de enige die dat gedaan heeft – even stil te staan bij de afgelopen vier jaar. Toen we aan deze periode begonnen met het nieuwe College werd door sommigen een beeld geschilderd van potverterende linkse klimaatdrammers die meer idealen hadden dan dat er geld in de schatkist zat. Aan het einde van de periode kunnen we rustig stellen dat er meer geld beschikbaar is voor alle doelen en ambities dan in het begin. Deels komt het doordat niet alle plannen om bekende redenen uitgevoerd konden worden, maar ook omdat we in staat waren alle onduidelijke reserves, die nog in onze boekhouding zaten, helder en transparant te krijgen. En dit geld is nu voor ons beschikbaar als Staten om te besteden. Naast de energie die is gaan zitten in het op orde krijgen van onze financiën, is veel geld en tijd gegaan naar de effecten van de coronacrisis. We waren nog maar goed en wel op weg of we zaten middenin een pandemie, waarvan we geen idee hadden hoe lang het zou duren en wat voor effect het zou hebben op de samenleving. Inmiddels weten we dat het vertrouwen in de overheid is afgenomen. Dat er mensen zijn die alles beoordelen als onderdeel van een wereldwijd complot van reptielen, maar we weten ook dat we heel efficiënt kunnen vergaderen: digitaal. Al met al een compliment voor de ambtelijke organisatie, die er toch voor gezorgd heeft dat we door konden blijven draaien, die onze financiën op orde hebben gekregen. Een diepe buiging van mijn kant.

Meneer de voorzitter, als CDA staan we in deze onzekere tijd tussen de inwoners van deze provincie. Deze tijd vraagt niet om eenvoudige politiek, maar om het verbinden van verschillen. In onze provincie zijn inwoners altijd in staat geweest om met elkaar problemen op te lossen. Niet door tegenstellingen te vergroten of te polariseren, maar door samenspraak, door kloven te overbruggen. En we houden het niet bij praten alleen; we willen problemen die benoemd worden ook oplossen. Om dit te bereiken zijn we bereid compromissen te sluiten. We doen daarom een appèl op iedereen om daaraan bij te dragen. Samen zijn wij de mensen van het wij. De mens staat in onze visie centraal en moet de ruimte krijgen. Daarom leggen we de nadruk op de eigenheid van dorpen, steden, wijken en regio's in onze provincie. Onze visie is dat het ecosysteem Utrecht op allerlei manieren verbonden wordt en daarmee een samenhangend beleid krijgt. Onze tijd is onzeker. Toch is er hoop. Hoop door mensen die vanuit hun eigen verantwoordelijkheid initiatief nemen, zorg verlenen, dienstbaar zijn. Zo moeten wij ook in de provincie aan de slag. Samen met de inwoners, overheden, bedrijven en organisaties. Een aanpak waarin stedelijk en landelijk gebied niet los van elkaar worden gezien, maar waarin economie en ontspanning, natuur en voedselproductie juist met elkaar samen gaan en elkaar aanvullen en versterken. Daarom starten we bij de inwoners. Zij bepalen zelf hun leefomgeving. Vanuit deze visie is er vanuit de provincie respect voor gemeenten en hun democratische verantwoordelijkheid. De overheid dient in onze ogen aanvullend te zijn. Initiatieven van inwoners, bedrijven en het maatschappelijk middenveld moeten zoveel mogelijk ondersteund worden. Op sommige thema 's zal de overheid een actievere rol moeten pakken, zoals bij de woningbouw, energietransitie en de grote opgaven in het landelijk gebied. De provincie bewaakt de samenhang van deze grote integrale opgave en geeft richting met oog voor die eerdergenoemde eigenheid. Utrecht wordt gekenmerkt door steden en dorpen waarin mensen zich thuis voelen. Wellicht is Utrecht daarom booming. De ambities om huizen te bouwen, meer ruimte te creëren voor bedrijven en ruimte te bieden aan auto's en fiets zijn hoog. Zijn er grenzen aan deze groei? Ons antwoord is dat we met een menselijke maat verstandig moeten groeien vanuit verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving. In ieder dorp en stad is een ruimte voor extra huizen en bedrijven. In ieder dorp- Die herhaal ik niet nog een keer. Vanuit rentmeesterschap is er ruimte voor extra groen, het opwekken van duurzame energie en toekomstgerichte agrarische bedrijven. Tegelijkertijd moeten we

verstandig groeien en daarom stellen we ook grenzen. De provincie moet een provincie blijven met de menselijke maat van de lokale samenleving met oog voor elkaar. Wij willen dat ons landelijk gebied vitaal en toekomstbestendig blijft. Dat vereist leefbare dorpen en steden met voldoende voorzieningen. Een vitaal landelijk gebied betekent ook dat boeren er zijn en blijven. Ieder dorp en elke stad krijgt de mogelijkheid voor kleinschalige groei. En die hebben we al geregeld in onze aanpak. Ik vraag dan ook aan de gedeputeerden om te bevestigen dat die regeling Bouwen buiten de rode contour een succes is en dat plannen positief beoordeeld worden.

De heer **DERCKSEN**: Groen moet nou met de menselijke maat. Ik heb de heer Van Schie gelukkig een antwoord kunnen ontlokken. Hij vindt dat er driehonderdduizend man nog bij kunnen. Toen ik hier begon in de Staten woonden er 1,2 miljoen mensen in de provincie Utrecht. Dat was weliswaar een hele tijd geleden: 2009. Dat zijn er nu bijna 1,4 miljoen. De heer Van Schie wil naar 1,6 miljoen. Hoeveel mensen zijn de menselijke maat erbij voor de CDA-fractie?

Ja, voorzitter, als wij het over de menselijke maat hebben, bedoel ik niet alleen aantallen. Laat ik daarmee beginnen. Het is heel makkelijk natuurlijk om te zeggen van het gaat om aantallen, maar het gaat veel meer om hoe je, op welke manier je die groei, zoals het hier al eerder is genoemd, faciliteert. Op welke manier je die groei regelt. En als een gemeente zegt 'ik wil graag honderdduizend extra inwoners en de huizen die daarvoor nodig zijn, die bouw ik binnenstedelijk', dan zeg ik van, nou ja, als zij vinden dat dat de menselijke- Het zou niet mijn menselijke maat zijn, maar ik zit niet toevallig in dat gemeentebestuur. Maar als een andere gemeente zegt van, 'wij willen best groeien, passend bij de maat van onze aantallen huizen en we kunnen dat ook op een verantwoorde manier in een wijk vormgeven', dan ben ik daar wel een voorstander van. Alleen, ik laat me niet vastknopen op: is dat dan honderdduizend; is het tweehonderdduizend; is het zes- Dat is niet wat ik versta onder de menselijke maat.

De heer **DERCKSEN**: Nou ja, en daar ontstaat de verwarring, want de heer Hoekstra heeft volgens mij vorige week nog gezegd op een congres van uw partij dat het zo niet verder kan. En u zegt: het kan wel verder, maar dan met de menselijke maat. En dat is ook een beetje wat ik lees in een stukje uit de krant van het CDA. En dan lees je dan- Aan het eind, denk je: ja, wat heb ik nou eigenlijk gelezen? Waar maakt het CDA nou keuzes? Is het de keuze van Hoekstra en die zegt, we stoppen ermee met die massa-immigratie? Of is het heer Westerlaken die zegt, nou ja, weet je, als het op de menselijke maat kan, wat kan mij het schelen.

Het was mij niet helemaal duidelijk dat de heer Dercksen de menselijke maat meet aan het aantal migranten dat het land binnenkomt. Maar ik wil hem daar wel een antwoord op geven. Dat was eigenlijk ook net de vraag die ik stelde aan de heer Dinklo. Als ik het over migratie heb, gaat het niet alleen over- Dat gaat ook over migranten van binnen Europa. En als ik kijk naar de uitdagingen waar wij voor staan in de toekomst in de zorg, in het onderwijs, in de bouw, in het midden- en kleinbedrijf, dan weet ik niet of we dat met de volgens identitaire partijen, Nederlanders, kunnen realiseren. We zullen mensen, extra mensen, nodig hebben die bij ons binnenstromen. En ik had het niet over aantallen. Ik heb gezegd: je moet de menselijke maat meten aan de manier waarop je met die mensen humaan omgaat.

De heer **DINKLO**: Ja, voorzitter, dank u wel. Ik werd getriggerd door een paar- Ook naar de vragen die de heer Westerlaken mij stelde. Eerst even dat we mensen nodig hebben, dat is echt een- Dat kan ik echt zeggen, dat is niet waar. Er staan één miljoen mensen langs de kant en de rest van Nederland werkt parttime. Dus als we daarvan gebruikmaken, hebben we geen mensen nodig. Maar terzijde. U zei, ik ga naast de mensen staan, het

is aan de kiezer; het is aan het laagste niveau. We hebben het over: wat is dan nu- Wat is dan de vraag? Windturbines. Als een gemeenschap zegt: we doen geen windturbines. Ik hoor net de provincie lezen: nou, dan gaat de provincie het overnemen. Zeg u dan 'nee, als provincie, gemeente zegt geen windturbines', zegt CDA 'komen zo niet'? De tweede vraag over het asiel. U zei, we hebben net Hoekstra gehoord. Als een gemeente zegt 'geen azc', u zegt 'we staan naast de mensen', wie heeft het dan voor het zeggen, volgens het CDA? De mensen in de gemeenten? Of gaat u mee met het Rijk?

U maakt hier een valse tegenstelling. Wij zeggen niet dat je moet doen wat gezegd- We zeggen: we gaan daarnaast; we gaan in gesprek met die mensen om te weten en te horen welke wensen en behoeften zij hebben om te kijken of je er samen uit kunt komen. Dat noemen we samenspraak. Dat is iets anders dan een valse tegenstelling maken. En het kan zijn dat er op bepaalde plekken- Kijk, ik heb ook mijn ideeën over asielbeleid in deze in dit land, maar daar gaan wij niet over. Dus dit ga ik hier ook verder niet- Het heeft geen enkele zin om hier te vertellen wat ik daarvan vind. Wat ik zeg, is, als een gemeente aangeeft dat zij best bereid zijn om asielzoekers op te vangen, om statushouders een woning te verstrekken, maar dat ze dat misschien op een andere manier willen doen dan tot nog toe gebruikelijk was, dan zeg ik, nou, dan gaan we met elkaar aan tafel zitten om te kijken hoe we eruit komen. In die samenspraak bedoel ik, we gaan naast de mensen staan.

De heer **DINKLO**: Nou ja, zoals- Dan laat ik even niet- Het onderwerp asiel even rusten en ga ik terug naar de windturbine. Maar wat ik bedoel, ik wil- Dan stel ik mijn vraag nogmaals. U gaat naast de mensen staan, u gaat met ze in gesprek, maar op een gegeven moet er een keuze komen. Ik wil toch de heer Westerlaken om een antwoord vragen. Als de gemeente zegt 'wij willen de-' U staat naast de case. U heeft een gesprek gegaan. U zegt gewoon 'geen windturbines'. De gemeente zegt 'nee' en de provincie zegt 'ja', wat kiest u dan als CDA? De provincie of de gemeente? Dat is geen tegenstelling. Dat is gewoon het feit wat er gaat gebeuren de komende jaren.

Nou, laat ik eerst vaststellen dat het niet zo eenvoudig is als dat in een gemeente er alleen mensen zouden zijn die geen windturbines willen en de gemeenteraad. Ja, we zien dat in Houten. Dat is heel realistisch. Daar is een heel grote categorie die het wel wil en er zijn ook mensen die het niet willen. Dan zeg ik ook daar, dan ga je met elkaar praten over: wat is het probleem; wat kunnen we eraan doen; hoe kunnen we dat oplossen? Zo simpel is het. Dus je zegt niet, als er één zegt 'nee, we doen het niet', dat er niet ook anderen zijn die zeggen 'we willen het graag'. Die kun je ook niet ontkennen.

De **VOORZITTER**: Goed, u hebt al twee keer gedebatteerd. Ja, voldoende voor nu? Ik stel voor dat de heer Westerlaken zijn betoog vervolgt.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. De oorlog in Oekraïne toont op pijnlijke wijze aan dat ons energiestelsel herzien moet worden. Vanuit ons rentmeesterschap willen we zuinig zijn op de kwetsbare planeet, zodat volgende generaties veilig en gezond kunnen leven. Daarom willen we dat de provincie Utrecht samen met gemeenten en haar inwoners werkt aan de energietransitie. Ook wij vinden dat de komende jaren concrete stappen gezet moeten worden en een aanzienlijk deel van het energieverbruik van de provincie duurzaam opgewekt moet worden. En het wordt tijd voor die gezamenlijke uitvoering. Tussen wonen, werken en ontspannen wordt gelopen, gefietst, gevaren en gereden. Provincie heeft tot taak dit snel, veilig en duurzaam te laten plaatsvinden. Uit een onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving van afgelopen

week bleek dat er nogal een verschil is in de perceptie en de werkelijkheid van het gebruik van het openbaar vervoer.

De **VOORZITTER**: Misschien een ogenblikje. Meneer Dercksen wou interrumpen op een puntje hiervoor. Gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ja, even terug naar die windmolens. De laatste keer dat ik keek, zat u in het College. En toen is er hier een voorstel voorbij gekomen waarin u gewoon opschrijft dat als jullie niet doen wat wij zeggen, gemeente, dan gaan wij het doen. Dus u zit een pirouette te draaien die helemaal niet hoeft, want u heeft een keuze gemaakt. U zit in het College, u heeft gezegd: wij gaan zorgen dat jullie windmolens krijgen, ook als gemeenten en burgers dat niet willen. Het zou fijn zijn en eerlijk zijn als u dat gewoon toegeeft en dat u daar niet probeert omheen te draaien.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Ik was bij die vergadering en de heer Dercksen was daar ook. Dan weet hij ook dat wij een motie ingediend hebben waarin we uitspraken wat wij vonden hoe de rol van de provincie moest zijn. Die heeft het helaas niet gehaald. Volgens mij stemde BVNL daar ook niet voor. Dus ik vraag me af of wij daar niet duidelijk in waren.

De heer **DERCKSEN**: Nee. Ja, dat lijkt me nogal logisch. Die motie wordt niet aangenomen. U zit in een College en u komt met een voorstel waarin staat, ik herhaal – dat gebeurt hier wel vaker als ik hier sta – ik herhaal: het College heeft gezegd, wij gaan die windmolens bij jullie neerzetten, ook als de gemeenteraad het niet wil. Dan kunt u honderd moties indienen, maar dat voorstel is door uw College gedaan.

Voor de laatste keer. Ik kan me ook herinneren dat de gedeputeerde toen een aantal toezeggingen heeft gedaan en die worden natuurlijk keurig gevolgd door ons.

De **VOORZITTER**: U vervolgt.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik was bij mobiliteit en het Planbureau voor de Leefomgeving wat die heeft vastgesteld. Er blijkt dat die inwoners niet binnen de normale tijd op hun bestemming kunnen komen, behalve in de gemeente Utrecht. Ondanks de schaal van onze provincie blijkt trein of bus geen reële optie te zijn voor de inwoners van het landelijk gebied. Het vraagt om naar de toekomst toe slim te investeren in verbindingen die die kwaliteiten van dat ecosysteem Utrecht in stedelijk en landelijk gebied verbinden. En het vraagt ook om het goed onderhouden van de wegen, meneer Van Schie. In het kader hiervan vragen wij al jaren om goede ov-verbindingen in het landelijk gebied. Ov-lijnen die betrouwbaar zijn en altijd rijden. In het landelijk gebied heb je geen alternatieve ov-lijn wanneer die ene bus per uur voor de zoveelste keer uitvalt. Daarom dienen wij een motie in die vraagt om een strikte handhaving van de afspraken met de ov-bedrijven.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M96 van de leden Westerlaken (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Hoek (50PLUS) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Uitval bussen.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- In de concessies met vervoerders Syntus en U-OV afspraken zijn gemaakt over de inzet van bussen
- Dat er regelmatig ritten uitvallen;

Overwegende dat:

- Goed OV bijdraagt aan de bereikbaarheid van onderwijs, leefbaarheid en werkgelegenheid;
- Veel werkenden, scholieren en studenten zijn aangewezen op het busvervoer;
- Het uitvallen van ritten grote impact heeft op de betrouwbaarheid van het ov;
- De provinciale overheid haar financiële prestaties nakomt die in de concessie met busvervoerders gemaakt zijn;
- Dat de vervoerders hun prestaties op onderdelen niet nakomen;
- Dat met name in het streekvervoer ritten en buslijnen uitvallen.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Met busvervoerders Syntus en U-OV indringend in gesprek te gaan over nakoming van de afspraken in het streekvervoer;
- Te onderzoeken welke (financiële) mogelijkheden er zijn om busvervoerders aan te zetten tot nakomen van de afspraken;
- De uitkomsten van het onderzoek te presenteren aan de Staten.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel. Die motie krijgen wij zo. Nu het woord aan meneer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel. Ik ben blij dat de heer Westerlaken zo begaan is met het ov in het landelijk gebied. En nou ja, strikte handhaving van de afspraken voor die ene bus per uur is een leuk beginnetje, maar de afgelopen jaren is er natuurlijk een heleboel ov verdwenen uit het landelijk gebied of vervangen door flex-ov. Heeft het CDA ook plannen om daar wat aan te gaan doen?

De heer **WESTERLAKEN**: Ik moet de heer Breur helaas, voorzitter, enigszins corrigeren. Het is niet zo dat in het landelijk gebied al die lijnen verdwenen zijn. Ze zijn soms omgelegd, wat ook niet altijd handig is. Ik vind flex-vervoer, zeker in heel kleine dorpen een uitstekende oplossing. Mij gaat het echt om de grote, standaard, vaste lijnen die gewoon de afgelopen periode en al langer – en daar hebben wij al meerdere malen op gewezen – het heel moeilijk maken voor mensen in het landelijk gebied om toch op die bestemming te komen.

De heer **BREUR**: Ja, als een lijn wordt omgelegd langs buiten je dorp, dan is die lijn verdwenen voor je dorp. En over flex-ov: ik wens u veel succes om van A naar B te komen als u op flex-ov bent aangewezen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. U kunt vervolgen, meneer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. We hebben in de provincie Utrecht een levendige economie en een hoog arbeidspotentieel. Dat moeten we vasthouden en versterken. Ondanks de coronaproblemen en de huidige energieprijzen is er gelukkig nog steeds sprake van een gezonde economie. Voor agrariërs is het van belang te weten waar

de provincie voor staat en wat de randvoorwaarden zijn waarbinnen ze hun bedrijf kunnen ontwikkelen. We willen daarom dat de provincie de Landbouwvisie als rode draad in de aanstaande gebiedsgerichte aanpak vasthoudt. De kracht van de Utrechtse landbouw, en daar komt ie weer, is de menselijke maat. Familiebedrijven passen bij de schaal van het Utrechtse landschap en vormen een onmisbare schakel met de toekomst. We willen dat de boeren een onderdeel vormen van de oplossing en niet alleen aangewezen worden als probleem. Ook hier moet de provincie naast die boer gaan staan en een betrouwbare partner zijn.

In coronatijd hebben veel culturele organisaties het moeilijk gehad. Nu alles weer een beetje lijkt te normaliseren, komt daar een sterke inflatie en stijging van de energieprijzen overheen. Kan het College aangeven of zij inzicht heeft in de consequenties voor de sector en kunnen ze aangeven hoe ze de prijsveranderingen neer laten dalen in de subsidiëring. Met andere woorden: stijgt de subsidie mee met het kostenpeil van de gesubsidieerde instellingen.

Voorzitter, Winston Churchill heeft eens gezegd: hoe langer je kunt terugkijken, des te verder je kunt vooruitzien. Een waarheid als een koe. Daarom zijn wij mede-indieners van de landbriefmotie die door de VVD is geïnitieerd. Hopelijk helpt dit project ons om de waarde van onze democratische rechtsstaat in te zien en te waarborgen voor de verdere toekomst.

Met deze begroting sluiten we een opmerkelijke bestuursperiode af en leggen we een solide basis voor de volgende periode. Wij hopen dat we de komende jaren in rustiger vaarwater zullen komen. We zijn van mening overigens dat de kadernota op een uitstekende wijze is verwerkt in deze begroting en steunt de keuzes die hiermee meegemaakt worden.

Voorzitter, in onze motivatie om actief te zijn in het provinciaal bestuur zitten vaak persoonlijke redenen, zoals geloofs- en levensovertuiging, zorg voor elkaar of hart voor de ander. Politiek bedrijven betekent altijd bereid te zijn tot het sluiten van compromissen. Met het verscherpen in plaats van overbruggen van verschillen, polariseren in plaats van bruggen bouwen, komen we geen stap verder. Wij roepen dan ook alle partijen die mee willen doen aan een betrouwbaar provinciaal bestuur op de komende maanden en jaren te zoeken naar wat ons bindt, versterkt en aanvult en niet naar alleen bezig te zijn met de verschillen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Westerlaken. U bent aan het einde van uw betoog en de heer Van Schie wil nog graag reageren. Meneer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dank voorzitter. De vraag die ik aan de heer De Droog stelde, die kan ik ook heel goed aan de heer Westerlaken stellen. Namelijk, is hij bereid om ons amendement over het verlagen van de opcenten te steunen om daarmee ook steun voor de begroting binnen te harken?

De heer **WESTERLAKEN**: Nee, dat lijkt mij niet zo'n verstandige zaak, omdat we met die inkomsten een meerjarige sluitende begroting hebben gerealiseerd. En als je daar een bouwsteen uittrekt, dan denk ik dat je weer helemaal terug moet met je huiswerk. Dus dat zal van ons uit niet gaan gebeuren.

De heer **VAN SCHIE**: Nou, voorzitter, dat is een simpele rekensom gelukkig. Dus ook met het verlagen van de opcenten is de meerjarenbegroting meerjarig sluitend. Dus de verhoging van de opcenten die het College voorstelt, is overbodig. Ja, en het is uiteindelijk natuurlijk aan het CDA, maar ik denk dat ook de achterban van het CDA op dit moment moeite heeft om de touwtjes aan elkaar te knopen. En het zou ons een lief ding waard zijn als we ook aan onze inwoners laten zien dat we

geen middelen ophalen die we niet gebruiken. U heeft een heel betoog gehouden over de uitstekende financiële positie van de provincie. Daar zijn we het mee eens. Het is fijn dat er veel geld is. Maar het eerste wat je dan kunt doen natuurlijk, als je een rijk gevulde spaarrekening hebt, is niet de spaarrekening van je inwoners plunderen om het nog dikker te maken.

De **VOORZITTER**: Goed. U hebt uw vraag gesteld en nog eens een keer toegelicht. Ik weet niet of meneer Westerlanden nog een keer een antwoord wil geven?

De heer **WESTERLAKEN**: Ik wou het zo houden, want we hebben het nu goed voor mekaar en ik denk dat we daarmee de toekomst in kunnen op de onderhandelingen naar volgende verkiezingen.

De **VOORZITTER**: Er is nog gelegenheid in de rest van de dag om met elkaar hierover te debatteren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Dank, voorzitter. Wij, het volk, vertellen de regering wat ze moet doen. Niet andersom. Het volk is de bestuurder, de regering is de auto en wij, het volk, bepalen waar die naartoe gaat, via welke route en hoe snel. Ronald Reagan. Beste president van de Verenigde Staten ooit. De president, die zei dat de overheid het volk niet moet vertellen hoe ze zou moeten leven. En wie naar zijn speeches kijkt, die realiseert zich hoe ver wij van vrijheid zijn afgedreven. Mijlenver.

Voorzitter, alle crises die wij hier hebben in dit land, en ik vlieg vandaag wat verder over dan anders, die hebben één kenmerk en dat kenmerk is dat ze zijn veroorzaakt door politici, door de overheid. Dystopische, apocalyptische, ongrijpbare, door de overheid zelf bedachte en veroorzaakte problemen slokken al het geld en aandacht op. En de bestuurders vertellen wat hun prioriteiten zijn en hun dogma's en ze zijn druk met slavernij, met klimaatwaan, stikstofgedoe, gendergedoe. Niet met de overbevolking in ons land, niet met inflatie, niet met de onbetaalbaarheid van energie en boodschappen, niet met de falende euro en ga zo maar door. Ze zijn druk met het vertellen hoe wij moeten leven. Vervoer moet bij voorkeur natuurlijk collectief, zonder eigendom. En ze willen ook nog bepalen, zelfs hier in PS, wat je wel dan niet mag eten. Uiteindelijk moeten dat insecten zijn en gras, als ik het goed heb begrepen. En ze proberen het voedsel, wat dan zogenaamd niet deugt, zo duur te maken dat je het niet meer kan betalen en de producenten daarvan het leven letterlijk onmogelijk te maken. De producenten van ons voedsel zijn ten einde raad, niet zelden leidend tot de meest ingrijpende gevolgen die je kan bedenken: zelfmoord. Voorzitter, de overheid is niet de oplossing, de overheid is het probleem. Neem de stikstofcrisis. Je wijst elke postzegel aan als natuurgebied, ook als het is ontstaan door menselijk ingrijpen; en al onze natuurgebiedjes zijn ontstaan door menselijk ingrijpen. Je rapporteert intussen in die belachelijke KDW's, die niemand meer serieus neemt, alsof de stikstof de enige variabele is in de natuur. Wat is er dan allemaal misgegaan in je hoofd? Voorzitter, en in die modelletjes, die overigens het RIVM zelf intussen bij het grofvuil heeft gezet- Daar zou ik graag de gedeputeerde over horen: OPS en AERIUS. Die staan echt voor de prullenbak. De politici hoeven hem alleen nog open te doen en dan zijn ze weg, want het is voor niets geschikt. Het leverde gekkigheid op, alsof de stikstof van boeren eerst van Maastricht tot in Den Helder zou komen, maar later opeens 25 kilometer, terwijl internationaal onderzoek over depositie aantoonde dat het een paar honderd meter is; als het regent, want anders verwaait het. Langzamer rijden moesten we ook op de snelweg. Hielp ook niet. Maar ach, we waren toch automobilistjes aan het pesten. Dus dat hebben we ook

maar zo gelaten. Behalve dan als je elektrisch rijdt. Dan krijg je laadpalen en krijg je subsidie op je auto, voor de Wilhelminaparkbubbel.

En voorzitter, dat wordt vormgegeven vooral door niets-wetende managers. En ik wil best uitzonderingen maken, ook binnen dit College, maar veelal zijn het mensen die geen verstand hebben van zaken, die daar misschien wel door zijn ingehuurd. Want als je niets weet, dan ben je namelijk overal inzetbaar. Zorg dat we eens een keer bestuurders krijgen die wat weten over de onderwerpen waar ze over gaan.

Terug naar die hardwerkende boeren en hun generaties die worden aangewezen als piekbelasters. In de modelletjes zitten geen biomassacentrales, om maar eens wat te noemen. En ik hoorde van de week nog een dystopisch voorbeeld: een agrariër had zijn koeien ingeruild voor buffels. En wat blijkt? Die buffels, die poepen en plassen net zo hard als koeien. Maar weet je wat? Die buffels zitten niet in de modelletjes. Geen probleem. Voorzitter, de waanzin regeert. En die boeren zijn niet het probleem; de overheid is het probleem. En 24 uur per dag pompen ze in je hoofd dat wij als Nederland wel even het klimaat gaan veranderen. Ze vliegen er met dertigduizend man voor naar een vakantieoord en vervolgens gaan ze gewone mensen vertellen dat ze niet meer mogen vliegen. Ze hebben grote delen van de media gekaapt, maar ook van onderwijs en justitie. En die linkse mars door de instituties heeft ertoe geleid dat de echte problemen van gewone mensen geen aandacht meer krijgen. driehonderdduizend mensen zoeken een huis. Een simpel huis. En mensen die een huis hebben, die kunnen de verwarming niet meer aansteken. Nederland 2022. Het Leger des Heils opent kamers waar de kachel nog brandt, kunnen mensen warm zitten. Nederland in 2022. En dan spreekt onze begroting over een integrale klimaataanpak in Nederland. Terwijl zeker GroenLinks'ers en D66'ers die constant in vliegtuigen zitten, toch moeten weten hoe klein Nederland is en dat wij daar geen enkele invloed op hebben. Voorzitter, de meest elementaire basiskennis is uit het bestuur in dit land verdwenen. Zonder – ik heb het eerder gezegd – zonder betaalbare energie is er geen welvaart, is er geen geld om ook milieumaatregelen te nemen. Wie de ontwikkelingen in de wereld volgt, in China, in India, die zou dat kunnen weten.

De woningcrisis. Toen ik hier begon in 2009 – dat was net na de oorlog – woonden er in de provincie Utrecht 1,2 miljoen mensen. 1.211.000 inwoners. Nu zijn het er – speciaal voor de heer Westerlaken; ik weet niet wat hij is, maar ik zal het hem straks opschrijven – zijn het er 1.369.873. Allemaal toegenomen door migratie. Dat zijn en asielzoekers, dat zijn hordes buitenlandse studenten – er wordt geen Nederlands meer gepraat op onze universiteiten – dat zijn expats, die geen belasting betalen, en andere arbeidsmigranten. Je maakt verder het bouwen onbetaalbaar met allerlei eisen voor het klimaat. Ze moeten gasloos zijn. Ik zag gisteren een gasketel, die kost vijftienhonderd euro. Heb je vijftien jaar een warm huis. En je stelt als overheid geen ruimte beschikbaar om te bouwen. En dan is er opeens een wooncrisis. Ja, hoe zou dat nou komen, voorzitter? En nu hebben we een veredelde Emile Ratelband als minister, die zegt dat wij wel even negenhonderdduizend woningen zullen gaan bouwen. Waar komen die mensen vandaan in hemelsnaam? Ik spreek internationale beleggers en die vinden Nederland intussen een onbetrouwbare overheid. Die gaan met hun geld naar het buitenland, naar Denemarken, naar Duitsland. Er komt geen woning meer bij. En, voorzitter, als het aan ons had gelegen, waren de eerste huizen in Rijnenburg opgeleverd. Eengezinswoningen met een parkeerplaats. Want dat willen mensen.

Er staat iemand-

De **VOORZITTER**: Ja, er is hier lichte paniek, omdat er een verkeerde motie werd uitgedeeld. En om het risico te voorkomen dat we die gaan aannemen, wordt die gewisseld. Meneer De Droog, gaat uw gang.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, het is mooi trouwens dat ik de heer Dercksen hier hoor praten ook over de zorgen voor de betaalbaarheid hier in Nederland, ook als gaat om energie. En ik ben eigenlijk wel benieuwd, als u nu terugkijkt, u zit al een tijdje in de Staten, heeft u dan achteraf niet spijt dat u niet eerder ingestemd hebt met het inzetten voor een transitie naar duurzame energie? Want dan hadden mensen nu goedkoper kunnen wonen.

De heer **DERCKSEN**: Dat is een grap, hè? Toch? Neem ik aan. Of niet? Dus geen grap.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, ik voel me niet serieus genomen in mijn vraag.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen heeft vastgesteld dat het een serieuze vraag is en die gaat hij nu beantwoorden.

De heer **DERCKSEN**: Ja, daar verbaas ik me wel een beetje over. Kijk, er gaan honderden miljarden naar windmolens en zonneakkers. En we hebben een exploderende energierekening. Dus waar moet ik spijt van hebben? Wij hebben daar altijd tegengestemd en we moeten daar nog veel langer tegenstemmen. Kijk, als je al zoiets wil, als je denkt dat het effect heeft- Ik denk dat we vast kunnen stellen dat dat niet zo is. Wereldwijd is duurzame energie nog steeds maar één procent en het verbruik van vies fossiel neemt alleen nog maar toe. Maar dan had je even moeten nadenken. Dan had je moeten denken: hoe gaan wij onze huizen dan verwarmen met windmolens of met zonne-energie als bijna iedereen een gasketel heeft? Dus je kan niet én de gasbel dichtgooien én het investeren in gas moeilijk maken of verbieden en vervolgens zeggen, joh, het is zo duur geworden, want we kunnen ons huis niet verwarmen met zonnepanelen en met windmolens. Dat gaat niet.

De heer **DE DROOG**: Ik vind het eigenlijk weleens verfrissend, voorzitter, dat de heer Dercksen hier nu mee aan het denken is over waar de bezwaren zitten, omdat dat ook precies is waar wij natuurlijk al jaren over na zitten te denken en wij hadden graag al stappen willen maken om dat soort dingen ook mogelijk te maken. En natuurlijk herkennen we de bezwaren die u zojuist noemt. Maar we hadden er natuurlijk al veel eerder over na moeten denken om te voorkomen dat we nu in deze situatie zouden komen.

Ja, ik dank je de koekoek. Die bezwaren had ik hier in 2009 al. Heb ik iedere- Ik geloof niet dat de heer De Droog hier zat, maar heb ik ook allemaal gezegd wat de bezwaren waren. Er is allemaal niet naar geluisterd. En nu zitten we in de ratsmodee, om maar eens een goed Nederlands woord te gebruiken. Mensen kunnen de huizen niet meer verwarmen. Dat komt door al die gekkigheid van jullie, waar al dat geld naartoe is gegaan. We hadden een alternatief kunnen hebben als al die linkse partijen bijvoorbeeld kernenergie niet al die decennia hadden gefrustreerd. Maar het was geen grap.

De **VOORZITTER**: Oké, ik stel vast dat de vraag van de heer De Droog is beantwoord en u vervolgt uw betoog. Ja.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik had het over eengezinswoningen in Rijnenburg met een parkeerplaats. Dat lijkt mij nog steeds een goede oplossing voor dat gebied.

En voorzitter, voor statushouders is er intussen ook in dit huis een kansenmakersteam opgetuigd. Maar waar was dat kansenmakersteam voor daklozen? Waar was dat kansenmakersteam voor Nederlandse woningzoekenden? Waarom was dat

er niet? Waren dat maar Nederlanders? Als iedereen in de asieline industrie nou een echte baan zou nemen, dan zou ook het personeelstekort voor een belangrijk deel zijn opgelost.

Voorzitter, de energiecrisis. Ik had het er al even over. Je geeft tientallen honderden miljarden uit aan onbetrouwbare wiebelstroom. En dat is echt geen hogere wiskunde, meneer De Droog. Ik heb dat toen al gezegd, omdat in Duitsland ging het in 2010 al mis, was energie toen al onbetaalbaar. Maar jullie zijn niet uit je tunnel gekomen. Nou ja, wat ik eigenlijk wilde zeggen, heb ik net in het interruptiedebatje met de heer De Droog gezegd. We hebben gas gewoon onmogelijk gemaakt en nu zitten we met de brokken. Hebben we de energiecrisis. Ja, daar hebben we gewoon zelf om gevraagd.

Voorzitter, het positieve deel. Het moet anders. We moeten voedsel onafhankelijk, we moeten energie onafhankelijk. Frankrijk gaat ons geen stroom leveren als ze dat zelf in het donker zet. We moeten de essentiële industrie in Nederland behouden en weer terughalen. De provincie moet zich richten op hun eigen mensen. Kom uit je klimaatgekkigheid. Onderzoek wees uit dat mensen eengezinswoningen willen hebben. Dus regel dat. Zorg dat knelpunten op de provinciale wegen eindelijk worden opgelost. En wees trots op onze cultuur. Wees trots. Ik ben aan het afronden, voorzitter. Nog anderhalve zin. Wees trots op onze cultuur, op onze innovatieve boeren. Verlaag de belastingen. Wees trots op al die ondernemers die tegen de klippen in ondernemen, tegen de regelverslaving van de overheid. En daartoe hebben we een motietje ingediend om het – o, dat ga ik straks doen – energie-intensieve MKB, dat de rekeningen niet meer kan betalen, door deze winter wordt geholpen. En u krijgt een andere motie, want ook mevrouw Hoek van 50PLUS heeft die mede-ingediend, maar die ligt nog op mijn desk.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M97 van de leden Dercksen (BVNL) en Hoek (50PLUS) inzake Help de bakker, slager, groenteboer, palingroker en andere kleinere middenstanders de winter door.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- De energieprijzen sinds begin 2022 sterk zijn toegenomen, soms wel 3 tot 8 keer zo hoog zijn;
- Wij horen over schrijnende gevallen van lokale ondernemers en de roep om hulp duidelijk doorklinkt;
- De rijksoverheid wel hulp heeft toegezegd via de TEK-regeling, maar dat deze niet eerder in kan gaan, dan april 2023;
- Dat deze kleinere middenstanders onmogelijk 1-op-1 hun energiekosten kunnen doorberekenen aan de klant en sommige daardoor hun winkels moeten gaan sluiten.

Overwegende dat:

- De kleine ondernemers niet zomaar mogen verdwijnen, zij zijn de smaakmakers in de kleine kernen en winkelcentra in onze provincie;
- Dit soort bedrijven door hun vakmanschap een cultureel erfgoed zijn geworden en maken de Utrechtse steden en dorpen aantrekkelijk en leefbaar;
- In de afgelopen jaren tijdens de “coronacrisis” door de provincie ook veel culturele instellingen financieel zijn ondersteund;
- In deze “energiecrisis” ook de kleinere ondernemers in Utrecht, die nu moeite hebben om hun hoofd boven water te houden, moeten worden ondersteund door een tegemoetkoming in hun energiekosten.

Draagt het College van Gedeputeerde Staten op:

- Per direct voor kleinere middenstanders met aantoonbaar sterk gestegen energiekosten een regeling tegemoetkoming energiekosten MKB in het leven te roepen en daarvoor nadere regels te vast te stellen;
- De kosten voor deze tegemoetkoming te dekken uit bijvoorbeeld de algemene reserve, met dien verstande dat het weerstandsvermogen niet onder de 1 zakt.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Uitstekend. Dan gaan die twee moties ook in ons stateninformatiesysteem. Dank u wel. Meneer De Droog wil nog een interruptie plegen en dan kunt u die beantwoorden.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, het is natuurlijk een beetje ijdele hoop, omdat ik vermoed dat de heer Dercksen na zijn partijwissel niet heel veel veranderd is. Maar laten we zeggen, er ligt een begroting voor. Ik hoor u ook een aantal dingen indienen. Maar ik ga er zo gevoelig van uit dat u deze begroting niet zult steunen. Wat is er voor nodig om het wel te kunnen steunen? Of als we al uw moties zouden steunen, is dat dan voor u voldoende om het wel te kunnen accepteren?

De heer **DERCKSEN**: Nee, ik heb maar één motie. En dan wilde ik die begroting zo veranderen dat ik daarvoor zou stemmen, zou ik waarschijnlijk amendementen moeten indienen ter dikte van de begroting. Dus dat wordt hem niet. Maar ik heb u eigenlijk op het einde geschetst wat ik vind dat er wel moet gebeuren. Dat we hier ook niet – wat de heer Dinklo ook net zei – we hier niet de loopjongen van het Rijk moeten zijn. We hebben een CDA-gedeputeerde die boeren van hun land moet jagen. We hebben dadelijk een gedeputeerde die vindt dat er ergens windmolens komen waar de mensen het niet willen. Ik vind dat de provincie – afrondend – een zelfstandig bestuursorgaan hoort te zijn met de eigen afwegingen en niet de loopjongen van Den Haag.

De **VOORZITTER**: Duidelijk. Dankzij de interruptie van meneer De Droog heeft u nog een stukje aan uw termijn weten te knopen. Meneer Van Schie, een korte vraag.

De heer **VAN SCHIE**: Ik zal dat plezier ook gunnen aan de heer Dercksen, voorzitter. De motie, die u zojuist heeft ingediend, ik neem aan dat die hetzelfde is als die we in het stateninformatiesysteem al hadden, is eigenlijk een beetje een atypische René Dercksen-motie: hij is ongelooflijk vaag. Dus als de heer Dercksen echt iets wil doen voor het mkb, had ik verwacht dat hij met een voorstel zou komen. Een amendement met een concreet bedrag en een concrete doelstelling en een duidelijke vraag, een analyse, wat is het probleem, hoe kunnen we het oplossen? Dus ik ben een beetje teleurgesteld eigenlijk, voorzitter, en ik wil de heer Dercksen de gelegenheid geven om concreet te worden. Wat heeft hij nodig? Waar vragen die mkb'ers, die hij spreekt, om? En waar is een provinciaal programma aanvullend op de gemeentelijke en rijksprogramma's nodig om de mkb'ers te steunen?

De **VOORZITTER**: Goed. Meneer Dercksen krijgt daar de gelegenheid voor.

De heer **DERCKSEN**: Ja, nou ja, dat de heer Van Schie niet weet wat bij energie-intensieve mkb'ers het probleem is, zegt denk ik meer over de VVD van dit moment dan over de problemen die er zijn. We zien dat bakkers uit het straatbeeld verdwijnen. En ik heb de motie vrij opengelaten, ook om het College en de collega's ook de gelegenheid te bieden om daarop aan te haken en hem niet gelijk dicht te timmeren. In de stad Utrecht hebben ze 1,2 miljoen – nota bene een links College – heeft een 1,2 miljoen beschikbaar gesteld. Dus ik stel voor dat het College daarnaar kijkt, met voorstellen komt, zodat die bakkers, die slaggers, die palingrokers, niet de winkels sluiten. Ik zie dat toch echt ook als een stukje cultureel erfgoed. Die mensen horen in kernen, in kleine kernen, en zijn het hart van het dorp. Die moeten we nu niet laten zakken. En het is een atypische motie, omdat dat belastinggeld is; ga ik u meteen toegeven. Maar het is wel het gevolg van wanbeleid van het Rijk van meneer Van Schie zijn partij.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Een nadere duiding gegeven. Voor nu voldoende, meneer Van Schie?

De heer **VAN SCHIE**: Nou, nee, voorzitter.

De **VOORZITTER**: U hebt nog alle gelegenheid om in de rest van het debat en de rest van de-

De heer **VAN SCHIE**: Nou ja, dat zegt u steeds, maar de heer Dercksen staat hier nu. Dus ik wil hem nu ook graag aanspreken.

De **VOORZITTER**: Tot slot dan.

De heer **DERCKSEN**: Ik heb alle tijd.

De heer **VAN SCHIE**: Hij heeft een vage motie en hij verwijt mij dat ik niet weet wat er onder de middenstand leeft. Nou, dat weet ik uitstekend. Dus de problemen die de heer Dercksen ziet, zie ik ook namelijk.

Nou, dan stemt u voor.

De heer **VAN SCHIE**: Dus ik hoor graag concrete voorstellen. En het initiatief vanuit de VVD in de stad Utrecht om daar iets te doen voor het mkb in de stad is door het linkse College inderdaad omarmt. Dus ik zou ook best genegen zijn om iets te willen doen voor het mkb, zoals we dat in coronatijd ook natuurlijk voor noodlijdende sectoren hebben gedaan. Alleen ja, het voorstel van de heer Dercksen is een zodanig openeinderegeling en daar kan de VVD nooit mee instemmen. Dus nogmaals concreet de vraag: wat stelt de heer Dercksen nu eigenlijk voor? Of laat hij het helemaal over aan het College om te bedenken wat het mkb nodig heeft? Welke bedragen er nodig zijn? Welke sectoren? Welke subsidieregeling daarbij hoort? Hoe we dat dan kunnen optuigen op een manier dat het ook echt landt bij die mkb'ers die nu echt de winter niet doorkomen in afwachting van de rijksregelingen van januari? Dus, weet je, het is nu wel november. Dus we kunnen niet tot maart wachten tot er een regeling is.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Schie. Meneer Dercksen krijgt daar nog even de gelegenheid voor. Ik wijs u erop, meneer Dercksen heeft een motie aangekondigd en daarbij ook nog aangegeven dat hij graag kijkt of daar steun voor is. En de dag is nog lang. Dus u kunt met elkaar ook nog overleggen buiten de vergadering. Meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, met zo'n voorzitter heeft u mij bijna niet meer nodig. Maar dat klopt. Het is volstrekt helder waar ik me op richt. Kleine mkb'ers in de retail: de slagers, de bakkers, de palingrokers; kan ik er best een paar vergeten zijn, maar dat zijn de mensen. Ik kreeg van uw collega door dat er dan maar duurzame maatregelen moeten worden doorgevoerd. Daarvan zeg ik, ja, met vijftig graden kan je geen brood bakken. Dus dat lijkt me niet zo'n goed idee. Dus helpt die mensen de winter door, want ik vind niet dat mensen door dit beleid van de overheid failliet moeten gaan. Dat is het hart van de motie.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dank u wel. Bij ons in de fractie rees heel concreet de vraag of de bedoeling van de motie nou is dat dit loopt tot aan het ingaan van die TEK-regeling of wordt dit een dubbelop verhaal? Gaat straks, als de TEK-regeling ingaat-

De heer **DERCKSEN**: Ja, die gaat later in. Die gaat nu niet in. En ik wil dat zo snel mogelijk die mkb'ers worden geholpen, want er gaan nu mensen dicht. Er gaan nu winkels dicht. Er gaan nu bakkerijen dicht. Er gaan nu slagers dicht. Dat willen we hiermee voorkomen. En dat er later regelingen komen, dat is mooi. Moeten we ook op anticiperen. Maar dat voorkomt nu niet dat er mensen de winkels sluiten. En dat moeten wij met deze motie, dat willen wij met deze motie voorkomen.

Mevrouw **LEJEUNE**: Maar het zou dus dubbelop kunnen zijn? Dat als straks de TEK-regeling loopt, dat ook nog de uitvoering van deze motie doorloopt.

Nou ja, als die TEK-regeling met zich meebrengt dat er toch nog mensen failliet gaan, omdat die rekening gewoon extreem is geëxplodeerd. Ik ga deze maand geloof ik tien keer meer betalen dan voorheen in mijn huis. Dat moeten middenstanders ook. En iedereen begrijpt dat je dat met een brood van € 1,25 niet terug kan verdienen. Dus als dat aanvullend is op TEK, kan dat, maar dat zullen we moeten zien. Als dat niet nodig is, is het niet nodig. We hoeven ook geen geld uit te geven wat niet nodig is.

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij een helder antwoord. Dank u wel, meneer Dercksen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, dank. Ook fijn om dat eens voor de lunchpauze te mogen doen.

Voorzitter, vier jaar geleden vond de begrotingsbehandeling plaats vanuit, wat hier genoemd werd, een rokerige puinhoop en loopgraven. Wantrouwen rondom onderwerpen als de Uithoflijn en de kavels Donderseweg vormden toen de aanloop naar de verkiezingen. Dat moest anders. Rust, structuur, orde, een grotere basis om het werk mee te doen, andere waarden dan alleen sober en doelmatig. Waarden als duurzaam, sociaal, inclusief, herstel van vertrouwen, een open, transparante overheid die samen met inwoners, bedrijven, gemeenten vormgeeft aan de dagelijkse praktijk. Niet alleen in verbinding als motto op een akkoord zetten, maar als provincie ook echt weer in verbinding staan. Nu, vier jaar later, ligt hier een begroting waar nog altijd ambitie uit spreekt, gericht op onze rol in de vele transities die ons te wachten staan de komende jaren en een prima doorvertaling van de kadernota. In die vier jaar zijn al onze P&C-stukken verbeterd en leesbaarder geworden. Niet alleen de grip verbeteren, maar ook het vooruitzicht. Vier jaar geleden hadden we het vooral over het verleden. Met de groeispurong hebben we inzichtelijk gemaakt waar de grote opgaves zich bevinden en wat het financieel vergt om daar invulling aan te geven.

De heer **JANSSEN**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik vraag op dit punt. We hebben vorig jaar samen, u en ik, het initiatief genomen om een motie in te dienen, die ook is aangenomen, waarin het College is verzocht om een tien jaar – en eigenlijk wilde u geloof ik zelfs een twintig- of dertig- of veertig-jaren-begroting maken. We hebben van het College te horen gekregen dat

dat helaas niet gelukt is om dat bij deze begroting in te vullen. Bent u net zo teleurgesteld als ik? En zou u met mij het College willen oproepen om alsnog, het liefst nog vóór de verkiezingen van maart volgend jaar, een eerste aanzet aan ons te presenteren, zodat we daar als Staten ook echt naar een langetermijnbegroting toe kunnen werken?

Ja, voorzitter, natuurlijk, dit herken ik, want ik heb vorig jaar met veel enthousiasme ook dit mede samen ingediend. En ik realiseer me ook, ik realiseer me hoe de ambtelijke organisatie ervoor stond en waar we al mee bezig waren. Ik kan me inleven in de gedachte dat het nu niet gerealiseerd is, maar ik baal daar ook wel van. Ik vind het ook jammer, want we hebben het wel nodig om voor de komende jaren die scherpere verder te maken. Dus de groeispiong geeft ons een goed beeld van de kop die erop zit, maar eigenlijk wil je ook gewoon vanuit de begroting echt ver vooruit kunnen kijken, zodat je kunt zien wat we daar precies in gaan doen. Dus ja, ik hoop eigenlijk dat dat nog wel kan. Maar ik weet niet of het haalbaar is voor de verkiezingen. Daar moeten we dan even met een schuin oog richting GS kijken of dat haalbaar is. Maar dat we daaraan moeten werken: zeker weten.

De heer **JANSSEN**: Ja, dat verheugt me om te horen. U heeft net in de termijn van mijn fractievoorzitter best wel stellig gezegd van, we weten al dat we heel veel moeten gaan betalen aan die groeispiong. Maar we hebben ook wel eens uitgewisseld dat we nog niet weten wat er aan oud beleid kan verdwijnen. Zou dat dan ook onderdeel moeten zijn van het proces? Dat we eens kijken van, waar kan oud beleid verdwijnen of zijn andere overheden aan zet? Of kunnen we taken overlaten aan de samenleving? Want dat maakt volgens mij het hele plaatje.

Voorzitter, dat kan ik eigenlijk alleen maar beamen. Volgens mij hebben we dat vorig jaar in het debat gezegd. Ik denk alleen niet dat het zo scherp is als dat u dat nu in de Toekomstbegroting heeft meegenomen. Ik denk wel dat er zeker nog ruimte zit, ook in de bestaande begroting, om te kijken van nou ja, als we voor een andere keuze staan, dat we dan misschien wat ruimte kunnen maken. Maar niet zoveel als dat u daarin denkt te vinden.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U kunt vervolgen.

De heer **DE DROOG**: Even kijken. Ik was bij de groeibegroting. Reden om vanuit die visie ook de financiering op orde te hebben. De motorrijtuigenbelasting is vorig jaar verhoogd boven de indexering en ook de discussie over het belastinggebied zal nog bij blijven dragen aan ons vermogen om ambities te financieren. De opgaven zijn immers groot. Of het nou gaat om energietransitie, het versterken van de natuur, investeren in de schaafling voor openbaar vervoer, vanuit het perspectief van brede welvaart staat deze provincie er goed op en dat willen we als D66 ook graag zo houden. Natuurlijk, vier jaar levert niet alles op wat je wil. Een stuk bescheidenheid is ook op zijn plaats. Je kunt niet alles voorspellen. Denk aan de coronacrisis die deze periode heeft getekend, de oorlog in Oekraïne en laten we de uitspraken van de Raad van State met betrekking tot het programma Aanpak Stikstof en de discussies rondom PFAS niet vergeten. Het maakt dat ambities op het gebied van energietransitie, investeringen in natuur, woningbouw, maar ook uitvoering van besluiten uit de vorige periode op het gebied van provinciale wegen, minder snel gaan dan gehoopt. Het is makkelijk om dan te gaan somberen. D66 koestert liever de stappen die we wel maken. Met een provinciale organisatie en provinciale financiën die weer op orde zijn, staat deze provincie er beter voor dan vier jaar geleden. En grote, abstracte thema's als klimaat en circulaire samenleving zijn tastbaarder en concreter, waardoor erop gestuurd kan gaan worden. We investeerden in fiets, in ov. Er werd een ROM opgericht. We hadden in onze provincie een open gesprek met boeren. En we zijn klaar voor de Omgevingswet. De provincie is bovendien zichtbaarder bij gemeenten en bij het Rijk. We denken dat die verbinding nog een extra impuls kan gebruiken. Grote transities

vragen om samenwerking. Dat hebben we ook vorige week of twee weken geleden van het PBL gehoord toen het over de klimaat en energieverkenning ging in onze Klimaatagenda. Maar ook voor de circulaire toekomst en brede welvaart moeten we veel afstemmen om er samen grip op te krijgen. Voorts wil ik van GS graag weten: is er voldoende capaciteit om dat ook extern op te pakken? We veel aandacht voor de interne organisatie en de bewustwording daarvan, maar hebben we ook voldoende nu in huis om die verbindingen daar ook echt dedicated op te gaan pakken?

Voorzitter, voor D66 ligt er een mooie basis om naar de toekomst te kijken. Wel een basis van waaruit we steeds meer moeten focussen om meer doelen te gaan bereiken, steeds concreter en scherper maken waar de opgaven waar we voor moeten en willen staan. Want aan die scherpste schort het nog weleens. Onze rol als provincie wordt de komende periode alleen maar groter. De tijd blijft echter beperkt en met meer politieke partijen is het ook verleidelijk om in details en partijbelang te verzanden. Een korte mijmering mijnerzijds daarover. De verkiezingen komen eraan en dat maakt dat de verleiding ook groot is om nu en de komende vergaderingen met allerlei douceurtjes voor de achterban te komen. Ik wil hier oproepen om daarvoor te waken. Visie en hoofdlijnen, dat is belangrijk. Ik deel de koers van dit College. Veel partijen delen een groot deel van die koers trouwens. Ergens is het vreemd als je dat als welwillende partij niet steunt. Je kunt andere accenten leggen, zoals meer asfalt of minder natuur, maar het blijven accentverschillen. Niet steunen getuigt van een smalle bestuurlijke visie. Werken vanuit consent, meer een 80/20-principe, een stemverklaring voor accentverschillen, dat is ook een optie. Laten we daarom in 2023 niet alleen de verschillen uitvergroten, maar ook zoeken naar verbinding op de grote lijnen en de kracht van de provincie in haar rol als tussenbestuur verder versterken. Voor het klimaat, voor biodiversiteit, voor voldoende woningen en voor een economie die klaar is voor morgen, voor een gezonde toekomst voor onze inwoners en – bij afwezigheid van de Partij voor de Dieren – ook voor onze dieren. Dank u wel.

De heer **DINKLO**: Ja, voorzitter, dank u wel. De heer De Droog heeft natuurlijk al een paar keer de vraag richting andere fracties- Ik werd getriggerd door zijn opmerking van, het gaat allemaal een beetje om accentverschillen. Dan komt een beetje terug op het punt wat ik heb gemaakt van, waarom hebben we dan een provinciaal parlement als alles toch dezelfde kant op gaat? Maar ik wil toch de vraag ook stellen van, u ondersteunt graag de groeisprong, tot 1,6 miljoen inwoners hebben we geleerd. Maar waar liggen voor u, als D66, dan de grenzen aan de groei? Waar zegt u als D66 van nou, nu is het genoeg, nu stoppen we ermee? Wat is uw visie daarop?

En dan heeft u het specifiek over de inwoners ook, hè? Want dat is een lastige. Dat is er eentje- En dan moet ik even tegen u zeggen: dit is niet iets wat ik met mijn partij nu heb afgestemd, maar dat is wel iets waarover ik me gewoon de laatste jaren ook al een hoop zorgen maak. Toen ik hier in de Staten kwam – ik denk een jaar of acht geleden – was een van de eerste vragen die ik stelde, jeetje, hoe ver kunnen we eigenlijk gaan? Want je ziet dat landschap helemaal dichtgroeien. En wat kan er dan wel? Want het is zonde om hier- Kijk, het is makkelijk om iedere periode weer te zeggen: we leggen er een wijk bij en nog een extra stukje bij. Je ziet dat groen weer helemaal vertrekken. Tegelijkertijd weten we ook dat als we in de steden bouwen, dat je dat helemaal verdicht en dat een aantal partijen hier ook nadrukkelijk aangeeft, ja, dat gaat ten koste van leefbaarheid. Dat hoor je ook in de stad. Dus ja, we moeten met elkaar wel gaan nadenken wat er dan haalbaar is. Volgens mij doen we dat in de Omgevingsvisie. Daar staat het wel nadrukkelijk in beschreven hoe die waarden van het Utrechtse zich daarbinnen verhouden. Maar je kunt inderdaad niet oneindig doorgaan. En hoe zich dat precies verhoudt, dat durf ik niet te zeggen, want dat is soms ook afhankelijk van andere zaken. Als wij flink investeren in

openbaar vervoer, dan zijn er veel meer mogelijkheden om daarmee te reizen. Dan hebben we minder wegen nodig. Zou je ook meer compact kunnen bouwen rondom rond die ov-knooppunten. Dat is maar net waar je je keuzes legt. Dus afhankelijk van de keuzes die je maakt, zijn er meer of minder inwoners in onze provincie ook mogelijk.

De heer **DINKLO**: Ik wil daarom ook even daar specifiek ingaan op het feit dat de heer De Droog het heeft over accentverschillen. Ik denk juist dat het niet om accentverschillen gaat. Dat gaat om fundamentele keuzes die je maakt. Dus een oproep om samen te werken, die onderschrijf ik zeer. En ook samen te kijken of we gezamenlijk iets- Samen wat kunnen doen. Alleen ik zie het niet als accentverschillen. Ik bedoel, ik denk dat wij als fractie fundamenteel andere uitgangspunten onder een begroting zouden leggen, onder de groeisprong zouden leggen. Dus ik vind de accentverschillen, ja, dat gaat mij wat te kort door de bocht dat we daarmee snel tot overeenstemming zouden kunnen komen.

De **VOORZITTER**: Oké, dank u wel. Het behoeft verder geen repliek. Meneer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. De heer De Droog spreekt heel verbindende woorden van, de overeenkomsten zijn toch wat we delen en er zijn accentverschillen onderling. En dan sluit hij af met: als je onder de streep toch een andere afweging maakt – vrij vertaald – dan ben je stom. Daarmee doet hij eigenlijk zijn hele verbindende verhaal teniet. Kan de heer De Droog dat nader toelichten?

De heer **DE DROOG**: U kiest zelf uw woorden. Die heb ik zo niet gezegd. Wat ik daarop zou willen zeggen, is: op het moment dat je wel tachtig procent of meer van zo'n begroting steunt, dan is het toch eigenlijk heel gek als je daar dan tegen gaat stemmen. Dan kun je prima in het debat en in een stemverklaring aangeven waar jij de accenten anders zou willen zien, maar dan is het toch eigenlijk gewoon ook een belediging naar al die mensen hier in de provinciale organisatie, die hard werken om zo'n begroting te maken, plannen te maken, invulling te geven aan een heleboel debatten die wij hier de hele tijd met elkaar voeren, om dan tegen zo'n begroting te gaan stemmen. Dat is toch eigenlijk, met alle respect, een middelvinger?

De **VOORZITTER**: Nou, misschien, meneer De Droog, daar maak ik zelf even bezwaar tegen. De organisatie heeft geen oordeel over uw besluitvorming; die bereidt uw besluitvorming voor. Dus u moet niet iets gaan invullen wat er niet is. Meneer Breur, wilt u daarop reageren?

De heer **BREUR**: Ja, u geeft aan: als je tachtig procent en het verschilt op die accenten- Dat is maar net hoeveel gewicht je aan die accenten hangt. En ja, u noemt het een middelvinger, maar ik noem het 'zelf tot je overwegingen komen'. En dat is in een democratie toch heel veel waard. En uitgerekend D66 zou dat moeten onderschrijven.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, uiteindelijk gaat u natuurlijk over haar eigen stem.

De **VOORZITTER**: Gelukkig. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dat klinkt alweer genuanceerder dan zojuist. Want ik zit eigenlijk met steeds krommer wordende tenen naar de heer De Droog te luisteren, want wat hij daar doet is dat hij zegt van nou, als tachtig procent gesteund wordt, dan moet je het

maar steunen. Terwijl je bij de kadernota bijvoorbeeld hebt gezien dat er een verdeling was, oppositie, coalitie. De begroting past precies in het frame van de kadernota. Waarom is er dan in die tussenliggende tijd niet gezocht hoe we die twintig procent met een consentmethode om kunnen buigen, zodat de oppositie die begroting ook kan steunen?

De heer **DE DROOG**: Ik herken hem natuurlijk vanuit die kadernota, maar uiteindelijk is het een fractie van deze begroting waar je dan accentverschillen op wilt plaatsen. Dat is de reden dat waarom ik het zo wil aangeven. Het is ook niet wat ik wil zeggen van, jongens, het is belachelijk als je dan tegenstemt. Het is denk ik wel dat op het moment dat als je jezelf als een bestuurderspartij beschouwt in deze Staten en je zit ook graag aan deze kant, ja, dan ga je aan deze kant allemaal meestemmen, want dan ben je opeens een coalitiepartij en dan ben je voor en als je dan daar zit en je zit in de oppositie en dan ben je opeens tegen. Ja, ik vind dat heel vreemd. Ik denk dat we daarin een zelfstandige afweging moeten kunnen maken. En dan is zo'n 80/20-principe in ieder geval een soort handvat waarmee je kunt kijken van nou ja, wat ondersteunen we wel en waar kunnen wij dan ook vertellen waar wij denken dat we er anders over zouden denken.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, precies in de tussenliggende periode hebben er een aantal statenvoorstellen voorgelegen, die best wel invloed hebben ook op de majeure opgaven die in de begroting geadresseerd worden. En dus ook de lijn van het beleid bepalen die in de begroting gevolgd wordt. En daar zie je dus heel duidelijk ook stemverdeling die anders uitpakt. En ik had juist verwacht, als u de verbindende toon nu aanslaat, dat ook in die debatten juist ook de verbinding gezocht was van, hoe kunnen jullie er wel mee leven en hoe kunnen jullie daarin meegaan? Zodat straks in de begroting ook acceptabel beleid op tafel ligt.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik denk voldoende op gereageerd.

De heer **DE DROOG**: Ik wilde één opmerking maken.

De **VOORZITTER**: Heel kort.

De heer **DE DROOG**: Want ook de heer Van den Dikkenberg weet dat hij mij altijd tot de wandelgangen kan vinden en het ook over dit soort dingen met me kan hebben. Dus ik doe eigenlijk niet anders dan van kamertje naar kamertje lopen om met mensen te kijken waar we wel kunnen verbinden. Dus u heeft de kans dan ook op de een of andere manier niet gepakt.

De **VOORZITTER**: Ik zoek naar een snelle gelegenheid om u de gelegenheid te geven om de wandelgangen op te zoeken. Meneer Van Schie, tot slot, denk ik.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, dank. En oprechte waardering voor de heer De Droog dat hij hier ook de verbinding zoekt met die partijen die niet al aan de voorkant zeg maar bij de opstelling van deze begroting betrokken waren. En ons interruptiedebatje bij mijn eigen termijn hebben we natuurlijk al aangegeven dat er met de VVD ook best te praten valt over het steunen van die tachtig procent van die begroting waar wij het ook mee eens zijn. En dan vraag ik niet eens aan de heer De Droog of hij tachtig procent van onze amendementen steunt. Een van de acht voorstellen die wij hier doen, zou de heer De Droog kunnen steunen om die aan de meerderheid te helpen om daarmee die begroting een heel klein beetje in consent aan te

passen. Die ruimte moet hij in de coalitie toch ook voelen om daar in mee te gaan? En dan ben ik bereid, voorzitter, om nog een concessie te doen aan de heer De Droog. Dan vraag ik hem, nou, als hij het dan moeilijk vindt om de opcenten terug te brengen naar het niveau 2019, zou hij dan bereid zijn de opcenten terug te brengen naar het niveau 2020? Om de VVD mee te krijgen. Een heel kleine handreiking. Maar richting al die kiezers die het op dit moment zo moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen en die een beetje lastenverlichting goed kunnen gebruiken. Zou de heer De Droog dat bereid zijn in te zetten om consent te vinden hier? Acht zetels die bijdragen aan breed draagvlak voor de begroting van de coalitie waar [...] ook met zoveel enthousiasme aan deelneemt.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, ik stel voor dat dit een heel mooie vraag is voor bij de lunch zo meteen en dat ik daar in tweede termijn bij u op terugkom.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dan schors ik de vergadering voor de lunch. Ik verzoek u om 13.30 uur de vergadering te hervatten. Ik wens u smakelijk eten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dat is fijn, voorzitter, dank u wel. Optimisten hebben het moeilijk. Het valt in deze tijd niet mee om het glas halfvol te blijven zien. De vreselijke oorlog tweeduizend kilometer hier vandaan zorgt voor een kille en dure winter en huizenhoge inflatie in Nederland. De aanpak van de wooncrisis wordt ernstig gehinderd door het onvermogen van het kabinet om de stikstofcrisis in goede banen te leiden en de toestroom van vluchtelingen uit de hele wereld laat ons beseffen hoe belangrijk een veilig thuis is, maar voelt voor sommigen ook als een bedreiging voor onze welvaart en zorgt voor verdeeldheid. Soms overstromingen, dan weer extreme droogte, een stijgende zeespiegel, de grond onder onze voeten wordt letterlijk en figuurlijk steeds heter. Ook de sociale bril staat bij ons niet altijd even recht op onze neus. Wanneer er zoveel zorgen zijn, valt rekening houden met elkaar niet altijd mee. Bijna zestig jaar na de iconische droom van Martin Luther King leven veel inwoners van onze beschaafde provincie nog steeds in de nachtmerrie die discriminatie heet en vinden wij het nog steeds moeilijk om hardop 'sorry' te zeggen voor bijvoorbeeld ons slavernijverleden.

Een kwart van onze jongeren is somber of depressief. Onder andere de hoge maatschappelijke verwachtingen en nog veel hogere studieschulden. Decennia neoliberalisme en twaalf jaar Mark Rutte hebben hun sporen achtergelaten. Zorg, onderwijs, de energiesector, die zijn door vermarkting uitgehold en publieke diensten zijn geprivatiseerd. Welvaart is voor de rijken, de kruimels voor de rest. Nou, nou, hoor ik u denken, die heeft er zin in. Dat is zeker waar. Juist als de wereld in brand staat, is het hard nodig om positief te blijven en met vertrouwen vooruit te kijken.

En dat doet de Partij van de Arbeid. We kijken naar 2023, een overgangsjaar. Een jaar dat voor een belangrijk deel niet meer van ons is en een jaar dat we met een positieve boodschap en een sluitende begroting overdragen aan de nieuwe Staten. Vanzelfsprekend gaan de complimenten uit naar alle medewerkers, het College, specifiek de gedeputeerde Financiën, voor deze solide begroting. Met een algemene reserve van 250 miljoen in 2026 kunnen we stellen dat onze provincie is voorbereid op de toekomst. We staan voor belangrijke opgaven de komende periode. De Partij van de Arbeid-fractie verwacht dat enig vet op de botten niet overbodig is.

2023 wordt een jaar met veel uitdagingen, zoals stikstofreductie en natuurherstel. We zagen het twintig jaar geleden al aankomen, maar we staken de kop in het zand en nu zit het land op slot. Inmiddels heeft de Raad van State ook een bouwvrijstelling naar de prullenbak verwezen en maakt de minister geen haast met het bieden van perspectief voor de boeren. En wie mag de maatregelen straks uitvoeren? En wie krijgt de kar met dierlijke uitwerpselen over zich heen? Inderdaad, onze provinciale ambtenaren krijgen niet de informatie die ze nodig hebben en moeten straks producten gaan leveren met stoom en kokend water. Hoe kunnen we ons daar nou goed op voorbereiden?

Intussen holt de natuur in onze provincie achteruit en loopt het herstel flink achter. Veel beschermde Natura 2000-gebieden gaan gebukt onder een te hoge neerslag, terwijl de Utrechtse boeren gebukt gaan onder onzekerheid. Dat kan zo niet doorgaan. Naast natuur gaan nu ook bouwbedrijven omvallen, terwijl we die huizen zo hard nodig hebben. En wat wordt nu de boodschap van dit College naar de minister en naar het IPO? Wat gaat de gedeputeerde doen – ik zou bijna zeggen ‘de gedeputeerden’, want er zijn er meerdere bij betrokken – om te zorgen dat we wel vooruit komen?

Om de wooncrisis tegen te gaan is het flexbouwen in opkomst. Veel Utrechtse gemeenten zijn bezig om woningbouw te realiseren met tijdelijke flexwoningen. We zien in de begroting dat er zelfs zes ton beschikbaar is voor het kansenmakersteam. De Partij van de Arbeid is daar een groot voorstander van. De woningzoekende van nu heeft immers weinig aan een oplossing in de toekomst. Maar is dit wel een oplossing voor de lange termijn? Is de gedeputeerde niet bang dat we met tijdelijke oplossingen de wooncrisis voor ons uitschuiven en later weer op ons bordje krijgen?

En iets wat we ook niet langer voor ons uit kunnen schuiven, is de energietransitie. Die stagneert door politieke koudwatervrees van verschillende Utrechtse gemeenten en doordat initiatieven niet kunnen worden aangesloten op het netwerk. Nu wordt de provincie Utrecht aandeelhouder van Stedin en krijgt zo meer invloed, hopen wij, op de netverzekering. De Partij van de Arbeid vindt dat een goede zaak. Ons advies: gebruik die invloed zorgvuldig en zorg dat er stevig tempo gemaakt wordt.

Uit een recent VN-rapport blijkt dat we niet op koers liggen om de opwarming van de aarde tot twee graden te beperken. Er moet dus echt haast gemaakt worden met de energietransitie. En Poetin helpt ons daarbij een handje. Een jaar geleden stond ik hier nog te bepleiten dat we beter niet afhankelijk konden zijn van Russisch gas. En wie had kunnen voorspellen dat ik zo op mijn wenken bediend werd? Russisch gas. Welk Russisch gas? Een kraan is dicht, de gasleiding is opgeblazen, en dat is maar beter ook. Maar het is zeker op korte termijn niet beter voor iedereen. De echte kou moet nog komen. En in veel gezinnen heerst onrust over de energierekening. Maximaal vijf minuten douchen, de thermostaat op negentien graden en dan maar hopen dat we geen koude winter krijgen. Energiearmoede zorgt ervoor dat steeds meer mensen een beroep moeten doen op de voedselbank. En dat voedselbanken die aanloop nauwelijks nog aankunnen. De Partij van de Arbeid roept iedereen op die die twee keer 190 euro energietoeslag niet nodig heeft om de eigen energierekening te betalen, te doneren aan de voedselbank. En daarnaast dienen wij samen met ChristenUnie en 50PLUS een motie in om vanuit de provincie Utrecht de voedselbanken in deze moeilijke tijd te steunen met vijfhonderdduizend euro. Dit om ervoor te zorgen dat er voldoende gezond voedsel in de pakketten terecht komt. En omdat ook de toch al noodlijdende dierenopvang ernstig te lijden heeft onder de stijgende prijzen dienen wij ook de motie van de SP voor steun aan de dierenopvang en de dierenvoedselbank mee in. Ik zal deze overhandigen aan de voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M98 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor Voedselbanken provincie Utrecht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerende dat:

- De armoede in Nederland enorm toeneemt en dat ook in de provincie Utrecht het geval is;
- Het onacceptabel is dat zoveel kinderen in onze provincie in armoede leven en geen gezonde maaltijden meer kunnen eten;
- Voedselbanken aangeven moeite te hebben met het verkrijgen van genoeg middelen voor de uitgifte van pakketten met voldoende gezonde en verse ingrediënten;
- Voedselbanken de drempel voor het krijgen van een voedselpakket verlagen waardoor een hogere toestroom op gang gekomen is.

Overwegende dat:

- Er in Utrecht veel inwoners hard worden geraakt door de gevolgen van de energiecrisis en de hoge inflatie en dit directe invloed heeft op basisbehoeftes in hun huishouden;
- De Provincie Utrecht weliswaar geen beleidsmatige rol heeft in armoedebestrijding, maar wel naar eigen inzicht incidenteel kan handelen om inwoners van onze provincie die extra zwaar getroffen worden te ondersteunen;
- We als provincie Utrecht met deze bijdrage een gebaar willen maken naar alle inwoners die afhankelijk zijn van de voedselbank en vrijwilligers die zich inzetten in deze crisistijden.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Om een bedrag van € 500.000,- beschikbaar te stellen voor ondersteuning van de voedselbanken en/of de regionale distributiecentra die de inwoners in de provincie Utrecht bedienen. Te besteden naar eigen inzicht van de besturen van de voedselbanken / regionale distributiecentra.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **LEJEUNE**: De Partij van de Arbeid wil dat de provincie Utrecht een sociale provincie is waar de mens centraal staat en blijft aandacht vragen voor social return. Sommige mensen hebben nou eenmaal moeite met het vinden van geschikt werk. En dat kan zijn omdat ze een poosje uit het arbeidsproces geweest zijn of zichzelf wat minder goed kunnen presenteren. Dat noemen we afstand tot de arbeidsmarkt. We praten over waardevolle werknemers die hulp nodig hebben om op de juiste plek te komen. Die hulp moeten wij als provincie veel meer bieden en ook om zo een andere te laten zien dat er voor twee partijen veel te winnen valt. Het waterschap HDSR bijvoorbeeld heeft recent besloten om op het gebied van social return niet te streven naar voldoen aan het minimum, maar om een voortrekker te zijn. Wij adviseren de gedeputeerde om eens met HDSR in gesprek te gaan en te leren hoe zij dat doen.

En in een sociale provincie durven we het gesprek te hebben over racisme en discriminatie. Helaas horen we ook in onze provincie kwetsende spreekwoorden vanaf de sporttribunes, is het moeilijker een stageplek of baan te krijgen voor mensen met een niet-westerse achtergrond, of achternaam moet ik misschien wel zeggen, en wordt het woord

homo nog altijd als scheldwoord gebruikt. Wij dienen daarom met DENK ook het amendement Inclusieve sport in.

Dan het openbaar vervoer. Meermaals hebben wij aandacht gevraagd voor de arbeidsomstandigheden van de buschauffeurs die werken voor onze concessiehouders. Een goed ov betekent niet alleen dat de bus overal en regelmatig komt, maar juist ook dat de chauffeurs een vast contract, een eerlijk salaris en fatsoenlijke arbeidsomstandigheden hebben. Tijdens de coronapandemie is de provincie Utrecht er goed in geslaagd om het bus- en tramvervoer zoveel mogelijk op peil te houden. Daar mogen we best trots op zijn, en ook complimenten aan gedeputeerde Schaddelee, die op dit moment niet aanwezig is. Maar we hebben helaas ook niet kunnen voorkomen dat het ov is afgeschaald en dat heeft natuurlijk negatieve effecten. Het zal maar net jouw buslijn zijn die wat minder vaak of helemaal niet meer rijdt. Maar om zo in het algemeen een grote zak geld te vragen als de SP doet in de motie Ov op volle sterkte, dat gaat ons te ver. Het is namelijk niet alleen de financiële verantwoordelijkheid van de provincie om deze problemen op te lossen en bovendien lossen we met het geld het tekort aan chauffeurs niet op. We zijn het er wel van harte mee eens dat de uitval van bussen en trams tot een minimum beperkt moet worden en we moeten blijven streven naar een ov op minimaal het niveau van voor corona. Ook bij de kadernota steunden wij een motie van DENK voor gratis ov voor kinderen tussen vier en twaalf jaar. Hoe staat het met de uitvoering daarvan? Wordt eraan gewerkt om die invoering in januari 2023 mogelijk te maken?

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel. Ik hoor mevrouw Lejeune zeggen: we hebben er niet genoeg bus- en tramchauffeurs voor. U gaf eerder al aan, dat gaat ook om arbeidsomstandigheden van de bus- en tramchauffeurs. We hebben onlangs twee stakingen in het streekvervoer mogen meemaken. Wat wil mevrouw Lejeune daaraan gaan doen om ervoor te zorgen dat chauffeurs in het openbaar vervoer gewoon weer een gewaardeerd beroep wordt, dat mensen ook graag willen uitoefenen? En hoe borgt u in een systeem waarin de concessies worden uitbesteed dat er goede arbeidsvoorwaarden zijn voor de chauffeurs?

Wij hebben natuurlijk ook het gesprek gehad en geluisterd, vooral mijn collega Gert Mulder, met de stakende buschauffeurs en die geven inderdaad ook duidelijk aan dat arbeidsomstandigheden voor velen best een heel groot probleem zijn. We denken ook, als je het beroep chauffeur aantrekkelijker maakt, dat daar natuurlijk wel geld bij moet. Ik denk dat we dat ook doen, want ik begrijp ook van vanuit onze organisatie dat wij echt wel een hele stap hebben gemaakt richting de volgende concessie. En dat wij dus bij een volgende concessie niet meer gaan kiezen – en daar hebben wij het volste vertrouwen in – voor een prijsvechter als bijvoorbeeld Syntus, maar dat wij gaan kiezen voor een dienstverlenend bedrijf wat ook aandacht heeft voor die arbeidsomstandigheden. Voor ons is dat echt een heel belangrijke om mee te nemen in die nieuwe concessie, de arbeidsomstandigheden van de werknemers.

De heer **BREUR**: Dank u wel. Dat is een stap inderdaad die je kan zetten. Het lijkt mij echter een meer effectieve stap om de concessie in te besteden in plaats van aan te besteden. Dank u.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. U kunt er vervolgen, mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, dank u wel. Nou, mijn vraag was dus: hoe staat het met de uitvoering van de motie Gratis ov voor kinderen tussen vier en twaalf jaar? Gaan we daar in 2023 in al mee van start? En hoe loopt de pilot voor het gratis ov voor ouderen? Is de subsidiepot al leeg? En hoe ervaart de doelgroep de proef? Is daar al wat over bekend? En is het ook een blijvertje voor 2023? Kunt u daar wellicht al iets over zeggen?

Ook mooi dat we tijdens de coronapandemie onze culturele sector hebben kunnen steunen. Die pot, die blijkt nog niet helemaal leeg te zijn. Zou het misschien een idee zijn om dat restant wat breder in te zetten als steun voor cultuur in moeilijke tijden, bijvoorbeeld voor compensatie van de energierekening van kleine musea.

En samen met een aantal andere fracties willen we ook werk maken van de restauratie achterstand van rijksmonumenten, hier al eerder genoemd. En we dienen dus ook onder andere met de VVD die motie mee in.

Tot slot. Of het vraagstuk nu is opvang van vluchtelingen, waar de windmolens moeten komen en hoe we een duurzame toekomst voor boeren en natuur moeten garanderen, door groeiende ongelijkheid zien we steeds meer spanning en polarisatie tussen verschillende groepen. Die ongelijkheid kunnen we tegengaan door meer te investeren in mensen met minder kansen. De Partij van de Arbeid noemt dat ongelijkheid bestrijden met ongelijk investeren. Bijvoorbeeld gratis openbaar vervoer bieden aan mensen met een laag inkomen en meer betaalbare woningen bouwen. Want juist die mensen, die in een heel snel veranderende wereld niet zo goed mee kunnen komen, die hebben steun nodig, zodat ze maximaal kunnen meeprofiteren van alle mooie dingen die onze provincie biedt. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Lejeune. Dan is nu het woord aan de fractie van de SP en de Socialisten Utrecht en kan ik meneer Breur het woord geven. Meneer Breur, gaat u gang.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Meneer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Een puntje van orde. Ik wil eventjes aan iedereen memoreren dat onze griffier weer op haar plek zit. Welkom terug.

De **VOORZITTER**: Dat is goed nieuws, ja.
[applaus]
Fijn dat u het zegt. Daar zijn we heel blij mee.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Bij de kadernota afgelopen zomer heb ik al algemene beschouwingen gedaan en aangezien ik nog maar een jaar in dit huis mee draai, waarvan acht maanden als Statenlid, lijkt het me ook niet zinvol om op de afgelopen vier jaar terug te blikken. Er zijn terecht een aantal crises aangestipt: de energiecrisis, de opvangcrisis en ik wou het ook graag hebben over de crisis in het openbaar vervoer. Ik heb de afgelopen tijd twee stakingen mogen meemaken in het streekvervoer, waarvan één zelfs een meerdaagse staking. En dat gebeurt niet zomaar. Het openbaar vervoer staat onder druk. En het is aan ons om het openbaar vervoer de waardering te geven die het verdient. En dat is niet alleen mooie woorden. Wat wij nodig hebben, is dat het openbaar vervoer op peil wordt gebracht. Wij willen daarom het openbaar vervoer terugbrengen naar het peil van vóór corona en gezien het positieve resultaat van de begroting zien wij daar nu ook de ruimte voor. Wij dienen daarvoor een amendement in.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A34 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Ov op volle sterkte.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- De afschaling van de ov-dienstregeling zoals hij tijdens het corona-tijdperk gold, vooralsnog niet wordt teruggedraaid;
- Dat door deze afschaling reizigers uit het ov zijn afgehaakt (waaronder de 'rendabele' forenzen),
- Een betrouwbare dienstregeling waarin het OV frequent rijdt de aantrekkingskracht van ov vergroot en reizigers stimuleert om voor het OV te kiezen;

Besluit:

- Beslispunt 1e. te wijzigen in: "De stortingen van €124,3 miljoen in en onttrekkingen van €178,2 miljoen aan de algemene reserves en de bestemmingsreserves, waarin specifiek is opgenomen de storting van totaal €7,5 miljoen in de Saldireserve voor verrekening van het voordelig begrotingssaldo 2023"
- Beslispunt tussen 1e en 1f toe te voegen: "€20 miljoen te bestemmen aan programma 6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer ten behoeve van meerjarendoel 6.1.1 Lopende contracten en concessies zijn kwalitatief beter, door de dienstregeling in het ov terug te brengen naar het niveau van 'voor corona'."

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: Ook willen wij het openbaar vervoer laten rijden. De Uithoflijn, die nu niet in het weekend rijdt, zien wij graag wel in het weekend rijden en met name op wedstrijddagen van FC Utrecht, zodat de wegen richting Galgenwaard en de bussen richting Galgenwaard ontlast kunnen worden, zodat daar minder druk op staat, zodat iedereen, of je nou uit Nieuwegein, IJsselstein of vanaf Utrecht Centraal of Vaartse Rijn of je zet je auto neer op P+R Science Park, dat je met het openbaar vervoer naar de wedstrijd kan. Dat is fijn voor iedereen. En natuurlijk in de toekomst blijven wij werken aan een goed openbaar vervoer in publieke handen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M99 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en De Jager (VVD) inzake Laat de tram rijden op wedstrijddagen FC Utrecht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Het stadion De Galgenwaard goed bereikbaar is met de tram, met een eigen tramhalte;
- Veel thuiswedstrijden van FC Utrecht gespeeld worden in het weekend;
- In het weekend geen trams rijden tussen Centraal Station en de Uithof.

Overwegende dat:

- De reizigersaantallen met het ov nog steeds minder zijn dan voor de 2020;
- Er nieuwe groepen reizigers naar het OV getrokken moeten worden;
- Het bedienen van De Galgenwaard tijdens wedstrijddagen voor overlast zorgt voor de omliggende wijken;
- Er veel uitval is van bussen op andere lijnen tijdens wedstrijddagen, wellicht door het tekort aan personeel;
- Er meer supporters in een tram passen dan in een bus;
- Het zonde is dat deze mooie infrastructuur, ook als er duidelijk behoefte is of zou kunnen zijn, niet wordt gebruikt;

Draagt het College van Gedeputeerde Staten op:

- Te onderzoeken tegen welke kosten en opbrengsten de tram naar de Uithof op wedstrijddagen van FC Utrecht gereden kan worden;
- Dit onderzoek voor eind januari naar de provinciale staten te sturen;
- In dit onderzoek aan te geven of het extra budget voor stimuleringsmiddelen OV noodzakelijk zijn om de tram op wedstrijddagen van FC Utrecht te laten rijden

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: Tot slot ook nog een motie. En daar refereerde mevrouw Lejeune ook al aan. Die gaat over extra ondersteuning voor de dierenopvang en de dierenvoedselbank. En dat is wat ik nu in eerste termijn te melden heb. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M100 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Van Elteren (GroenLinks), Krijgsman (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor dierenopvang provincie Utrecht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Dierenopvangen en dierenvoedselbanken in de Provincie hard worden geraakt door de stijgende prijzen voor energie, voedsel en dergelijke;
- Om deze redenen elders in het land al vestigingen gesloten zijn.

Overwegende dat:

- Het onacceptabel is dat de zorg voor dieren door deze ontwikkeling dreigt om te vallen;
- De jaarlijkse bijdrage van € 10.000 voor de Vogelopvang een druppel op de gloeiende plaat is;
- De Provincie Utrecht naar eigen inzicht incidenteel kan handelen om de dierenopvangen te ondersteunen.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Om een bedrag van €100.000 beschikbaar te stellen voor ondersteuning van de dierenopvangen en dierenvoedselbanken in de Provincie;

- In samenspraak met de betrokken instanties te komen tot een adequate verdeling van deze middelen;
- Dit te dekken uit de algemene middelen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Bedankt, voorzitter. Drie jaar geleden sprak de ChristenUnie over een glunderbegroting. De ambities in 2019 waren groot en de noodzaak was glashelder. als we keken naar de toestand van de aarde was het schrikken. Er was inzet nodig op een gezonde leefomgeving, meer oog voor ruimtelijke kwaliteit en welzijn in plaats van welvaart, en dat moesten we dan als uitgangspunt nemen. Dit vroeg om een verandering in het denken, een ware transitie. En dit gaat over de manier hoe we ons leven leiden. De voedseltransitie, energietransitie, mobiliteitstransitie en woontransitie werden in gang gezet. De ambities waren groot en er moest veel werk verzet worden. Het is ongekend welke kentering er heeft plaatsgevonden. Daar willen wij het College en de ambtelijke organisatie voor complimenteren. Maar ook u als Staten. We hebben doorgepakt en keuzes gemaakt, ook als dat soms moeilijk was. Financieel en organisatorisch raakte de provincie steeds meer op orde. Er zijn verrassingen, maar wel een stuk minder. De Omgevingsvisie werd vastgesteld, een belangrijke kapstok om dit denken in transitie op gang te krijgen.

Als we nog wat verder inzoomen op die transitie, dan ga ik naar de voedseltransitie. We hebben een voedselagenda waarbij we het produceren van voedsel in de korte keten stimuleren. Plattelandscoaches worden ingezet, zodat hulp wordt geboden bij het toekomstbestendig maken van boerenbedrijven en erven.

Als het gaat om de energietransitie, komen we steeds dichterbij een strategie voor het opwekken van duurzame energie. Gaan voor een isolatieprogramma waarbij de provincie huiseigenaren met een kleine beurs helpt met energie besparen. Bij de mobiliteitstransitie zetten we in op veel meer fietsen, fietsen en fietsen. Er worden veel doorfietsroutes aangelegd. En ook de Uithoflijn is ondanks de vele tegenvallers eindelijk afgerond.

En als het gaat om de woontransitie, zien we een versnellingsprogramma wat opgezet is in de woningbouw en het regionaal programmeren en bouwen buiten de rode contour loopt nu.

En dat zijn eigenlijk hele mooie resultaten, maar we zijn er nog lang niet en de urgentie is groter dan ooit. We bevinden ons in onzekere tijden. De gevolgen van oorlog in Oekraïne, de klimaatcrisis, woningcrisis, personeelstekorten die er op grote schaal zijn, het bereiken van onze ecologische grenzen, en dan kan ik nog wel even doorgaan. Belangrijk is dat we daar niet van weggijken, maar juist verantwoordelijkheid willen nemen. We zijn dan ook blij dat in deze begroting weer geld vrijgemaakt is om een vervolg te geven aan de ingeslagen transitie. Het blijft hierbij steeds belangrijk om vanuit een gebied te kijken wat nodig is, zodat zowel steden als dorpen hiervan profiteren. En we moeten in ogenschouw houden dat bij de uitwerking van besluiten mensen niet tussen wal en schip vallen en dat we dus ook rechtvaardige keuzes maken.

We benoemen een aantal zaken die wat ons betreft extra aandacht en inzet verdienen. Nou ja, we steken volgend jaar vele miljoenen in de gebiedsprocessen, in integrale gebiedsontwikkeling. De vraag is: hebben we genoeg capaciteit om alle beleidskeuzes uit te werken, om gebieden anders in te richten en om de ruimtelijke kwaliteiten te beoordelen? Hebben onze partners, gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven de gewenste capaciteit? Hebben zij de

capaciteit om alle concrete keuzes uit te werken, meekoppelkansen erbij te kiezen om duurzame projecten uit te werken en dus die ruimtelijke kwaliteiten te verbeteren? Als zij die capaciteit niet hebben, kunnen we daar dan als provincie hier hulp bij bieden? Wat kan ons programmabureau in het Groene Hart? Wat kan ons fragiele netwerk in de Gelderse Vallei? Kunnen we in alle gebiedsprocessen zorgen voor projectleiders en voor kwaliteitsteams? Wat de ChristenUnie betreft, moeten we een deel van het budget steken in die ondersteuning. Dus niet al ons geld steken in zoveel mogelijk hectares grond opkopen of afwaarderen, maar ook een deel van het geld steken in kwaliteitsbewaking bij gebiedsprocessen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M101 van het lid Rikkoert (ChristenUnie) inzake Borging kwaliteit.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerend dat:

- Urgente maatschappelijke opgaven (woningbouw, landbouwtransitie, kwaliteit van de natuur, de verduurzaming van de energievoorziening) grote ruimtelijke impact hebben;
- Een goede ruimtelijke aanpak oplossingen biedt voor de grote ruimtelijke opgaven;
- Deze aanpak een grote verbouwing van Nederland tot gevolg heeft, met consequenties voor hoe landschappen, steden en dorpen (her)ingericht worden
- De provincie de komende jaren vele miljoenen gaat investeren in gebiedsprocessen en integrale gebiedsontwikkeling.

Overwegende dat:

- We als provincie beperkte capaciteit hebben om alle beleidskeuzes uit te werken, gebieden anders in te richten en ruimtelijke kwaliteiten te beoordelen;
- Alle gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, burgerinitiatieven en andere partners zo goed als zeker ook onvoldoende capaciteit hebben om alle concrete keuzes uit te werken, zgn. meekoppelkansen te benutten, duurzame projecten uit te werken en ruimtelijke kwaliteiten te verbeteren;
- We als provincie Utrecht goed geëquipeerd moeten zijn bij het leggen van de ruimtelijke puzzel, en ook onze partners moeten kunnen ondersteunen met projectleiding en kwaliteitsteams

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Om zo snel als mogelijk, uiterlijk bij de Kadernota 2024, ook budget vrij te maken om te investeren in kwaliteitsbewaking bij de gebiedsprocessen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dank, voorzitter, want ik heb de motie van de ChristenUnie in concept met belangstelling gelezen en ook hier vond ik het nog wel heel vaag. Dus ik wil mevrouw Rikkoert vragen wat nou precies het

budget is wat ze vraagt en wie daarom vraagt. Want ik begrijp best dat het moeilijk is, maar capaciteit is iets anders dan middelen. Dus ik denk dat iedereen in de keten die zij beschrijft, het belangrijk vindt dat die gebiedsprocessen uiteindelijk tot een kwalitatief hoogwaardig product leiden. En niet alle partners die mevrouw Rikkoert noemt zijn per definitie armlastig. Dus mijn vraag is: waar ligt het probleem; en wat heeft mevrouw Rikkoert concreet als oplossing voor de middelen die daarvoor nodig zijn?

Mevrouw **RIKKOERT**: Die gebiedsprocessen zijn natuurlijk een enorme opgave waar allerlei verschillende facetten bij elkaar komen. Dan is het al heel snel de valkuil om zo snel mogelijk die puzzel te leggen, maar hoe zorg je nou dat je die kwaliteit ook echt waarborgt? En wat wij ook horen, is dat daar partijen nog heel erg zoekend in zijn. En misschien hebben sommige partijen daar minder behoefte aan, maar zeker een aantal wel, en wijzelf ook als provincie, om daarop te investeren, om beide processen ook echt die kwaliteit, ja, goed voor ogen te houden en daar ook de expertise op in te zetten.

De heer **VAN SCHIE**: Mag ik hem dan zo interpreteren dat mevrouw Rikkoert eigenlijk met deze motie oproept aan het College om het binnen de programmabegroting, ruimte, op te lossen, maar daarbinnen keuzes te maken en verschuivingen zo te organiseren dat de capaciteit beschikbaar is om de ruimtelijke puzzel te leggen, maar dat ze niet vraagt om extra middelen?

Dat klopt inderdaad. En als dat niet zo is – maar dan moet ik mijn collega even aankijken – dan komen we daar in de tweede termijn op terug. Maar vooralsnog is het, wat ik ook zei, binnen die gebiedsprocessen ook aandacht voor die kwaliteit.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U kunt vervolgen.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, dan wil ik verder inzoomen me op het Netwerk Omgevingsgericht Werken. Wij proberen steeds meer omgevingsgericht te werken en te denken als Staten, maar ook als ambtelijke organisatie. Het is belangrijk om vraagstukken gebiedsgericht en integraal te benaderen. En wij dienen de motie in PS in positie bij omgevingsgericht werken om ook met het oog op de nieuwe statenperiode zo goed mogelijk aangehaakt te worden en in positie te zijn.

Dan het slavernij herdenkingsjaar. Aankomend jaar is het slavernij herdenkingsjaar en we willen de werkgroep van PS graag het idee meegeven om de musea uit onze provincie aan te laten haken. Zeker als het gaat om de buitenplaatsen lijkt het ons relevant als aandacht wordt besteed aan het slavernijverleden. De provincie kan musea enthousiasmeren en activeren en een faciliterende rol spelen bij wie wat doet en dat het een samenhangend verhaal wordt.

Dan de voedselbank. Op dit moment zijn er mensen die het, gezien de crisis, erg zwaar hebben en nauwelijks rond kunnen komen. Het aantal inwoners dat aanklopt bij de voedselbanken wordt steeds groter. We vragen het College om een bedrag van vijf ton beschikbaar te stellen voor ondersteuning van de voedselbanken en zo hiermee ook die regionale distributiecentra te bedienen.

Dan het nakomen van de afspraak in het streekvervoer. Op dit moment vallen er te veel busritten uit en dit heeft grote gevolgen voor de reizigers. Bovendien zijn er duidelijk afspraken gemaakt met de vervoerders. Daarom roepen we het College op om indringend in gesprek te gaan met de vervoerders en te kijken wat de financiële mogelijkheden zijn om de vervoerders verder aan te zetten tot nakoming.

De heer **VAN DE DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. Ik haak even aan op het punt van de vijf ton voor voedselbanken. Dat is een heel nobel streven. Voedselbank kennen wel een heel beperkt publiek en daar zitten strenge voorwaarden aan. En zij hebben het ook moeilijk nu om voedsel te kopen.

Dat punt erken ik. Maar waarom sec voor de voedselbanken vijf ton en dan niet breder voor een veel breder publiek? En waarom zo algemeen vijf ton ter verdeling van? Heeft u geen kaders of randvoorwaarden voor de voedselbanken waar ze aan moeten voldoen?

Ja, het is heel erg duidelijk, en dat brengen ze goed voor het voetlicht, dat die voedselbanken echt tegen de grens oplopen. Ze hebben gewoon onvoldoende beschikbaar om alle mensen te voorzien van eten. Die nood hebben wij opgemerkt. Vandaar dat wij zeggen, we moeten die vijf ton beschikbaar stellen. Zou dat een grotere groep moeten zijn? Nou, er is inderdaad een best wel strikte selectie om in aanmerking te komen voor de voedselbank. Maar dan zou ik die vraag terug willen leggen: waar denkt u dan precies aan? Waar zouden we bijvoorbeeld bij aan kunnen sluiten om dat te kunnen doen?

De heer **VAN DE DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, je ziet dat de energietoename en de inflatie hard ingrijpt, juist ook bij de lage inwoners, net boven de doelgroepen van de voedselbanken. Maar als we dat zouden doen, dan gaat natuurlijk wel een beetje het hek van de dam van, waar eindigt dan onze politiek als het gaat om het ondersteunen van minima en treden we dan niet in de plaats van gemeenten? En als het gaat om kaders wil ik daar graag op doorvragen, want voedselbanken zijn bijvoorbeeld bezig met internationale aanbestedingen, waardoor het straks zo is dat we zuivel uit Frankrijk hier hebben liggen. En in uw motie lees ik niks over kaders. En als we dan voedsel gaan kopen, zou u dan niet beter het in kunnen kaderen waar dat aan besteed wordt?

Ja, we hebben het echt met de intentie ingediend, want we moeten onze inwoners die zich in zo'n noodlottige situatie bevinden, gewoon helpen. En als daar bepaalde voorwaarden aan zitten waaraan we twijfels hebben, dan zouden we het daar misschien nog eventjes over moeten hebben in de tweede termijn. Die waren mij in ieder geval tot nu toe niet bekend.

Mevrouw **DE BOER**: Ja, eigenlijk wilde ik van de gelegenheid gebruik maken om te reageren op de heer Van den Dikkenberg, als de voorzitter mij dat toestaat. Deze motie is namelijk ingegeven door het feit dat het aantal mensen die in armoede leven enorm aan het toenemen is. Dat is meer dan zeven procent van de hele bevolking in Nederland en bijna één op de tien kinderen leeft op dit moment in armoede. Dat betekent dat drie kinderen per schoolklas gemiddeld zonder ontbijt naar school komen en met lege broodtrommels. Daar willen wij iets aan doen met deze motie. De regelingen voor de voedselbank zijn versoepeld. Daarom neemt het ook zo enorm toe. Dus het is niet meer zo streng als u misschien denkt. En het lukt voedselbanken niet meer om in pakketten van twee weken drie gezonde dagen te garanderen. Dus moet u eens voorstellen: krijgen ze voor veertien dagen voedsel mee, maar niet eens drie gezonde dagen. En daar willen we graag met deze motie iets aan doen.

De heer **VAN DE DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik erken ook wel de situatie, maar we zien ook dat de voedselbanken van origine opgericht zijn om de overschotten van supermarkten en dergelijke met de groep die het nodig heeft te verbinden. De overschotten zijn weg door efficiënt inkopen en veel efficiënter retailbeleid. Dat is voor het klimaat misschien een winst. Dat hoor ik altijd. Dat voedseloverschotten- Is er een winst. Maar dat levert wel een probleem op. En gaan we dan de voedselbanken als organisatie tussen het voedsel en de personen positioneren? Of gaan we meer inzetten op een directe vergoeding voor supermarkten, bijvoorbeeld dat mensen een boodschappenpas krijgen. Dat kan namelijk ook. Daar heb je de voedselbank als vehikel niet voor nodig. Maar dat vraagt bezinning. En ja,

de vrije inkoop van vijf ton om de voedselbanken te ondersteunen- Ik vind het een prachtig initiatief, maar het is wel een heel open- En ja, misschien leidt het wel tot ongewenste verschuivingen in voedsel en dergelijke.

Mevrouw **DE BOER**: Nou, ik denk dat wij eigenlijk best wel allebei hetzelfde voor ogen hebben, maar misschien is met een iets andere manier van doen. Maar ik vind het zelf heel erg pijnlijk dat wij in een land als Nederland zoveel mensen hebben die überhaupt van de voedselbank afhankelijk zijn. Dat is al heel erg. En dat proberen we alleen maar deze motie een beetje te verzachten voor deze periode die het zo moeilijk maakt. En voor de langere termijn is het misschien heel goed om ook uw ideeën mee te nemen.

De **VOORZITTER**: Ik hoor ook veel aanleiding om elkaar nog even op te zoeken en misschien ook nog even het antwoord van de gedeputeerde af te wachten. Mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dank u, voorzitter. Ik voel me toch een klein beetje spuit elf nu. Maar inhakend op de voedselbankmotie, want ik hoorde eigenlijk bezwaren die wij binnen onze fractie ook nog wel besproken hebben. En toen dacht ik van ja, het probleem zit volgens mij ook, als ik nu de partijen hoor, in het vrije besteedbare deel. Dus ik wil eigenlijk ook vragen: zou PvdA en zou ChristenUnie bereid zijn om te zeggen van nou ja, misschien moeten we dat vrije deel wijzigen in- Nou ja, als het gaat om bijvoorbeeld dat gezonde voedsel een aantal dagen in de week, om concreter te maken waar dat geld naartoe gaat. Staan deze partijen hiervoor open?

De **VOORZITTER**: Goed, suggestie gedaan. Ik kijk even. Mevrouw De Boer wil daar nu even iets over zeggen? Dat mag. En dan ga ik terug naar mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **DE BOER**: Wat u zelf net ook al aangaf, voorzitter, dat we daar straks nog even gelegenheid voor hebben om bij elkaar te komen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Rikkoert vervolgt haar betoog.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, mooi dat dit thema zo leeft, maar wordt vervolgd.

Ja, als het gaat over het cultureel erfgoed, heeft PS de afgelopen jaren ook met behulp van de ChristenUnie zich sterk gemaakt voor het cultureel erfgoed. En dat gaat dan om coronasteun voor de kunst- en cultuursector, versterking van de kleine musea en het varend erfgoed. Onderzoek heeft de noodzaak en de opgave helder gemaakt. Daarom dienen we een amendement in, zodat het de grote onderhoudsprojecten in ieder geval niet aan middelen zal ontbreken om zo het duurzaam behoud een stap verder te brengen.

En dan de landbrief. Het is mooi dat we met de motie, die we dus samen met de VVD en andere partijen indienen over de landbrief, het Utrechts verleden betekenis en weer een gezicht geven.

Tot slot. We zijn blij dat er stappen zijn gezet in de verschillende transitie's. Er blijft ontzettend veel werk te doen, maar we zijn wel heel tevreden dat hier weer geld voor wordt vrijgemaakt in de begroting. En de ChristenUnie wenst de Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie veel zegen en wijsheid toe.

De **VOORZITTER**: Dan zie ik nog twee heren die een vraag voor u hebben. Meneer Janssen, ga uw gang.

De heer **JANSSEN**: Ja, dank u wel, voorzitter. In de inbreng van de VVD had u net kritiek op de VVD dat wij in onze Toekomstbegroting geld besparen op de overhead. Nu heb ik eens goed naar de Collegebegroting gekeken en mij viel op dat het College anderhalf miljoen bespaart op de materiële budgetten in de overhead. Die worden ingezet voor personeelsuitbreiding, maar er wordt wel anderhalf miljoen bespaard. U was nogal fel op de VVD. Vanuit de ChristenUnie-fractie is ook wel eens via Twitter fel gereageerd op de VVD op dit punt. Hoe moet ik dat rijmen met het Collegevoorstel om anderhalf miljoen van de materiële budgetten weg te halen? En wat betekent dat dan voor de waardering van de ChristenUnie voor dit voorstel van het College?

Mevrouw **RIKKOERT**: Als ik het goed begrijp, heeft het College een overzicht gemaakt van wat is nodig om in te zetten op de bedrijfsvoering. Daar hebben zij een voorstel voor gemaakt, wat geland is in de begroting. En vervolgens is de volgende stap dat u daarop, op basis van die begroting, nog verder daarop marginaliseert.

De heer **JANSSEN**: En wat betekent dat dan? Want het is geen antwoord op mijn vraag. Mijn vraag is, u schreeuwt moord en brand, ook via Twitter, nog voordat we überhaupt onze nieuwe Toekomstbegroting hadden gepresenteerd, over het feit dat er bezuinigd werd op de bedrijfsvoering, want dat was allemaal onmogelijk en niet haalbaar. En het College doet het zelf ook. Maakt dat dan nog verschil wie dat voorstel doet? Of hoe zit dat dan precies?

Nou, het College gaat over de uitvoering. Die zit daar dichtbij. Die weten welke capaciteit zij daarvoor nodig hebben. Ik volg hen daarin. Ik vind het best wel heel moedig, dan wel misschien overmoedig, om als fractie aan te geven: dat kan nog wel een tandje minder.

De heer **DINKLO**: Voorzitter, dank u wel en dank, mevrouw Rikkoert voor het betoog. Ze heeft een motie ingediend waar mijn collega de heer Van Schie al aan refereerde over kwaliteit. De vraag is eigenlijk, want dat antwoord hoor ik niet. Of die vragen hoor ik niet, laat staan het antwoord erop. Maar vindt u dat de bevolkingsdichtheid ook onderdeel is van de kwaliteit van onze provincie?

Sommige vragen, die verrassen me totaal. Maar die dichtheid is, denk ik, een onderdeel van zo'n gebiedsproces: hoe ga je nou met je ruimte om? Om daar de juiste keuzes in te maken, is het goed als mensen daarin adviseren, die kennis hebben van die kwaliteiten. En op basis daarvan kunnen we een keuze maken.

De heer **DINKLO**: Op zich dat de vraag u verbaast, verbaast mij dan weer, want volgens mij hebben we de hele tijd gesproken over de groeisprong en de hoeveelheid- Maar daarom is mijn vervolgvraag, een beetje algemeen, maar wat zijn voor u dan grenzen aan de kwaliteitsgroei van het aantal mensen in de provincie? Ik heb die wel vaker gesteld. Maar hoe kijkt de ChristenUnie ertegenaan? Vindt u dat we door gaan groeien of vindt u dat er een maximum aan zit? Hoe kijkt de ChristenUnie ertegenaan?

Dat blijft steeds heel erg spannend. We zien dat er veel mensen hier willen wonen. Daar willen we in zekere zin ook in tegemoet komen. Daarin hebben we ook afspraken gemaakt, dat we voor 2040 toch een bepaalde groei voor ogen zien. Maar dat vraagt wel op alle facetten heel veel inzet om dat op een juiste manier te faciliteren: dat er genoeg woningen zijn, genoeg banen. Maar goed, daar werkt deze begroting ook naartoe. En die afspraak hebben we gemaakt. Maar er is zeker wat ons betreft geen ongebreidelde groei mogelijk. En het zou ook naïef zijn om dat te zeggen, omdat we aan alle kanten zien ook dat het piept en kraakt.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dank u wel, meneer Dinklo. Ja, twee keer al. Dus.

De heer **DINKLO**: Ja, maar even een reactie op- Nou ja, ik merk-

De **VOORZITTER**: Echt heel kort.

De heer **DINKLO**: Oké. Moet ik even denken wat ik heel kort wil zeggen, maar- Nou ja, nee, ik constateer dat ze daarna, dat van 2015, weer dezelfde discussie krijgen. Dat was eigenlijk mijn- Want u steunt gewoon de complete groeisprong, is mijn conclusie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Rikkoert, dank u voor uw inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank u wel voor het woord. Het College heeft een begroting opgesteld die keurig past binnen de kaders van de kadernota. Daar hebben we het in zeer algemene beschouwingen – wat ons betreft een geslaagd experiment – onze visie op gegeven. De tijd waarin we leven wordt gekenmerkt door onrust en onzekerheid. Het is vandaag al vaker gevallen. En terecht dat de begroting dit ook noemt. De vraag rees bij mij: hoe kun je ooit begroten in een tijd waarin zoveel onzekerheid heerst? Want wat vandaag vaste grond lijkt, kan morgen drijfzand blijken te zijn. En we weten hoe het lopen op drijfzand vergaat. Dat brengt ons meteen ook bij het grootste kritiekpunt op deze begroting. Doordat het geheel zo binnen de kaders is gebleven, lijkt het wel of er niets is veranderd sinds we de kadernota met elkaar hebben vastgesteld. Een kadernota die door de coalitiepartijen alleen werd gesteund. Wij hadden gehoopt dat de begroting meer adaptief zou zijn opgesteld en naast de eigen ambities ook oog zou hebben voor de zorgen van onze inwoners en de actuele zorgen van de inwoners. En die zorgen, die zijn groot. Kan ik mijn rekeningen nog betalen of zit ik noodgedwongen in de kou? Kan ik nog verse groenten eten of kook ik voor een hele week macaroni zonder groenten? En als wij ons niet meer kunnen verplaatsen in de vraagstukken waarin veel van onze inwoners te kampen hebben en alleen doelen centraal stellen, dan vertoont onze volksvertegenwoordiging mankementen. En we denken dat de democratie verdedigd moet worden door oog te houden voor onze inwoners en, een beetje aansluitend op het debatje vanmorgen, niet door minderheden in het juk van de meerderheid te drukken. En voorzitter, dat vraagt om heldere keuzes.

Enkele keuzes die wij maken voor de provincie licht ik nader toe. Dat begint bij de principiële keuze van de opcenten – we hebben het vandaag in een paar debatjes al gehad; een amendement wat we samen met de VVD daarover indienen – tot het minimaal noodzakelijke te beperken. We zien grote stortingen in de saldireserve uit het resultaat van de begroting, en sparen voor later is wat ons betreft relevant als vastgesteld is waar we voor sparen. Het is en blijft belastinggeld van onze inwoners en dat mogen we best vragen, maar dan dient ook concreet te zijn wat we daarvoor gaan doen. De groeisprong hanteren wij dus nog niet als kader. En zeker in tijden van financiële nood bij inwoners, juist ook in de lagen van de bevolking die met een autootje naar hun werk moeten en zorgen dat Nederland niet stilvalt, kunnen wij verschil maken. Het is voor ons niet uitlegbaar dat in deze tijd de opcenten dan ook doorstijgen. We dienen daarom samen met de VVD dat amendement in.

We kiezen voor het hanteren van de Trias Energetica: besparen waar het kan, meer duurzaam opwekken en slim benutten van fossiele energie. En omdat we vooral inzet zien op het opwekken van duurzame energie vragen we aandacht voor de opschaling van

besparing. En daartoe dien ik een motie in – ik zal hem zo meteen overhandigen – waarin we oproepen gemeenten sneller te helpen met de versnellingsaanpak van de isolatie, vouchers en de aanpak sowieso van energiearmoede, daar ook in te ondersteunen, speciaal gericht op de huishoudens met lage inkomens en een eigen huis. Ik zou zeggen: gas erop. Dit helpt mensen direct en het is nuttig in het terugdringen van energiegebruik.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M102 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Het moment van besparen is nu.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Er op dit moment in vier gemeenten een versnellingsaanpak isolatievouchers loopt, speciaal gericht op de huishoudens met de lagere inkomens en een eigen huis;
- De doelstelling is om in 2023 alle 26 gemeenten in onze provincie de mogelijkheid te bieden om mee te doen met de versnellingsaanpak

Overwegende dat:

- Komende winter de meest geschikte winter ooit lijkt met een besparingsaanpak te versnellen;
- Er al tien gemeenten in de rij staan om bij de aanpak aan te sluiten.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- De versnellingsaanpak per direct te verbreden naar de tien gemeenten die hierom hebben verzocht;
- De versnellingsaanpak zo snel mogelijk te verbreden naar de hele provincie;
- Te onderzoeken welke rol de provincie heeft of kan hebben in de stimulering van energiebesparingen voor huurwoningen van woningcorporaties;
- Het aangekondigde onderzoek naar onze stimulerende rol voor huurwoningen buiten woningcorporaties uiterlijk in januari 2023 aan de Staten voor te leggen met de daaruit voortvloeiende acties.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: We kiezen daadwerkelijk voor het fietspad van de toekomst. En dan kiezen we niet voor waaibomen in metalen rekjes of voor smurfenpaden, maar voor doorfietsroutes waar primaire kruisingen, die voor stagnatie zorgen en sterk als onveilig worden ervaren, zoals de Donderbergrotonde, aangepakt worden. En daarom voor dit concrete geval een motie die oproept tot nader creatief gesprek met inwoners en gemeenteraad om een goede toekomstbestendige oplossing te vinden voor dit punt. Politieke wil is hier nodig om de laatste obstakels uit de weg te ruimen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M103 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Bikker (CDA), Kamp (D66), Dercksen (BVNL), Hoek (50PLUS), Oude Wesselink (GroenLinks) en De Jager (VVD) inzake Creatief kijken naar Donderbergrotonde.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerend dat:

- De verbetering van de doorstroming én de verkeersveiligheid van het kruispunt N226-N225 (beter bekend als Donderbergrotonde) al langere tijd aandacht heeft;
- De werkgroep Donderbergrotonde van het Dorpsnetwerk Leersum een dringend appèl heeft gedaan op de provincie, om de verkeersveiligheid van de rotonde te verbeteren
- De afgelopen 4 weken 5 aanrijdingen zijn geweest onder meer met fietsers
- De gemeenteraad van Utrechtse Heuvelrug in de motie, ingediend door SGP, VVD, BVH Lokaal, CDA en OPEN, stelt dat het voortduren van de huidige situatie onacceptabel is en aandringt op een structurele oplossing;
- In de omgeving van de rotonde verschillende alternatieven zijn aangedragen waar, naar het gevoel van de indieners, onvoldoende serieus naar is gekeken.

Overwegende dat:

- Voor ons uitgangspunt is dat de situatie op de Donderbergrotonde op dit moment onaanvaardbaar is qua doorstroming en verkeersveiligheid;
- Onvoldoende creatief is gekeken naar dingen die wel mogelijk zijn;
- Het dorp Leersum appelleert aan de verkiezingsbelofte van alle daar aanwezige partijen in de campagne van 2019.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- In samenwerking met bewoners en gemeente te bekijken welke maatregelen genomen kunnen worden om de veiligheid op de korte en lange termijn te verbeteren;
- Zelf te onderzoeken of de veiligheid op de rotonde op korte termijn verbeterd kan worden, door de verkeersstromen van fietsers op andere wijze te reguleren en de infrastructuur op de rotonde aan te passen;
- Tevens vervolgonderzoek te doen naar een definitieve oplossing voor deze rotonde;
- Op basis hiervan met een voorstel naar de Staten te komen om alsnog met een goede en creatieve definitieve oplossing te komen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, wij kiezen ook voor het Netwerk Omgevingsgericht Werken, dat een belangrijke rol inneemt bij de implementatie van de Omgevingswet. Het netwerk doet veel, het presteert en het weegt belangen. En het geeft ons als Staten gelegenheid om ons blijvend te bezinnen op de nieuwe werkwijze die meekomt met de invoering van de Omgevingswet. Het is daarbij cruciaal om als Staten heel goed geïnformeerd te worden, juist ook buiten de P&C-cyclus om als het gaat om dit netwerk. Daarom een motie met een procesvoorstel de kansen van dit netwerk te

verzilveren en podium te geven voor versnelling en opschaling van het gedachtegoed van omgevingsgericht werken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M104 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), De Haan (ChristenUnie) en De Man (VVD) inzake PS in positie bij Omgevingsgericht Werken.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateernde dat:

- De invoering van de Omgevingswet gaat zorgen voor een nieuwe rolinvulling van Provinciale Staten;
- De voorbereidingen voor de invoering in volle gang zijn en al consequenties hebben voor onze rolinvulling;
- Het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW) een grote rol vervult in het denken en werken volgens de Omgevingswet.

Overwegende dat:

- Het belang van omgevingsgericht werken (gebiedsgericht en integraal) en daarmee van het Netwerk Omgevingsgericht Werken te willen benadrukken;
- Geïnformeerd te willen worden over de ontwikkeling van het NOW en de voortgang van projecten, waar het NOW bij betrokken is, in het bijzonder van projecten waar PS, GS en CMT op werkbezoek zijn geweest;
- Het omgevingsgerichte werken periodiek te evalueren;
- Het onderlinge gesprek tussen PS, GS en CMT over omgevingsgericht werken te willen stimuleren.

Dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Periodiek verslag te doen van de ontwikkeling van het NOW en de activiteiten van het NOW, in het bijzonder van de voortgang van projecten waar PS, GS en CMT op werkbezoek zijn geweest.

Verzoeken het Presidium:

- Het onderwerp 'Omgevingsgericht werken' als separaat onderwerp toe te voegen aan de Strategische Termijn Agenda en daarmee met GS en het CMT in gesprek te gaan over hoe dit onderwerp geagendeerd kan worden;
- In de commissie Omgevingsvisie (of een toekomstige soortgelijke domein-overstijgende commissie) het onderwerp 'omgevingsgericht werken' te agenderen na het periodieke verslag van het NOW en wanneer verder van toepassing;
- Met een voorstel te komen hoe de NOW-werkbezoeken periodiek kunnen worden geëvalueerd en hoe concrete projecten in het kader van omgevingsgericht werken ter bespreking kunnen worden geagendeerd in bovengenoemde commissie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, we hebben inmiddels vier van de negen avonden van Toer de Boer achter de rug als SGP-fractie. Ongeveer 350 boeren hebben we gesproken. En uit die avonden komen de volgende twee punten naar voren. Wij kiezen voor draagvlak in de stikstofdiscussie. Het is vreemd om te lezen dat het Conceptprogramma Landelijk Gebied naar Den Haag wordt gestuurd voordat de Gebiedsagenda vanuit de gebiedstafels is opgesteld. Dat is geen bottom-up aanpak, dat is niet samen naast de sector gaan staan, maar dat is centraal geleide plannenmakerij. Dit is geen keuze voor het landelijk gebied, maar voor een dogma van de minister, waar nog niet eens een wettelijke basis onder ligt. En we pleiten ervoor geen conceptprogramma in te dienen, gezamenlijk als provincies. Wij pleiten nadrukkelijk niet om te vertragen, maar juist om de snelheid erin te houden. En de enige manier waarop dat kan, is als je het draagvlak van de agrarische sector behoudt. Dat is een belangrijke stap erin, horen we op die avonden. Een conceptprogramma levert niks op, maar geeft in het proces heel veel ruis, omdat die top-down-benadering ervaren wordt. Wij kiezen daarom voor draagvlak, wij kiezen voor het landelijk gebied en dat levert uiteindelijk de meeste snelheid en draagvlak op.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M105 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Eerst agenda, dan programma.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- De provincie een start wil maken met de gebiedsgerichte aanpak;
- Op dit moment een proces loopt om gebiedsagenda's te maken, waarvan oplevering verwacht wordt in het voorjaar;
- De doelen voor natuur, water en klimaat nog niet helder zijn;
- De doelen voor andere sectoren dan de agrarische nog niet helder zijn;
- We nog wachten op de natuurdoelanalyses;
- De landelijke overheid van provincies vraagt om, voorafgaand aan de uiteindelijke gebiedsprogramma's in juli al een concept-gebiedsprogramma gereed te hebben in januari.

Overwegende dat:

- De gebiedsagenda de basis moet zijn onder het gebiedsprogramma;
- Doelen voor natuur, water en klimaat én de doelen voor andere sectoren én de natuurdoelanalyses invloed gaan hebben op de opgaven in de gebieden en dus op de inhoud van het gebiedsprogramma's;
- Het onwenselijk is om zonder deze input en zonder gelegenheid voor goede verdiepende gesprekken met externe partijen een concept-gebiedsprogramma in te dienen.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- In IPO-verband af te stemmen om, op basis van bovenstaande argumenten, geen concept- gebiedsprogramma's in te dienen alvorens alle doelen bekend zijn, de natuurdoelanalyses beschikbaar zijn en de gebiedsagenda's zijn vastgesteld.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dan kiezen wij ook voor zuiverheid in de stikstofdiscussie. En wat we zien, is dat industrie en vliegvelden, zoals bijvoorbeeld Schiphol en grote industriële bedrijven, als grote NOx-uitstoters azen op de ammoniakrechten van boeren die een aanmerkelijk plattere portemonnee met zich meedragen. En bij het naderend openstellen van extern salderen, dient deze schimmige handel zoveel mogelijk tegengaan te worden. Het is echt de grote angst die leeft van, straks komen die grote bedrijven, die kopen ons weg en dan is de toekomst helemaal de nek omgedraaid. En omdat NOx ook technisch anders gedrag vertoont dan NH3, bijvoorbeeld in het verspreidingsgedrag of de gezondheid in steden, pleiten wij voor duidelijkheid bij de opstart van de in de begroting opgenomen stikstofaanpak. Voorzitter, NOx is geen ammoniak. Daarom een motie om extern salderen van NOx via NH3 te voorkomen bij de uitvoering van de in de begroting opgenomen aanpak.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M106 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Dercksen (BVNL) en Hoek 50PLUS) inzake NH3 ≠ NOx.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- De provincie Utrecht lang heeft gewacht met het openstellen van extern salderen;
- Het moment van openstellen nu dichtbij lijkt te zijn.

Overwegende dat:

- Het onwenselijk is dat agrarische bedrijven worden opgekocht voor hun stikstofrechten (NH3) om ruimte te maken voor andersoortige activiteiten (NOx);
- NOx een ander effect heeft op de natuur, een andere verspreiding heeft en schadelijker is voor de gezondheid van mensen dan NH3;
- Bedrijven die NOx uitstoten vaak kapitaalkrachtiger zijn dan agrarische bedrijven.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- In de Utrechtse beleidsregels voor extern salderen een schot te plaatsen tussen NH3 en NOx om uitwisseling van deze verschillende stikstofverbindingen is de vergunningverlening uit te sluiten.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Op lange termijn, voorzitter, zien we een aantal plannen die niet kunnen worden uitgevoerd. De gedeputeerde was hier helder over in de commissie. En dat leidt tot keuzes. Niet alles kan worden uitgevoerd door bijvoorbeeld het kapitaallastenplafond en de olopemde kosten. En dat dwingt tot keuzes en juist ook voor de langere termijn. En vraagt dan de prijsstijging niet voor een heroverweging van dure

projecten waar de noodzaak onvoldoende helder is? Denk aan het ecoduct op de N226 bij Maarsbergen. Graag een reactie daarop van de gedeputeerde. Soms moeten we de ambities bijstellen en juist ook met oog op werkdruk in de ambtelijke organisatie. We kunnen niet blijven persen als politiek als het sap eruit is.

Voorzitter, ik begon mijn bijdrage met de opmerking dat wat vandaag vaste grond lijkt morgen zomaar drijfzand kan blijken te zijn. En bij alle onrust in de wereld op dit moment en bij alle twijfel die ons kan bekruipen door de maatschappelijke ontwikkeling, weten wij ons gezegend met de vaste grond van onze Schepper en zijn Woord. En de wetenschap dat God deze wereld regeert, en dat Hem niks uit de hand loopt, is de enige vaste grond die nooit een drijfzand zal blijken. En we wensen het College en de ambtelijke organisatie de zege van deze vaste rots toe in het nieuwe begrotingsjaar en kijken uit naar een goede samenwerking, ook in het verkiezingsjaar. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u wel, voorzitter. Bijna de laatste. Er is natuurlijk al heel veel gezegd en bij de meesten kan ik, 50PLUS, ook wel aansluiten. Maar laat ik beginnen met complimenten te maken, wie er ook allemaal bij betrokken is geweest van de provincie. In ieder geval weet ik van de gemeente, dat er gisteren in de Tweede Kamer een motie is aangenomen om de pont bij Nieuwer Ter Aa in de vaart te houden totdat er een alternatief is. En vooral dat laatste. Daarbij is toegevoegd: omfietsen is geen aanvaardbaar alternatief. Daar zijn we heel blij mee. Ik zou ook willen vragen aan het College – want het is eigenlijk de portefeuille van gedeputeerde Schaddelee; die is nu bij de heer Strijk – om toch mee te nemen in de volgende begroting, of misschien al eerder: hoe kunnen wij een alternatief realiseren? Het beste is gewoon een fietsbrug. Maar ik denk dat ook Rijkswaterstaat hierbij betrokken moet worden – want daar valt het pontje onder en die besparen dus nu toch ongeveer vijfhonderdduizend euro per jaar aan de exploitatie van dit pontje – en de gemeente en de provincie om toch in gezamenlijkheid te gaan kijken van, hoe kunnen we die fietsbrug realiseren?

Verder wil ik zeggen dat het heel vaak zo is: wie is er ergens voor verantwoordelijk als het om veiligheid gaat? Veiligheid. Provinciale wegen, bushaltes langs de provinciale wegen. Dan staat die bushalte toevallig weer op gemeentegrond. Dus daar is dan weer de gemeente voor verantwoordelijk. Maar het is wel de provinciale weg. Het punt is soms dat er dus soms bushaltes door bewoners gewoon verplaatst worden, omdat ze hem niet voor de deur willen hebben en ergens anders komt dan dat bordje waar de bus moet stoppen. Maar dat is totaal onveilig. En als je dan bij de provincie gaat vragen, wie gaat er eigenlijk over? Ja, nee, daar moet je voor bij de gemeenten zijn. En als je bij de gemeente gaat vragen 'wie gaat hier eigenlijk over om die veiligheid te borgen', nee, daar moet je voor bij de provincie zijn. En zo kan ik bijvoorbeeld nog wel eens iets noemen/ Een putdeksel. Het is een oud verhaal, maar ik wil het toch even benoemen. In Maarsbergen was een putdeksel, waarvan de helft in de provinciale weg lag en de andere helft zat in de stoep. Twee jaar lang waren er twee stroken uit naast een zebrapad. Er kunnen dieren in vallen, die je ook dan niet meteen hoort of ziet en ook dan niet gered kunnen worden, maar je kan er ook zelf met een één been in vallen. Daar moet je toch niet aan denken? Dus ik word benaderd door de bewoners. Ik bel naar Utrechtse Heuvelrug, afdeling riolering. Vertel het over dat putdeksel. O, zei degene die ik aan de lijn had, geen probleem, hoor. We hebben er genoeg liggen, die gaan we morgen wel aanpassen. De volgende dag word ik gebeld: mag niet van mijn baas, want de provincie is hiervoor verantwoordelijk. Maar de andere helft is dan van de gemeente. Ik heb de gedeputeerde Arne Schaddelee gebeld. Ik zeg Arne, ben jij verantwoordelijk voor putdeksels voor provinciale wegen? Nee, provinciale wegen. Ja, zei hij. Ik zeg, nou, dan ben je ook verantwoordelijk voor de putdeksel die voor de helft in de weg ligt. Oké. Ik heb hem via Google Earth opgezocht. Foto's erbij. Naar Arne

gestuurd. Hij moest toch toevallig in Doorn zijn met auto en chauffeur. Langs de putdeksel gereden. En inderdaad, heeft zijn verantwoordelijkheid genomen en de putdeksel is na twee weken vernieuwd. Ik krijg halleluja van de bewoners daar. De putdeksel is na twee jaar vernieuwd. Ik geef maar aan: waar ligt die verantwoordelijkheid? Of het nou over heel kleine dingen gaat zoals dit. Maar dan gaat het weer om de leefomgeving of om heel grote dingen.

Daarnaast heb ik nog een ander punt. We hebben vorig jaar, ongeveer anderhalf jaar geleden, in het kader van vitale kleine kernen en dorpen en steden tachtigduizend euro vrijgemaakt per gemeente. En dat was dan om die middenstand weer een beetje tegemoet te komen, omdat ze gewoon enorm veel hebben verloren door de corona. Van de week was ik ergens, daar is dan de laatste winkel weggegaan. En meneer Dercksen heeft het net ook al genoemd. En dat was dan een soort dagwinkeltje voor de pakjes brengen voor de postbode, voor de stomerij, maar ook voor brood en allerlei dagelijkse dingen. En die winkel is dus nu gesloten, omdat hij – daar gaan we – de energierekening niet meer kan betalen. Maar dan is die winkel gesloten. En dan hoor je gewoon, zeker van ouderen- Want er komt wel een busje, maar dat busje kunnen maar acht personen in. Dus als dat busje vol is, dan rijdt hij door gewoon naar een volgende gemeente en dan blijf je daar staan bij de halte. En die zeiden dus ja, ik heb grote problemen. Die woont dan- Moet hij wel zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Maar ik had helemaal geen brood meer in huis. Dat is zo dichtbij onze inwoners. Hoe komt ze dan aan brood? Dan kan je wel zeggen, ja, kan je toch die vragen of die vragen. Maar waar ik voor wil pleiten, van 50PLUS uit, bij ons College: laten we nog eens een keer kijken naar die hele kleine kernen. Want die tachtigduizend euro die naar onze gemeente is gegaan, die is naar een centrummanager toegegaan. Ja, en dan heb je nog niet eens het centrum weer opnieuw gepimpt. Maar juist die kleine dorpen, hoe kunnen we daar bijdragen? Is daar toch niet ook een route voor te ontwikkelen? Bijvoorbeeld dat ze iets overnemen en er moeten apparaten vernieuwd worden? Het kost 25.000 euro of 50.000 euro. Dat geld is er niet. Om die kleine voorziening in die kleine kernen toch gewoon weer te borgen. Voorzitter, ik vind dat ook wel iets wat bij een begroting past.

Verder. Dat is natuurlijk nu ook voor dit. Het is een proefperiode: gratis openbaar vervoer in de daluren voor senioren. Wij vinden dat het niet een proef moet zijn, maar dat het gewoon eigenlijk altijd moet zijn.

En als we het over grootschalige projecten hebben, dan kan het invloed hebben op de koopkracht van inwoners. Maar ook, laten we ook in ogenschouw nemen: de leefomgeving. Is ook heel belangrijk.

Waar 50PLUS ook voor pleit is het starten van onderzoek naar kleinschalige regionale kerncentrales. Iedereen staart zich een beetje blind op windmolens en zonnepanelen. Belangrijk, zeker zonnepanelen. Ik heb er vijf. Ik zit per dag ongeveer op € 1,50 of € 1,80. Want, ja, je zult wel lachen, maar ik heb een oven, dat is een heteluchtoven. En als het onder de negentien graden is, dan zet ik gewoon de oven even aan. Klep open, huppakee. De kamer is zo weer warm. Dus ik geef maar aan: er zijn veel meer mogelijkheden. Maar het is toch wel heel belangrijk dat we ook gewoon op een andere manier, zonder dat je het hele land vol moet zetten met windmolens of grote zonneweides- Dit is ook een middel. En 50PLUS pleit daarvoor. Voorzitter, als het mijn tijd om is, dan hoor ik het wel.

De **VOORZITTER**: Zeker. Dat vergeet ik niet. Maar nog beter, meneer Breur wil u een vraag stellen over die heteluchtoven, denk ik. Of niet? Meneer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, inderdaad.

Mevrouw **HOEK**: Dat is goed.

De heer **BREUR**: Ik hoor mevrouw Hoek een heel praktische oplossing voor het verwarmingsprobleem noemen. En zo zie ik op sociale media een

heleboel praktische oplossingen. Maar, ja, niet iedereen heeft een oven. En met name oudere mensen die in kleine appartementjes wonen, die hebben niet eens de ruimte voor een oven. En dat is toch ook voor een groot deel uw achterban, mevrouw Hoek. Wat zegt u tegen al die oudere mensen, die geen oven hebben en in de kou zitten?

Ik heb nog wel een oplossing. Ik heb zelf af en toe ook een föhn naast me liggen. Dan doe ik die gewoon even aan. Dat is ook warme lucht. Ik bedoel, er zijn veel meer middelen. En ik heb van uw eigen- De vorige fractievoorzitter gehoord, twee kaarsen met een dingetje eroverheen. Dat doe je ook in de caravan. Daar verwarm je een caravan mee. Maar voor ouderen is het zeker natuurlijk belangrijk dat ze zich goed aankleden of dat ze aangekleed worden. Want sommigen hebben daar hulp bij nodig. Dat het huis geïsoleerd wordt zover mogelijk, houdt de deuren dicht, doe die brievenbus dicht, noem maar op. Er zijn heel veel middelen die ook wel kunnen bijdragen. En inderdaad, vanuit de provincie zouden we ook natuurlijk woningbouwcorporaties kunnen aansporen van, kijk naar die woningen. Breek ze anders af, bouw ze nieuw, maar dan gewoon toegerust aan de tijd van nu.

De **VOORZITTER**: Goed. Lijkt mij een antwoord, meneer Breur.

De heer **BREUR**: Het laatste deel van het antwoord sprak mij het meest aan.

De **VOORZITTER**: Duidelijk. Helemaal goed. Mevrouw Hoek, u mag vervolgen. En u hebt – dat kunnen we zo zien in beeld – anderhalve minuut.

Mevrouw **HOEK**: Oké. Nou ja, we hebben ooit een motie aangenomen om vislood te verbieden. Dat is heel iets anders. Maar toch zou 50PLUS willen pleiten om ook daar eens op te letten, dat het niet alleen gaat tot tegen 2024, dat het dan uiteindelijk verboden is vanuit het Rijk. Maar dat we toch meer kijken bij wateren en dergelijke, of we dat dan niet kunnen toepassen.

Verder zijn wij een grote voorstander van maximumsnelheid op de provinciale wegen, zestig kilometer per uur. Bij fietsoversteekplaatsen gewoon standaard dertig kilometer per uur. En de verbredingsplannen van de A27 is de participatie niet alleen voor de omwonenden en belangenorganisaties, maar voor alle belanghebbenden.

En dan inderdaad- Even kijken. Heb ik nog- Ik kan nog in tweede termijn natuurlijk nog iets doen.

50PLUS is er ook een voorstander van om dat openbaar vervoer onder te brengen in een provinciaal vervoersbedrijf. We hebben het er al weleens over gehad, maar ik weet niet meer in welke fase dat nu is. Maar daar pleit 50PLUS voor.

Even kijken. Goede bereikbaarheid is natuurlijk ook heel belangrijk.

En fietsers op alle rotondes, laten we dat ook gewoon instellen. Op rotondes in de provincie bij de provinciale wegen: meestal hebben de fietsers voorrang.

Verder hebben we het ook weleens gehad over waterverkeer en het ontgassen. In Duitsland krijg je een enorme boete als je dus daar ontgast op de grote rivieren. Dus wachten ze tot ze in Nederland zijn. En helaas gebeurt het ook in onze provincie, dat men ontgast. En het gebeurt nog steeds ook bij het Amsterdam Rijnkanaal. En dat is heel onplezierig voor de omwonenden.

De **VOORZITTER**: Uw spreektijd is op.

Mevrouw **HOEK**: Ja.

De **VOORZITTER**: Het leek me niet een afsluitende zin, maar misschien kunt u er nog een zin aan wagen.

Mevrouw **HOEK**: Ik wil nog even benadrukken inderdaad, de veiligheid en de verantwoording. Wie gaat erover? En maak daar met elkaar afspraken over. De provincie met de gemeenten, en laat het niet zweven, maar leg het vast. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik ook graag iedereen bedanken, die heeft meegewerkt aan deze programmabegroting. Het is duidelijk dat over heel veel onderwerpen nagedacht moest worden, dat daar besluiten over genomen moesten worden. Want de provincie, die heeft ook echt invloed op al deze gebieden. En heeft hiermee ook invloed op de levens van de inwoners van Utrecht. Al meerdere keren hoorde ik vandaag de collega-Statensleden verwijzen naar de verkiezingen. De verkiezingen, waarbij inwoners straks gaan stemmen op nieuwe Statensleden die hen hier mogen komen vertegenwoordigen. Die besluiten mogen gaan nemen, die invloed hebben op de levens van de inwoners van deze provincie. Maar wordt het effect op de inwoners altijd ook voldoende meegenomen?

Nou, ik ben blij om te zien dat de sociale bril hierbij in ieder geval een handje kan gaan helpen. Al is het de eerste keer dat ik mag bijdragen tijdens de begrotingsbehandelingen valt het me wel op dat er inderdaad meer aandacht is voor sociale aspecten. Al ben ik met een groot deel van de begroting blij, zijn er toch een aantal punten waar we toch graag een aantal voorstellen ook voor willen indienen.

Er is eerder een provinciaal sportakkoord aangenomen en hierin is opgenomen dat we een positieve en open sportcultuur willen waarbinnen alle inwoners van Utrecht zich welkom en veilig voelen. Echter, onderzoek toont aan dat zowel racisme als discriminatie voorkomt binnen de sport, helaas. Goed om te zien dat er dus workshops georganiseerd gaan worden om de inclusieve sport te bevorderen. Een mooie gelegenheid om hierbinnen ook aandacht te hebben voor zowel racisme als discriminatie. Zoals collega Lejeune ook benoemde, zijn er helaas genoeg en veel voorbeelden waarbij er op voetbalvelden allerlei verschillende racistische, beledigende kreten worden geroepen. Daarom dienen we samen met GroenLinks, PvdA en de ChristenUnie een amendement in om ook hiervoor aandacht te hebben binnen de workshops die gepland staan.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A35 van de leden Demir (DENK), Karataş (GroenLinks), Lejeune (PvdA) en Rikkoert (ChristenUnie) inzake Inclusieve sport is zonder racisme en discriminatie.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Overwegende dat:

- In het Provinciaal Sportakkoord is opgenomen dat de beoogde impact het bevorderen van een open en positieve sportcultuur waarbinnen alle inwoners van de provincie Utrecht zich welkom en veilig voelen.
- Bij inclusieve sport zowel racisme als discriminatie in bredere zin bestreden dient te worden.
- Het onderzoek van Art.1 Midden-Nederland aantoonde dat zowel racisme en discriminatie voorkomt bij sport.

- Breder aandacht nodig is om zowel racisme als discriminatie tegen te gaan.

Besluit:

- Het beoogd resultaat bij punt 3.4.2 als volgt aan te passen:
*Twee workshops voor het bevorderen van een meer inclusieve sport **waarin voldoende aandacht is voor zowel racisme als discriminatie gericht op de doelgroep lhbt.***

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VEEN**: Ja, voorzitter, ik wil graag een reflectie van mevrouw Demir of het misschien niet ook een goed idee is om in plaats van de twee workshops –en r zijn er nu maar twee die gepland staan – met een scala aan onderwerpen uit te breiden, om misschien niet te zeggen: kunnen we niet meer workshops organiseren waarin deze onderwerpen aan bod komen, zodat we echt aandacht en tijd kunnen geven aan de onderwerpen die we met elkaar volgens mij zo belangrijk vinden. En zouden we dan niet het amendement kunnen, ja, bijsturen, zodat we juist meer workshops gaan organiseren over verschillende onderwerpen, zodat we echt, nou ja, kwalitatieve aandacht kunnen geven aan de onderwerpen die we zo belangrijk vinden met elkaar. In plaats van dat we het nu allemaal in twee proppen.

Mevrouw **DEMIR**: Daar zou ik zeker achter staan, voorzitter. Het amendement is inderdaad nu ingestoken op wat er al gepland staat. En om te voorkomen dat daarbij ook kansen gemist worden door onderwerpen daarbuiten te laten- Maar ik zou de gedeputeerde inderdaad ook wel willen uitnodigen om meer aandacht hieraan te besteden. Dus ja, daar zeg ik geen nee tegen.

Mevrouw **VEEN**: Ja, misschien is het dan nog even een suggestie aan de gedeputeerde om mijn suggestie dan mee te nemen zo meteen in de beantwoording hierover.

De **VOORZITTER**: Ja, dus feitelijk formuleert u samen de vraag van, zouden het ook meer workshops kunnen zijn? Ik kijk even naar de gedeputeerde, maar het is begrepen. Dus daar wordt op gereageerd straks. Mevrouw Demir vervolgt.

Mevrouw **DEMIR**: Racisme en discriminatie komt dus helaas niet alleen voor binnen de sport. Als onderdeel van de Sociale Agenda zijn er daarom heel goede acties benoemd, ook in deze begroting, om hier aandacht aan te besteden. Om te voorkomen dat we de aandacht voor de groepen, die ook te maken hebben met racisme en discriminatie, missen, dien ik ook een motie in als aanvulling op de geplande antidiscriminatielessen. Hierin vraag ik de gedeputeerde om, naast antisemitisme, ook voldoende aandacht te hebben voor racisme en discriminatie op grond van herkomst, handicap, geslacht, godsdienst, leeftijd en seksuele gerichtheid. Het zou een gemiste kans zijn om de energie die in de workshops en de antidiscriminatielessen gestoken wordt, ook niet te gebruiken om hiermee meer impact uit te oefenen op een inclusieve provincie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M107 van het lid Demir (DENK) inzake Inclusieve provincie.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerende dat:

- Uit het onderzoek en rapport van het Rijk rondom de discriminatiecijfers blijkt dat naast antisemitisme, relatief veel discriminatie voorkomt op basis van herkomst, handicap/chronische ziekte, geslacht, godsdienst, leeftijd en seksuele gerichtheid.
- In de Programmabegroting 2023 is opgenomen dat er anti-discriminatielessen in het onderwijs zullen worden aangeboden als onderdeel van de Sociale Agenda.

Overwegende dat:

- Een inclusieve Provincie bereikt wordt door het tegengaan van zowel racisme als discriminatie.
- De Provincie Utrecht een inclusieve provincie dient te zijn waar álle inwoners zich welkom en veilig voelen.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Bij te dragen aan een inclusieve provincie, door bij anti-discriminatielessen in het onderwijs, naast antisemitisme, ook voldoende aandacht te hebben voor racisme en discriminatie op grond van herkomst, handicap/chronische ziekte, geslacht, godsdienst, leeftijd en seksuele gerichtheid.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DEMIR**: We hebben ook andere voorstellen mee-ingediend, maar daar is naar mijn idee voldoende over gezegd door mijn collega's. Dus daarom wil ik het hierbij laten, voorzitter.

De heer **WESTERLAKEN**: We hebben een tijdje terug uitgebreid gesproken bij die Sociale Agenda over de antidiscriminatielessen. En volgens mij hebben we daar afgesproken dat die gaan over de dingen waarover u nu in de motie oproept. Daar is antisemitisme aan toegevoegd als- Dus het is net alsof u het nu omdraait, dat antidiscriminatielessen alleen gaan over antisemitisme en dat de rest erbij moet. Maar het is andersom: de rest zat er al in en antisemitisme is toegevoegd. Dus ik zie nut en noodzaak van die motie niet.

Dank u wel. Dat begrijp ik. Ik zeg ook inderdaad dat er, naast het onderwerp antisemitisme, ook voldoende aandacht moet zijn voor de andere onderwerpen. En als onderbouwing heb ik ook in de motie een onderzoek van rijksoverheid toegevoegd, waarin staat dat de andere groepen ook aandacht nodig hebben als het gaat om discriminatie op die gronden. Dus ik zeg absoluut niet dat het hier alleen maar om antisemitisme gaat. Ik lees inderdaad in de begroting dat het brede antidiscriminatielessen zijn, met de nadruk op antisemitisme. Terwijl ik denk dat er ook voldoende aandacht moet zijn, en dat is wat ik waar ik de gedeputeerde toe oproep, om ook voldoende aandacht voor de overige groepen daarin mee te nemen. En als argument daarbij, zoals genoemd, is dat ik het anders echt een gemiste kans zou vinden om alle energie en tijd en mankracht, die hierin gestoken wordt, dat dat, ja, niet voor een grotere impact ingezet kan worden.

De heer **WESTERLAKEN**: Nee, dan constateer ik dat u mij gelijk geeft. We hebben het allemaal al vastgelegd. Dus deze motie is overbodig.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Demir mag daar nog even op reageren.

Mevrouw **DEMIR**: Ja, daar ben ik het niet helemaal mee eens om de redenen die ik net heb genoemd. Dus ik denk dat dat voldoende is.

De **VOORZITTER**: Ja, anders gaan we herhalen. Ja. Dank u wel. Dan zijn we aan het eind gekomen van de inbreng vanuit uw Staten in eerste termijn. Ik kijk even naar mijn collega's. Wij kunnen met een twintig minuten schorsing uit de voeten? Ja? Dan schors ik de vergadering tot 15.00 uur. Om 15.00 uur zal de vergadering worden heropend.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is de behandeling van de programmabegroting en de beantwoording door het College op hetgeen u in eerste termijn naar voren hebt gebracht. Achtereenvolgens zullen de Collegeleden de beantwoording op zich nemen. Te doen gebruikelijk zal de portefeuillehouder Financiën beginnen. Dus hem geef ik aanstonds het woord. Weet dat hij ook tijdelijk de portefeuille Mobiliteit waarneemt en dan weer voor dat deel van uw vragen achteraan de rij aansluit, zodat we ook helder de portefeuilles onderscheiden houden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, dank u wel, voorzitter. Dan even mijn administratie vooraf. Als portefeuillehouder Financiën en Economie in deze eerste termijn ga ik in op vier amendementen en één motie; en heb ik vragen staan van het CDA en de SGP en zal ik bij twee vragen van GroenLinks en D66 even duiden dat mijn collega Van Essen daarop ingaat, maar dan heeft u dat ook scherp voor uw administratie. En straks met de pet op van Mobiliteit kom ik terug voor drie moties en één amendement. Dus wacht daar nog niet op in deze termijn.

Laten we allereerst naar de amendementen kijken, die ik grotendeels mocht ontvangen van de fractie van de VVD, die ook inzet extra willen betrachten, op een aantal keren, op het domein van economie. En de eerste die daar voorligt, is amendement nummer A30 om de mkb-bedrijven meer te ondersteunen in de onderlinge samenwerking die zij ook hebben. Ook hier uit zich eigenlijk een beetje een dubbele portefeuillehouder, want de portefeuillehouder Economie kan misschien best enthousiast zijn over bepaalde zaken en denken goh, dat is mooi, extra geld. Terwijl de portefeuillehouder Financiën zal zeggen, ja, maar als iedereen zo begint, jongens, dan slaat mijn begroting wel door. Dus ik zal toch proberen beide aspecten hier ook maar een beetje bij u voor het voetlicht te brengen. Wij zijn hiermee bezig. Vorig jaar hebben wij extra geld bij u gevraagd – die zit dus al in de begroting voor dit jaar – om de samenwerking van ondernemers op bedrijventerreinen te versterken. Dat vinden we ook belangrijk, omdat we willen intensiveren en verduurzamen. En wij merken best dat dat spannend is met de middelen die we daarvoor hebben. Aan de andere kant, vorig jaar in het debat gaf u aan mij echt aan: ja, maar we vinden uiteindelijk dat ondernemers dit zelf moeten betalen; ga maar toewerken naar een vorm van een ondernemersfonds of een business improvement district, regelingen waarmee ze zelf uiteindelijk ook hun collectieve belangen organiseren. Dus in die lijn heeft het College u niet voorgesteld om nu extra middelen te vragen. Maar ik merk wel dat we scherp aan de wind zeilen. Dus in de bredere afweging hebben we daar niet toe besloten en daarmee leg ik

zo'n voorstel, wat hier nu in amendement A50 zit, gewoon aan het oordeel van de Staten. Dan leg ik dat neer. Dus moet u maar kijken hoe u daarnaar kijkt.

De heer **KOCKEN**: Dank, voorzitter. Een korte vraag. Want u merkt dat u scherp aan de wind zeilt. Dat betekent dus dat er schaarste in het budget zit. We hebben het inderdaad vorig jaar over bedrijventerreinen gehad. Dat is toch van een andere orde dan wanneer het om, nou, bijvoorbeeld winkeliers gaat of andere werklocaties. Ik begrijp ook van u dat u op zich extra budget wel kunt gebruiken. Klopt dat?

Ja, maar dat zeg ik wel met de voorzichtigheid dat je het ook op een andere manier kunt organiseren, dat u me daar vorig jaar de opdracht toe gaf. En dat die collega van mij, de gedeputeerde Financiën, natuurlijk steeds zegt, ja, jongens, ergens moet ik ook gewoon weer de knip dicht doen. Dus ik vind het echt maar uw afweging als Staten of u hier extra geld voor uit wil trekken. Maar op het moment dat wij dit zouden krijgen binnen het domein Economie, dan denk ik dat het een aanwending krijgt.

De heer **KOCKEN**: Ja, voorzitter, die collega van de heer Strijk, die kennen wij. Die heeft het daar vaker over. Maar tegelijkertijd hebben we het ook soms over de uitvoeringsvraagstukken en heb je ook niet binnen een jaar de bedrijventerreinen of de ondernemers daarop zover georganiseerd dat ze dit zelf kunnen gaan dragen. Dus kan ik me ook voorstellen, en is de gedeputeerde Economie dat met me eens, dat je misschien in de eerste jaren dan even wat meer nodig hebt om vervolgens tot zelffinanciering over te kunnen gaan?

Gaat het langs het randje, voorzitter, bij dit soort vragen. De gedeputeerde Economie geeft aan dat het een krap budget is, maar dat u hem ook de opdracht heeft gegeven vorig jaar om te zorgen dat ondernemers het zelf gaan betalen. Dat is de opdracht die ik uitvoer. Het is een krap budget. Ik herken wat u zegt. Ja, en uiteindelijk maakt u als Staten een integrale afweging, want als u toch twee of drie ton hieraan geeft, kunt u het niet aan iets anders uitgeven. En dat is de afweging, waarmee ik zeg, dat zal het oordeel van de Staten moeten zijn. En het wordt dus niet heel stellig ontraden of juist ondersteunen.

Amendement nummer A32. Die roept op tot het investeren in regionale samenwerking. Ja, die herken ik wel. Die is vrij consistent van de VVD. U roept dat natuurlijk al langer. U heeft er ook wel moties over ingediend. Hebben we ook wel vaker het gesprek over gehad. Goed om te realiseren dat bij ons de ROM, de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij, onze uitvoering geeft aan ons internationaal beleid. En dat kan zijn dat wij individuele ondernemers ondersteunen op het moment dat zij handel willen drijven met het buitenland of als buitenlandse bedrijven geïnteresseerd zijn om zich in Nederland te vestigen, dat we ze helpen een weg te vinden hier in Nederland. Ja, op het moment dat je extra geld uittrekt dan kan je misschien intensiveren op het ondersteunen van het Nederlands bedrijfsleven bij hun handel in het buitenland. Ik ken geen vragen vanuit de ROM die op dit moment aangeven dat ze daarin tekort schieten op hun budget. Het is natuurlijk altijd zo, op het moment dat je dat een impuls geeft- Maar het komt niet bij mij uit een vraag voort in dit geval. En ook daarom vind ik dit een oordeel voor uw Staten hoe u dat weegt.

De heer **KOCKEN**: Dank, voorzitter. Gedeputeerde geeft aan dat er geen vragen vanuit de ROM zijn om meer budget. Nou, dat kan ik me voorstellen als je binnen een opdracht dingen doet die binnen die opdracht passen. Wij zouden graag meer zien, zeker gelet op de geopolitieke situatie. Ziet de gedeputeerde ook met een meer bestuurlijke blik, kijkend naar de situatie, een aanleiding en kansen om met elkaar wel meer gebruik te maken van wat we allemaal in de verschillende regio's hebben en samen te werken in plaats van zelf steeds weer nieuw dingen te ontwikkelen?

Al langer geeft de VVD in de gesprekken aan dat u zou willen dat wij intensiveren in onze samenwerking met, met name Duitsland en België. Dat staat ook letterlijk in deze motie. Daar zijn nu beperkte middelen voor, omdat onze begeleiding veel meer gericht is op individuele ondernemers die buitenlandse handel willen drijven of juist buitenlandse ondernemers die hier komen. Dit zou inderdaad een verruiming van het budget zijn en dan kan je meer gaan doen op dat vlak. Daar zouden we ook ons beleid nog wel op moeten aanscherpen met uw commissie, om dan te kijken hoe we dat zouden willen invullen. Daarmee leg ik hem toch weer neer bij uw Staten. U moet hem breder afwegen tegenover alle zaken waar u over gaat en of u dit dan een goede keuze vindt.

Bij amendement nummer A31 – en ik doe hem niet voor niks als laatste – zou het College u willen vragen of we die eerst een keer kunnen bespreken, omdat ik daar echt een uitvoeringsvraagstuk zie. U trekt twee ton uit, structureel- Nee, sorry, meerjarig incidenteel, drie jaar, om het mkb breder te ondersteunen in innovatie. We hebben de ROM die dat doet voor de vijfduizend innovatieve bedrijven. We hebben nog zo'n bijna dertigduizend mkb-bedrijven. Ik heb daar geen organisatiekracht op staan, want ik heb de ROM daar niet voor. Dus ik zou wel heel erg snel aanlopen: hoe ga ik die twee ton dan effectief wegzetten? Betekent dat, al één iemand in dienst nemen, dan ben ik mijn eerste ton al kwijt en dan heb ik maar een tonnetje te gaan. Dus ik zoek een beetje hoe de VVD dit voorziet. Dat kan zo'n amendement natuurlijk nooit bieden. Dus misschien kunnen we daar de commissie een keer verder over doorpraten en dat dan meenemen naar volgende P&C-stukken.

De heer **KOCKEN**: Dank, voorzitter. Dus stel dat we dit amendement zouden ombouwen naar een motie met het verzoek om een verkenning te doen met elkaar, om te kijken wat er meer gedaan kan worden om te zorgen dat het brede bedrijfsleven in de provincie – en dan vooral even gericht op die opgave die ook worden genoemd in het amendement – maar dat dat kan profiteren van de kennis die ook in de provincie aanwezig is, dan zou de gedeputeerde daar positief tegenover staan?

Ja, voorzitter.

En dan kom ik op het amendement wat de VVD net typeerde als – doe ik geen tekort, denk ik, aan de amendementen waar de heer Kocken woordvoerder van was – toch wel een heel belangrijke was, namelijk de verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Daar neem ik wat breder de tijd voor, voorzitter, omdat het eigenlijk een amendement is wat voortkomt uit de Toekomstbegroting, zoals u hem zelf noemt, die de VVD-fractie heeft neergelegd. En allereerst wil ik namens GS gewoon zeggen dat wij waardering hebben voor het feit dat de fractie dat voor de tweede keer doet. Dus los van wat ik er straks allemaal over ga zeggen, gewoon mijn waardering over het feit dat een fractie op deze manier bijdraagt aan het debat. Ik vond bij het lezen overigens van die programma's beleidsinhoudelijke dat er heel veel is dat GS en de VVD ook bindt. Dat punt kwam eerder vandaag langs. Maar ik zie ook nadrukkelijk en zichtbaar de accenten, die de VVD in de afgelopen jaren ook vaak heeft ingebracht en ook hier nu net soms andere keuzes voorstelt. De Toekomstbegroting helpt mij ook in een discussie, en GS ook, in een discussie die we meer in abstractie in de commissie hebben gevoerd. De heer Janssen en ik, zowel in de commissie BEM, als in FAC. Dat komt, omdat u eigenlijk in deze begroting wat kleur bekennt. U geeft aan wat u zou willen doen. En uw stelling in de commissie bij de behandeling van de begroting was steeds: GS, waarom verhoog je nu de motorrijtuigenbelasting als je eind 2026 een eigen vermogen hebt van 282 miljoen en je een ruim positief structurele baten hebt? En dan spraken wij steeds over kosten die er nog aan gaan komen na 2026 en die wel genoemd worden in de statenbrief bij de begroting, maar die niet in een begroting staan in 2030 en '35, omdat het ook allemaal nog geen vastgesteld beleid is. Maar u kan dat wel doen, want u heeft als fractie natuurlijk gezegd: wij zouden dit doen. En dan pak ik toch een paar dingen even op. Na de verlaging van de motorrijtuigenbelasting, die u voorstelt in uw begroting, eindigt het meerjarenbeeld in de VVD-begroting structureel op 11,9 miljoen, zeg

twalf miljoen. Maar u laat in het programma Bereikbaarheid, programma vijf, zegt u: wij zouden onze kapitaalslasten in de komende jaren moeten laten groeien tot 85 miljoen en dan kunnen we investeren in al die wegen. En dat betekent een groei, jaarlijkse groei, van de kapitaalslasten van 47 miljoen. En u schrijft erbij: en we maken een eerste stapje. En dat is inderdaad een stapje. 2,4 miljoen. Nog 45 miljoen te gaan. U zegt in het programma zes, ov, gemakshalve zeggen we over dit programma even niks. Maar het College geeft aan in de statenbrief over programma zes, dat we bij de kadernota mandaat hebben gevraagd om in het BO-MIRT gesprekken te voeren over investeringen in het openbaar vervoer die leiden tot een extra last, hebben we daar aangegeven, van zeven miljoen.

De heer **JANSSEN**: Ja, ik waardeer het dat de heer Strijk zo ongeveer straks onze hele Toekomstbegroting gaat voorlezen. Wat het punt is, we hebben in hoofdstuk twee de aanpassingen op de begroting die het College heeft voorgelegd uitgewerkt. Daar zit inderdaad geen aanpassing in op programma zes, omdat wij aan een concessie vastzitten. In ons hoofdstuk drie geven we de doorkijk naar 2040. Dat is precies ook waar ik de heer De Droog vroeg- We hebben vorig jaar een motie ingediend. Een motie die u heeft gevraagd om ook zo'n langetermijnbegroting te maken, samen met de hele Staten. Daar hebben we ook- Ik heb u daar- Ik heb de gedeputeerde- Sorry. Ik heb de gedeputeerde daar in de FAC ook een paar keer op bevroegd: lukt dat; gaat dat werken? We hadden liever hier ook met elkaar een discussie gehad, aansluitend op wat de SGP zegt, om statenbreed nu te kijken van, welke investeringen zijn tot 2040 nodig en welke dekking is daar dan onder? Wij hebben daar inderdaad onze eigen invulling aan gegeven en die laat zien dat we binnen de huidige financiële kaders een heel eind gaan komen met die investeringen. Dus ik denk dat de gedeputeerde niet alleen moet grasduinen in die hoofdstukken over de huidige begroting, maar ik zou vooral benieuwd zijn naar zijn visie op de 2040-begroting. Hoe kijkt hij daartegenaan?

Wat wij in de commissie daar ook over gewisseld hebben, is de problematiek dat op het moment dat uw Staten nog geen keuze heeft gemaakt om een bepaald studieprogramma om te zetten naar realisatie, en het dus nog de status heeft van studie, met de kapitaalslasten daarvan wel kunnen uitrekenen – staat ook in het statenvoorstel, elf miljoen is dat alles bij elkaar – maar we kunnen het nog niet in het cijfer zetten, want u heeft het nog niet besloten. Als wij aan u vragen 'mogen wij gaan onderhandelen met het Rijk in het kader van het BO-MIRT en dit is onze inzet', dan kunnen wij uitrekenen dat als die inzet gerealiseerd wordt, dat ons dat 7,2 miljoen per jaar gaat kosten. Maar het is nog niet besloten. Dus wij melden bij u een aantal zaken die wel scenario's zijn, maar waarvan je ze heel lastig in een begroting kunt zetten als u het nog niet heeft besloten en waarvan u het verschil- Als u natuurlijk in uw begroting een aantal gedachtes laat gaan 'als het aan de VVD ligt, zouden wij dit doen', dat het toch een heel andere status heeft dan als het College een meerjarenbegroting laat zien waar wij zeggen 'in 2035 overwegen wij dit en dit uit te geven', want dat heeft gelijk een werking in de buitenwereld: wat gaat GS doen? Terwijl we het allemaal nog niet besloten hebben. Dus wij kunnen niet anders in scenario denken dan u bedragen noemen, die we ook op pagina zes – uit mijn hoofd – van het statenvoorstel noemen, maar die allemaal de status hebben van 'dit zijn gesprekken, dit zijn studies'. Dit dilemma 'hoe doe je dit nou', aan de buitenwereld helder maken dat het slechts verkenningen zijn in een meerjarenbeeld na 2026, dat is het probleem van het College. En daarover zeg ik: de manier waarop we dat gaan doen, ga ik graag met u bespreken. Maar ik vind dat we u de cijfers daarvoor ook aanleveren in het statenvoorstel. Pak maar 7,25 miljoen en elf miljoen. Tel die op, trek die af van uw positieve saldo en u heeft een tekort. En dat is het punt wat College maakt als je kijkt naar de begroting van de VVD en je gaat daadwerkelijk de investeringen doen die u voorstelt, je pakt daar het beheer en onderhoud

bij wat je dan moet doen op die 1,4 miljard, je houdt ook rekening met het feit dat met een groeiend aantal inwoners het ov duurder zal worden, dan presenteert u uiteindelijk een begroting die ergens een tekort heeft tussen de zeventig en de honderd miljoen per jaar. En dat is steeds wat het College heeft gezegd.

De **VOORZITTER**: Meneer Strijk, ik kijk heel even naar het tijdsbeslag. Meneer Janssen mag daar nog even op reageren. Dan krijgt daarna meneer De Droog het woord.

De heer **JANSSEN**: Dank u, voorzitter. Nou, kijk, de reden dat de Staten hier nog niet over besloten heeft, is omdat het College geen voorstel heeft neergelegd, zoals dat wel gevraagd is vorig jaar bij de begrotingsbehandeling om in de vorm van een langetermijnbegroting dat aan ons voor te leggen. Ik heb ook nog in de FAC en in de- In ieder geval in de FAC twee keer gevraagd: hoe staat het met de uitvoering van die motie? Toen heb ik al deze bezwaren niet gehoord. Dus daar zit wat ons betreft wel een teleurstelling. En tegelijkertijd ook de reden waarom we dit jaar wederom met een Toekomstbegroting zijn gekomen, die we nogmaals liever met de hele Staten hadden gehad om hem met de hele Staten te bespreken. En de rekensom van de gedeputeerde, ja, daar kijken we echt anders tegenaan. Het staat ook gewoon keurig uitgewerkt in het laatste hoofdstuk van onze Toekomstbegroting. Daar zitten een aantal keuzes in die wij maken – dat klopt – om op een aantal posten wel te intensiveren en een aantal posten niet.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ja, misschien even, meneer Strijk. Kijk eerst even naar meneer De Droog, het is volgens mij hetzelfde punt, hè? Dan krijgt de gedeputeerde daarna het woord. Ja, gaat u gang.

De heer **DE DROOG**: Ik moet ook zeggen, ik was in mijn eerste bijdrage, in mijn eerste Interruptie richting de VVD natuurlijk al wat scherper, omdat ik een gevoel had dat er iets niet goed in zat. En als ik nu de gedeputeerden hoor, dan denk ik van, jeetje, wat nemen we een enorm voorschot op die toekomst. En dan gaan we dat allemaal mooi presenteren, terwijl we dus in de toekomst dan de gaten creëren. Ik herinner me namelijk wel dat ik ook met de heer Wolting nog in de FAC een discussie heb gehad over hoe we dit soort projecten wel moeten meenemen in die toekomstplanning. En daar hebben we echt wel degelijk een debat in de commissie over gehad. Dus u had ook kunnen weten dat dit soort grote uitgaven eraan kwamen en dat u dat ook op de een of andere manier moet gaan financieren. Met andere woorden, u zegt eigenlijk, ja, we hebben gewoon geen geld beschikbaar voor de grote opgaven van de toekomst.

De **VOORZITTER**: Meneer Janssen mag daar even op reageren.

De heer **JANSSEN**: Ja, ik krijg haast het vermoeden dat u ergens bent gestopt met lezen in onze Toekomstbegroting, want als u naar de laatste pagina's kijkt, dan zit daar voor 1,5 miljard aan investeringen, inclusief dekking voor beheer en onderhoud, in. Er zitten investeringen in de energietransitie in. Er zitten investeringen in groen in. Er zitten tal van investeringen in die wij gewoon binnen de financiële kaders kunnen dekken. Dus ja, de hoofdrekensommetjes van de gedeputeerde, ja, die zou ik graag dan als reactie op papier willen hebben. Maar voor zover ik het

heb nagerekend – en ik heb het een stuk of tien keer nagerekend – komt het gewoon onderaan de streep op de nul uit.

De **VOORZITTER**: Ik denk voor nu voldoende, want lang te twisten over cijfers die we niet allemaal paraat hebben, dat lijkt me niet handig. Meneer De Droog tot slot en dan ga ik terug naar de gedeputeerde.

De heer **DE DROOG**: Het gaat me een beetje om de vorm, maar dat ik kan ook iets rond rekenen op papier en dan is het nog niet meteen een begroting. Dan is het in ieder geval op papier sluitend. En ik, ja, kan me toch niet echt aan indruk onttrekken- U noemt het een Toekomstbegroting en daardoor lijkt het iedere keer over de toekomst te gaan, maar ik heb toch de indruk dat u het eerder gewoon een begroting kunt noemen van de VVD en dan laten we het woord 'toekomst' maar even weg.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat u onderling even uitgesproken bent. Ik vraag het gedeputeerde om, wellicht als hij nog wil, even kort te reageren en daarna zijn betoog te vervolgen.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik kan me voorstellen, voorzitter, dat het duizelt als je de bedragen hoort gaan, maar het is wel de crux van waarom GS uiteindelijk het amendement zal ontraden. Ja, je kunt binnen de begroting van de komende vier jaar de motorrijtuigenbelasting verlagen. Daar zit die ruimte wel. Maar in 2028, '29, '30 en '31 kom je in het tekort. En dan zou je daar je motorrijtuigenbelasting weer buitengewoon hoog moeten verhogen. En daarnaast heb je geen spaargelden gecreëerd, want die onttrek je nu. Ja, op zichzelf herken ik de VVD ook als een partij die graag robuust, toekomstvast zijn begrotingen neerzet. En op dit punt laat de rekensom zien, die je gewoon kan loslaten op uw begroting, dat het niet na 2030 toekomstvast is. En daar zit de kritiek op en daarom kunnen wij- We hadden ook liever de motorrijtuigenbelasting verlaagd, maar we hebben ook een aantal uitdagingen met elkaar te vervullen. En we willen ook een aantal investeringen doen in de kwaliteit van onze provincie. En voor de lange termijn vragen die gewoon deze investeringsbedragen.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat u vervolgt.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dan heb ik nog één motie, voorzitter. Dat is de motie van BVNL. Dat gaat over de oproep om ook zelf een regeling in het leven te roepen op korte termijn waarmee wij mkb-bedrijven die veel energie verbruiken kunnen ondersteunen. Op zichzelf, maar dat zei de heer Dercksen ook zelf al, het is geen amendement. Het is een motie die oproept om tot die regeling te komen. Het zou wel heel duur amendement zijn in theorie, want hij staat toe dat we tot 1.1 kunnen zakken in ons eigen vermogen. Dat behelst ongeveer driehonderd miljoen. Dus veel ruimte zit erin, in uw motie, om wat te doen. Dat in ieder geval. Er was vanmiddag denk ik goed nieuws. Ik weet niet of u dat heeft meegekregen tijdens ons eigen debat. Het kabinet heeft een regeling gemaakt om bedrijven tegemoet komen die veel energie hebben. De TEK heet die, de Tegemoetkoming Energiekosten, zal het zijn. Ja, de TEK. En je moest minimaal 12,5 procent van je directe kosten aan energie uitgegeven, wil je daarvoor in aanmerking komen. Daar was veel kritiek op van MKB Nederland. En vandaag heeft het kabinet aangegeven dat dat wordt verlaagd naar 7,5 procent. Dat betekent dat ontzettend veel meer bedrijven nu van deze regeling gebruik kunnen maken. Het RVO voert die regel uit, die regeling uit. Die gaat pas op 1 april, omdat er gewoon organisatiekracht achter zit. Die moet het allemaal organiseren van werking, maar wel met terugwerkende kracht tot 1 november. Dus ondernemers die ervoor

in aanmerking komen, krijgen dan in die eerste maand veel meer geld terug over een aantal maanden. En als ze tot die tijd financiële vraagstukken hebben, omdat de kasstroom natuurlijk wel gewoon eruit loopt, kunnen ze dat corrigeren met hun belastingaangifte: de loonbelasting of de BTW. Daarmee denk ik dat het kabinet een ruimhartige regeling heeft gegeven om ondernemers tegemoet te komen. Hebben zij daar ook de uitvoeringsorganisatie voor die wij nooit kunnen bieden. Daar zijn we als provincie ook niet voor gefaciliteerd. En zeker in het licht van ook nog eens de stappen die het kabinet daar vandaag op heeft gemaakt zou GS u willen zeggen, ja, wij ontberen hier ook gewoon de organisatie voor om dit soort dingen op poten te zetten, maar laten we nou ook het rijksbeleid, het rijksbeleid laten zijn. En daar zien we tot op vanmiddag toe de bijsturing komen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat was een stuk van drie uur geleden, zag ik. Ik zat even te googelen. Zelden ben ik zo snel gehoord, zeker in Den Haag. Dus dat is mooi. Ik zal er eerst even naar kijken, voordat we daar wat mee doen. Dus daar kom ik op terug. Dat we geen uitvoeringsorganisatie zouden hebben, dat vind ik een beetje mager, want we hebben de culturele sector wel geholpen, ook met een heleboel organisaties waar wij geen relatie mee hadden. Dus dat we het niet zouden kunnen dat betwijfel ik ten zeerste. Maar ik ga kijken wat die regeling inhoudt en ik kom daarop terug.

Ja, toch even voor de organisatiekracht. We hebben in onze provincie 28.881 mkb-bedrijven. Dat is een wat andere orde dan culturele instellingen. Dan komen ze niet allemaal in aanmerking voor denk ik die energiebijdrage die we dan zouden willen geven, maar dat is nou juist de schifting die we moeten maken uit die 28.000. Dus daarmee is de organisatiekracht toch echt wat ingewikkelder dan wat we konden bieden richting de culturele sector. Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, dank u wel, voorzitter Ook ik zal eerst de moties en het amendement bespreken en daarna ingaan op nog wat algemene vragen. Tenminste, algemeen. Maar op vragen die zijn gesteld die niet betrekking hebben op een motie of een amendement.

En dan begin ik bij de eerste motie nummer M93 Bescherm onze dieren tegen de beesten van JA21 en de SGP. En dan kijk ik even expliciet ook naar het 'spreekt uit', want u vraagt eigenlijk om urgentie. Nou, ik denk dat die urgentie er zeker is bij de provincies. Ook naar aanleiding van de situatie die op dit moment in Drenthe speelt, staat het hoog op de agenda van de IPO-commissie BAC VP en zijn wij ook als provincies met BIJ12 samen bezig met een wolvenplan 2.0, zoals ik dat zou willen noemen, wat in het begin van 2023 ook gerealiseerd zal worden. In dat wolvenplan werken we eigenlijk vanuit preventieve maatregelen uiteindelijk tot ook maatregelen die zouden kunnen betreffen dat je, als er echt een probleemwolf is en contacten met mensen, dat er mogelijk overgaan zou kunnen worden tot afschot van deze wolf. Dus dat gesprek loopt. Daarom denk ik ook dat het overbodig zou zijn als we ook zelf nog onderzoek zouden gaan doen naar maatregelen die we zouden kunnen treffen om de wolf- Die op dit moment in onze provincie niet een actueel probleem vormt. Maar ik zou me graag willen aansluiten bij het onderzoek en het gesprek wat we op dit moment voeren met de andere provincies over deze problematiek. U vraagt ook nog om bij het Rijk aan te dringen dat ze zich in Europa inzetten voor een lagere beschermingsstatus. Ik weet dat op dit moment dat gesprek ook gaande is met het Rijk. Het Rijk is ook bezig om een internationaal wolvenplan op te zetten. En ik verwijs u daarvoor ook graag nog even naar Kamervragen die, meen ik, gisteren zijn beantwoord door het ministerie over de wolf. Daar kunt u ook verder nog meer informatie in vinden. Dus ik zou deze motie willen ontraden om die reden.

Dan wil ik graag overgaan naar een motie M100 Steun voor Dierenopvang provincie Utrecht. Ja, als het gaat over de dierenopvang, hebben wij daar eigenlijk geen taak in. Geen financiële verplichting, moet ik zeggen, als provincie. Wij hebben vooral een verplichting om te zorgen dat er een ontheffing mogelijk is om te zorgen dat de dieren kunnen worden opgevangen. Wij geven wel geld aan de dierenopvang. We geven tienduizend euro aan de Vogelopvang van Utrecht en we geven vijftigduizend structureel voor de keten van natuurdieren. Dus wij doen als provincie al wel wat op dit vlak. Ik vind het op zich een sympathieke motie. En daarom zou mijn voorstel zijn dat ik eens in gesprek ga met deze organisaties om te kijken waar hun behoefte nou echt ligt en om te kijken hoe wij dat eventueel zouden kunnen faciliteren, in gedachte hebbend dat deze motie in ieder geval hier ligt. Maar ik zou u willen vragen om die motie aan te houden of wellicht in te trekken en dat ik u zo snel mogelijk ook informeert over het gesprek wat ik daarover heb gevoerd.

Dan ga ik door naar motie M105. Dat is de motie van de SGP, de SP, Socialisten Utrecht, en 50PLUS Eerst de agenda, dan programma. Ja, dit dossier is gewoon een ingewikkeld dossier. Dat kunnen we denk ik elke dag ook weer in de krant teruglezen. Wij proberen als provincie daar toch onze rol in te spelen en zoveel mogelijk ook eigen regie te houden. En het valt niet altijd mee. Ik heb wel afgelopen maandag bij de gebiedstafel afgesproken met de partners dat wij toch de gebiedsprocessen gaan beginnen. Dus we gaan nu echt ook wel de gesprekken aan om te kijken op basis van wat we in ieder geval ook zelf in ons handelingskader hebben afgesproken, te proberen te komen tot afspraken. En die afspraken moeten uiteindelijk leiden tot die gebiedsagenda's en die moeten leiden tot het gebiedsprogramma, want op basis van het gebiedsprogramma hopen wij dat geld te krijgen voor het landelijk gebied. Waar u nu om vraagt, is eigenlijk om de opdracht die wij hebben om op 1 januari een soort voorverkenning neer te leggen, om dat uit te stellen en aan te vragen bij het IPO eigenlijk van, laten we dat niet doen, want er is nog zo ontzettend veel onduidelijk. Op zich heb ik daar sympathie voor, omdat inderdaad gewoon nog heel veel onduidelijk is. Maar wat ook het geval is, is dat deze voorverkenning eigenlijk een voorwaarde is, omdat op die manier de Ecologische Autoriteit die voorverkenning kan toetsen. En dat is weer een voorwaarde om uiteindelijk in aanmerking te kunnen komen voor dat gebiedsprogramma, de goedkeuring daarvan. Dus er zit een soort van – hoe moet ik dat zeggen – eis ook in dat wij die voorverkenning moeten afleveren. Dus dat maakt het wat ingewikkeld. Dus wat ik u wil toezeggen is dat ik in ieder geval het gesprek daarover wil aangaan bij het IPO, omdat ja, er zijn nog steeds een aantal zaken niet duidelijk en wij moeten toch die voorverkenning opleveren. Ik ben ook wel voornemens om dat te doen vanwege de consequentie die eraan vastzit. En wij willen natuurlijk wel graag dat geld ook hebben om die stikstof te kunnen gaan reduceren. Maar dat gesprek wil ik zeker voeren. Ik heb morgen daar een commissievergadering voor.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Ik heb even, als meneer Breur het niet erg vond, de gedeputeerde uit laten praten, want ik neem aan dat u even op de dierenopvang nog terug wil komen.

De heer **BREUR**: Ja, dat klopt. Laat ik vooropstellen dat ik erg blij ben dat er gedeputeerden in ieder geval in gesprek is met de dierenopvang. Ik vraag me alleen wel af wat haar in het dictum van de motie in de weg staat, want wat ons betreft heeft dit natuurlijk wel haast. De opvang staat nu- Ja, staan ze op omvallen. Er is snel actie nodig. En ja, dan is een gesprek fijn, maar het is mij niet duidelijk waarom mijn motie een belemmering zou zijn voor zo'n gesprek.

Gedeputeerde **STERK**: Kijk, wij zijn niet verantwoordelijk voor de instandhouding van deze opvangcentra. Dat is niet een taak die bij ons ligt. Dat wij geld gereserveerd hebben daarvoor, dat is denk ik iets wat wij met elkaar hebben afgesproken en daar sta ik

ook achter. U vraagt om nog meer geld te geven. Dan zou ik graag eerst het gesprek willen aangaan wat nu precies- En op korte termijn, dat heb ik u ook toegezegd. Dus we gaan niet wachten tot over twee maanden, dat ze dan inderdaad in de problemen zijn gekomen, waar we het gesprek nog niet hebben gevoerd. Maar ik wil niet op voorhand nu gaan toezeggen dat ik een ton ga uitgeven, terwijl ik nog niet precies weet wat de problematiek is en hoe dat eventueel zou kunnen worden opgelost.

De heer **BREUR**: Ja, dat er geen financiële verplichting voor ons ligt, dat kan ik aannemen. Maar we gaan hier meer over dan alleen verplichtingen. Het gaat ook over wat wij belangrijk vinden. Daar is de dierenopvang wel een belangrijk onderdeel in.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. Eigenlijk schrok ik een beetje, want dat lijkt een beetje op chantage: als je 1 januari geen plan hebt liggen, dan krijg je geen geld. Maar ik probeer het antwoord van de gedeputeerde als volgt te duiden. U zit morgen in een commissie bij het IPO en dan gaat u eigenlijk doen wat we in de motie vragen van, joh, het is voor het proces niet zo heel fraai als dat dat bottom-up toch dominant wordt, ook vooral in de beleving. Misschien maakt het praktisch helemaal niet zoveel uit, maar dat dat in de beleving heel veel doet. En dat gaat u morgen aankarten bij de twaalf provincies van, kunnen we dan niet in die volgorde gaan schuiven, zodat die middelen niet een soort van zwaard van Damocles boven het hoofd aan de gebiedstafels is?

Gedeputeerde **STERK**: Ja, ik heb in de commissie meerdere malen ook namens het College aangegeven dat wij natuurlijk wel steeds meer moeite voelen bij de haalbaarheid en ook de duidelijkheid die we op dit moment hebben om dit hele proces goed vorm te geven. En dat wij dit als provincie ook heel graag willen doen met draagvlak, want daar kom je uiteindelijk verder mee. Dat is de spanning waar we in zitten, want aan de ene kant voelen we dat nog steeds en aan de andere kant hebben we nog steeds wel regels waar we aan zijn gehouden. Ook om uiteindelijk wel te kunnen zorgen dat wat we ook willen – en die urgentie voelen we ook, dat daar snel wat moet gebeuren – om daar het geld ook voor- Een aanspraak op te kunnen maken. En om daar aanspraak op te kunnen maken, moeten we vooralsnog die voorverkenning aanleveren. Dus wat ik u wil toezeggen is dat ik dit probleem op tafel zal leggen, want ik weet zeker dat het ook door meer provincies zo gevoeld en gedeeld wordt. Maar ik kan niet- Als dat niet lukt, dan zal ik toch nog steeds gewoon die voorverkenning gaan doen en aanleveren, hoewel ik liever dat zou doen met meer draagvlak. We zijn wel al bezig met de gebiedsprocessen. Het is dus ook niet helemaal zo dat we dat alleen maar als onszelf er bovenop leggen. Maar ja, dat is nou eenmaal de situatie waar we in zitten. En ik wil de kans niet laten lopen dat wij straks geen geld vanuit het Transitiefonds zouden kunnen krijgen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dan zie ik de motie maar als volgt dat het een aanmoedigingsmotie is wat het verhaal sterker maakt aan die tafel bij het IPO.

De **VOORZITTER**: U kunt vervolgen.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, dan ga ik door naar de andere motie van de SGP, die zij samen met BVNL en 50PLUS hebben ingediend over de NH3-NOx, zoals ik hem dan maar even noem. Kijk, ik begrijp waar de motie vandaan komt. We hebben natuurlijk al eerder gesproken over het RIVM, die stikstof heeft gekocht bij boeren in onze gebieden. En wij willen natuurlijk heel graag die stikstof in de gebieden houden voor onze eigen processen en niet uitleveren aan andere organisaties. En ook even nog los van hoe dat is gegaan, denk ik, dat dat een inspanning zou moeten zijn van ons als provincie. Ik heb dat

probleem rond het RIVM aangekaart via het IPO en wij gaan een gesprek krijgen bij het ministerie en ook met het RIVM over, ja-

De **VOORZITTER**: U zegt bij herhaling 'RIVM', maar u bedoelt-

Gedeputeerde **STERK**: Sorry, ik bedoel-

De **VOORZITTER**: Rijkswaterstaat.

Gedeputeerde **STERK**: Rijkswaterstaat. RIVM zit later in mijn vragen. Scherp van u, voorzitter. Dank u wel. [...] Ja, daar gaan we het zo ook nog over hebben.

Nee, maar dat gesprek gaat er komen. En dat gaat natuurlijk ook over: in welke transparantie kunnen wij met elkaar in deze gebieden aan het werk zijn? Want wij wisten eigenlijk niet dat RWS – nu zeg ik het goed, voorzitter – daarmee bezig was. En diezelfde discussie kun je natuurlijk ook hebben rond Schiphol, waar ik ook geluiden over hoor. Dus dat wil je voorkomen. Dus ik begrijp dat vanuit die motivatie wordt gezegd: laten we dan kijken of we er een schot tussen kunnen zetten. En nou weet ik dat er ook weer gister een motie is aangenomen in de Kamer, die daar ook op toeziet. Die heeft gevraagd aan de minister om te onderzoeken of en hoe we dat inwisselen kunnen voorkomen. En ook hebben ze gevraagd om te kijken of de behoefte die er is voor grote maatschappelijke projecten, of je die ook transparant kunt gaan registreren, zodat ook inzichtelijk is wat daar nodig is. Nou, ik zou eigenlijk willen vragen om dat eens af te wachten, wat dat onderzoek uitwijst en om dan vervolgens te kijken wat wij daar als provincie dan mee kunnen doen.

Mevrouw **KRIJGSMAN**: Ja, voorzitter, dank u wel. Twee jaar geleden hebben we een motie M41 aangenomen waar ook in het dictum stond dat we geen cowboygedrag willen. Dus wat we zagen met Rijkswaterstaat over die A27, maar ook bedrijven met diepe zakken. En dat we die ruimte willen inzetten voor woningbouw, natuurherstel, duurzame landbouw. Er komen nog beleidsregels. Die gaat u nog met uw team maken. Is het een idee ook, ter tegemoetkoming aan de SGP, om te zorgen dat voordat die beleidsregels vastgesteld worden, dat we daar nog eens over debatteren in de commissie, voordat we daar verder gaan. Dan weten we ook meer wat er uit de Kamer komt. Zou gedeputeerde daartoe bereid zijn? En hoe gaat ze ook die motie ter uitvoering brengen in onze beleidsregels?

Dat zijn een heleboel vragen, voorzitter. Maar ik geloof dat u vraagt aan mij om, voordat wij vaststellen hoe we de stikstofbank gaan inrichten, om dat in ieder geval ook nog ter consultatie bij u neer te leggen. Nou, die toezegging, die kan ik doen. Overigens moeten we wel kijken dat dat dan ook wel snel kan, want ik denk dat we er behoefte aan hebben om dat ook snel open te kunnen stellen. Maar wij werken daar hard aan.

En uw tweede vraag?

Mevrouw **KRIJGSMAN**: Ja, dat was de uitvoering van dus die motie M41. Of we dat ook gewoon, voordat u dat vaststelt in die beleidsregels, dat we daarover inderdaad kunnen debatteren. Want we hebben dat al- Een soortgelijk iets wat de SGP hier voorstelt, maar dan met een hard schot tussen ammoniak en stikstofoxide, hebben we al een keer vastgesteld in motie M41. Dat u nog eens goed naar dat dictum kijkt van die motie en dat meeneemt in de beleidsregels.

Ja, hier wreekt zich een beetje dat ik hier nog niet zo heel lang sta. Dus ik kan niet onmiddellijk denken: wat stond er in het dictum? Ik zal daarnaar kijken. Mij is niet bekend dat wij daar al eerder een uitspraak over hebben gedaan, maar ik zal dat zeker bekijken. Ik hoop dat ik daarmee voldoende antwoord heb gegeven.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, u vraagt eigenlijk de motie vast te houden. Tot wanneer moeten we dat vasthouden? Wat is daar de planning van? En als we dat doen, bent u er dan ook van bewust dat dit een groot moratorium legt eigenlijk op de gebiedstafels, want boeren houden hun ammoniakruimte vrij op het moment dat ze nog niet weten waar het naartoe gaat; of die houden ze vast. En op het moment dat je in de gebiedstafels gaat schuiven met ammoniakruimte en je wil openheid en de stoppers ook daadwerkelijk om tafel hebben, dan is het van belang dat je die veiligheid kunt creëren. Dus hoe lang gaat zo'n onderzoek duren? En hoe willen we ooit vaart maken aan die gebiedstafels als dit boven de markt blijft hangen? Zeker in het gebied van Schiphol.

Nou ja, hoe lang dat onderzoek gaat duren, dat zou u aan de minister natuurlijk moeten vragen. Daar staat in ieder geval verder in de antwoorden niets over, zover mij bekend. Dat daar druk achter zit, dat lijkt mij duidelijk, want dat is iets wat Remkes ook heeft geadviseerd en waar we denk ik als provincies allemaal op zitten te wachten. Ik begrijp ook wat u zegt, dat er dan ook enige reserve zal zijn en bij boeren onmogelijk daarover in gesprek te gaan. Tegelijkertijd hebben wij in onze provincie heel weinig NOx. Er speelt voor ons heel weinig op dat vlak. En de NOx die Schiphol koopt, daar kunnen wij niks tegen doen, want wij zijn daar niet bevoegd gezag. Dat is iets wat bij LNV ligt. En juist daarom is het zo belangrijk om dat gesprek te voeren over wat er ook in die motie wordt gezegd, dat je ook transparantie krijgt over de behoeftes die er liggen, ook voor die andere openbare werken en ook spelregels af te spreken over hoe ook anderen partijen daar een rol in spelen. Dus ja, ik zou u toch willen vragen om hem aan te houden en dat we in ieder geval het gesprek hierover blijven voeren.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dat kan ik eigenlijk pas doen als ik weet hoe lang dat duurt, want anders dan leggen we nu dan die claim op de gebiedstafels. Dus ik zou willen vragen of de gedeputeerde iets van een indicatie kan opvragen via contacten in Den Haag voor de tweede termijn. Dank u wel.

Die toezegging kan ik doen. Ik weet niet of- Het is geen garantie op succes, dat zeg ik er maar even bij.

Dan heb ik nog- O, wacht even. Ik weet dat er nog een amendement is van DENK, die ook gesteund is door GroenLinks, PvdA en ChristenUnie, over de inclusieve sport zonder racisme en discriminatie. Ja, ik denk een heel sympathieke motie die ook eigenlijk helemaal in lijn is met wat wij ook met elkaar hebben afgesproken in het Sportakkoord, waarbij ook dit nadrukkelijk volgens mij ook door de Staten is ingebracht als een aandachtspunt daarin. Wij gaan binnenkort van start met een project dat heet Vuist tegen discriminatie. Dat doen we samen met het Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij met ook onder andere de judobond en met een aantal gemeenten en ook dertig clubs in onze provincie. En het doel daarvan is om een open cultuur te creëren in die clubs met name ook gericht op de ontmoetingen die daar plaatsvinden. We hopen daar zo'n vier- tot zeventuizend jongeren mee te bereiken. Dus dat is wel iets wat we doen. In dat opzicht vind ik het eigenlijk ondersteuning beleid. Ik vind het een heel sympathieke motie en vooral een aanmoediging, zie ik het, aan ons om daar vooral ook mee verder te gaan en daar het optimale uit te halen.

Ja, voorzitter, dan ben ik aan het einde in ieder geval van de moties die er waren ingediend. Dan heb ik nog een aantal vragen die zijn gesteld. Allereerst wil ik ingaan op de vragen die zijn gesteld door de heer Van Schie rond plattelandscoaches en de vrijkomende agrarische bewoning. Had u eigenlijk twee vragen. Het ene is om een andere indicator nog op te nemen naast de indicator van het aantal gemeenten dat een visie daarop zou hebben. Ja, het lastige bij dit dossier blijft steeds dat het eigenlijk een verantwoordelijkheid is voor de gemeenten. Die

moeten dit gewoon goed regelen. En wat wij daarin doen is vooral het faciliteren van het opstellen van het beleid daarbij en het aanbieden van een instrumentarium daarvoor. En omdat dat dus een beetje buiten ons beeld plaatsvindt, is het ook lastig om daar een indicator op aan te nemen, want get is iets wat beleid is van de gemeenten. Daarbij speelt ook nog dat de Provinciale Staten heeft aangegeven dat ze niet nog meer indicatoren willen. Dus ja, een indicator op dit punt nog toevoegen is enerzijds ingewikkeld. Dat gaat eigenlijk ook in tegen wat de Provinciale Staten van ons gevraagd heeft.

En dan wil ik gelijk, als het mag, even doorgaan naar de tweede vraag, want die heeft hier ook mee te maken. Want u heeft ook gezegd, ja, die plattelandscoaches zouden hier natuurlijk ook een rol in kunnen spelen. En hoe kunnen we dat nou eigenlijk meer versterken? Tenminste, zo behoor ik uw vraag. Daarvan zouden wij kunnen toezeggen dat wij in ieder geval in de periodieke rapportage over de plattelandscoaches hier ook expliciet aandacht aan gaan besteden en ook gaan kijken of we in die rapportage iets van een, nou ja, indicator- Ik heb niet onmiddellijk een beeld nog van hoe dat eruit ziet, maar in ieder geval dat we dat expliciet even bekijken van, hoe gaat dat en is dat voldoende aangesloten. Wat ik begrijp, is dat er in ieder geval veel contact is tussen de mensen die met VHB bezig zijn en die plattelandscoaches, omdat dat uiteindelijk een problematiek is natuurlijk op dat erf speelt en waar de plattelands coaches de kennis ook voor nodig hebben en vaak natuurlijk ook dingen ook van terug horen.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ja, dank voor het woord, voorzitter. We zijn er in ieder geval blij mee dat de gedeputeerde toezegt te willen gaan rapporteren over de rol van de plattelandscoaches en vrijkomende agrarische bebouwing. Daar zijn we in ieder geval heel erg blij mee. Ook al ligt een groot gedeelte van de rol op vrijkomende agrarische bebouwing bij gemeenten, wij zijn wel degene die het dus ook aan de ene kant faciliteren, maar ook gewoon een grote rol hebben in het landelijk gebied en nu ook in de transitie die plaatsvinden. En ik snap niet dat, ja, wij- Terwijl een meerjarendoel van ons is om vrijkomende agrarische bebouwing terug te dringen. Daarom vind ik het dus raar dat we alleen kijken of een gemeente überhaupt beleid heeft, terwijl we dan dus niet weten of het wordt teruggedrongen of niet. Waarom kunnen we niet gewoon zeggen: in totaal in de provincie is er bijvoorbeeld zoveel gesloopt of staat er zoveel meer of minder vrij, of wat dan ook? Dan hebben in ieder geval indicatie van hoe het gaat.

Nou ja, het ingewikkelde daaraan is dus precies dat het bij gemeenten ligt. Dus wat wij dan moeten doen, is dat we naar 26 gemeentes moeten gaan en dat we daar dan dat allemaal moeten gaan uitvragen en dat moeten wij dan allemaal registreren. Terwijl het volgens mij vooral zin heeft om dat op gemeentelijk niveau te bekijken. Er komt zeer binnenkort ook een memo naar u toe en die is opgesteld naar vragen van de Staten, ook volgens mij vanuit de SGP kwam die, om een aantal casussen te onderzoeken van, hoe gaat het nou eigenlijk? Wat is er nou precies nodig? En ik zou eigenlijk kunnen voorstellen dat we eerst even die memo afwachten en dat we dan daar het gesprek over voeren van, hoe kunnen we zorgen dat dit goed loopt en waar dan ook welke verantwoordelijkheid ligt en hoe de rol van de provincie dan misschien nog verbeterd zou kunnen worden in dat proces.

De **VOORZITTER**: Ja? Fijn, dank u wel. U kunt vervolgen.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, voorzitter, dan ga ik naar, wat ik dan het kopje stikstof noem. Dan begin ik bij de piekbelasters. Dat was een vraag van de heer Van Schie en de heer Dercksen. Ja, is bekend hoeveel piekbelasters wij hebben? Wij weten het zelf eigenlijk

niet echt. Er is natuurlijk een RIVM-lijst die pas ook via een Wob-verzoek openbaar is geworden. Daar staat één piekbelaster op in onze provincie. Maar de gegevens van deze piekbelaster kloppen eigenlijk niet. Dus hij staat niet op de goede plek op de lijst. We hebben ook een andere lijst van het RIVM. Die gaat over de industrie. Daar staan drie piekbelasters op in onze provincie. Dus we hebben een relatief beperkt aantal piekbelasters volgens de definitie van het RIVM. We hebben ook gemerkt, bij de eerste opkoopregeling, die was eigenlijk met name ook gericht op piekbelasters, hebben we eigenlijk ook geen aanmeldingen gekregen van bedrijven die daar graag onder zouden willen vallen. Dus dat zegt iets over het aantal piekbelasters wat wij hebben. Eind november verwacht ik een brief vanuit het kabinet over de piekbelasters, omdat de minister in haar kabinetsreactie ook heeft aangekondigd dat ze voornemens zijn om een taskforce op te richten, ook samen met de provincies om, ja, daarin uitvoering te gaan geven aan het aanpakken van die piekbelasters. En daarin zullen ze dus ook een definitie gaan noemen, denk ik, van wat nou precies een piekbelaster is. En zullen ze ook, is mij gisteren nog verzekerd door de minister, een superplus-regeling bij doen om- Ja, dat is natuurlijk nodig om mensen daartoe te verleiden.

Dan was er een vraag door mevrouw Van Elteren over de PAS-melders. En die vraag was hoe het daarmee staat en hoe wij kunnen voorkomen dat wij ook moeten gaan handhaven. Ja, kijk, die PAS-melders blijven natuurlijk de verantwoordelijkheid van het Rijk in feite. En het vervelende is alleen dat het op ons bordje uiteindelijk eindigt, omdat wij de vergunningen geven. En we hebben gezien, misschien vandaag ook wel in het nieuws, dat Overijssel daar ook echt enorm mee in de knel zit, omdat zij moeten gaan handhaven bij boeren, terwijl – en die kunnen misschien daardoor wel zelfs failliet gaan – terwijl het Rijk eigenlijk heeft nagelaten om het op te lossen en nog steeds eigenlijk geen oplossing biedt. Maar als wij een handhavingsverzoek krijgen, we leven in een rechtsstaat, dan zullen wij dat handhavingsverzoek natuurlijk toch moeten uitvoeren. Wat wij dan zullen doen, als we zo'n handhavingsverzoek krijgen, is natuurlijk eerst de casus onderzoeken, kijken of er nog argumenten zijn om niet tot handhaving over te gaan. Het kan bijvoorbeeld op basis van de natuurdoelanalyses die we eind deze maand, begin volgende maand, af hebben of op basis van het plan van aanpak wat we gaan formuleren, om te kijken of dat voldoende misschien in de schaal legt om niet te hoeven handhaven. Maar ja, als dat niet zo is, dan zullen wij, hoe vervelend ook, wel moeten gaan handhaven.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik vraag me soms dan af op basis van wat. Het RIVM heeft twee validatiestudies laten doen op hun OPS en AERIUS-model. En daaruit blijkt dat ze niet geschikt zijn eigenlijk voor niks. Men zegt daar zelf over in de Kamer: op basis van onze emissieregistratie alleen beslissingen nemen ten aanzien van individuele bedrijven, dat is niet verstandig; je hebt altijd een beoordeling nodig van de lokale situatie. In wat voor juridisch moeras zijn we eigenlijk beland? En hoe lang gaat dit duren voordat dit allemaal is opgelost? Want van de hele systematiek is intussen alles omver gevallen.

Ja, ik herken me niet helemaal in het beeld dat u schetst. Ik zie wel dat de juridische werkelijkheid wel erg remmend werkt op alles wat wij willen op dit moment. Het is ook zo dat het RIVM fouten heeft gemaakt in die lijsten van die piekbelasters, waar ik het net over had. Daar is ook een gesprek over geweest met de Kamer. Die fouten worden nu aangepast, maar die hebben geen consequenties nog voor het AERIUS-systeem. Dus het AERIUS-systeem is in dat opzicht nog steeds betrouwbaar. En wat u inderdaad net terecht zegt, als wij een beoordeling doen op bijvoorbeeld een casus waar mogelijk gehandhaafd wordt, kijken we niet alleen naar de modellen, maar kijken we ook naar deze casus en de omstandigheden waarin deze boer- En het kan overigens ook niet iemand in de agrarische sector zijn. Ook buiten de agrarische sector hebben we te maken met PAS-melders waar we zouden moeten kunnen handhaven eventueel. Dus dan bekijken we dat op die manier.

De heer **DERCKSEN**: Ja, mooi verhaal. Maar als RIVM zelf zegt, onze modellen zijn niet geschikt. Ze hebben twee validatiestudies gedaan, waarvan ze zelf tot de conclusie zijn gekomen: onze modellen zijn niet geschikt voor beleid. Dat is wat ik net ook zelf vertelde daar. Zelf zeggen ze: onze modellen zijn niet geschikt. Het is nu nog aan politici om die dingen echt in de prullenbak te gooien. Maar u kan toch geen beleid voeren op basis van modellen, waarvan degene die die modellen maakt, zegt dat ze niet geschikt zijn. Daarom mijn vraag terug: dit loopt toch overal spaak; en hoe ga je dat ooit op korte termijn oplossen? Hoe gaan wij woningen bouwen en gaan jullie windmolens bouwen als dit niet klopt? Als dit een puinhoop is?

Waar wij op beoordelen is wat AERIUS ons meldt als wij vergunningen uitgeven. AERIUS is op dit moment gewoon het beste model wat wij hebben, wat ook buiten Nederland op die manier wordt gezien. Er zijn fouten gemaakt door het RIVM, maar die hebben geen betrekking op het AERIUS-model zoals we dat nu hanteren. Dat is gewoon de beste basis die we hebben en dat is zoals we dit hanteren.

De heer **DERCKSEN**: Zo'n vergunning is toch totaal kansloos? Iedereen die het wil aanvechten, kan dat aanvechten, omdat dat gebaseerd is op AERIUS-modellen, waarvan degene die het heeft gemaakt, het model, zelf zegt: het slaat nergens op. Daarom mijn vraag: hoe gaan we dit nou oplossen? Gaat de provincie daar ook nog een rol in spelen? Want het land ligt op slot. Volledig op slot. Tenzij we natuurlijk gewoon de wet aanpassen en gewoon in Brussel zeggen dat ze de boom niet kunnen, maar dat is een ander verhaal.

Ja, voorzitter, volgens mij heb ik net antwoord gegeven op deze vraag.

De **VOORZITTER**: Ja, u heeft denk ik antwoord gegeven en u kunt vervolgen.

Gedeputeerde **STERK**: Dan kort even ook over de uitspraken van Porthos. U heeft daar een brief over gehad, maar ik begrijp ook dat daar nog steeds veel vragen leven wat nou precies de impact natuurlijk is op alle ambities die we ook in deze begroting hebben staan. Ja, wij zijn dat nu aan het uitzoeken, wat bijvoorbeeld het stikstofaandeel is wat we nodig hebben daarvoor. Maar daar kan ik op dit moment nog geen uitspraak over doen. Ik weet wel dat op 25 november de minister een brief in de planning heeft, waarin ze ook in zal gaan op de Porthos-uitspraak en de consequenties daarvan.

Dan heb ik de RIVM net besproken.

Dan ga ik door naar het laatste kopje en dat gaat over de nieuwe natuur. De heer Van Schie zegt van, ja, we hebben die realistische doelstellingen nodig. Nou, volgens mij bent u op dat punt eigenlijk op uw wenken bediend in deze begroting, want we hebben hem aangepast. We hebben hem echt ingericht op 'wat denken wij echt dat reëel is om te halen op functieverwerving en op ook de inrichting van de nieuwe natuur'. We hebben nog wel steeds te maken met een totaalopgave. Die hebben we ook afgesproken met alle andere provincies, dat we die moeten realiseren. Die datum volstaat vooralsnog. Dus dat is wel waar we uiteindelijk toch naartoe willen werken. Daarom blijft het geld ook nog op die manier gereserveerd. Ja, we zullen moeten gaan kijken of in die gebiedsprocessen in dat landelijk gebied, waarin we hopen dat er ook meer beweging komt in grondverschuivingen, zal ik maar zeggen, dat dat ook gerealiseerd kan worden. En als dat niet zo is, ja, dan zullen we opnieuw een gesprek aan moeten gaan met het Rijk daarover. Maar vooralsnog houden we gewoon vast aan die datum en gaan we vol voor de realisatie van die nieuwe natuur.

Mevrouw **VAN GILSE**: Dank voor het woord, voorzitter. Ik ben benieuwd wanneer dan de datum is dat duidelijk wordt dat het niet haalbaar is, want eigenlijk kunnen we nu al zien dat die einddoelen niet haalbaar zijn en al

helemaal niet met de nieuwe doelen per jaar. Wanneer gaan we daar dan echt naar kijken dat ze daar dan wel op aankaarten dat het een ander einddoel wordt?

Wat ik net al aangaf, is dat naar ons idee de gebiedsprocessen echt een – hoe moet ik dat zeggen – een versnellende werking zouden kunnen hebben. We gaan een kavelruil ook beginnen binnenkort in het Kromme Rijngebied. En daar zul je ook gaan praten over nieuwe natuur. Daar kun je dus gaan schuiven. Ik zie op zich op dit moment ook dat er wel wat meer boeren zijn die melden bijvoorbeeld dat ze willen stoppen. Ook dat geeft ruimte om- Dus alles wat er op dit moment gebeurt in die dynamiek kan ik nog niet voorspellen wat er gaat gebeuren met de nieuwe natuur. Dus ik vind het veel te vroeg om nu te zeggen: dat gaan we niet redden. Nee, we gaan er vol voor. En ik heb er ook vertrouwen in dat we het ook nog wel wat kunnen versnellen ten opzichte van wat we nu hebben geprognoseerd in het begroting. En ja, we zullen denk ik misschien volgend jaar nog weer eens moeten kijken, waar staan we nu en wat zien we nu dat het effect is van de omstandigheden waar we op dit moment in zitten.

Dan was er een vraag van de heer Van den Dikkenberg over het ecoduct, of we dat niet zouden moeten heroverwegen en of we niet beter dat geld in andere zaken zouden kunnen doen. Ja, als je kijkt naar de omgeving van Maarsbergen heb je eigenlijk een aantal heel mooie natuurgebiedjes en die zou je heel graag met elkaar willen verbinden. Dat is nou juist natuurlijk de achtergrond van het ecoduct. Daar komt ook nog een andere belangrijke reden bij: als het gaat over veiligheid, is het een weg, die N226, waar best nog wel heel veel aanrijdingen met wild plaatsvinden. Dat ecoduct zou juist moeten leiden tot een verbetering van de situatie. Dus wat mij betreft houden we daar gewoon aan vast.

En dan de laatste vraag, voorzitter, die was gesteld, gaat over de motie vislood van 50PLUS. Ja, naar mijn idee is die motie gewoon uitgevoerd. Een jaar geleden hebben we dat volgens mij ook gemeld. Het blijft natuurlijk wel een belangrijk punt. We hebben er met Provinciale Staten ook al eerder over gesproken en aangegeven dat een snellere uitvoering van M24, dat we ons best daarvoor gaan doen. En we hebben ook aangegeven op 2 februari van dit jaar dat uiteindelijk een verbod op EU-niveau het meest doeltreffend zal zijn om dit visloodgebruik tegen te gaan.

Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde VAN ESSEN: Ja, dank, voorzitter. En dank aan alle fracties voor de vragen. Ik wou eerst even de drie moties langslopen op mijn portefeuille en dan een aantal vragen beantwoorden.

De eerste motie is motie M102 Het moment van besparen is nu. En dat 'nu', dat was voor ons als College eigenlijk altijd het voorjaar, het moment van besparen is nu, want toen hebben wij deze aanpak in de steigers gezet. Omdat op dat moment de energieprijzen enorm begonnen te stijgen, ja, wij ook al zagen welke nood dat met zich meebracht. Ik denk ook in, ja, heel veel inbrengen vanuit uw Staten komt dat ook terecht naar voren. Want dat is iets wat natuurlijk heel veel mensen in onze provincie, ook bedrijven, enorm bezighoudt. We hebben dit voorjaar al gekeken: hoe kunnen we nou ook binnen in de programmalijn Inclusieve energietransitie, die we binnen het programma energietransitie ook hebben, ja, ook daar invulling aan geven, daar een bijdrage aan leveren. Nou, we zijn bewust begonnen met die pilots in een aantal gemeentes, maar wel vanuit het idee om die op te gaan schalen naar alle gemeentes. We hebben het toen gekoppeld ook meteen aan die soorten managementplannen of presooten managementplannen om te voorkomen dat we in een situatie komen dat je als provincie maatregelen subsidieert, besparingsmaatregel, isolatiemaatregelen, en later moet gaan handhaven, omdat daar niet zorgvuldig met soorten wordt omgegaan. Dus dat is even de aanpak zoals we die hebben uitgelijnd. Als ik dan kijk

naar de motie, dan denk ik, ja, dat is een fantastisch plan, een steun in de rug van wat we aan het doen zijn. Het voegt daar eerlijk gezegd ook niet meteen iets anders aan toe. Het is niet zo dat we nu met deze motie heel andere dingen gaan doen. Dus in die zin is die overbodig. Ik laat het even aan uw Staten om dan te beoordelen dat u zegt, nou, we gaan hem unaniem steunen of dat u zegt van nou, in dat geval, fijn om te horen dat het al gebeurt en we trekken hem terug. Dat is even uw afweging. Maar dit is hoe ik hem kan duiden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. Ik zie tegelijk in de zomernota van dit jaar dat u voorstelt om vijfhonderdduizend euro in een reserve te stoppen, omdat het niet weggezet wordt of omdat we zien dat de besteding van middelen achterloopt ten opzichte van de capaciteit bij gemeenten. Waar we met name naar zoeken is het versnellen van, misschien moeten we wel langs gemeentelijke capaciteit heen werken. Of bijvoorbeeld als het gaat om die huurwoningen, wat een groot areaal is, van hoe kunnen we dat goed aanpakken om dat te versnellen? En daarom hebben we gezegd van, het moment is nu om juist die versnelling- Want ik herken heel veel van wat u zegt. Er zit heel veel in de lijn en er vindt heel veel plaats. Maar het kan best sneller. En ik zie in de gemeentewereld ook dat er middelen zijn, dat de handen ontbreken. Maar hoe gaan we zo snel mogelijk toch die versnelling doorvoeren? Daarom zit hij er specifiek in.

Ja, dank. Nogmaals, dus in die zin, volgens mij, is er ook geen misverstand over het belang van wat hier staat. Als het gaat om die isolatievouchers, dan is die systematiek rond die soorten managementplannen, presorten managementplannen, dat is wel een belangrijk, ook een enigszins ietwat capaciteit vragend onderdeel, dat ook weer gebonden is gedeeltelijk aan seizoenen. Nogmaals, ik heb toegelicht waarom wij wel daaraan hechten, om die combinatie te houden. Dus daar zetten we op dit moment ook maximaal op. In het tweede deel van de motie, dat zijn het derde en vierde punt van het dictum. Dat vraagt eigenlijk ook van, wat kunnen we doen bij huurwoningen? Daar een aanpak. Daar heb ik eerder ook in de commissie al een toezegging over gedaan, ook op vragen van onder andere de SP, als ik me goed herinner. Van, kunnen we daar nou als provincie ook niet een rol pakken? Ik heb toen ook toegezegd daar een aanpak voor uit te werken. Die zal er inderdaad ook het eerste kwartaal volgend jaar liggen. U vraagt volgens mij in januari. Ja, dat is ongeveer waar we – januari, februari – op koersen. Dus nogmaals, volgens mij zijn we het erg eens over het belang daarvan. We willen dit sowieso gaan doen. Het is even aan uw appreciatie of u zegt van nou, hoe u daar in relatie tot deze moties mee omgaat, maar we gaan het sowieso doen.

Kom ik bij de motie van de SGP en de ChristenUnie over de Provinciale Staten in positie bij omgevingsgericht werken. Dat is een motie waarin u een aantal dingen uitspreekt. Het College opdraagt om periodiek verslag te doen van de ontwikkelingen van het NOW en ook een aantal verzoeken neerlegt bij het presidium. Ik vind het een sympathieke motie, waarvan ik denk: dit past ook erg bij waar we mee bezig zijn om omgevingsgericht werken verder invulling te geven. Wat denk ik wel goed is om te beseffen, want ik merk dat er een vrij sterke focus ligt op het NOW, het Netwerk Omgevingsgericht Werken. Dat is een club binnen ons ruimtelijk domein die bijna als een soort buitenboordmotor, een versnellingsteam, gemeentes met name, maar ook andere partijen, ondersteunt bij complexe ruimtelijke casussen: de Vinkeveense Plassen, Harmelerwaard. Nou, een aantal van die- De Utrechtse Heuvelrug hebben we ook werkbezoeken gebracht. Tegelijkertijd, het omgevingsgericht werken is meer dan dat. Dat gaat ook over bijvoorbeeld Regionaal Programmeren Wonen en Werken, want daar zit ook heel erg die samenwerking in. Het gaat natuurlijk over gebiedsprocessen in het landelijk gebied die we aan het opstarten zijn. Dat is ook een integrale manier van omgevingsgericht werken. Dus het is meer dan dat. We hebben ook een eenheid nu, het Coördinatiepunt Omgevingsbeleid, waarin we bijvoorbeeld het tegen het licht houden van de verordening, dat we die één, tweejaarlijks herijken. Ja,

ook dat is natuurlijk daar een belangrijk onderdeel van, ook om dingen te onderhouden, waar nodig aan te passen. Wat u hierin opdraagt, kunnen we mee uit de voeten. In die zin kan ik hem positief adviseren. Maar misschien wel met deze kanttekening dat, als we het met elkaar hebben over omgevingsgericht werken, dat het wat ons betreft wat breder zou moeten gaan dan alleen maar over dat netwerk. En misschien ook wel een beetje doordenkend van, hoe willen we- Dat zouden we, waar misschien wel deze motie toe oproept, bijvoorbeeld ook agenderen in de commissie voor kunnen benutten. Hoe willen we nou in een volgende periode, ja, die wat meer gebiedsgerichte aanpak, zoals het Rijk ook van ons vraagt, ook met die ruimtelijke puzzels, hoe willen we dat nou binnen onze organisatie, maar ook binnen het College en in de samenwerking tussen College en Staten vormgeven? Het lijkt mij heel waardevol om ook dat gesprek met elkaar te gaan voeren. En dat zou ook, denk ik een uitloeiing kunnen zijn van deze motie.

Kom ik bij motie M101 over de borging van kwaliteit. En die vraagt om zo snel mogelijk, uiterlijk bij de kadernota, budget vrij te maken om te investeren in kwaliteitsbewaking voor gebiedsprocessen. Als we kijken, de overwegingen, daar gaat het ook om een aantal verschillende zaken. Daar gaat het over gebiedsprocessen. Daar gaat het over eigenlijk ondersteuning van ook partners, gemeenten hoorde ik ook. Het gaat over de ruimtelijke puzzel. Het is een motie waarvan ik denk van ja, dit kan je wel heel verschillend interpreteren. Misschien is het goed om even de interpretatie hier voor te leggen, zoals als ik hem zie en waarvan wij ook zeggen, dan kunnen we ermee uit de voeten. Daar zou misschien wel een kleine aanpassing voor het dictum daarbij behulpzaam zijn, want hij vraagt nu echt om budget vrij te maken. Terwijl wat ik vermoed dat u beoogt, is vooral dat het onderwerp kwaliteit, ruimtelijke kwaliteit, in brede zin een plek krijgt bij gebiedsprocessen, een plek krijgt bij de ruimtelijke puzzels. U heeft natuurlijk in de Omgevingsvisie het onderwerp ruimtelijke kwaliteit, ook balans tussen verschillende kwaliteiten in onze provincie, juist bij die grote groei die op ons afkomt en die samenhang, de integraliteit daarin, ook nadrukkelijk op sturen. Dat u zegt van, ja, geef dat ook handen en voeten in de uitvoering. Zorg ook dat ook in lijn bijvoorbeeld met adviezen vanuit de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, ja, dat ook praktijk kan worden. Nou, daar ben ik het zeer mee eens. Maar dan zou misschien het dictum, waarin u vraagt om budget vrij te maken, misschien ook iets kunnen zijn als: komen met een voorstel om dat in gebiedsprocessen- Of misschien zelfs in het verdere ruimtelijk beleid vorm te geven. Dat is misschien net iets breder dan dat u zegt 'we gaan budget vrij maken', omdat het denk ik ook iets eerder in capaciteit zit dan in budget.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Ja, voorzitter, ik vraag even aan de gedeputeerde, omdat hij kennelijk wel begrijpt wat met 'kwaliteit' bedoeld wordt, wat wij hier dan onder moeten verstaan. Persoonlijk vind ik het een enorm containerbegrip, waarbij ik nog geen gevoel krijg waar wij dan mee instemmen.

Ja, dat is denk ik in de eerste plaats natuurlijk ook een vraag aan de indieners, wat zij ermee beogen. Dit is ook precies waarom ik denk, om nu te zeggen 'we gaan budget vrij maken', is misschien wat vroeg. Tegelijkertijd zie ik wel dat bijvoorbeeld bij- Ik noem altijd het advies van de Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit bij binnendorpelijk verdichten. Dat was eigenlijk een appèl, ook het advies IntenS over intensivering bedrijventerreinen, om bij dat soort trajecten meekoppelkansen voor het toevoegen van de kwaliteit meteen integraal mee te nemen. En we zijn natuurlijk soms nog best zoekend hoe dat handen en voeten te geven.

De heer **WESTERLAKEN**: Kwaliteit is net als kunst natuurlijk voor iedereen verschillend. Maar dat is ook een vraag aan de indieners, via u inmiddels, eigenlijk van, wat wordt er nou mee bedoeld?

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, bedankt, voorzitter. Ja, onlangs hadden we een gesprek met de PARK. Daar werd vrij duidelijk eigenlijk wat er bedoeld werd met die kwaliteit. Hij gaf aan, bij elk proces wat je dan aangaat, is de- Ja,

hoe kan je dat? We moeten hem nog eens een keer uitnodigen om het nog beter uit te leggen voor mij, om het goed te kunnen verwoorden. Maar hij heeft daar heel goede ideeën over. En dat gaf ons inspiratie, dat wij dachten: wij moeten die kwaliteitsmedewerkers bij die gebiedsprocessen hebben. Hij heeft dat ook opgenomen in het advies de kwaliteit- Het laatste advies waar hij mee is gekomen, daar heeft hij ook daarin naar verwezen. Maar, ja, u was daar duidelijk ook niet bij. Dus dat maakt het ook een beetje ingewikkeld. Ik kom daar zo in de tweede termijn nog op terug. Dan zal ik een duidelijk verhaal hebben bij die kwaliteit.

En, ja, ik kreeg het woord zelf om nog even een opmerking te maken. Bij de eerste versie hadden we inderdaad gevraagd om budget vrij te maken en nu hebben we het dictum gewijzigd. Dat gaat nu naar: om zo snel als mogelijk, uiterlijk bij de Kadernota 2024, te komen met een voorstel voor de bevordering van kwaliteit in toekomstige gebiedsprocessen, zo nodig in combinatie met een financieel voorstel. Maar dat is dus alleen als dat nodig is.

Motie M101 van de leden Rikkoert (ChristenUnie), De Jong (GroenLinks) en Hoek (50PLUS) inzake Borging kwaliteit maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M101a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), De Jong (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Lejeune (PvdA) en De Droog (D66) inzake Borging kwaliteit.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateernde dat:

- Urgente maatschappelijke opgaven (woningbouw, landbouwtransitie, kwaliteit van de natuur, de verduurzaming van de energievoorziening) grote ruimtelijke impact hebben;
- Een goede ruimtelijke aanpak oplossingen biedt voor de grote ruimtelijke opgaven;
- Deze aanpak een grote verbouwing van Nederland tot gevolg heeft, met consequenties voor hoe landschappen, steden en dorpen (her)ingericht worden
- De provincie de komende jaren vele miljoenen gaat investeren in gebiedsprocessen en integrale gebiedsontwikkeling.

Overwegende dat:

- We als provincie beperkte capaciteit hebben om alle beleidskeuzes uit te werken, gebieden anders in te richten en ruimtelijke kwaliteiten te beoordelen;
- Alle gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, burgerinitiatieven en andere partners zo goed als zeker ook onvoldoende capaciteit hebben om alle concrete keuzes uit te werken, zgn. meekoppelkansen te benutten, duurzame projecten uit te werken en ruimtelijke kwaliteiten te verbeteren;
- We als provincie Utrecht goed geëquipeerd moeten zijn bij het leggen van de ruimtelijke puzzel, en ook onze partners moeten kunnen ondersteunen met projectleiding en kwaliteitsteams

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Om zo snel als mogelijk, uiterlijk bij de Kadernota 2024, te komen met een voorstel voor de bevordering van kwaliteit in toekomstige gebiedsprocessen, zo nodig in combinatie met een financieel voorstel;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank daarvoor. In ieder geval een heldere reactie op de vraag van de gedeputeerde.

Mevrouw **DE MAN**: Dank u wel, voorzitter. We hadden onlangs een sessie over de rol van onafhankelijke adviseurs in de ruimtelijke ordening, mogelijk onder de nieuwe Omgevingswet. Toen ik dit voorstel las, moest ik meteen daaraan denken. In dat gesprek – dat was nog intern, dus voor de toehoorders thuis – kwam er wel naar voren dat, als je die kwaliteit wil verhogen en onafhankelijk advies wil geven, dat je er dan toch ook wel wat geld tegenaan moet gooien. Kan ik in dat licht dit voorstel misschien ook als suggestie doen?

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Meneer Westerlaken, goed dat eerst nu de gedeputeerde- Of wilt u nog iets toevoegen?

De heer **WESTERLAKEN**: Ik wilde graag nog reageren op mevrouw Rikkoert, want zij maakt een opmerking richting mij dat ik er duidelijk niet bij was geweest. Nou, zij is er duidelijk wel bij geweest, maar kan ons niet duidelijk maken wat zij daar begrepen heeft. Dus dan houden we een probleem.

De **VOORZITTER**: Uitstekend. Ik denk dat ook met de toezegging van mevrouw Rikkoert, dat ze in tweede termijn nog met een verheldering komt, dat we nu de gedeputeerde vragen om even kort te reageren ook op wat mevrouw De Man zegt en dan zijn betoog te vervolgen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nee, ik denk dat wat mevrouw De Man zegt, heeft zeker hier een relatie mee. Ik denk, als je kwaliteit bij ons werk als provincie, meer ook als het richting uitvoering gaat, een plek wil geven, dan is onafhankelijke advisering heel belangrijk. We hebben natuurlijk denk ik een heel goed gesprek gehad ook met die werkgroep – ik was er zelf ook bij – om te kijken hoe we dat een volgende statenperiode vorm en inhoud kunnen geven. Dat is volgens mij een belangrijke bijdrage, kan dat aan deze ambitie geven, zoals verwoord door de ChristenUnie. Het is denk ik wel- Dat is natuurlijk een extern advies, terwijl we tegelijkertijd gewoon toezien op ruimtelijke kwaliteit. Het zorgen dat dat ook een plek krijgt bij ruimtelijke uitwerkingen is voor een deel natuurlijk onze eigen core business. Dus we moeten ook zelf in huis daar gewoon mensen op hebben – die hebben we ook – en dat goed organiseren. Ik zie deze oproep vooral, deze motie vooral als een oproep om bij het verder uitwerken van gebiedsprocessen in het landelijk gebied, van een ruimtelijke puzzel, van misschien ook wel Regionaal Programmeren Wonen en Werken, van iets als Groen Groeit Mee, ja, om te zorgen dat dit daarin echt ook handen en voeten krijgt. Ik herken erg wat een aantal van u ook zegt. Het is nog een beetje een containerbegrip. Ik denk dat het de kunst is om dat met elkaar daardoor, ja, concreter te krijgen, dat dat gaat helpen. Dat was de motie over de kwaliteit.

En dan heb ik alle drie de moties gehad op mijn portefeuille. Kom ik bij de vragen die aan mij zijn gesteld op mijn portefeuille.

Dat was om te beginnen vanuit de VVD over binnen- en buitenstedelijk bouwen, maar vooral een oproep voor meer buitenstedelijk. Uw vraag is eigenlijk: overal een straatje erbij, is dat een optie? Nou, het korte antwoord is dat wij natuurlijk met het artikel 9.12 in onze verordening, waarin we zeggen 'een kleine uitbreiding van vijftig woningen is mogelijk', dat is natuurlijk een manier die daar een beetje eigenlijk ruimte voor biedt, voor kleinere kernen zeker. Tegelijkertijd is, denk ik, met de enorme groeiopgave die we hier hebben – en dat heeft u natuurlijk ook herhaaldelijk bij het kader voor regionaal programmeren, ook bij onze omgevingsvisie meegegeven – ja, we hebben niet voor niks basisprincipes voor verstedelijking, omdat we de grote groei die we een plek willen geven ook op een zorgvuldige manier willen doen. En het is niet zo dat we op dit moment te weinig bouwlocaties hebben. Niet voor de komende tien jaar en ook niet voor de langere termijn. Het is wel zo dat natuurlijk het tijdig concreet krijgen van die bouwlocaties, dat daar de uitdaging ligt. Daar kan collega Van Muilekom wellicht ook nog iets over zeggen. En daar zijn we ook hard mee bezig.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, heel fijn, voorzitter. Want wat natuurlijk het Economische Instituut voor de Bouw heeft gezegd, is dat het juist op de korte termijn heel goed mogelijk is om grenzend aan bestaande bebouwing ook te realiseren, omdat de infrastructuur er al is, omdat je voorzieningen al hebt, dat heel veel kleinere gemeenschappen ook vragen om uitbreiding. Dus toch de concrete vraag was – die heeft de heer Van Essen zorgvuldig vermeden – of het College bereid was om dezelfde analyse die het Economisch Instituut voor de Bouw heeft gedaan bij Noord-Holland en Overijssel ook voor de provincie Utrecht te laten doen. Want die werkt binnen bestaande kaders en zoekt dan naar de mogelijkheden die er op de kaart zijn.

Ja, voorzitter, ik zie daar niet echt direct een toegevoegde waarde van, juist ook omdat we met onze aanpak voor regionaal programmeren u daar de kaders voor gesteld heeft. En dat dat in feite al een oproep is aan gemeenten om met plannen te komen. En om daar dan, ja, toch ook schaarse capaciteit weer aan een extra onderzoek in deze richting te besteden, ik zie daar niet direct de waarde van. [...] Nou, ik zet het ook, omdat we wel merken dat, zeker op dit onderwerp, moeten we echt ook onze schaarse goed inzetten. Juist met die versnelling van die bouw, van die woningbouw, vraagt veel, vraagt echt het versnellen van projecten. En die projecten hebben we over het algemeen wel.

Kom ik bij de mobiliteitstoets. Daar hebben we bij dat kader van regionaal programmeren ook duidelijk met elkaar over gesproken. U heeft daar toen ook een motie over ingediend. Die is aangenomen. Ja, en die zijn we nu ook aan het uitvoeren. Er loopt in het Kromme Rijngebied daar ook een traject voor. En ook breder zijn we ook aan het kijken hoe we daar, ook wat u daarin heeft meegegeven, uitvoering aan kunnen geven.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, hier had ik ook best wel een heel concrete vraag. Ik wil hem nog een keer herhalen. Wil het College met die bril alle bestaande en eerder afgewezen bouwprogramma's nog eens bekijken om te zien of er met een minder dogmatische toets meer woningen mogelijk zijn in het regionaal programma. Daar is een digitaal antwoord op mogelijk, zou ik zeggen. Dat wilt u wel of dat wilt u niet.

Nou, voorzitter, dat suggereert een paar dingen. Dat suggereert dat we nu een heel dogmatische insteek hebben. Dat wil ik eigenlijk weerleggen. Dat is volgens mij geen juiste duiding van de mobiliteitstoets zoals we die hanteren. We zijn wel aan het kijken of die actualisatie behoeft hoe die gehanteerd wordt. Ja, dat loopt nu. Dus wat u nu vraagt, kunnen we pas doen als dat tegen het licht is gehouden. En dat heeft u ons anderhalve maand geleden gevraagd. Dus dat zijn we nu aan het uitvoeren. En afhankelijk van wat er

uitkomt, kan dat natuurlijk dingen betekenen voor plannen zoals die eerder zijn ingediend. Tegelijkertijd, we hebben – ik noem maar wat – we zoeken op dit moment ook echt al de ruimte op. De gemeente Wijk bij Duurstede, hebben we in de eerste ronde van regionaal programmeren ook echt al tot zelfs – ik zou haast zeggen – tot over de randjes van de mobiliteit al gekeken wat daar mogelijk is. Hebben we ook een afspraak mee dat we dat gaan monitoren. En als blijkt ook uit de drukte op de weg dat er meer ruimte is, dan gaan we die ook benutten. Dus het is zo, wij zijn die ruimte ook op dit moment echt wel actief aan het opzoeken en ook op basis daarvan die afspraken met gemeentes aan het maken.

De heer **VAN SCHIE**: Ik interpreteer dit dan maar als een digitale 'ja', waarmee ik dan de vervolgvraag nog kan stellen: wanneer verwacht de gedeputeerde dan daarop terugkoppeling te geven richting onze Staten over de ruimte die dat dan ook biedt?

Voorzitter, dat is misschien toch dan een iets andere interpretatie. Wat ik volgens mij gezegd heb, is dat we die motie uitvoeren, dat we daarbij kijken naar die mobiliteitstoets of die aanpassing behoeft, dat we in deze ronde van het regionaal programmeren, de tweede ronde, uiteraard gewoon de kaders hanteren, zoals u die ons heeft meegegeven. Ja, een mobiliteitstoets zit in onze verordening. Het lijkt me ook verstandig om bij woningbouw te kijken, wat is het effect op de lange termijn op mobiliteit. En tegelijkertijd, ja, de druk is groot. Dus we zullen wel degelijk zoeken overal van, wat is er mogelijk en hoe kunnen dingen wel, ook in de geest van de Omgevingswet en in de Omgevingsvisie. Dat geldt hier ook voor. Maar tegelijkertijd, ik kan u niet toezeggen dat we ieder project opnieuw tegen het licht gaan houden en iedere wens, want er kunnen ook andere redenen spelen, en dan gaan we dingen echt dubbel doen. We hebben een jaarlijkse cyclus van Regionaal Programmeren Wonen en Werk, of anderhalf jaar op dit moment ongeveer, en dat geeft gemeenten dus ook de kans om heel vaak plannen bij ons neer te leggen. Ja, en als er nieuwe inzichten zijn, dan zullen we die uiteraard bij die beoordelingen verwerken. Maar ik wil ook geen verwachtingen gaan wekken, dat we nu alles opnieuw tegen het licht gaan houden. Volgens mij gaan we onze medewerkers dan-

De **VOORZITTER**: Ja, er wordt erg lang over heen en weer gediscussieerd. Het laatste woord over dit punt.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dus mag ik uit de laatste bewoordingen van de gedeputeerde afleiden dat in elk geval gemeenten die daar actief op vragen, door het College ook de ruimte wordt geboden om tot de grenzen van de mobiliteitstoets en de wijze waarop we met de laatste motie daar invulling aan hebben gegeven, de ruimte over woningbouw ook te gaan benutten?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Kijk, gemeenten moeten zelf die mobiliteitstoets doen. Dus ze zijn zelf aan zet om die effecten aan te tonen. En wij willen daar wel op een welwillende manier naar kijken. Dat doen we nu en dat willen we blijven doen. Waarbij we die motie van u vanuit september ook- Die roept juist ook op om daar nog eens kritisch naar te kijken. Dat zijn we aan het doen.

Kom ik bij een andere vraag, even kijken, van de VVD over het onderzoek naar ook eigenaarschap grootschalige investeringen rond de energietransitie. Kan dat voor de verkiezingen worden opgeleverd? Ja, dat gaat lukken. Daar gaan wij voor. En die deadline van voor de verkiezingen is ook in de opdracht aan het bureau meegegeven.

Extra plannen voor opwekken als gevolg van de tussenbalans, dat was een vraag van GroenLinks. Levert dat nou al extra plannen op? Nou, ik heb eind deze week, ik geloof, met alle gemeentes – er kunnen er één of twee nog komen, maar dat is ongeveer alle gemeenten – het gesprek gevoerd. Mijn beeld is dat dat inderdaad in best veel gemeentes opnieuw tot het gesprek leidt: wat is hier mogelijk? En mijn verwachting is ook wel dat het

zomaar zou kunnen zijn dat een aantal gemeenten ook met extra plannen gaan komen. Dus in die zin heeft dit zeker effect.

En in dit verband vroeg ook JA21, subsidiariteit als beginsel. Ja, het feit dat wij nu eerst die gemeenten vragen, terwijl wij zelf primair bevoegd gezag zijn over wind, let wel, dat laat juist zien dat ze natuurlijk juist invulling geven aan die subsidiariteit, want we leggen die bal eerst bij gemeenten.

Het CDA vroeg ook, samenwerking met gemeenten. Ik denk ook, hoe ik het net schetste. We zijn met al die gemeenten in gesprek. We geven ook de ruimte om als gemeenten, ja, bijvoorbeeld plannen hebben van, ze zeggen, "hé, provincie, kunnen jullie daar ook eens naar kijken?", nou, ook daar is alle ruimte voor. Dus ik moet zeggen dat ik de gesprekken hierover met gemeenten over het algemeen als zeer constructief ervaar op dit moment. En ik denk ook dat onze oproep echt wel wat doet. En het vervolg, ik heb er wel vertrouwen in dat we daar op een constructieve manier met gemeenten kunnen samenwerken.

Kom ik bij de vraag van GroenLinks, hoe staat het met CO2-beprijzing? Daar wordt op dit moment naar gekeken van, wat is een goede CO2-prijs om te hanteren? We zullen u daar voor het eind van dit jaar over informeren, over wat daar uitkomt.

Breder vroeg GroenLinks ook naar klimaat: hoe zijn we daarmee bezig; hoe zorgen we dat het ook in de hele organisatie goed verankerd wordt? Daar is kort geleden, 2 november, natuurlijk een informatiesessie over geweest, ook hoe we daarmee bezig zijn. Ook het PBL heeft daar een presentatie geweest. En nu was het wel het PBL trouwens, voor alle duidelijkheid. En ook hoe we dat als Utrecht in onze eigen organisatie willen verankeren. Er komt voor het eind van het jaar nog een statenbrief over om dat verder ook uit de doeken te doen hoe we dat gaan doen.

D66 vroeg daarin ook: hoe zit het met middelen daarvoor? Laat ik die ook meteen even meenemen. Dat is wat breder. Dat ging over klimaat, energie, circulariteit en met name ook tekorten bij externe partijen. Misschien doen we er een paar dingen voor. Voor klimaat proberen we ook met dingen als monitoring die we opzetten, ook gemeenten te faciliteren. Dat geldt ook voor de energietransitie. We kijken ook voor iets of we een soort benchmark kunnen ontwikkelen waar ook gemeenten weer hun voordeel mee kunnen doen. En we bijvoorbeeld ook een projectleiderspool voor gemeenten om hun te ondersteunen bijvoorbeeld bij verdere planuitwerking, zodat- Het is goed om te weten dat gemeenten, waren er in het Klimaatakkoord al middelen toegezegd voor de uitvoering. Die hebben wel een beetje lang op zich laten wachten, maar het goede nieuws is dat het Rijk die inmiddels heeft toegekend. Dus gemeenten hebben ook middelen. Juist met zo'n gezamenlijke projectleiderspool proberen we te voorkomen dat iedere gemeente anderhalve ambtenaar in dienst kan nemen, die net niks kan doen, maar door die krachten te bundelen, door wat meer expertise op te bouwen en alle gemeenten daar, zeker natuurlijk ook wat kleinere, maar eigenlijk alle gemeenten daarmee ook geholpen zijn.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank. Ja, dat is sowieso een heel goede om te horen. Tegelijkertijd, bij die sessie met de PBL hadden we het ook even over dat je echt met elkaar moet samenwerken om dit soort systemen en monitoring en sturing, om dat gewoon goed met elkaar af te stemmen. Toen bekwam me even het gevoel van oeh, hebben wij voldoende capaciteit, ook met het team, met wat ze allemaal al willen doen – want die agenda is best ruim – zit er voldoende capaciteit en voldoende middelen in om te zorgen dat we hier ook echt dedicated met die andere partijen, dus ook het CBS en met PBL, kunnen samenwerken om daar gewoon echt een uniforme werkwijze van te gaan maken?

We hebben natuurlijk ook in deze begroting extra middelen voor die concernbrede klimaataanpak. Dus dat is het geval. Maar ik zie breder wel dat gewoon capaciteit bij gemeenten- We hadden het net over die kwaliteiten in de ruimtelijke projecten. Daar zie je

dat ook, dat het gewoon voor gemeenten soms best lastig is om daar expertise op te krijgen. En dat ook de vraag is hoe en op welke onderwerpen willen wij als provincie daarin bijspringen? En dat doen we soms, en soms dus ook weer met een stukje financiering van gemeenten. En ik denk dat dat ook, nou ja, ook wel een politiek vraagstuk is. Ik kan me ook zomaar voorstellen, ook in een volgend coalitieakkoord van, op wat voor onderwerpen wil je gemeentes, ja, tot op welk niveau daarin faciliteren? We doen daar best veel. En tegelijkertijd, als je natuurlijk zegt, ja, bijvoorbeeld rond – ik noem wat – isolatie, energiebesparing, warmtetransitie, ja, kan je daar natuurlijk altijd nog verder in gaan. Dat is natuurlijk altijd nog mogelijk.

De **VOORZITTER**: Tot slot, meneer De Droog. [...] Hoeft niet? Mooi. U kunt vervolgen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Kom ik bij de vraag: groei. Eigenlijk de vraag van JA21. Moeten we niet minder groeien? De provincie Utrecht moet het groene, gezonde en slimme middelpunt van Nederland zijn. Ja, dat vinden wij ook. We zijn nogal gegroeid. Ik heb nog even teruggekeken in 1795. ik geloof, negentigduizend inwoners in onze provincie. Negentigduizend. We zitten nu inderdaad op 1,3 miljoen. En in 1990 – dat is niet eens zo heel lang geleden – was het maar één miljoen. Dus er zijn al 350.000 inwoners erbij gekomen. De komende twintig jaar nog een keer 150-, 200.000 inwoners. Ja, onze overtuiging is dat dat goed kan gaan. Ik bedoel, van die honderdduizend naar die 1,3 miljoen is ook goed gegaan. Het is nou niet zo dat we nu een onleefbare provincie hebben. Integendeel. Het is een van de meest aantrekkelijke regio's van Nederland en bijna wereldwijd. Maar het vraagt wel goede ruimtelijke keuzes. Dat is natuurlijk waar wij mee bezig zijn. En nou ja, dat vraagt ook af en toe, ja, ook echt wel een heldere koers om die groei op een goede manier een plek te geven. Dus bijvoorbeeld zo dat groen ook echt voldoende mee kan groeien en bijvoorbeeld ook, nou ja, echt binnenstedelijk verrommelde locaties – en er zijn er nogal wat in onze provincie – ook echt benutten en die met kwaliteit ontwikkelen. Dus dat is daarom ook een belangrijk speerpunt.

De heer **DINKLO**: Ik begrijp uw punt, hoor. U zegt van, we zijn van negentigduizend naar één miljoen, maar dat is denk ik voor de hele wereld zo. Ik denk, als we twee- of drieduizend jaar terug gingen, hadden we misschien tienduizend mensen en nu zitten we op vijf miljard en we gaan naar de tien miljard. Maar vindt u dan ook als College – want u spreekt namens GS – dat – die vraag heb ik al de hele dag gesteld – er op een gegeven moment een grens zit aan wat wij als provincie aankunnen. Want kijk, tot 2050 gaan we naar 1,6 miljoen. Zit er een nieuw College. Die gaat dezelfde discussie doen. Die zegt namelijk, groeien we door naar drie miljoen.

Ik vind het heel goed dat wij ver vooruit kijken. Dus ik denk dat het een tijdshorizon tot 2050- Wij hebben de overtuiging, dat als je dat op een goede manier doet, dat die groei tot 2050 op een prima manier gefaciliteerd kan worden. Als u zegt, nou, hoe ver kan dat in het 2100? Ja, dat hangt van zoveel maatschappelijke ontwikkelingen af. Maar om twintig jaar vooruit te kijken en dan te kijken, kan dat verantwoord? Onze overtuiging is, ja, dat kan verantwoord. Dat kan de kwaliteiten in onze regio behouden, misschien zelfs versterken. Daar gaf ik net een voorbeeld van. Dat is waar wij op inzetten.

De **VOORZITTER**: Goed tot slot, meneer Dinklo. Nee. Meneer Dercksen. De heer Dinklo vluchtte bij het spreekstoel weg toen u eraan kwam.

De heer **DERCKSEN**: Ja, je moet snel zijn.

Ja, u zegt 'dat is goed gegaan', maar ik heb al eerder betoogd: de zorg is vastgelopen, justitie is vastgelopen. Ik zou eigenlijk willen vragen, kent u een sector die niet is vastgelopen? Het verkeer is letterlijk vastgelopen. Ik was vorige week drie uur onderweg geweest met de auto en met de trein was het niet korter geweest, als je al in een trein komt. Openbaar vervoer is vastgelopen. Nou, noem mij een sector die niet is vastgelopen door de overmatige immigratie.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nou, voorzitter, ik denk dat er inderdaad een heel aantal sectoren zijn waar grote opgaven liggen. De woningbouw. de woningmarkt zou je er zo aan kunnen toevoegen. Je ziet natuurlijk daar ook wel een tendens dat de overheid natuurlijk heel veel dingen erg heeft losgelaten en, nou ja, ook het huidige kabinet zegt van nou, dan moeten we misschien wel toch wel iets meer de regie terug gaan nemen, ja, om ook te zorgen dat het niet alleen een woningmarkt is, maar dat volkshuisvesting – dat is een term, die was natuurlijk lange tijd taboe – dat is wel waar het over gaat. Dat iedereen een betaalbare woning kan krijgen. Dus ja, er zijn heel veel zaken die echt aandacht behoeven, maar is er ruimtelijk, is het nou ondenkbaar en is het dat je hier flink kan groeien nog, waarbij dat enorm ten koste gaat van de ruimtelijke kwaliteit en de gezonde leefomgeving: ja, nee, dat hoeft niet. Als je het op een goede manier doet, kan dat prima samengaan. En natuurlijk vragen al die andere zaken, die u benoemt, de volle aandacht.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik stel vast dat gedeputeerde niet eens een sector kan noemen die niet is vastgelopen. Ik denk dat dat het probleem goed onderschrijft. Eerder had ook de heer Westerlanden het over immigratie binnen Europa. En dat is ook een serieus probleem. En niet alleen voor ons, omdat we veel te veel mensen binnen krijgen, maar ook uit die landen waar ze vandaan komen. Ik was vorige week, twee weken geleden in Athene. Daar is iedereen die wat kan, vertrokken. Daar kan je dus geen mooie woningen- Je stad niet ontwikkelen, omdat er geen mensen meer zijn die het kunnen huren. Dus die EU en die open grenzen is buitengewoon asociaal. Niet alleen voor ons, omdat we veel te veel mensen krijgen, maar ook voor de landen rond de Middellandse Zee. Want mensen die wat kunnen, die zijn vertrokken. Kunt u dat ook erkennen?

De arbeidsmarkt is natuurlijk een groot probleem. Goede arbeidskrachten is in bijna iedere sector op dit moment echt bijna hopeloos om die te vinden. Dus in die zin is veel van de migratie op dit moment, hangt daar natuurlijk ook mee samen. Er zijn heel veel bedrijven die naarstig zich op zoek zijn naar arbeidskrachten en die heel blij zijn dat daar nog immigratie is, omdat anders de problemen helemaal onoplosbaar zijn.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik stel voor dat u vervolgt. U bent wel aan de afronding toe, mag ik hopen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Zeker. Ik dacht het wel. Ik ben even aan het zoeken naar-

Het CDA vroeg nog even naar die kleinschalige vitaliteitslocaties buiten bestaand stedelijk gebied: is dat een succes? Ja, ik denk het wel. De eerste ronde zijn er twee- Dat was natuurlijk heel vers. Dat is natuurlijk ook om zo'n locatie aan te kunnen dragen, moet de gemeente een plan hebben, maar dat is toen bij twee locaties gebeurd. Er zijn ook twee wat kleinere locaties die onder het andere artikel zijn aangedragen. En ook in deze ronde zie ik al dat er een aantal gemeenten wel weer hier gebruik van willen maken. Dus zowel die heel kleine uitbreidingen, als we ook iets grotere: ja, er wordt gebruik van gemaakt. Dus ik zie ook echt wel dat dat tot beweging leidt.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Ja, voorzitter, mijn vraag bestond uit twee delen. De ene was: zijn ze er? Het antwoord is: ja. En mijn

tweede deel was: en zijn al die anderen die u niet doet, maar die ook ingediend zijn, met een heel positieve instelling ontvangen? Want dat was wat we toen bij de behandeling van het stuk wat dit mogelijk maakte, hebben afgesproken. Dat er niet tot op zeven cijfers achter de komma gekeken werd naar vereisten en wat allemaal wel en niet kon, maar dat er heel positief naar gekeken zou worden. Dat was het tweede deel van mijn vraag.

Ja, dat klopt. Bijvoorbeeld als het gaat om een mobiliteitstoets, dan is het voor die heel kleine uitbreidingen, hebben we gezegd: dat hoeft daar niet op die manier, zoals dat bij andere locaties gebeurd. Het is natuurlijk nog steeds zo dat niet overal alles kan. Als je een kleine uitbreiding wilt – ik noem wat – in een weidevogelkerngebied of in de Nieuwe Hollandse Waterlinie op een plek waar dat de kernkwaliteiten van ons erfgoed aantast, ja, dan kan het antwoord nog steeds zijn: dat kan hier niet. Ik bedoel, dat hoort ook bij de kwaliteit en het karakter van onze provincie die we ook willen beschermen. Maar het is aanmerkelijk makkelijker, deze kleinere uitbreiding, dan voor andere uitbreidingen, zoals u dat heeft vastgesteld. Ja.

Even kijken. Dat had ik gehad. Dat had ik gehad.

De PvdA vroeg nog de mogelijkheid voor invloed als we aandeelhouder worden van Stedin. Netinfra uitbreiding is een belangrijk onderwerp. We zijn ook regulier nu in gesprek met de netbeheerders om te kijken, hoe kunnen we, ja, ook de procedures voor netuitbreidingen versnellen. Hoe kunnen we elkaar daarbij helpen? Daar hebben we soms ook gemeenten voor nodig of het Rijk. Maar dat is een belangrijk gespreksonderwerp. Het aandeelhouderschap an sich, we zijn ook in gesprek met andere overheden, met name de grotere, die ook gevraagd zijn om aandeelhouder te worden hoe we die afweging goed kunnen maken. Ik moet wel zeggen, puur de zeggenschap is daar een- Nou, het is wel een element, maar niet het belangrijkste. Want het is niet zo dat je als je aandelen krijgt in Stedin, dat je dan in een keer kan bepalen waar er uitgebreid wordt bijvoorbeeld. Zo werkt het niet. Dat is misschien maar goed ook. Dus het is wel een element, maar ik denk niet de hoofdreden die meespeelt bij die afweging over het aandeelhouderschap. De besluitvorming daarover moet nog plaatsvinden. U heeft in de kadernota en ook in de begroting aangegeven dat we middelen reserveren. Maar of en hoe en onder welke voorwaarden en hoeveel, komen we allemaal nog bij u over terug.

Dat was die. Ik geloof dat ik er bijna ben, voorzitter.

Kerncentrales, kleine regionale kerncentrales van mevrouw Hoek, de vraag van 50PLUS. Daar hebben we tijdens de laatste commissie volgens mij ook naar aanleiding van vragen van de VVD bij stilgestaan. De kans dat die er voor 2030 zijn, is bijzonder klein. De elektriciteitsvraag groeit enorm. Kerncentrales blijft een rijksafweging. Ook bij kleine kerncentrales is koelwater een bijzonder belangrijk onderwerp. Het is even de vraag of we in onze provincie daar nou heel geschikte locaties voor hebben. Er is nog geen initiatiefnemer die zich heeft gemeld bij ons of bij het Rijk of de gemeenten. Er zijn natuurlijk twee locaties vanuit het Rijk in beeld voor kernenergie. Dus ja, volgens mij is dat de situatie. En mochten nieuwe ontwikkelingen zich voordoen, die ook voor onze provincie relevant zijn, zult u dat uiteraard van ons horen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Essen. Ja, de verleiding is natuurlijk groot, maar ik wijs u wel op dat de tijd wel voortschrijdt, hoor. Ja, u moet toch weer even terug. Meneer De Droog, heel kort dan. U hebt al een paar keer geïnterrupteerd.

De heer **DE DROOG**: Dat ging niet om een interruptie. Het is gewoon een aanvullende vraag. Want ik las de motie nog, motie M97 van JA21 en BVNL over de energie-intensieve detailhandel. En toen hoorde ik van de heer Strijk dat er een RVO-regeling aan zit te komen. Nou is de motie van beide

partijen best wel verstrekkend, maar wij hebben ook een energieprogramma. Ik was even benieuwd – want ik verwacht eigenlijk ook van u een soort reflectie – van, wat doen wij of hebben we al geprioriteerd op deze bedrijven in dat kader en wat kunnen wij daar als provincie nu al voor betekenen?

De **VOORZITTER**: 'Reflectie' vind ik heel breed geformuleerd. Misschien een heel kort antwoord.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik kan heel kort zeggen: energiebesparing, ook bij bedrijven, is natuurlijk een belangrijk onderwerp. Wij dragen daar op verschillende manieren bij: Energiefonds, energiebesparingsverplichting, handhaven via de ROM. Maar wat ik u best wel wil toezeggen is, net zoals ik het eerder heb gezegd volgens de huurmarkt, dat we eens gaan kijken, ook gezien de grote nood, ook bij de doelgroep, zoals de heer Dercksen die in de motie terecht denk ik ook omschrijft – want dat herken ik zeker, van palingroker tot bakker – kijken van, nou ja, energiebesparing daarin, hebben wij daar een rol in te pakken? Gemeenten hebben daar een rol in. En wat zou dat dan kunnen zijn? Dus ik wil best toezeggen dat we daar, op het moment dat we ook energiebesparingsbeleid bij bedrijven- Dat loopt gewoon. Dat we in dat kader eens even gaan kijken of daar nog een extra rol, versnelling, vanuit ons als provincie mogelijk is.

De **VOORZITTER**: Een mooie toezegging. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik zal vooral proberen even de lijn aan te houden van de moties en de amendementen. Ik denk dat dan de meeste vragen wel aan bod komen.

Over woningbouw hebben meerdere fracties wat gezegd. Ook aandacht in het kader van de stikstof voor meer biobased bouwen en meer fabrieksmatig en zo. Helemaal eens. Het kansmakersteam is voorbij gekomen. Het kansmakersteam gaat zich ook inzetten voor de flexwoningen die ook voor een brede doelgroep gebruik kan worden. En het is ook zo dat we natuurlijk vanuit het programma Versnelling Woningbouw überhaupt alle woningzoekenden willen helpen. De VVD heeft een motie ingediend. Motie M91 Sneller bouwen naar behoefte. Wat het mooie is in de motie, is dat ze een mening uitspreken en daar kan ik het alleen maar honderd procent mee eens zijn. Maar tegelijkertijd wil ik de motie toch ontraden. Ik zal u zeggen waarom. Omdat eigenlijk alles dat wat in die mening uitspreken staat, dat doen we al. Dat doe ik, dat doen mijn andere collega's al: bij het Rijk onder de aandacht brengen wat het belang is dat we de goede voorstellen, die we in deze provincie maken, dat die gehonoreerd moeten worden en dat er voldoende middelen moeten komen en dat er structureel voldoende middelen moeten komen. Wij helpen de gemeenten al met de WBI-aanvragen om tot goede voorstellen te komen en ook om rijksmiddelen te krijgen. Dus wat dat betreft, het College steekt behoorlijk haar nek uit. Ik zou eigenlijk de oproep om willen draaien. Het is eigenlijk een oproep aan de fracties, die ook een Tweede Kamerfractie hebben: benader uw partijen en zorg, stimuleer ze om onder de aandacht te brengen dat het Rijk meer middelen vrij maakt opdat we, als we goede projecten hebben in onze provincie, dat die ook gehonoreerd gaan worden.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, dank. Ik loop al een tijdje mee en in mijn beleving is het ook in Den Haag heel fijn als je af en toe nog een keer terug kan komen op een onderwerp waar je al heel vaak de aandacht voor hebt gevraagd, omdat je die opdracht hebt gekregen van de kiezers, vertegenwoordigt hier in deze Staten uit onze provincie, om ook bij het Rijk

nog een keer te roepen van, jongens, het is echt, echt belangrijk. We hebben een aantal programma's die het niet gehaald hebben, die we heel graag alsnog willen honoreren. En we merken ook dat die structuraliteit van die middelen gewoon ontzettend belangrijk is. Wij vinden dat als Staten belangrijk. Dus ik zou zeggen, nou, misschien bent u al hartstikke goed bezig. Fantastisch. Ik zou denken, het kan nooit kwaad om nog een schepje er bovenop te doen. En uiteraard doen alle fracties, die de woningbouw ter harte gaan en die versnelling ook een aansprekend vinden, in hun eigen lobbywerk en hun Kamerfracties dat ook. Dat doen wij in elk geval. Maar ik zou het toch heel fijn vinden als we als Staten die uitspraak ook kunnen doen, juist als steuntje in de rug voor dit beleid dat het College voert.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Het is uiteindelijk aan de Staten om er al of niet gevolg aan te geven.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Onlangs hebben we natuurlijk een bod uitgebracht en daar hebben we juist in dat bod aan de punten die u noemt expliciet aandacht besteed. Maar wat ons betreft, u doet een oproep aan ons. Wij doen een oproep aan u, als VVD-fractie, maar ook aan andere fracties, om het bij uw Tweede Kamerfracties onder de aandacht te brengen.

De heer **VAN SCHIE**: Deze motie doet een uitspraak van de Staten. Op zich vind ik wel opmerkelijk dat een gedeputeerde zegt 'die ontraad ik', want eigenlijk wat ik van het College vraag, is om die boodschap over te brengen. En dat is dus het aspect waarvan het College zegt: dat doe ik liever niet. Of ja, hoe moet ik het nou zien?

We doen het al. We doen het al. En we gaan ermee door, omdat we het gewoon hartstikke belangrijk vinden.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, we zitten even op een andere golflengte volgens mij, voorzitter. De motie vraagt een Statenuitspraak. Daar heb ik geen appreciatie van de gedeputeerde voor nodig. Dat kunnen de Staten heel goed.

De **VOORZITTER**: Nee, maar ik zou dus zeggen, u hebt het antwoord van de gedeputeerde gehoord en ja, het is up to you als Staten om te kijken wat u met de motie zult doen.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dat zou ik een heel goede appreciatie van het College vinden, maar de heer Van Muilekom zegt: ik ontraad de motie.

De **VOORZITTER**: Maar het is niet een appreciatie van mij, maar dat is een algemene zin: zo werkt het. Ik stel voor dat de heer Van Muilekom zijn betoog vervolgt.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik ga er nog eentje ontraden om u te verrassen. Nee, motie M94 gaat over transparantie in huisvesting statushouders. En dan gaat het vooral over de toewijzing van sociale huurwoningen aan statushouders. Dat is geregeld in gemeentelijke huisvestingsverordeningen, er is een urgentiesystematiek in welke mate zij in meer of mindere mate aandacht willen geven ook aan statushouders. En dat laat ik, het College, bij de gemeenten. Wat ik eerder al een keer toegezegd heb, is dat u nadrukkelijk gevraagd heeft: het is de realisatie, niet de toewijzing, maar de realisatie van sociale huurwoningen. Het proces met CBS en IPO, dat loopt al een tijdje. Hoe we daar gewoon meer zicht op krijgen. Nou, daar heb ik al een toezegging op gedaan. En waar we wel een dashboard voor hebben, dat is natuurlijk in het kader van onze IBT-rol in het kader van de

huisvesting statushouders, dat we nadrukkelijk bijhouden hoe de gemeenten daarmee omgaan, op welke trede ze staan en dat. Maar een dashboard op het gebied van wat hier gevraagd wordt, de toewijzing van de sociale huurwoningen en hoeveel statushouders, ja, dat gaan we niet doen. Dat ligt echt bij de gemeenten.

Dan een amendement van de VVD en JA21, ChristenUnie, PvdA, D66 en 50PLUS. Dat amendement, dat gaat-

De **VOORZITTER**: Meneer Dinklo, ik zou u, Statenleden ook willen aanmoedigen, als u interrupties wil plegen, om in de flow van het betoog te blijven, want anders duurt het heel erg lang. Meneer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Ik zal het ter harte nemen, maar ik dacht even dat er nog een langer antwoord kwam. U ontraadt de motie. U zegt, dat is aan de gemeenten. Maar het eerste wat u zegt, dat is überhaupt de wettelijke taak van, zeggen hoe het staat met de vestiging van statushouders. Dat kun je gewoon online vinden. Maar waar het om gaat, is welk percentage van hoeveel sociale huurwoningen vrij komen, welk percentage naar statushouders gaat of naar überhaupt alle groepen. En u zegt, daar hebben we geen rol in, maar het is ontzettend lastig te vinden en het is niet handig. Ik vind dat de kiezer er gewoon recht op heeft om dat gewoon te zien. Waarom zou u hem dan ontraden? Het is gewoon belangrijk dat dat feit gewoon duidelijk is voor iedereen, dat iedereen weet wat daar gebeurt?

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Wat ik zeg is, wij hebben een toezichtrol in het kader van het bestuurlijk toezicht om te kijken hoe de huisvesting van statushouders verloopt in elke gemeente. Nou, dat houden we nadrukkelijk bij. Dat houden we elk halfjaar bij. We doen het soms nog frequenter. En dat wordt ook gewoon gepubliceerd. Dat staat op onze website en zo. Dus dat is gewoon transparant. Daar hebben wij een duidelijke taak en rol in. Daardoor hebben wij daar ook een dashboard in. In het andere hebben wij geen taak en rol. Dat is vooral aan de gemeenten hoe ze dat doen. Wat dat betreft is het ook iets dat we niet iets gaan doen hier, iets op gaan tuigen, wat een taak en een rol is van de gemeenten. Ik wil het niet mooier maken.

De heer **DINKLO**: Nou ja, ik bedoel, ik krijg toch nee op het rekest. In ieder geval, uw collega's in de provincie Friesland hebben hier wel voor gekozen. Dus ik zou toch aanraden nogmaals om het wel te doen. Maar het is zoals u zegt: oordeel Staten volgens mij.

Dan ga ik door met het amendement wat al door veel partijen wordt ingediend: VVD, JA21, ChristenUnie, PvdA, D66 en 50PLUS. Dat gaat over het werk maken van de restauratieafstand rijksmonumenten. Ik kan me daar van alles bij voorstellen en ik ben er ook van harte mee eens. Dus wat dat betreft helemaal goed. Een opmerking bij de overwegingen. Dat is eigenlijk dat impliciet ook wel even wordt gesteld van nou, we gaan het in toekomstig beleid structureel maken en zo, weet ik het allemaal. Dat is iets wat in het nieuwe cultuur en erfgoedprogramma gaat komen. Daar gaat uw Staten helaas niet meer over. Dat zullen de volgende Staten zijn. Dus bij die overweging heb ik even een kanttekening. Tegelijkertijd zeg ik even gewoon eerlijk, zitten we een beetje aan te kijken tegen het bedrag. Het is een substantieel bedrag. Ik snap dat heel goed. Je wilt ook iets laten zien naar de buitenwereld bent. Hebt u grote plannen? Nou, dan kan de provincie daar ook in mee gaan denken. En nou, binnen het College – geef ik maar even mee – we hebben gezegd van nou, wij vinden eigenlijk een verdubbeling van het jaarlijkse budget wat wij hebben, de 4,2 miljoen, eigenlijk wel een heel mooi signaal. Dus dat wil ik eigenlijk de indieners even meegeven. U gaat er zelf over. Maar nou goed, dat is even in de context van alle voorstellen die er zijn het totaal, of de aanvraag die u doet, of dat gewoon dat bedrag zou mogen zijn.

De heer **KOCKEN**: Dank u wel, voorzitter. En dank voor de warme woorden van de gedeputeerde. Als het gaat om die overweging, dat klopt, dat is aan de volgende Staten. Maar we hebben voortgebouwd op het gevoel in die unaniem aangenomen motie Op de schouders van onze voorouders. Daar komt die overweging vandaan. Waar het gaat om het bedrag, ja, u heeft gelijk: vijf miljoen is een fors bedrag. Maar op het moment dat we het jaarlijkse bedrag in het Parelfonds zouden gaan verdubbelen en dat gaat om die twee jaar, dan komen we nog hoger uit. Dus we hebben met die vijf miljoen geprobeerd om in ieder geval voor 2023 meer te kunnen doen. Wat er overblijft na een zorgvuldige toets, die altijd plaatsvindt bij het Parelfonds, dat schuift door naar 2024 volgens de methodiek in het amendement. En wat er dan nog over zou blijven, dat gaat mee in de middelen voor het nieuwe beleidsprogramma. Waarbij de gedachte ook is dat we dan ook nog wat ruimte hebben voor cofinanciering als er mogelijkheden zijn om die iconische monumenten, die fors meer geld vragen per object, te financieren. Dus het is even spelen op safe, zonder dat het geld allemaal op hoeft.

De **VOORZITTER**: Dank u wel voor de toelichting. De gedeputeerde kan vervolgen.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja. Alle argumenten ben ik het mee eens.

Ik ga verder met motie M98 Steun voor voedselbanken provincie Utrecht van de Partij van de Arbeid, ChristenUnie en 50PLUS. En laat ik zeggen, de worsteling die we hadden- Ik hoorde de heer Van den Dikkenberg ook praten over van ja, hoe kijk je er dan tegenaan, hoe zit dat überhaupt in elkaar met de voedselbanken? En ook, als je een half miljoen beschikbaar stelt, ja, dan moet je wel even gaan denken, o, dan moet er een regeling komen, een verordening komen, aan welke criteria moet je voldoen? Dus het is, ja, wat ons betreft, wat hier staat, gaat even heel snel. En tegelijkertijd is het ook zo dat u 29 juni in de PS-vergadering, dat was de kadernotavergadering, een motie heeft aangenomen: Utrecht steunt de voedselbanken. Nou, daar zijn we op dit moment volop mee bezig. Daar ben ik met collega Sterk mee bezig, ook vanuit de Voedselagenda, en zijn we dat aan het uitwerken. En zijn we het uitwerken hoe de hele distributie van voedsel- Hoe zit dat nu? Dat is allemaal nu te ingewikkeld of te detaillistisch om dat nu allemaal te noemen. En binnenkort wil ik daar, samen met collega Sterk, een memo naar u toesturen. En ook in dat memo eigenlijk een voorzet maken. Want het signaal begrijp ik heel goed. We zien dat er steeds meer mensen behoefte hebben aan producten van de voedselbank en dan ook nog voldoende en gezonde producten. Maar we willen eigenlijk even nadenken om te kijken, hoe doen we dat dan? Hoe kunnen we dat nou zo goed mogelijk organiseren en regelen? En ook nog dat we nog eens even met een aantal gemeenten en voedselbanken zelf ook nog eens even contact hebben, ja, hoe doen we dat? Dus in die zin, ja, zou ik het willen aanbevelen om – ik ben voorzichtig in mijn woorden geworden na de woorden van de heer Van Schie – het even terug te nemen. Het kan ook dat u zegt: in de motie spreken we uit dat we, gezien wat u schetst, om met een voorstel te komen om daar verder over door te praten met elkaar.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Dank u wel, voorzitter. Het dilemma is dat- Wij voelen ook de behoefte om aan te sluiten op de motie die hierop in juni al is ingediend. En ook ja, nu we het bedrag spontaan verhoogd hebben vandaag, begrijpen we ook dat daar natuurlijk wat meer restricties voor gelden. Aan de andere kant willen we ook niet dat het eindeloos duurt en vinden we ook dat de hulp nu nodig is. Dus dat is een beetje een dilemma. Maar wij zullen proberen samen met de indieners en de sympathisanten, die er gelukkig ook veel zijn, kijken of we de motie nog een beetje iets

anders kunnen formuleren dat u ermee uit de voeten kan. Ik denk dat we met zijn allen heel goed weten wat we willen.

Maar mijn bedoeling is, qua planning- Want ik snap het helemaal. Er zijn nu vraagstukken. Om te kijken dat we nog voor de kerst met een soort memo of zo naar u toekomen, zodat we dat begin volgend jaar ook meteen aan de orde kunnen stellen.

De **VOORZITTER**: Ja, mooi, u vindt elkaar nog in de twee termijn.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Motie M95 van JA21 en BVNL over Geen dwang bij vestiging azc's. Het is zoals u weet, of misschien gezien heeft, in ieder geval dat vandaag eigenlijk de Spreidingswet naar buiten is gegaan voor een consultatie. Een consultatie van twee weken. Dat is best wel een redelijk compacte tijd. Hoe dat te doen. Als u die Spreidingswet leest- Ik kan paar dingen eruit lichten, maar u krijgt er nog meer- U heeft al informatie gekregen, we gaan nu volgende week ook nog meer informatie erover geven van, dat er elke twee jaar een soort opgave komt. We gaan als provincie daarmee aan de gang. Indicatief krijgen de gemeenten een soort opgave. En vervolgens gaan we in de provincie kijken- We hebben daar PRT in onze provincie voor, om dat met alle partijen goed te bespreken. Komt er een voorstel hoe je die asielopvang gaat doen. Misschien in de ene gemeente meer, in de andere minder. Dus daar proberen we tot een gezamenlijk voorstel te komen. En wat er nu gaat gebeuren de komende twee weken, is in ieder geval dat wij, een indicator van die consultatie, even goed willen kijken: hoe gaan we dat doen? En wij streven er zelf naar om vanuit de gezamenlijke provincies een goede reactie te geven. Er zitten in ieder geval twee dingen in. Extra taken betekent voor ons extra geld, zodat we die taken goed kunnen uitvoeren. En een ander punt is, iets meer inzicht over die toezichthouder, hoe is het toezicht nou eigenlijk geregeld? Er zijn weinig woorden aan gewijd. Daar moet ook een stuk duidelijkheid komen. Maar goed, als die wet aangenomen is, dan hebben we ons ook andere wet te houden en hem uit te voeren. Dus in die zin, als ik kijk naar de motie M95, dan zou het College die willen ontraden.

De heer **DINKLO**: Ja, voorzitter, ja, kijk, u geeft geen antwoord, maar u ontraadt de motie. Maar het gaat erom van, waarom ontraadt u- Bent u het wel eens met wat erin staat? Want daar gaat het om. Ik hoor niet goed de argumenten waarom u de motie ontraadt. U moet u aan de wet houden, maar de motie roept juist op om te zeggen, voordat de wet komt: we gaan het gewoon niet doen. Dus nu heeft hij nog de tijd om het niet te gaan doen.

Het punt is, wat we op dit moment constateren in het algemeen over de asielopvang in Nederland, dat we het een schrijnende problematiek vinden die we invulling moeten geven. En wat we nu zien is dat de solidariteit tussen gemeenten hoe je dat doet, die is er niet altijd. Dus in die zin zijn we het ook wel met Van der Burg eens, met de staatssecretaris: hoe krijg je nou dat het iets is waar iedereen zich verantwoordelijk voor voelt, maar waarbij, als je het hebt over een opgave die dadelijk per provincie ligt, toch nog met maatwerk gaat kijken van waar je op bepaalde manier het meer en minder gaat regelen. Dus in die zin zit er een mogelijkheid in, ook in de contacten. We hebben al twee jaar een PRT aan de gang in de provincie, waarbij we heel goed in overleg zijn met onze gemeenten om te kijken hoe we hier tot een oplossing- Tot op heden is dat ook iedere keer nog gelukt. Nou, dus wat dat betreft- Alleen, het gaat er even om, als je het hebt over 'roepen GS op op geen enkele manier mee te werken aan het inzetten van dwang bij het huisvesten van mensen in asielpcedure, niet mee te werken aan het vestigen van azc's in gemeenten, waarbij de gemeente zich niet hiertegen heeft uitgesproken', nou ja, kijk, dat zijn dingen die- Dat is de achterliggende gedachte van dat je nu vindt dat niet alle gemeenten mee willen denken en mee willen werken. In die zin is het zo dat we, als je het hebt dat er een opgave ligt per provincie, dat je ook wil dat die opgave invulling krijgt per provincie. De inzet, zoals we tot nu toe altijd hier gedaan hebben in onze provincie, dat doen we in goed overleg naar de

kansen en mogelijkheden die er zijn. En in onze provincie hebben we ook al invulling gegeven. Dat vind ik wel mooi, wat ook in dit voorstel staat. Het kan ook zo zijn dat de ene gemeente zegt 'ik wil best wel wat meer ruimte bieden aan asielopvang' en een andere gemeente zegt 'ik wil juist wel iets met statushouders doen, maar iets minder voor die asielopvang'.

De heer **DINKLO**: Nou ja, de kernvraag wat mij betreft – ik hoor het verhaal aan – maar gaat GS erachter staan op het moment dat het dwang wordt, dus als we er niet uitkomen. Zegt u dan als GS nu: prima, als er dwang komt, gaan wij dat ook uitvoeren en verplichten wij gemeenten om op te vangen? Dus na het gesprek. Wat is daarop het antwoord, uw antwoord?

Nou, kijk, het punt is in ieder geval dat we ernaar streven om samen met een plan te komen. Dat plan, hoe we dat als gemeenten doen, dat biedt de commissaris aan, aan de staatssecretaris. En op een gegeven moment, als gemeenten dat dan niet uitvoeren, ja, dan gaan we wel met die gemeenten in gesprek, omdat we dat plan wel samen hebben afgesproken met elkaar.

De heer **DERCKSEN**: U zegt, we gaan dat in goed overleg doen, maar als een gemeente zegt 'we willen het niet', hoever komt u dan met goed overleg? En wat zijn uw middelen dan om daadwerkelijk tot actie dan over te gaan? Gaat u zichzelf in de plaats treden van het gemeentelijk bestuur? En hoe goed overleg is dat? Hoe verhoudt zich dat tot de interbestuurlijke verhoudingen die wij binnen de provincie hebben? Is u daar überhaupt wat aan gelegen?

Wij vinden die interbestuurlijke verhouding ontzettend belangrijk en daarom werken we heel goed samen de afgelopen twee jaar, waarbij we er tot nu toe iedere keer gewoon ook zijn uitgekomen. Het is in ieder geval zo dat- Ik vind dat een passage, die nu in het voorstel staat, toch best wel wat verduidelijking moet, want er staat nu in dat die rol, die u net beschrijft, dat de staatssecretaris die invult en niet de provincie. Wij komen er nog op.

De **VOORZITTER**: Ja, ik zou willen aanbevelen- Want de wet is net binnen. We zijn hem aan het bestuderen. U krijgt dinsdag een memo van het College daarover. Dat biedt misschien aanleiding om er even wat meer met kennis over door te praten.

De heer **DERCKSEN**: Daarom is ook die motie zo belangrijk en dat we die nu in stemming brengen, want dan kunnen we tegen het College zeggen wat we als Staten hier willen en dat we er niet die dwingende rol in zouden willen hebben voor de provincie, die nog kan komen. Dan kan u dat tegen de staatssecretaris zeggen. Nu zegt de staatssecretaris, zoals het kabinet bij alles doet: we gooien de rommel over de schutting bij de provincies en de gemeenten en zoek het maar uit. En dat kunnen we nu stoppen. Kunnen we nu zeggen, dat gaan we niet doen.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat het oogmerk van uw motie voldoende helder is voor eenieder.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Tot slot, voorzitter. De laatste motie M107 van mevrouw Demir, Inclusieve provincie. Ja, ik zou zeggen, ik zou hem eigenlijk een beetje willen omarmen die motie, omdat het eigenlijk een soort ondersteuning is van het beleid wat we hebben, waarbij we juist aan deze onderwerpen juist de aandacht willen geven en we ook nu aan het voorbereiden zijn hoe we discriminatie, racisme, antisemitisme, hoe je dat in het onderwijs bespreekbaar kunt maken, hoe je dat onderdeel kunt maken. Dus ik zie het wat dat betreft als een soort ondersteuning van beleid. En dat vind ik het prima.

De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel, meneer Van Muilekom. Dan mag meneer Strijk voor de mobiliteitsonderwerpen de antwoorden-

De heer **VAN SCHIE**: Een punt van orde, voorzitter. Ik zou willen voorstellen het College nog tien minuten extra spreektijd te geven.

De **VOORZITTER**: Ja, dat doe ik automatisch als voorzitter. ik wil zelf straks ook nog wat zeggen.

De heer **VAN SCHIE**: Fijn. Dan gaan we nog even in de tweede termijn los, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Daar let ik scherp op. Heel goed.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik begreep van mijn collega Schaddelee altijd al dat hij begon met een negatieve spreektijd. Die traditie zet ik voort, laat ik het zo zeggen.

Voorzitter, even, ik was vergeten een vraag te beantwoorden als Financiën. Dus pak ik daar nu toch even de gelegenheid voor. Het was een vraag van de heer Westerlaken. Hij vroeg of in deze begroting goed geregeld is dat gesubsidieerde instellingen of verbonden partijen van ons ook geïndexeerd worden voor de stijgende kosten waar zij mee geconfronteerd worden. Dat is eigenlijk een van de grootste wijzigingen die in deze begroting zit ten opzichte van de kadernota. Door de oplopende inflatie hebben wij 2,8 miljoen extra uitgetrokken richting 2026 om ook echt daar cao loonrondes en andere materiële lasten die stijgen, te kunnen compenseren. Dus ja, dat zit in de cijfers. We melden wel bij het statenvoorstel dat het tempo waarin de inflatie blijft ontwikkelen natuurlijk in de verdere toekomst ook gewoon aandacht zal behoeven. Maar voor nu denken we dat we dat goed hebben meegenomen in het licht van de onzekerheid die er breder speelt.

Dan naar mobiliteit. Ik heb één amendement en drie moties die ik graag met u doorneem en daarna vragen van de VVD, GroenLinks, Partij van de Arbeid en 50PLUS.

Het eerste amendement is van de SP en is amendement nummer A34 Ov op volle sterkte. Ik kan mij ook herinneren dat collega Schaddelee eigenlijk- U bent consistent met het indienen van dit type aanvragen. Elke keer wijst u bij de P&C-stukken erop dat u graag zou zien dat wij al teruggaan naar honderd procent van de dienstregeling zoals die er was in 2019. Zoals u consistent bent, is het College dat ook. Wij denken dat dat toch op dit moment nog niet goed is. Op dit moment is tachtig procent van het reizigersaantal terug in het openbaar vervoer van 2019. En we rijden met een dienstregeling die boven de negentig procent van het aanbod ligt. Er zijn geen lijnen opgeheven. We hebben nog steeds een provinciebreed netwerk met behoorlijke frequenties. Het is ook goed om te realiseren, zodra die reizigersaantallen zullen stijgen – dat monitoren we continu – dan kan dat er ook toe leiden dat we daarna weer de dienstregeling op gaan plussen, maar wel altijd in die verhouding. Dus we blijven de vraag goed monitoren en ons aanbod daarop aanpassen. En om toch iets uit te stralen van ons commitment, wij hebben u voorgesteld – daar bent u met de kadernota ook mee akkoord gegaan – om die dienstregeling op dit peil te houden, op die negentig procent-plus te houden, daarvoor trekken we de komende drie jaar vijftig miljoen euro uit. Dus u heeft al vijftig miljoen extra geïnvesteerd in het openbaar vervoer om ook op deze regeling te komen. Dus het College zou het op dit moment, ja, gewoon geen goede besteding van publieke middelen vinden om het nog meer op te plussen als de reizigersaantallen pas op tachtig procent zitten.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, de gedeputeerde zegt 'geen goede besteding', maar wat ons betreft is elke investering in het openbaar

vervoer een goede investering. Temeer, omdat onder de reizigers die nog niet terug zijn, ook vooral de forensen zitten. En in de discussie met gedeputeerde Schaddelee is het ook vaak naar voren gekomen dat juist de forensen de rendabele reizigers zijn. En wat trekt mensen naar het ov? Dat is een goede dienstregeling. Dus laten we in ieder geval terug gaan naar het niveau van voor corona. Dat is al een stuk aantrekkelijker dan het afgeschaalde niveau. En van daaruit kun je goed voortbouwen naar nog veel beter. Maar laten we die eerste stap zetten. Er is ruimte in de begroting. En wat ons betreft een enorm goede investering.

De **VOORZITTER**: Goed. Herhaling van uw termijn, denk ik. Daar hoeft de gedeputeerde niet nog een keer op te reageren. De gedeputeerde vervolgt.

Gedeputeerde **STRIJK**: Motie M96, CDA, ChristenUnie. Waar u mij vraagt indringend in gesprek te gaan over de nakoming van de afspraken in het streekvervoer en te onderzoeken welke financiële mogelijkheden er zijn om de busvervoerders aan te zetten tot het nakomen van die afspraken en dat aan u terug te koppelen. Allereerst denk ik, goed om te weten dat de heer Schaddelee, net voordat hij een tijdje niet op deze functie zit, nog die gesprekken heeft gevoerd met vervoerders. En ook daar indringend heeft aangegeven welke zorgen wij hebben over de rituitvallen. Dus ook dat punt is gedaan. Het lijkt mij wel – daar kom ik straks op terug – wat ik daar nog in kan doen aansluitend op wat hij daarin heeft gedaan. Het is terecht dat we daar ook steeds aandacht voor blijven vragen. Toch even verklarend. Wat is nou de reden dat we op dit moment best wel veel rituitvallen hebben? Ja, in de breedte zie je dat het openbaar vervoer ook als sector en ook onze vervoerders geconfronteerd worden met personeel, de beschikbaarheid van voldoende medewerkers. Er is een periode, nog maar een jaar geleden, anderhalf jaar geleden, dat wij in het openbaar vervoer spraken over scenario's van afschalen met dertig procent. Dat hebben wij hier gelukkig nooit hoeven doen. Maar dat waren wel scenario's die er speelden. Dat betekent ook, dat als je dus een tijdje terug gaat in de tijd, ja, op dat moment werd daar in de wervingskant natuurlijk ook gewoon minder ingezet op het werven van medewerkers en daar moet je gewoon weer een inhaalslag verrichten. We merken op dit moment ook dat de coronaregels die nog steeds gelden, ook voor het openbaar vervoer, belemmerend werken in het- Nou ja, gewoon een reden zijn waarom er een relatief hoog ziekteverzuim is. Zodra er een corona positieve test is, is de chauffeur voor een week tot tien dagen niet op de bus. Dus de bezetting is gewoon een vraagstuk voor onze vervoerders. Het gaat gelukkig beter dan het was, maar is nog steeds een aandachtspunt.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, dank u, voorzitter. In mijn introductie van de motie vanmiddag heb ik proberen duidelijk te maken wat het belang is van de lange lijnen die van oost naar west en noord en zuid lopen. Is voor met name het landelijk gebied om naar ziekenhuizen, naar scholen en naar werk te gaan. En wat wij nou juist willen, is dat in die gesprekken op een indringende manier met die concessiehouders gesproken wordt over hoe zij dat plannen. Want ik heb daar ook bij gezegd, de lijnen in het verstedelijkt gebied, als daar een keer iets uitvalt, daar is het alternatief veel dichterbij, in ieder geval aanwezig, terwijl het er bij die lange lijnen gewoon soms helemaal niet is. Daar zit onze grootste zorg. Het bestaat niet dat de concessiehouders geen creativiteit in huis hebben om dat te doen. En u zegt net zelf, we hebben vijftig miljoen gestoken-

De **VOORZITTER**: Meneer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Nou ja, ik bedoel wij, wij steken wel vijftig miljoen- We steken vijftig miljoen in het openbaar vervoer en we staan toe dat er echt op belangrijke lijnen zoveel uitval is.

De **VOORZITTER**: Het punt is helder. De gedeputeerde reageert daarop.

Gedeputeerde **STRIJK**: Goed. Ik was in opmaat naar wat ik ga doen. En ik zat op het punt dat ik uitleg of aangeef wat mede de verklaring is waarom op dit moment er meer rituitvallen zijn dan wij willen en dan we gewend zijn. En ook de vervoerders gewenst vinden. Dus het is beter dan het een paar maanden geleden was; het is nog onvoldoende. Het moet beter. Op dat punt zijn we het helemaal met elkaar eens. Als het gaat ook over het indringende gesprek wat wij met elkaar moeten hebben, wil ik ook zelf in mijn kennismakingsgesprek met de directie van de beide vervoerders ook de zorg die uw Staten ook in de vorige commissie M&M, maar u ook nu hier opnieuw vandaag neerlegt, ook adresseren en opnieuw bespreken. Maar ik heb ook oog voor – en daarom vond ik het wel belangrijk om dat te benoemen – dat er omstandigheden zijn die op dit moment zorgen dat het complex is om het in te vullen.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Voldoende? Meneer Van den Dikkenberg, ga uw gang.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, daarop doorgaand Soms is personeelstekort, wat de gedeputeerde als verzachtende omstandigheid noemt, ook een keuze. Want als je het personeel maar voor maximaal tachtig procent in dienst wil nemen, omdat dat flexibeler is voor je dienstregeling en voor jou als werkgever of maar met deelcontracten wil werken, dan is dat dus a, denk ik, ja, weinig verstandig in de relatie tussen opdrachtnemer en opdrachtgever en b, is dat gewoon echt een keuze dat personeelstekort. Dus ik zou de gedeputeerde ook heel graag mee willen geven van ja, wat je hoort uit het veld is dat er best bereidheid is om meer te rijden, maar dat er gewoon simpelweg niet meer ruimte gegeven wordt aan de chauffeurs en ook in de zin van een volwaardig fte of zo. Dus dat zou ik graag mee willen geven. Dat is geenszins een verzachtende omstandigheid in de situatie waarin er hier geopereerd wordt door de concessiehouders.

De **VOORZITTER**: Goed. In ieder geval een goede suggestie voor het gesprek, denk ik.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, hoewel dit wel een reflectie en reactie daarop, want dit is ook een punt wat we in de commissie M&M ook hebben benoemd en het was ook een van de punten die werd meegegeven door de sprekers die er bij die bijeenkomst waren. Dus dat zal ik zeker ook als onderwerp van gesprek hebben. Maar wat ik al wel ook daarvan weet, is dat de vervoerders ook echt aan het kijken zijn hoe, als er mensen zijn die meer willen werken, ze daar ook echt invulling aan kunnen geven. Hoe mensen die op tijdelijke basis in dienst zijn gekomen naar vaste contracten gaan. Daar wordt ook echt aan gewerkt. Soms is de cao ook beperkend daarin, omdat er gewoon ook afspraken zijn over meer werk wat mensen mogen doen. Maar ik heb echt begrepen. Maar het zal onderwerp van gesprek zijn, want ik wil ook graag van hen horen, ook na wat er in de commissie over werd gedeeld- Laat ik hier wegnemen dat alsof de vervoerders er baat bij hebben om rituitvallen te hebben. [...] Ja, goed, dat is niet het beeld wat ik heb.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Breur, dat is de tweede Interruptie, maar niet weer een herhaling van uw termijn. Echt een vraag dan aan de gedeputeerde.

De heer **BREUR**: Ja, ik kan ten eerste de bijdrage van de heer Van den Dikkenberg die hij net gaf, onderschrijven. Er zijn chauffeurs die niet de uren mogen maken die ze willen. Er is ook een groot tekort aan personeel op het vlak van service en veiligheid. Dus de uitval van de chauffeurs is niet 'één coronatest en je doet niet meer mee', maar er is een veel groter probleem aan de hand waarbij chauffeurs een- Ja, die krijgen burn-outs en dergelijke.

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag?

De heer **BREUR**: Ik was even met een- Nogmaals, de partijgenoot van de heer Van den Dikkenberg, de heer Hazeleger, heeft in de commissie M&M ook al aangegeven dat een instrument dat de provincie heeft tegenover de concessiehouders om dat uitval aan te pakken, namelijk het boetes opleggen bij de vervoerders, dat dat onbenut. De rituitval blijft. Op welk moment is het College bereid om dat instrument in te gaan zetten?

Gedeputeerde **STRIJK**: In dit jaar heeft een boeteregeling geen financiële effecten voor de vervoerder, omdat de afspraken, die gemaakt zijn in het kader van de rijksregeling om een aanvullende bijdrage te geven aan de vervoerders, uitgaat van een nul rendement. Als er een positief saldo zou zijn, wordt het afgeroomd. Is er een negatief saldo vullen we het aan. Er is dus geen enkele financiële prikkel in dit jaar om iets te doen met boetes, want het wordt gewoon weer- Het eindigt altijd op nul. Dat is vanaf 1 januari 2023 anders, want dan is de regeling weg. Dan hebben wij het reguliere traject dat, op het moment dat er ritten uitvallen, dat dat tot een korting op de subsidiebijdrage leidt, want dan is er een prestatie niet geleverd. Dus daar wordt gewoon op gecorrigeerd. Dan heb je nog helemaal at the end, zou je dan nog kunnen zeggen: wij vinden dat de vervoerders het zo slecht zouden doen dat je daar een boeteregeling op wilt zetten, ja, dan ga je eigenlijk uit van dat je vermoedens hebt dat er onwil is en niet dat het te maken heeft met een hele ingewikkelde situatie en een onmacht situatie, maar echt onwil. Ja, we hebben het hier wel over partners waarmee wij samenwerken. Dan heb je echt daaraan voorafgaand gewoon een aantal gesprekken te voeren met elkaar. Ik ben als gewoon bestuurder niet zo ver dat ik met vervoerders, waar ik nog mee ga kennismaken, waar wij een langjarige, driejarige relatie mee aangaan voor de concessie, om gelijk naar een boete-instrument te grijpen. Maar vanaf 1 januari bestaat wel gewoon- Of is de mogelijkheid er om te korten op niet gereden ritten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer Oude Wesselink krijgt nog het woord en daarna meneer Eggermont, maar ik heb licht indruk dat u een discussie aan het herhalen bent u die u in de commissie M&M al met elkaar gevoerd hebt. Ik zou dat toch wel willen voorkomen. Dus alleen nieuwe elementen of nieuwe vragen nu aan de gedeputeerde stellen. De heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: Ja, voorzitter, dank u wel. Ja, wat ik de gedeputeerde nu hoor zeggen – en dat vind ik wel een hele belangrijke eigenlijk – is dat er nu wordt uitgegaan van een nullijn en dat er daarom geen boetes mogelijk zijn. Dat maakt direct duidelijk waarom er eigenlijk geen stimulans is voor de vervoerder om extra personeel erop in te zetten, omdat ze dan juist namelijk wel vaste inkomsten hebben, maar ze weten dat ze dat het ook geen enkel nadeel heeft mocht personeel niet ingezet worden, terwijl die capaciteit er wel is. Dus dan is toch echt mijn vraag aan

de gedeputeerde: wilt u dan toch echt goed dat gesprek aangaan met de vervoerders om ervoor te zorgen dat dat zeker niet het geval is, want dat is niet de bedoeling van de beschikbaarheidsvergoeding.

Gedeputeerde **STRIJK**: Voorzitter, toch met klem- Ik ga dat gesprek aan. Ik was nog steeds bezig eigenlijk met te reageren op de oproep die in de motie werd gedaan. Dus dat gesprek ga ik gaan. Maar ik heb wel moeite- Laat ik het zo zeggen, op het moment dat wij als provincie samenwerken met twee vervoerders waar we grote contracten mee hebben, waar we meerjarig mee samenwerken, waarvan ik uitga van de grondhouding dat dit soort vervoerders goed openbaar vervoer willen regelen en niet bezig zijn om het doelbewust slechter te laten zijn dan het kan, heb ik wel oog voor het feit dat zij geconfronteerd worden met de vraagstukken waar heel Nederland op dit moment mee geconfronteerd wordt. Daar heb ik oog voor. Desondanks zal ik indringende gesprekken voeren dat het belangrijk is dat die rituitval omlaag moet, waar we de trend ook al zien, maar dat dat belangrijk is. En vanaf volgend jaar heb ik een ander instrumentarium tot mijn beschikking en zullen we daar weer mee verder gaan. Maar ik ga wel steeds uit toch van vertrouwen dat je hier met partijen zaken doet die ook gewoon goed openbaar vervoer willen regelen. Ik heb geen reden om te veronderstellen dat dat niet zo is.

De heer **EGGERMONT**: Ja, voorzitter, het is gewoon heel simpel. We hebben in Nederland een systeem waarin daar maar één doel is voor een vervoerder: dat is centen maken. En dat is vanwege hoe we het in elkaar hebben gestoken. En op het moment dat je te weinig buschauffeurs in dienst hebt en te weinig servicepersoneel in dienst hebt, dan verdient je gewoon. Zo simpel is het. Het problematische met de beschikbaarheidsvergoeding is dat hij maar 93 procent is. Daardoor heeft dus het bedrijf automatisch dus extra moeten gaan beknibben. Dat betekent dus uiteindelijk, en dat hebben ze het afgelopen jaar gedaan, en daarom is het dus noodzakelijk dat ze geld verdienen. En ik vraag mij echt af wat u in het gesprek gaat doen, want als u namelijk niet kan zorgen dat er voldoende geld is waarmee ze dat ook kunnen gaan uitvoeren en zij dus nog steeds op die problemen zitten, ja-

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag?

De heer **EGGERMONT**: En u geeft tegelijkertijd aan dat u vanuit goede trouw het gesprek in gaat. Ja, volgens mij, het moet een van de twee dingen zijn. Of je moet bereid zijn om die boetes uit te delen of je moet bereid zijn om daar extra geld voor uit te geven.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat de gedeputeerde niet alle argumenten die al gewisseld zijn, gaat herhalen. Hij heeft gezegd dat hij het gesprek aangaat en hij zal, neem ik aan, u informeren over de uitkomsten van dat gesprek.

Gedeputeerde **STRIJK**: Zeker. En ik heb echt de zorg gehoord al in de commissie M&M en hoor hem hier ook opnieuw.

Ik zou daarmee eigenlijk aan het CDA willen vragen, ja, ik heb de motie niet nodig om dat indringende gesprek te voeren en ook gewoon terug te komen bij de commissie M&M om verslag te doen van het gesprek wat ik met de vervoerders heb gehad. Ik ga het zeker niet herhalen, voorzitter, maar uw Staten heeft bij de kadernota- En dat is in deze begroting verankerd. Er is eigenlijk zestig miljoen uitgetrokken, hè? Zestig miljoen uitgetrokken om in de komende drie jaar het openbaar vervoer op het niveau te brengen wat wij willen. Dus u trekt daar ook geld voor uit. Laat hier niet het beeld ontstaan dat we dat niet doen. Zestig miljoen is een heleboel geld ook voor onze provincie.

Motie M99 vraagt, laat de tram rijden op wedstrijddagen van FC Utrecht. Nou, de bal ligt op de stip, die kan ik wel inschieten, want deze motie is eigenlijk overbodig. Er loopt momenteel, zoals ook vastgesteld in het Uitvoeringsprogramma ov, een onderzoek naar de mogelijkheden om de tram 22 ook in het weekend te laten rijden. En daarbij zouden dan ook eventueel de wedstrijden, als ze in het weekend althans gespeeld worden, meelopen. In dat onderzoek loopt ook goed mee dat dat natuurlijk toch een piekbelasting vraagt, want op het moment dat een stadion leegloopt is er natuurlijk ineens een heel grote vraag naar capaciteit. Maar dat is een onderdeel van dat onderzoek. Die onderzoeksresultaten, die loopt nu, denken wij in januari aan u te kunnen presenteren. Dus de motie is overbodig, want we zijn er eigenlijk al mee bezig en u krijgt binnenkort de resultaten daarvan.

Motie M103 over Creatief kijken naar de Donderbergrotonde. Nou, die kan ik positief omarmen. Het College wil daarmee aan de slag gaan. Maar ik vind het wel belangrijk om hier even toch nog iets te schetsen over wat dat gaat vragen, ook van ons en in de tijd. Wij denken dat het belangrijk is om hier met gemeenten en omwonenden te kijken: wat kan er wel op de rotonde? Maar hou er rekening mee, dit is niet van vandaag op morgen geregeld. Dit soort onderzoeken duren zomaar zes maanden. Daarna moet je, als er maatregelen op straat zullen plaatsvinden, aanbestedingen starten. Je zult een vergunningstraject bouwen- We weten allemaal wat dat tegenwoordig doet als je ook fysieke werkzaamheden daar wil uitvoeren. Daar is een ingewikkeld vergunningstraject. Dan moet het nog uitgevoerd worden. Het is zomaar twee, drie jaar verder in de tijd voordat je daar daadwerkelijk dit hebt opgelost. Dus dat realisme wil ik hier wel bij zeggen. Maar het College gaat wel voortvarend echt in de komende tijd aan de slag met dat wat hier speelt in deze omgeving. En ik wil ook het beeld wegnemen dat- Het is net niet helemaal gezegd, maar het zit toch een beetje erin. Wordt dit dan een tunnel? Ja, daar hebben we u eerder een onderzoek over toegestuurd. Wij denken dat dat niet kan op die plek. Daar zouden we ook in ranking aan andere kruisingen weer eerder denken, maar het laat onverlet dat wij wel denken dat hier wat kan. Er zijn hier mogelijkheden om de verkeersveiligheid te stimuleren en daar gaan we voortvarend mee aan de slag. Dus de motie, zoals die hier ligt, die kan ik omarmen.

Dan had ik nog een paar vragen, voorzitter. De heer Van Schie wees eigenlijk ook even naar de eerder ingediende moties over de mobiliteit die in samenhang moet zijn. Het gaat altijd over fiets, ov en ook de automobilititeit, en hoe wij daar nu invulling aan geven. Ik zou u eigenlijk willen vragen. U krijgt heel binnenkort van ons – ik denk begin volgende week – een brief. Dat hangt een beetje ook af van wanneer de minister aan de Kamer stuurt over de uitkomsten van de BO-MIRT. En dat we naar aanleiding daarvan met elkaar kunnen kijken hoe daar verder invulling aan is gegeven. En gister heeft u van ons de planning gekregen voor het Bereikbaarheidsprogramma 2024-'29 en ook daar zullen wij zeker natuurlijk met elkaar in gesprek gaan over de samenhang van de vervoersmodaliteit.

GroenLinks, mevrouw Van Elteren, kan de snelheid op alle provinciale wegen omlaag?

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. Ik heb een korte vraag aan de gedeputeerde nu hij het toch over tunneltjes en kruispunten en dergelijke heeft. Kunt u misschien iets zeggen hoe het met Spengen zit?

Nee, voorzitter.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde is nu bezig tegen een wegtikkende klok om alle vragen die u in de eerste termijn heeft gesteld te beantwoorden.

Mevrouw **HOEK**: Dan stel ik hem in de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: Deze prioriteer ik laag in de beantwoording. Dus ik wil eerst de gedeputeerde de gelegenheid geven om de eerder gestelde vragen te beantwoorden.

Mevrouw **HOEK**: Oké, dan stel ik hem in de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: Ja.

Gedeputeerde **STRIJK**: Kan de snelheid op alle provinciale wegen omlaag? In het Netwerkperspectief hebben we natuurlijk aangegeven dat dat niet automatisch het uitgangspunt is. Het zal altijd ook moeten passen in de omgeving en de inrichting die er staat en dat wij de eerste ervaring die we opdoen eind 2024 zullen evalueren. En dat is ook heel belangrijk om verder te kijken hoe we daarna doorgaan. Dus dat in reactie denk ik op uw vraag.

Mevrouw Lejeune, aandacht voor het goed werkgeverschap bij de openbaar vervoerbedrijven. Ja, u heeft dat ook zelf in uw Nota van Uitgangspunten vastgelegd. Het College zal binnenkort het Programma van Eisen gaan vaststellen. We sturen u ook nog de informatie toe. Dit heeft echt aandacht ook voor ons in het wegzetten van de concessies die we straks hebben. U heeft het ook aangegeven in de Nota van Uitgangspunten dat dit een belangrijk punt is.

Hoe gaat het met de proef die we hebben met het gratis openbaar vervoer? Ik mocht u in de commissie al een stand van zaken geven. Het loopt goed door. Inmiddels zijn twaalfhonderd kaarten uitgereikt, terwijl we zo een paar maanden nu bezig zijn. Natuurlijk nog de rest van het jaar om dat te evalueren. Op 18 januari hebben wij een eerste evaluatie in de commissie M&M om daarover door te spreken en dan kan ik u ook verder rapporteren over ons onderzoek om de proef eventueel te verruimen naar ook jongere mensen. Dus daar komen we dan ook op terug. Dus een 18 januari kan ik u daar verder over informeren.

En tot slot, ik had er nog een paar van mevrouw Hoek. Het pontje bij Nieuwer ter Aa. Ik heb ook gisteren gehoord dat de Tweede Kamer daar een belangrijke uitspraak over heeft gedaan. Hier lopen op dit moment de gesprekken over, waar zowel de wethouder als de minister, als ikzelf in de afgelopen weken elkaar al twee keer hebben getroffen en meer kan ik er op dit moment niet over zeggen. Laten we de broedende kip niet storen, maar ik weet goed wat er moet gebeuren.

Over de bushaltes, wie is er nou eigenaar van als daar een bushalte wordt verplaatst of wat dan ook? Dat ligt aan wie de wegbeheerder is. Is dat binnen een gemeentegrens, dan is de gemeente de eigenaar van de bushalte. Heeft die ook daar te zorgen dat dat allemaal veilig is en goed is en op de juiste hoogte straks komt voor toegankelijkheid. Ligt het dus aan een provinciale weg is het onze vraag, moeten wij daarvoor zorgen.

Kunnen de fietsers op alle provinciale rotondes in de voorrang? Nee, dat kan niet. Daar is gewoon landelijke wet- en regelgeving op. Binnen de bebouwde kom is de fietser in de voorrang en buiten de bebouwde kom de auto.

Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Meneer De Brey, die staat al een tijdje klaar en dat suggereert dat u iets vergeten bent in de beantwoording. Dat zou zomaar kunnen. Meneer De Brey.

De heer **DE BREY**: Nee, hoor. Wij zijn iets vergeten. Dat heb je ook weleens. Onze fractievoorzitter, de heer Van Schie, heeft een motie van de VVD aangekondigd over Leersum en de N225. We hebben ook stukken aangeleverd, alleen we hebben hem formeel niet ingediend. Dat zou ik hierbij graag willen doen. Ik wilde vragen aan de gedeputeerde of hij nu al daar even een blik op kan laten vallen of dat we even wachten op de tweede termijn. Het is beide voor mij even goed.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M109 van de leden De Brey (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Planning provinciaal herstel na natuurgeweld Leersum.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Inleiding:

Rondom de doorgaande weg in Leersum, de N225, spelen verschillende plannen:

- Herstelplan Valwindschade (“herplant bomen”), beoogde start december 2022
- Doorfietsroute Utrecht-Veenendaal, beoogde start medio 2024
- Grootonderhoud N225, beoogde start medio 2030.

Constaterende dat:

- De gevolgen van de valwind op de provinciale weg zeer merkbaar zijn in het straatbeeld;
- De schade is ook sterk materieel: de normale afschrijving van de weg dient versneld te worden nu de weg beschadigd is en hersteld moet worden
- Er in het gemeentelijke herstelplan geen plannen voor (herstel)werkzaamheden opgenomen zijn voor de N225 in Leersum, omdat dit een provinciale weg is en de provincie deze beheert.

Overwegende dat:

- De onvoorziene gevolgen van de valwind aanleiding geven om planningen van werkzaamheden aan de N225 samen te brengen.

Spreken als haar mening uit dat:

- De onvoorziene gevolgen van de valwind aanleiding geven om planning van herstelwerkzaamheden en groot onderhoud aan de N225 te vervroegen;
- De intentie van de gemeente en provincie is om de doorfietsroute (“het fietspad van de toekomst”) in 2024 te realiseren;
- Dit een uitgelezen kans is om drie projecten te combineren, door “werk met werk te maken” zodat overlast voorkomen wordt en het synergievoordelen oplevert.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- De herstel- en onderhoudsplannen voor de N225 in Leersum naar voren te halen zodat zowel het herstel, het benodigde onderhoud van de weg als de plannen voor de doorfietsroute integraal kunnen worden aangepakt.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ja, nee, want wij waren inderdaad in afwachting van de aangekondigde motie. Kan de gedeputeerde er nu op antwoorden of- Ja, hij pakt hem er even bij. Dus, ja.

De heer **DE BREY**: Fantastisch. Dank u wel.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, voorzitter, en dat is wel- Het zal vast nog even tijd vragen om even toe te lichten, want ik vind het een hele ingewikkelde vraag die u stelt aan mij. Ik was vorige week ook op het werkbezoek, wat uw Staten heeft gebracht, in Leersum. Ik denk dat u, met mij, opnieuw geconfronteerd werd met de enorme impact die de valwind heeft gehad in Leersum vorig jaar. En op moment dat je de verhalen hoort van de mensen die gewoon spreken over- Kijkend naar hun straten en dan laten ze de foto's zien hoe dat er vroeger uitzag en hoe dat er nu uitziet, dan missen ze ziel. En die is weg. Door de valwind is- Ja, de consequenties zijn tot op de dag van vandaag voelbaar. En die zijn hard en heel vervelend. Nou, we hebben als- U heeft als Staten eigenlijk het initiatief genomen om al eerder ook met een aanbod te gaan richting de gemeente om bij te dragen aan het schadeherstel. Daar heeft u anderhalf miljoen voor beschikking gesteld. En mede daardoor wordt er nu gewerkt aan het planten van bomen op plekken waar ze zijn ontworteld en zijn omgevallen. In de bus merkten wij dat niet op alle plekken bomen kunnen worden teruggeplaatst, daar waar ze wel stonden. Op een heleboel plekken wel. Gaat in het komend plantseizoen, de komende maanden, echt plaatsvinden. En bij een aantal nog niet. Dat is soms het probleem dat daar kabels en leidingen zitten en die moeten verplaatst worden. Wij denken zelf dat daarom soms die boom een jaar later in het volgende plantseizoen wel kan worden geplaatst. Dus dat is niet zo dat als ze er nu niet allemaal komen, dat het nooit meer overal kan, maar dan duurt het net wat langer. Maar er zullen ook plekken zijn waar wij stellen dat de boom niet terug kan komen, waar die wel stond. En dat past in ons beleid dat een boom op een plek kan staan waar die niet per se verkeersveilig stond. Zelf rondgelopen. Je zag de huizen, je zag al de geparkeerde auto's vlakbij die huizen staan. Als je soms vanaf zo'n uitrit de weg op wilde en daar stond die boom, dan had je heel slechte zichtlijnen op de weg en vanaf de weg kon je ook de auto die vanaf de parkeerplaats kwam, moeilijk zien. Ons beleid is niet om een boom die er dan al decennia staat weg te halen, maar nu die er niet meer staat, is het ook niet ons beleid om hem dan terug te zetten, want hij staat daar dan niet veilig. Als je dan wel meer bomen daar wilt, dan zou je echt moeten komen tot een meer integrale aanpak waar je het gesprek aan moet: of er parkeerplaatsen worden opgeheven of er misschien delen van voortuinen af moeten om daar bomen te gaan plaatsen. Dat kan. Dan moet je het gesprek daarover gaan voeren. Dan lopen er twee andere trajecten. Los van de bomen planten, is de doorfietsroute die hier gepland is. Op de bestaande fietsroute wordt dan al vrij snel, want we verwachten dat in 2024 uit te voeren, zit in de aanbestedingstraject dus vrij snel na nu, proberen we daar die doorfietsroute aan te leggen. Op het moment dat je nu op deze weg zegt 'even alles on hold, we gaan het integreren', dan stop je dus even die doorfietsroute. En het vraagstuk van het planten van bomen is echt wel een veel ingrijpender vraagstuk. Dat komt dan nog weer los, daarnaast, van het reguliere onderhoud aan het wegdek. Gewoon het asfalt wat er ligt. Ja, ik vind dat in paragraaf drie van onze begroting altijd heel mooi staan. Dat is een paragraaf die ik toch altijd leuk vind om te lezen. Waar gewoon staat dat wij zeshonderd kilometer weg hebben of 124 verkeersregelinstallaties of één Paushuize. En dat we dat op een geplande manier onderhouden. Dat doen we niet willekeurig. Nee, daar zitten plannen onder. Wij gaan planmatig kijken: is dit asfalt daar aan vervanging toe? We inspecteren dat jaarlijks. De weg is niet aan vervanging toe. Het fietspad wordt opgepakt in de doorfietsroutes en het vraagstuk van de bomen is eigenlijk een leefbaarheidsvraagstuk, wat we op een andere manier zouden moeten oppakken. Maar dan moet je ook de gesprekken aan over bedrijven die daar misschien niet kunnen zitten. Of mensen die bereid zijn om hun eigen parkeerplaats op te heffen. Want anders is ook onze lijn, dan kan je soms een boom niet terugzetten die er vroeger wel stond. Nou, en dit is ingewikkeld, want als ik daar ben, dan proef ik ook de emotie die daaraan vastzit. Ik vond nog het meest aangrijpend eigenlijk, toen wij daar rondliepen, een wat oudere dame die daar liep en niet bij ons hoorde, maar wel mij aansprak en me ook nog eens wees over, ja, wat ze misten. Maar ik kan dat niet oplossen, dames en heren. En die realisatie, kijk ik naar

waar u me nu toe oproept. Ja, ik wil altijd in gesprek met de wethouders daar om te kijken of zij een project kunnen starten rondom het opheffen van parkeerplekken. Maar het heeft niks te maken met het onderhoud van de provinciale weg daar. Die staat gewoon later op de planning. En ik zou ook mijn eigen planning op de doorfietsroute gewoon willen vasthouden waar we nu ambitieus mee bezig zijn. Dus ik ontraad hem zoals die hier ligt.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, gedeputeerde. Ook dank voor het feit dat u alsnog in uw eerste termijn de beantwoording op u kon nemen, zodat ook de Staten voor een tweede termijn daar nog op kunnen reflecteren.

Dan, als de plaatsvervangend Statenvoorzitter dat goedvindt, geef ik even mijzelf het woord om kort te reageren op de motie over de Stichtse Landbrief. Maar ik zal de Staten niet dermate onbehagen met mijn antwoord dat de orde gehandhaafd moet worden, denk ik, na mijn antwoord.

Aan mij de eer en ook het genoegen om te reageren op de motie M92 650 jaar Stichtse Landbrief. Het College wil graag de indieners complimenteren met de voorbereiding die aan deze motie is voorafgegaan en ook de bereidheid om al wat te klankborden met alle mensen die daar bij de uitvoering van deze motie een rol en betrokkenheid zouden kunnen hebben. Dus het College wil deze motie heel graag omarmen, omdat het denk ik ook heel mooi laat zien dat we kunnen putten uit de historie om in de hedendaagse context ook de moderne wijze van het beleven van de democratie invulling te kunnen geven. En ja, daar vormt deze motie een mooie aanleiding, die Stichtse Landbrief, een mooie aanleiding voor om op die manier ook in discussie te gaan met de samenleving over de positie van de overheid. Ook in een tijd dat het vertrouwen van burgers in de overheid wat minder aan het worden is – en dan druk ik mij eufemistisch uit – is dit denk ik een heel mooie kans om aan te grijpen om samen het gesprek met de samenleving aan te gaan. Dus wij nemen hem graag over. We zullen hem omarmen en ik voel mij vereerd dat u voorstelt om mij voorzitter van de werkgroep te maken. Dank u wel.

Dames en heren, dan zijn wij aan het eind gekomen van de beantwoording door het College op uw eerste termijn. Ik kijk even naar uw Staten, want nu is aan de orde uw tweede termijn, waar u allemaal per fractie twee minuten voor hebt. Dus dat is een korte termijn. En ik kijk even of we die aanstonds zouden kunnen beginnen, want mijn voorstel zou eigenlijk zijn om te kijken of we met de tweede termijn nog zouden kunnen beginnen als we het dinertijdstip om 19.00 uur zetten. Dus dan kunnen we even kijken of de beantwoording van het College voor een deel al heeft kunnen plaatsvinden of misschien in het geheel. En dat we na het diner dan de stemverklaringen en de stemmingen doen, zodat u ook nog tijdens de dinerpauze gelegenheid hebt. Maar ik kijk even naar de fractievoorzitters of dat een begaanbaar pad is. Dan gaan we om 19.00 uur dineren en hebben we nu anderhalf uur de tijd voor de tweede termijn. Mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Bedankt, voorzitter. Ik wilde eigenlijk vragen om tien minuten schorsing.

De **VOORZITTER**: Maar tien minuten schorsing en dan kunnen we wel die tweede termijn proberen voor de dinerpauze te doen. Dat lijkt mij een heel verstandig voorstel. Dan kunnen we ons ook eventjes opmaken voor de tweede termijn. Ik schors de vergadering tot 17.45 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, aan de orde is de tweede termijn vanuit uw Provinciale Staten bij de behandeling van de Programmabegroting. Ik wil graag voor de tweede termijn de VVD het woord geven. Ik heb eerder begrepen dat de heer Janssen het woord zal gaan voeren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Dank u wel, voorzitter. Allereerst, we hebben in de eerste termijn amendement A31 ingediend. Dat wordt een motie met dezelfde titel Met kennis meer kracht. Bij deze. Ik zal hem zo aan u geven. O, dat gebeurt al.

Amendement A31 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M108 van de leden Kocken (VVD), Westerlaken (CDA), De Droog (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constaterende dat:

- Dat de ROM zich richt op de 5000 meest innovatieve bedrijven in haar werkgebied.

Overwegende dat:

- Dat ook de ca. 190.000 andere bedrijven in de provincie Utrecht zijn baat kunnen hebben bij kennis en innovaties die aan universiteiten, hogescholen en middelbaar beroepsonderwijs beschikbaar is.
- Dat bredere beschikbaarheid van die kennis en innovatie onder bedrijven helpt de overstap naar een circulaire economie en het doorvoeren van de energietransitie krachtiger te zetten – bijvoorbeeld in de omgang met schaarste van materiaal en personeel.

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- Ten behoeve van programma 8 (beleidsdoel 8.3 Bedrijven en (kennis)instellingen zijn innovatief sterk) een verkenning te starten.
- De verkenning moet antwoord geven hoe de kennis en innovaties die aanwezig zijn bij onderzoeks- en onderwijsinstellingen in de provincie beter gedeeld kan worden met het bedrijfsleven. Het gaat dan in het bijzonder om het bedrijfsleven dat een rol speelt of kan spelen in de energietransitie (installatiebedrijven, maakindustrie, logistiek) en de overstap naar een circulaire economie (maakindustrie, logistiek).
- De verkenning gaat over wat de meest effectieve aanpak is, inclusief de keuzes die daarin bij GS voorliggen.
- Daarbij kan voor het denkwerk worden uitgegaan van een extra budget van 200.000 euro.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan, we hebben een Toekomstbegroting geschreven. Dat hebben we vorig jaar gedaan en dat hebben we dit jaar herhaald. Dat hebben wij gedaan, omdat wij vinden en denken dat de provincie, provinciaal beleid, zich echt zou moeten richten op de lange termijn. We hebben in de eerste termijn al een aantal kleine debatjes gehad over deze Toekomstbegroting, maar wij gaan deze nu ook officieel per amendement indienen, zodat we er straks als Staten ook over kunnen stemmen. Indachtig hetgeen collega De Droog zei over de Collegebegroting van het positief benaderen, zou ik de bal terug willen kaatsen en de collega's, maar ook het College, willen vragen, willen oproepen om datgene wat er in die toekomst begroting staat – en er staat best veel in – om dat ook met een positieve bril te bekijken. Misschien bent u het niet allemaal met alle voorstellen eens, misschien bent u het met heel veel voorstellen niet eens, maar er zullen vast één, twee of drie punten in staan waar u het wel mee eens bent. De VVD is dan ook van harte bereid om daarover met u het gesprek aan te gaan. Zo hebben we vorig jaar naar aanleiding van de Toekomstbegroting met gedeputeerde Van Essen goed samengewerkt aan een voorstel over de energietransitie. Nou, daar zullen vast ook nog wel andere voorbeelden te vinden zijn. Er is nog wel een vraag aan gekoppeld en die vraag is aan de gedeputeerde Financiën. We hebben vorig jaar de motie aangenomen om een langetermijnbegroting ook als statenbreed aan te nemen. De vraag aan het College is of u alsnog bereid bent om op zo kort mogelijke termijn de motie die toen is aangenomen alsnog uit te voeren en ons nog voor de verkiezingen een eerste voorstel voor een opzet van een langetermijnbegroting te doen toekomen. Ik heb gezegd. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A36 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Toekomstbegroting.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Gelezen:

- De concept-programmabegroting en -meerjarenraming zoals door het College van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten is aangeboden;
- De toekomstbegroting zoals deze door de fractie van de VVD is opgesteld.

Overwegende dat:

- Dat de toekomstbegroting meer toekomstgericht is dan het de concept-programmabegroting van het College van GS;
- Dat in de toekomstbegroting duidelijker prioriteiten zijn opgenomen voor investeringen in de economie, in de energietransitie, in de bereikbaarheid en in de woningbouw;
- Dat met de voorstellen in de toekomstbegroting de lasten teruggebracht worden tot het niveau van 2019.

Besluit:

De beslispunten van statenvoorstel PS2021PS12 als volgt te wijzigen:

1. de Programmabegroting 2023 vast te stellen met inachtneming van de volgende onderdelen en overwegingen:

a. De raming van de lasten jaarschijf 2023 van de negen beleidsprogramma's en het Overzicht Overhead met een totaal van € ~~535,3~~ 531,4 miljoen;

- b. De raming van de baten jaarschijf 2023 van de negen beleidsprogramma's, het Overzicht Overhead en de algemene dekkingsmiddelen met een totaal van € 485 472,6 miljoen;
 - c. De beleidsvoornemens, voorgenomen resultaten en indicatoren zoals opgenomen in de toekomstbegroting, doelenbomen van de programma's en paragrafen inclusief het Overzicht Overhead;
 - d. De meerjarenraming 2024-2026 opgenomen in de negen beleidsprogramma's en het Overzicht Overhead en het onderdeel algemene middelen inclusief wijzigingen uit de toekomstbegroting, waarin ook opgenomen de incidentele en structurele financiële effecten van de ontwikkelingen na de Kadernota 2023;
 - e. De stortingen van € 124,3 117,4 miljoen in en onttrekkingen van € 178,2 miljoen aan de algemene reserves en de bestemmingsreserves, waarin specifiek is opgenomen de storting van totaal € 27,5 15,6 miljoen in de Saldireserve voor verrekening van het voordelig begrotingssaldo 2023.
10. Het tarief voor de opcenten vast te stellen op 72,6 en de Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht conform te wijzigen vanwege de indexatie van de opcenten van de motorrijtuigenbelasting met ingang van 1 januari 2023 met 2,4%.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Jansen. En dank het amendement is ook binnengekomen en zal in het stateninformatiesysteem worden gezet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: GroenLinks heeft geen behoefte aan een tweede termijn, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Voorzitter, dank je wel. Ja, ik zei het net in de pauze al. Ik wil eerst eigenlijk de heer Van Essen en een compliment maken, en daarmee GS, omdat zij als enige gewoon mijn vraag gewoon rechtstreeks beantwoord hebben: wat vinden wij van de groeisprong en de geprognoseerde bevolkingsgroei. En de heer Van Essen zei daarvan als enige eigenlijk in deze zaal: nou, wij vinden gewoon dat we dat kunnen faciliteren en dat op een goede manier kunnen faciliteren. Voor de rest heb ik van mijn collega van de VVD en van het CDA en van meer allemaal heel vage antwoorden gekregen van, misschien wel en ik heb van de VVD een soort rekensom gekregen die- Nou ja, volgens mij over twee procent en een uur ervan af en een half uur weer dichterbij. Dus dat was mij volledig onduidelijk. Maar volgens mij heb ik heel duidelijk gemaakt in de interrupties: wij kiezen een volledig andere afslag daarin. En wij staan er gewoon een andere, geen groeisprong, maar gewoon een stabiliteit in voor. Daar hoor ik op dit moment- Wij denken dat daarmee juist wel die groene provincie en die provincie waar mensen in kunnen leven, kan bereiken.

Dan even over de moties en amendementen.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, toch even dan een vraag aan de fractie van JA21. De vorige keer dat we hier een debat hadden over groei, toen was uw fractievoorzitter, de woordvoerder, die zei toen eigenlijk 'krimp', we willen terug naar 750.000 inwoners, want dat beviel prima. Maar u zegt nu 'op 1,3 miljoen houden is goed'. Dus dat zijn 550.000 inwoners verschil ten

opzichte van het vorige standpunt. Dat is een boude draai. Kunt u die misschien iets nader toelichten?

Ik kan me dat getal, dat eerste getal, niet helemaal herinneren, maar wat onze lijn is, is dat wij- "Ik heb er geen actieve herinnering aan", moet ik zeggen volgens mij. Maar volgens mij is onze lijn er gewoon heel duidelijk in. Wij vinden dat je niet de groei ongebreideld moet faciliteren. En op het moment dat je de groei in bevolking, dit bevolkingspolitieke uitgangspunt wat je neemt, als je dat niet doet, gaat de bevolking vanzelf krimpen op een natuurlijke wijze gezien de geboortecijfers en ook de andere getallen. Volgens mij is dat het antwoord hierop.

Kort nog even. We hebben één motie ingediend over de wolf. Daarvan hebben wij het antwoord van mevrouw Sterk aangehoord en ook kort even overlegd. Wij willen deze motie graag aanhouden, dus we dienen hem niet ter stemming in. Ik heb nu volgens mij – ze mag nog in de zaal zeggen – de toezegging dat we gewoon goed op de hoogte worden gehouden van hoe het gaat en hoe we daar als provincie mee omgaan.

Motie M93 van de leden Dinklo (JA21) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Bescherm onze dieren tegen beesten maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer **DINKLO**: En de overige twee moties, die wij hebben ingediend: één is wijziging in. Dat is een motie M95. Die dienen we wel in, maar die is licht gewijzigd. Dus die zal ik opnieuw indienen. En die andere blijft gewoon staan, zoals ingediend in de eerste termijn. Dank u wel.

Motie M95 van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M95a van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerend dat:

- Dat de rijksoverheid bezig is een wet te initiëren de zogenaamde spreidingswet waarbij mensen in de asielprocedure, met dwang gehuisvest gaan worden in gemeenten;
- Dat de Commissaris van de Koning in het concept wetsvoorstel een belangrijke coördinerende rol krijgt in het opstellen en uitvoeren voor het provinciale plan voor het verdelen en huisvesten van mensen in de asielprocedure.

Overwegende dat:

- Dat hiermee de provincie het loopjongetje wordt van het falend asielbeleid van het Rijk;
- Dat hiermee het gemeentelijk mandaat en de wil van de lokale kiezer met voeten gaat worden getreden;
- Dat veel gemeenteraden zich hebben uitgesproken tegen de komst van een azc.

Dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Op geen enkele manier mee te werken aan het inzetten van dwang bij het huisvesten van mensen in de asielpcedure;
- Op geen enkele manier budget ter beschikking te stellen voor het uitvoeren van de spreidingswet;
- Niet mee te werken aan het vestigen van azc's in gemeenten waarbij de gemeenteraad zich hiertegen heeft uitgesproken
- Per schrijven de staatsecretaris van Justitie en Veiligheid hiervan op de hoogte te stellen

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Even voor de helderheid voor het College. Motie 95 ging over-

De heer **DINKLO**: Geen dwang bij vestiging azc's.

De **VOORZITTER**: En wat is de essentie van de wijziging?

De heer **DINKLO**: Wat tekstuele wijzigingen.

De **VOORZITTER**: Oké, goed. Ja. Ja, nee, maar ik kijk even of dat nog een reactie van de gedeputeerde vraagt, want-

De heer **DINKLO**: Positief omarmen mag altijd natuurlijk. Ik weet niet of dat in een-

De **VOORZITTER**: Ja, dan is het fijn dat hij in ieder geval de essentie van de wijziging kent.

De heer **DINKLO**: Ik zal hem sturen.

De **VOORZITTER**: Ja, dan kan hij er in tweede termijn nog even op reageren. Dank u wel, meneer Dinklo.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westeralaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben heel weinig in de tweede termijn. Het enige wat we hebben, is dat wij eigenlijk van de gedeputeerde willen horen hoe hij om wil gaan met motie M96 Uitval bussen. Want bij een aantal moties wordt gezegd door het College van, het is een ruggensteun voor ons, steuntje in de rug. Kunnen we heel duidelijk maken wat we willen. En dat hoor ik eigenlijk de gedeputeerde ook zeggen. Tenminste, dat heb ik eruit opgemaakt. Maar ik wil dat nog een keer bevestigd hebben, omdat we anders misschien met verkeerde verwachtingen naar elkaar zitten te kijken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Motie M97, voorzitter, dat ging over het ondersteunen van het energie-intensieve mkb. We zijn door die nieuwe TEK-regeling gescrold en ja, daar kunnen we niet tegenop. Dat moge duidelijk zijn. MKB Nederland is ook enthousiast over die nieuwe regeling. Dus wij gaan die motie intrekken.

Motie M97 van de leden Dercksen (BVNL) en Hoek (50PLUS) inzake Help de bakker, slager, groenteboer, palingroker en andere kleinere middenstanders de winter door maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer **DERCKSEN**: Wat mij verder opvalt vandaag is bijvoorbeeld amendement A30 van de VVD. Dat is het geld geven om ondernemers om zich te organiseren. Dus je gaat ze eerst meer belasten, je gaat ze meer belastingvragen, en vervolgens ga je ze weer geld geven om zich te organiseren. En dit is de manier waarop Nederland intussen denkt. Ik heb de heer Van Muilekom horen zeggen: ga aan je fracties vragen in Den Haag voor geld voor woningbouw. Ja, je maakt eerst wonen heel duur, onbetaalbaar, zodat er geen woning meer gebouwd wordt en dan moeten we weer geld, belastinggeld, gaan vragen om het weer op gang te helpen. Je moet de maatschappij zo inrichten dat starters bijvoorbeeld gewoon een huis kunnen kopen, dat ze met een gewone baan gewoon wat kunnen huren. En dan komt er weer een subsidieregeling – ik geloof van het CDA weer in Den Haag – om die mensen dan weer te helpen. Ja, het is allemaal water naar de zee dragen.

Meneer Kocken staat te zwaaien.

De heer **KOCKEN**: Voorzitter, in onze Toekomstbegroting staat geen enkel voorstel voor belastingverhoging, alleen maar voorstellen tot belastingverlaging.

Ja, voorzitter, ik snap heel goed dat de heer Kocken zich wil distantiëren van zijn partij in Den Haag. Maar ja, daar werkt natuurlijk niet zo. Het kabinet heeft belastingen tot ongekende hoogte verhoogd, ook voor ondernemers. Het gaat komend jaar weer omhoog. Ja, en dan kunt u hier weer snoepjes gaan uitdelen, maar ik neem toch aan dat ondernemers niet gek zijn.

Ja,, volgens mij was dat het wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, een puntje wat nog is open blijven staan uit het eerste debat. Ik zou nog terugkomen op mijn verhaal over de opcenten. We hebben het er ook nog even met elkaar over gehad. Als je dan gaat lezen en er over na gaat denken- Kijk, sowieso, het debatje dat wij alles al hadden met de gedeputeerde, dat gaf eigenlijk ook wel aan dat er toch echt wel een noodzaak zit, ook richting de toekomst, om hier wat mee te doen. Maar belangrijker is nog ook hoe wij in deze periode hier ingestaan hebben. Kijk, opcenten zijn geen doel op zich. Je kunt ze heel hoog maken. Sommige partijen betogen dat, want het is een soort autobelasting, dus ze moeten zo hoog mogelijk. Andere partijen zullen zeggen, nee, ze moeten zo laag mogelijk. Maar dan vertrek je vanuit de gedachte dat de opcenten een doel zijn. Wij zeggen, nee, juist in deze periode – daar hebben we ook met het CDA steeds op aangedrongen –geld volgt plan. Dat is eigenlijk vanuit deze juist ook door die door ver in die toekomst te kijken, door die groeisprong goed te analyseren, hebben we gezien dat er gewoon veel middelen nodig zijn. Daarom hebben we in het verleden ook ingestemd met juist a, die trapsgewijs toename vanuit de indexering en b, nog eenmalig een extra erop. Wij denken dat het nodig is om uiteindelijk die groeisprong ook met elkaar mogelijk te maken. Dat is een kant. En de andere kant is, je kunt zelfs ook nog kijken vanuit het kader van er zit een stuk indexering vanuit inflatie in. Als je alleen al naar de inflatie van nu kijkt en je zet dat af ten opzichte van de sprong die we nu maken, dan zijn we zelfs maar een heel bescheiden correctie aan het doorvoeren. Dus dan zou je vanuit dat kader nog een andere kant uit kunnen redeneren. Maar vanuit dat kader kunnen wij dus niet mee in het verzoek en het voorstel van de VVD. Maar we zijn altijd bereid om mee te denken vanuit de andere kant en dat hebben we ook altijd gezegd: laten we vanuit de opgave kijken wat we nodig hebben aan middelen.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, dank, voorzitter, want, nou, teleurstellend dat de heer De Droog de toegeworpen hand niet aanneemt. Hij vraagt aan ons om twintig procent van wat wij niet aantrekkelijk vinden in de begroting van het College toch door de ogen te zien en voor de begroting te stemmen en ik vraag hem slechts anderhalf procent aanpassing van de begroting op dit punt, wat voor ons belangrijk is; namelijk geen geld vragen voor de spaarpot, maar spaargeld vragen voor uitgaven, voor maatschappelijke doelen. Die zien we niet, want er zijn geen plannen de komende jaren voor die maatschappelijke doelen. Het College laat een spaarpot na en laat ook zien dat dus de gevraagde verhoging van de opcenten niet nodig was. Dus jammer dat we D66 hier niet meekrijgen, maar het zal consequenties hebben, ook voor ons stemgedrag, vrees ik dan. Maar dank in elk geval voor de welwillende houding om met ons van gedachten te wisselen over wanneer belastingen en middelen nodig zijn. En ik hou vast aan dit gesprek: eerst een plan, dan belasten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Schie. Meneer De Droog was aan het einde van zijn inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, dank u wel, voorzitter. Het enige waar wij nog op terug willen komen is onze motie Voedselbanken. Wij zijn nog even in overleg na de reactie van de gedeputeerde op onze motie en ja, we zijn er nog niet helemaal uit, maar zijn bezig met het herschrijven van de motie, zodanig dat we wellicht vragen om nu een ton voor de acute hulp en dan de andere vier ton te koppelen aan de motie die er al lag vanuit de kadernota en ook wat de gedeputeerde adviseerde om daar dan de rest van het bedrag, dus het grootste deel van het bedrag, daaraan te koppelen. Daar kunnen we dan wel op wachten. Maar we willen niet met de hele motie wachten totdat misschien de kerstdagen voorbij zijn.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Lejeune, u bent in het tweede termijn, dus u moet een gewijzigde motie nu indienen. Anders kan daar niet over gestemd worden.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dan moeten we nog even- Ja, er is overleg over de tekst.

De **VOORZITTER**: Daar geef ik u de gelegenheid voor. Het mag aan het eind van de tweede termijn. Maar het kan niet buiten die termijn ingediend worden.

Mevrouw **LEJEUNE**: Oké.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, ik zou mevrouw Lejeune ook wel willen meegeven dat als ze een ton wil reserveren ergens voor, dat het dan wel een amendement moet zijn, want we zijn nu bezig met de begrotingsbehandeling, en geen motie.

De **VOORZITTER**: Daar hebt u ook een punt. Misschien kan de griffie ook even daarbij meekijken dat het inderdaad de juiste titel is, motie of amendement. Ik beloof, mevrouw Lejeune, om aan het eind van de tweede termijn van uw Staten even bij haar terug te komen, maar dat schiet wel op moet ik zeggen. Ik ga nu- Ja, meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, ik had hem eigenlijk in mijn bijdrage voor de tweede termijn, maar dan zou ik hem vragenderwijs willen stellen aan mevrouw Lejeune. We kunnen ons voorstellen dat, als je meer geld mee wil geven aan de voedselbank en dat je dat binnen de kaders nu doet van de begrotingstekst – dus dat we dat oplossen met een ton – en dan kan de gedeputeerde vrijuit in zijn memo, als er extra nodig is, als dat blijkt uit overleggen met de voedselbanken, daar ook geld ter beschikking te stellen. Zodat je nu het beleidskader in ieder geval ook hebt staan en dat je dan, als er meer nodig is – dat weet de gedeputeerde al bijna of helemaal – dat je dat op dat moment erbij kan reserveren voor de voedselbanken. Dat zou mijn voorstel zijn richting mevrouw Lejeune in de aanpassing van het voorstel.

De **VOORZITTER**: Een suggestie van de heer Van den Dikkenberg om het aldus aan te passen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Wat betreft de motie over de Uithoflijn, dat onderzoek was bij onze fractie nog niet helder op het netvlies, maar als dat er aankomt, dan lijkt het me ook niet opportuun om die motie in stemming te brengen. Dus daar hoeven we dus niet over te stemmen. Ik kijk uit naar het onderzoek in januari-

De **VOORZITTER**: Heeft u misschien al een nummer van de motie?

De heer **BREUR**: M99.

De **VOORZITTER**: Motie M99 wordt ingetrokken.

Motie M99 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en De Jager (VVD) inzake Laat de tram rijden op wedstrijddagen FC Utrecht maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: Ik kijk uit naar een pittige gedachtewisseling in januari.

Wat betreft de motie over de dierenopvang, waarbij ik in de termijn van gedeputeerde Sterk al een kort interruptiedebatje heb gehad. Naast dat wij de opvang gewoon belangrijk vinden en gedeputeerde gaf aan: we hebben geen verplichting. Maar we hebben wel een taak als het gaat om opvang en vervoer van wilde dieren. En ja, die keten wordt ontworcht als er geen opvang in de regio is. Dus het is meer dan alleen dan dat we het mooi en belangrijk vinden, maar het is ook essentieel om de taak en de verplichting die we wel hebben ten uitvoer te kunnen brengen.

Tot zover mijn tweede termijn.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Ik heb even een vraag aan meneer Breur. Ik wil vragen, u had het over vervoer van wilde dieren. Bedoelt u dieren uit het wild of bedoelt u wilde dieren?

De heer **BREUR**: Allebei eigenlijk. Een dier dat wild is, tref je ook aan in het wild, dunkt mij.

De **VOORZITTER**: Het is een inclusieve motie: er worden geen dieren uitgesloten. Dus dat is geruststellend.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Ik denk dan aan leeuwen en zo, weet u.

De heer **BREUR**: Bij mijn weten komt de leeuw niet voor in het wild in Nederland.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, bedankt, voorzitter. Allereerst hebben we nog even een vraag over motie M102. Dat gaat over Besparen is nu. We hoorden van de gedeputeerde dat alles op alles wordt gezet om te besparen. Ja, dan lijkt de motie overbodig. Maar waarom wordt deze dan overgelaten aan de Staten? Wij zijn eventjes in verwarring. Dus graag daar nog een reactie op.

Ik had inderdaad al beloofd en aangekondigd dat ik nog terug zou komen op de term 'kwaliteit'. Nou ja, voor de beste adviezen over die ruimtelijke kwaliteit verwijzen we nogmaals graag naar de adviezen van de PARK. Maar er valt meer over te zeggen. We hebben voor al onze nationale landschappen kwaliteitsgidsen gemaakt. En daar vroeg de heer Westerlaken net al naar. Deze kwaliteitsgidsen zijn onlangs geactualiseerd. Voor de gemeente Vijfheerenlanden is er ook een nieuwe kwaliteitsgids gemaakt. Dus deze zou heel goed als leidraad gebruikt kunnen worden. Er zijn dus nu voor de hele provincie die ruimtelijke kwaliteiten beschreven. Wat ons betreft moeten we dat meewegen bij alle nieuwe ingrijpende plannen die in de komende jaren voor het landelijk gebied worden gemaakt. Naar ons inzicht is dat een vak dat niet alle beleidsmedewerkers en projectleiders beheersen. Dan heb je echt kwaliteitsteams nodig. Daar kunnen onze partners ook nog wel de ondersteuning in gebruiken. En de motie vraagt daarom om investeringen in menskracht om het op peil te brengen van die kwaliteitsteams om naar de nieuwe plannen te kijken.

De **VOORZITTER**: Ja. Duidelijke toelichting. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank u wel. Een paar punten in tweede termijn. Allereerst de Donderbergrotonde. We zijn blij met de appreciatie van het College, maar willen daarbij wel opmerken dat ondertunneling bijvoorbeeld niet dogmatisch uitgesloten hoeft te worden. Of als het nou plotseling toch mogelijk blijkt in dat gesprek, dan is dat natuurlijk een prima optie. We moeten wat dat betreft echt breed gaan verkennen en luisteren naar de oplossingen van inwoners en de Raad, waaronder ondertunneling een mogelijkheid kan zijn. Het hoeft niet per se in het onderzoeksgebied te liggen van het onderzoek, wat eerder opgestuurd is.

We zijn blij dat de gedeputeerde morgen al aan de slag gaat met onze motie Eerst agenda, dan programma. We hopen dan ook op brede steun vanuit de Staten, zodat onze gedeputeerde daar een stevig verhaal heeft liggen op de tafel bij het IPO. We denken dat het haar kan helpen in haar inzet.

Onze motie over een schot tussen NOx en NH3, oftewel stikstofoxide of ammoniak – ik kijk even naar mijn buurman, een scheikundige – houden we overeind. Het is superbelangrijk om dit nu te regelen en het is in lijn met de commissie Remkes. In ieder geval ook bij zijn toelichting heeft hij dat aangegeven. We hoeven dat landelijk onderzoek wat ons betreft niet per se af te wachten. Extern salderen heb je heel hard nodig en daar moeten we fatsoenlijke regels voor hebben, wat ten goede komt aan natuur en landbouw.

Voorzitter, dan had ik nog een stukje over de voedselbanken, maar ik heb al een heleboel heen en weer geren gezien. Dat kon ik allemaal niet volgen. Dus ik wacht wel af wat daaruit komt. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ja, we zijn allemaal heel gespannen. Ja. Dank u wel, meneer Van den Dikkenberg.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik wilde een vraag aan meneer Van den Dikkenberg stellen over de motie Eerst agenda, dan programma. Hartstikke goed. Maar we willen graag expliciet boven water houden dat 1 juli op geen enkele manier door ons in twijfel wordt getrokken als datum waarop dat plan er moet liggen. Daar gaan wij nu niet aan tornen. Dat wil ik graag bevestigen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dat wil ik ook expliciet benadrukken, dat dat geenszins het doel is van deze motie om aan 1 juli te tornen. Het gaat alleen om de datum 1 januari. Misschien moet daarin geschoven worden dat we met dat conceptvoorstel iets later kunnen komen als we daar de IPO-partners mee in kunnen krijgen. Maar niet aan de einddatum van de planvorming.

De **VOORZITTER**: Ja? Opgehelderd. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. Nou ja, ik herhaal mijn vraag van zojuist, omdat meneer Strijk de portefeuille van gedeputeerde Schaddelee heeft overgenomen, waar ook Spengen onder valt. Dus oftewel de motie die we destijds hebben aangenomen om daar het kruispunt herin te richten. Ik heb ook al tekeningen gezien. Dat is ook alweer van een aantal maanden geleden. Ik vroeg me af, ja, wat is de status op dit moment? Gaat men eerdaags beginnen? Want men had het toen over een capaciteitsprobleem. Maar omdat ik vanmorgen op de A2 zag dat de weg naar Woerden binnenkort wordt afgesloten, kreeg ik een soort hoop: o, misschien gaan ze wel bij Spengen beginnen. Maar misschien kunt u me daar meer over vertellen? Dat is mijn vraag eigenlijk. Dank u, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Geen bijdrage in de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: Geen bijdrage in de tweede termijn. Dan kom ik terug bij mevrouw Lejeune over de voedselbanken. Gaat uw gang.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, ik hoor net dat er een variant is op de motie. Dat het een abonnement wordt. Ik denk dat hij ook al ingediend is bij de griffie inmiddels? Digitaal. [...] Hij wordt nog geschreven. Nou, dan moeten we misschien vijf minuten schorsing vragen. Is dat goed? Vijf minuten schorsing? Dan kunnen we hem nog even indienen.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering tot 18.15 uur.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dank u wel.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Dank u wel, voorzitter. Soms is er wat rommeligheid nodig voordat er duidelijkheid is, zullen we maar zeggen. Even voor de mensen ook van de

andere partijen die niet bij het interne overleg aanwezig waren. De motie trekken we terug. Daarvoor in de plaats komt een amendement. Daarbij stellen we voor dat we nu één ton als directe noodhulp zo snel mogelijk daar willen laten terechtkomen waar het goed voor is, bij de voedselbanken – dat kan via het College – voor de Utrechtse klanten, zodat hun pakketten gezonder worden, dat er meer vers eten in komt. En vervolgens wordt er twee ton toegevoegd aan de regelingen waar de heer Van Muilekom al mee bezig is, zoals hij zojuist ook beschreef. Dus dat kan dan mee in het voorstel wat nog later komt. De tekst daarvan, dat is nu naar de griffie gestuurd. Dit amendement wordt ingediend door meerdere partijen: de ChristenUnie, Partij van de Arbeid, D66, GroenLinks, SGP, SP, Socialisten Utrecht en 50PLUS. Wij hopen natuurlijk op brede, liefst unanieme, ondersteuning.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Boer. Het amendement zal in het stateninformatiesysteem worden gezet en wordt straks nog becommentarieerd door de gedeputeerde. Hij krijgt het nu al. Dus dat is heel mooi.

Motie M98 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor Voedselbanken provincie Utrecht maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A37 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Van Elteren (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Steun voor voedselbanken provincie Utrecht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 9 november 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19).

Constateerend dat:

- De armoede in Nederland enorm toeneemt en dat ook in de provincie Utrecht het geval is;
- Het onacceptabel is dat zoveel kinderen in onze provincie in armoede leven en geen gezonde maaltijden meer kunnen eten;
- Voedselbanken aangeven moeite te hebben met het verkrijgen van genoeg middelen voor de uitgifte van pakketten met voldoende gezonde en verse ingrediënten;
- Voedselbanken de drempel voor het krijgen van een voedselpakket verlagen waardoor een hogere toestroom op gang gekomen is.

Overwegende dat:

- Er in Utrecht veel inwoners hard worden geraakt door de gevolgen van de energiecrisis en de hoge inflatie en dit directe invloed heeft op basisbehoeftes in hun huishouden;
- De Provincie Utrecht weliswaar geen beleidsmatige rol heeft in armoedebestrijding, maar middels motie 89 wel verschillende provinciale doelen gekoppeld zijn aan provinciaal beleid rond voedselbanken;
- We als provincie Utrecht met deze bijdrage een gebaar willen maken naar alle inwoners die afhankelijk zijn van de voedselbank en vrijwilligers die zich inzetten in deze crisistijden.

Besluit:

Wijzigingen de begroting als volgt:

- Voor programma 9 (Sociale Agenda) 100.000 euro beschikbaar te stellen voor de Utrechtse klanten van de Voedselbank, middels het College, ten behoeve van meer gezonde voeding in de pakketten.
- Voor programma 2 (Voedselagenda) en programma 9 (Sociale Agenda) 200.000 euro beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de 'motie 89 Steun de voedselbanken', ingediend bij de kadernota van 29 juni 2022. Waarvan de uitvoering december 2022 wordt verwacht.
- Deze toevoeging te dekken uit het resultaat en de storting in de Saldireserve met hetzelfde bedrag te verlagen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, dank u, voorzitter. Ik heb nog een vraag aan de Partij van de Arbeid over de uitkomsten van het amendement. In het vorige, toen nog motie, schreef u aan het einde: verzoeken het College geld over te maken en te besteden naar eigen inzicht van de besturen van de voedselbanken. Hebt u dat laten vallen voor die ene ton die als noodhulp nu in één keer wordt ingestoken? Of zegt u nee, dat handhaven we. Want daar heb ik wel bezwaren tegen.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Nee, dat is inderdaad gewijzigd. De intentie van die motie wordt volgens mij door iedereen wel begrepen en ook ondersteund. Dat steeds meer mensen in armoede leven en dat de mensen gezonde voeding moeten krijgen. Maar deze opzet, zoals wij hem hadden ingestoken om de vrije hand te geven aan de mensen van de voedselbanken om het naar eigen inzicht te besteden, werd niet voldoende ondersteund. Daarom hebben we dat nu aangepast. Dat is die ene ton geworden, die dus naar de voedselbanken moet komen, maar wel met een duidelijke opdracht dat die terecht moet komen bij de Utrechtse klanten van de voedselbanken en gebruikt moet worden voor gezonde pakketten.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Daarmee is de vraag van meneer Westerlaken beantwoord.

Dan kijk ik nog een keer rond. Zijn wij hiermee aan het eind van de tweede termijn van Provinciale Staten gekomen? Alles is gezegd wat u wilde zeggen? Alle moties en amendementen zijn ingediend die u wilde indienen? Dat is het geval. Dank u wel. Dan ga ik nu de Collegeleden vragen om kort te reageren op de nog resterende vragen. Dat mag vanachter uw tafel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank u wel, voorzitter. Eerst een reactie op een paar vragen of nieuw ingediende moties vanuit de fractie van de VVD. Nog even, u vroeg terecht: waar zijn we het dan wel over eens? Ik wil aangeven dat op de drie amendementen – waarvan er nu inmiddels één een motie is geworden van de VVD – het College het aan het oordeel van de Staten heeft overgelaten hoe u daarmee omgaat. Dat zijn toch voorbeelden waar u interventies doet op onze begroting, waar het College denk ik met een bepaalde coulance richting u heeft gereageerd en dat gewoon aan uw oordeel laat. Dus ik wil dat toch nog even hier benadrukken.

Over de langetermijnbegroting die nu voorligt in amendement, ja, het zal u niet verrassen, omdat het eerdere amendement waar u natuurlijk de motorrijtuigen belasting wil

verlagen – daar is dit dan weer een onderdeel van – maar hier staan ook de invullingen in van de taakstellingen, de invulling hoe u op bepaalde posten zou willen besparen. Ja, dat zijn gewoon niet de keuzes van het College. Dus de besparing op cultuur, bedrijfsvoering, zonder aan te geven ‘waar hebben we het dan over’. De coördinator voor de Wet open overheid of over een aanbestedingsjurist? Heb ik het over de mensen die met cybersecurity bezig zijn? Ik vind dat gewoon een te algemene taak om zomaar deze miljoenen weer op bedrijfsvoering te zetten. Daar komt het College- Die zou dat niet zo doen. Een post onvoorzien op een begroting van een paar honderd miljoen terugbrengend tot een ton is ook niet onze keuze. Dus in het algemeen kunnen we ook de bredere onderbouwing van de Toekomstbegroting, zou die niet de onze zijn. En, ja, heeft hij dus niet op die manier de instemming vanuit GS. We hebben onze begroting ingediend, tenslotte.

Net had ik even de gesprek met de heer de Brey over de N225, de ingediende motie.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter? Ik had de gedeputeerde nog een vraag gesteld over de mogelijkheid om in ieder geval nog invulling te geven aan de motie, zoals we die vorig jaar bij de begroting hebben aangenomen.

De **VOORZITTER**: Ja, daar gaat hij ook op reageren en dan daarna gaat het over verkeer.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dan ga ik die eerst doen. Dan kom ik daarna met het petje Mobiliteit op.

Nee, ik kan u dat niet toezeggen. Wat ik u wel kan toezeggen, is een discussiestuk die we in de FAC kunnen hebben met elkaar: hoe vul je dit nou in? Want ik worstel – en dat heb ik ook een paar keer in de FAC aangegeven – echt met de vraag hoe je als bestuursorgaan, als College, scenariodenken neerzet, zonder in de buitenwereld suggesties te wekken dat dat de keuzes van dit bestuur is. Daar kunnen fracties veel vrijer over anticiperen: als het aan ons zou liggen, zouden we dit doen. Maar zodra GS zegt ‘in 2035, iets wat nog maar slechts in studie is en waarvan wij nu zeggen, ja, misschien gaat dat veertig miljoen kosten, maar het is nog een studie en we moeten het nog zien’ in een scenario erin zetten is het in de buitenwereld: o, dat gaat GS doen. En daarmee worstel ik oprecht met hoe je dit presenteert. En daar heeft volgens mij mijn opvolger – of ik weet niet of ik er zelf zit of mijn opvolger – net zo goed mee te maken. Dus ik wil graag het fundamentele gesprek aan- Maar een langetermijnbegroting tot 2040 neerleggen, zie ik ook gewoon niet gebeuren in het licht van de andere werkzaamheden die in onze organisatie zijn. Maar ik zou ook niet weten hoe ik hem moet invullen als ik dat fundamentele debat niet gehad heb met u. Dus dat laatste zeg ik u graag toe, want ik denk dat het goed is dat we hiertoe komen op termijn, maar daar moeten we echt met elkaar langer over doorpraten.

De heer **JANSSEN**: Nee, meer dan dat, snap ik, dat ik u ook niet kan vragen, want dat gesprek hebben we eerder in de FAC ook met elkaar gehad. Maar de vervolgvraag is dan wel: wanneer verwacht u of wanneer kunt u dat stuk dan agenderen?

Dat ga ik op mijn volgende PO plannen. Dat zal wel ergens de FAC van januari- We hebben er nog twee, geloof ik. Die over twee weken haal ik niet meer. Dus het zal dan van januari, februari worden. Daar ga ik mijn best voor doen. Ik zeg dan wel-

De heer **JANSSEN**: Laat u dat dan weten, want anders dan komen wij zelf met een discussiestuk.

Ik laat u dat weten. De druk is hoog, weet ik, bij Financiën.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder, meneer Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik had net een gesprek met de heer De Brey. Dat maak ik toch ook even onderdeel van dit gesprek, want hij gaf aan, zei u nou tegen mij- Heb ik gezegd dat de aanbesteding op dit moment loopt voor de doorfietsroute? Dat denk ik niet gezegd hebben, maar ik weet wel dat ik mij versprak. Ik zei 'in Q3 2023' en toen herstelde ik mezelf 'pardon, in 2024'. In 2024 willen we de doorfietsroute aanleggen. We zitten nu in het traject van ontwerpen, tekenen en moeten naar het aanbestedingstraject gaan lopen. Om Q3 2024 te halen moet je wel in een behoorlijk tempo zitten. Maar het is niet zo dat nu de aanbesteding loopt. Dus als daar een verwarring over is ontstaan, wil ik die wegnemen. Dan heb ik het net niet goed gezegd. ik weet niet hoe ik het precies dan gezegd heb.

Dan uw vraag van, wat u stelde ook nog aan mij: waar kunnen we elkaar misschien nog wel tegemoetkomen? Ook in het licht van wat wij vorige week, meerdere van u met mij, hebben gezien in Leersum. En hoe men daar voelt? Nou, gewoon nog steeds de enorme effecten van de valwind ervaart en gewoon in de kwaliteit van de leefomgeving ziet. Ik heb u net aangegeven dat ik echt huiverig ben en gewoon geen voorstander zou zijn om het in drie trajecten te gaan verknopen, omdat ik dan bang ben dat alles in de vertraging on hold komt of heel complex wordt. Maar als het gaat over de gevoelens van 'wij zijn een deel van de ziel nog steeds kwijt', die we hebben gevoeld in Leersum, kunnen we daar ook nog eens met elkaar over in gesprek? Heb ik heel goed gezien vorig jaar dat uw Staten anderhalf miljoen uittrok om met de gemeente na te denken over wat er nodig is. Ik wil best nog een keer het gesprek aangaan, ook met het College daar of eventueel ook met andere partijen: wat kunnen wij wel doen als provincie, anders dan de N-weg in het onderhoud naar voren halen? Of wat kunnen we wel doen om een deel van de ziel en het karakter terug te brengen die nu zo gemist wordt? Als de motie me daartoe oproept, heb ik altijd uw statenuitspraak eerder ervaren dan dat u daar steun voor zou hebben. Want dat heeft u in het verleden ook gedaan. Dus ik wil best die gesprekken gaan voeren. Maar laat het me niet verknopen met ingewikkeld onderhoud op de N225.

De **VOORZITTER**: Goed, ik kijk heel eventjes naar meneer De Brey wat dat betekent voor zijn motie.

De heer **DE BREY**: Ja, dank u wel, voorzitter. En dank u wel, gedeputeerde, voor deze toelichting. We kunnen de tien voor taalprijs en gaan worstelen met woorden, maar met deze toezegging denk ik dat we met zijn allen – en dan spreek ik niet alleen namens mijn fractie, maar statenbreed – precies willen dat dat gesprek wordt aangegaan om die leefbaarheid te verknopen. Ik diende hem als laatste in. Dus laat ik hem dan ook als eerste intrekken.

De **VOORZITTER**: Ja, nu bent u net nog op tijd om hem in te trekken. Dat is heel goed. U hebt de achterstand ingehaald. Dank u wel. De gedeputeerde vervolgt.

Motie M109 van de leden De Brey (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Planning provinciaal herstel na natuurgeweld Leersum maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Gedeputeerde **STRIJK**: Een amendement is omgezet in motie M108. Dat roept dus op, met Kennis meer kracht. Het College pakt deze graag op. Ook hier weer even een realiteit. Dit zou heel goed onderwerp kunnen worden van een overdrachtsdocument, want ik weet niet of het nog tot beleid komt in onze collegeperiode. Maar om het onderzoek te starten wat hier kan, die pak ik op.

Het CDA vroeg aan mij nog even of ik wat duidelijkheid kan geven over motie M96. Zeg ik het nu toe of helpt de motie mij? Is het een steuntje in de rug? U vraagt mij om indringend in gesprek te gaan over de afspraken in het streekvervoer. Ik heb u gezegd, ik

ga kennismaken met de beide directies en ik ga de zorg, die ik zelf ook heb en die u hier net ook weer heeft geuit, echt meenemen in die gesprekken. Helemaal persoonlijk, maar ik vind het niet erg als u die motie aanneemt, denk ik. Ik ben dan mans genoeg om dit te gaan doen. Het is mijn kennismakingsgesprek. Ik heb dan even niet de uitspraak van de Staten nodig om dit aan hen mee te geven. Ik heb goed gehoord wat u zei en ik ga dat gesprek gewoon goed voeren. Maar als u toch denkt, we zetten er een motie bij en dan krijgen we er tenminste terugkoppeling op. Ik koppel u sowieso terug in de commissie over mijn gesprek. Dus ik voel mij gesteld om het gesprek aan te gaan na het gesprek wat wij net ook hadden met elkaar.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even of meneer Westerlaken daar nu op wil reageren.

De heer **WESTERLAKEN**: Dan handhaven wij de motie om de heer Strijk een steuntje in de rug te geven.

De **VOORZITTER**: Ja, duidelijk. Dank u wel. Gaat u verder, meneer Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Tot slot had ik vragen van mevrouw Hoek, 50PLUS, Spengen. Het betreft het verlagen van de snelheid op de kruising van de gelijknamige weg met de N401. Heeft u besloten in december van 2021. Er is inmiddels een ontwerp gemaakt. Dat ontwerp is ook besproken met de omgeving. Er wordt hier nu gewerkt aan een raming: wat zijn de kosten van dat ontwerp? Dat leidt dan tot een kredietaanvraag. Die kredietaanvraag gaat naar u en dat loopt bij ons mee in het MIP. Dus dat betekent nog wel een paar maanden voordat u het geld beschikbaar stelt waarmee wij de opdracht kunnen uitzetten. Dus dit is waar het nu staat: het doorrekenen om tot een kredietvraag te komen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, dank u wel, voorzitter. Volgens mij zijn er nog drie punten waar ik even kort op moet ingaan. Dat is de eerste, de motie, de wolf, van JA21. Ja, die heet niet, geloof ik, zo, officieel, maar dan weten we waar het over gaat. Ik zal u uiteraard op de hoogte houden. Die toezegging doe ik.

Dan waren er nog twee moties van de SGP waar ik even kort op wil ingaan. De heer Van den Dikkenberg zei: ik wil het graag als een ondersteuning meegeven zodat de gedeputeerde daar morgen ook in de commissies van kan zeggen. Nou, dat is op zich natuurlijk heel prettig. Maar ik denk dat het wel goed is om hier opnieuw nog even te benoemen dat, mocht dat niet lukken, wij natuurlijk wel gewoon die voorverkenning moeten gaan maken, omdat het nou eenmaal op dit moment nog voorwaardelijk is voor het gebiedsprogramma. Maar volgens mij hebben we dat net ook in het debat gewisseld. En dat weet u. Dus ik zal mijn uiterste best doen morgen om dat te bereiken wat u van mij vraagt in de motie. Mits die wordt aangenomen uiteraard.

En dan ten tweede nog die motie over het schot tussen ammoniak en die fijnstof. Ja, ik heb u aangegeven dat ik graag zou willen wachten op het onderzoek wat is gevraagd aan de minister. En ik heb u ook aangegeven dat het probleem van Schiphol niet wordt opgelost voor ons door daar een schot tussen te zetten. Maar wat ik u wel kan toezeggen – maar daarmee ontraad ik nog steeds deze motie, in het dictum, zoals dat er nu staat – maar is dat we in ieder geval zullen kijken bij het- We zijn natuurlijk bezig met het vormgeven van de stikstofbank en het vormgeven van de extern salderen-regeling. Dat we gaan kijken of daar een mogelijkheid is om daar iets mee te doen. Ik meld u nog wel – en dat hebben wij ook al eerder aan uw Staten laten weten – dat als het gaat over het ophalen van stikstof, dat wij daar natuurlijk wel al een bepaalde rangorde in hebben aangegeven. Die rangorde is dat de stikstof die we ophalen eerst naar natuur moet – dat moet nou eenmaal, dat zegt

Remkes ook – omdat de boel anders op slot blijft. En daarna naar PAS-melders zal gaan en daarna naar de grote openbare werken zal gaan. Die rangorde hebben we met elkaar hier afgesproken. Die zal ook in ieder geval meegenomen worden in het vormgeven van de stikstofbank.

Mevrouw **DE HAAN**: Mag ik er nog een vraag over stellen? Want deze motie duidt natuurlijk ook op de Wild West, die er momenteel plaatsvindt in de opkoop van het landelijk gebied. Dus wij zaten nog even te denken, je zou het ook andersom kunnen doen: schotten zetten tot uit onderzoek blijkt dat het niet nodig is of juist wel nodig is. Kan u daar nog op reflecteren?

We hebben de stikstofbank nog niet. Dus we hebben nog geen schotten. Mijn vraag is wel een beetje of het inderdaad nou echt helpt, want je zou twee kanten uit kunnen redeneren. Wij kunnen dus, als we die fijnstof of die NOx ophalen, kun je hem dus ook niet geven aan een PAS-melder die je daar misschien mee zou kunnen helpen. Dus dat vind ik best een risico. En zeker gezien de rangorde die we nou net hebben benoemd, waarin we die stikstof eigenlijk willen gaan verdelen, ja, dan heb je wel een probleem. Dus ik weet gewoon niet of dat nou echt ons gaat helpen. Daar heb ik tijd voor nodig om dat te bekijken. Daarom vraag ik ook aan de heer Van den Dikkenberg eigenlijk 'hou hem aan', want dan kunnen wij dat gesprek later voeren op het moment dat we die stikstofbank bijna af hebben. Dus dan kan ik u daar ook in consulteren. Dat is eigenlijk het verzoek wat ik hier neerleg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dank u, voorzitter. Ik wil graag op twee moties nog even ingaan. Om te beginnen motie M101a over de Borging van kwaliteit. Daar heb ik in eerste termijn ook met de aanpassing positief geadviseerd. Ik moet wel zeggen, de interpretatie die mevrouw Rikkoert er net aan gaf, waarbij ze refereerde aan de kwaliteitsgidsen, die verrast mij enigszins, want die ineens heel smal. Kwaliteitsgidsen gaan ook alleen over landschappelijke kwaliteit, terwijl ik hem in eerste instantie juist zo sympathiek vond, omdat hij veel breder gaat over kwaliteiten: over milieuwaarden, over gezondheid, over ecologie, over recreatieve waarden, et cetera. Dat valt allemaal niet onder die kwaliteitsgidsen. Dus als u de oude interpretatie, mijn interpretatie, van het breed kijken naar kwaliteit en kijken of dat voldoende in die gebiedsproces-ruimtelijke puzzel een plek krijgt, dan kan ik hem omarmen. Als u zegt, gaat u nu heel specifiek alleen landschappelijke kwaliteit in een keer uitlichten, dan heb ik er wat moeite mee.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, dan gaan we mee met wat u ook aangeeft. Want dat was in eerste instantie ook onze intentie, maar soms iets lastig scherp te krijgen. Maar prima.

Is dat helder dan? Dan kan ik hem met die interpretatie positief adviseren.

De **VOORZITTER**: Ja, het verslag legt dat vast, deze woordenwisseling.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het vraagt om het een en ander uit te werken. Dus dan komt het vast ook daarin terug. Maar dan hebben we er in ieder geval dezelfde verwachting van.

Het moment van besparen is nu, daar kreeg ik de vraag ook vanuit de ChristenUnie: wat is nou het advies? Kijk, laat ik het zo zeggen. Het is een bevestiging van wat we doen. Ik zie het vooral ook als een compliment van de aanpak die we deze zomer hebben ontwikkeld en die ook echt wel- Ik merk gewoon, die veel respons krijgt. Waar ik in die zin zelf ook heel blij mee ben. Er zijn twee dingen. Dat is wel goed, denk ik om even met elkaar te wisselen. Hij zegt 'per direct te verbreden naar tien gemeenten'. Ik weet, er zijn acht gemeenten waarvan nu de verwachting is dat ze in januari kunnen toetreden en twee later in het voorjaar. Er zitten ook gewoon eisen aan. Die kan ik niet in één keer even terzijde

leggen. Bijvoorbeeld, dan komt die SNP. Dus als ik 'per direct' mag lezen als 'zo snel mogelijk' en dan een beetje de tijdlijn van wat ik net zei, dan januari, nou, februari, kan het worden, maar goed, daar gaan we elkaar niet op vangen, over het laatste punt van het dictum. Als u deze ruimte- Ik zie de heer Van den Dikkenberg knikken. Dan zie ik dit vooral als een compliment voor de aanpak die we aan het doen zijn, voor een steun in de rug. Dus dan zou ik ook zeggen van, steunt u deze motie. Dat laat alleen maar zien hoe enthousiast ook u als Staten bent over deze aanpak.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja, dank u wel, voorzitter. De motie Voedselbank is veranderd in amendement A37, Steun voor de voedselbank in de provincie Utrecht. Ik denk dat hij op deze manier wel uitvoerbaar is. Ik denk dat we enig pragmatisme moeten ontwikkelen, want ik proef bij u ook in het eerste vanuit het programma negen, Sociale Agenda, dat we met een soort voorstel komen hoe we dat zo goed mogelijk laten landen, zodat het er uiteindelijk toe leidt dat die gezonde voeding in die pakketten belanden. En andere, dat ligt vanuit het programma van de Voedselagenda van collega Sterk, is eigenlijk dat jullie zeggen van nou, jullie komen met de memo voor de kerst hoe we invulling willen geven aan die uitvoering van die motie M89 van de kadernota. En eigenlijk is dit al een soort van werkbudget wat u meegeeft. Zo van, denk even, neem dit mee om daar verder uitwerking en invulling aan te geven. Dus het zal een memo zijn, want het is ook voor ons denk ik het meest pragmatisch, dat we dat ook kunnen halen. En nou, goed, de uitvoering zal dan in 2023 zijn. In die zin kunnen we ermee leven.

Het andere is even, als ik het goed gelezen heb: motie M95 is motie M95a geworden, Geen dwang bij vestiging azc's. Dat er een dictum is toegevoegd: op geen enkele manier budget ter beschikking te stellen voor het uitvoeren van de spreidingswet. Nou, het advies van het College is daardoor niet veranderd, dat we nog steeds ontraden.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kijk ik even of het College alle resterende vragen heeft beantwoord. Dat is het geval. Dan zijn daarmee de beraadslagingen over de Programmabegroting afgerond.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: En is het inmiddels- We hebben lekker doorgewerkt. We kunnen denk ik gelijk aan tafel? Ik zou willen- Ja, de griffier heeft een kort lijntje met de kok. Ik zou willen voorstellen dat wij- Zullen we verder gaan om 19.15 uur? Ja? 19.15 uur. Ik schors de vergadering tot-

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, we moeten, naast de maaltijd nuttigen, ook nog kort fractieoverleg. Dus als het 19.25 uur mag zijn?

De **VOORZITTER**: Nee, dan maak ik er 19.30 uur van, onder de voorwaarde dat we dan ook weer snel doorwerken met de stemming. Ja? Eet smakelijk. 19.30 uur gaan we verder.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

10.

Stemverklaringen

De **VOORZITTER**: We zijn toe aan agendapunt 10. Dat zijn de stemverklaringen. Dan ga ik, terwijl ik even door mijn rijke stapel moties worstel, per fractie even vragen of u stemverklaringen heeft. Dit gaat op volgorde van grootte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Het staat zelfs op de website dat we negen zetels hebben nu. Dus wat dat betreft komt het wel goed met die grootste. Maar geen stemverklaringen vanuit GroenLinks. Al had ik nu graag wat voorbereid als ik dit had geweten. Nee.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie voor een stemverklaring.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, we hebben drie stemverklaringen. Bij motie M95 en motie M107 zou ik u willen verzoeken de heer De Brey het woord te geven en daarna heb ik er nog eentje bij het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Brey voor een stemverklaring.

De heer **DE BREY** (stemverklaring): Ja, bij M95. We zijn natuurlijk niet voor de dwang, maar zoals het hier is opgeschreven, daar kunnen wij niet in meegaan. Dus we zullen tegen die motie stemmen.

En dan de op zich sympathieke motie over inclusiviteit, inclusieve provincie, M107. Daarvan is aangegeven, ja, we zijn tegen discriminatie, maar dit is zo dubbelop, overbodig. Dus daarom stemmen we ook niet mee en tegen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie voor een stemverklaring.

De heer **VAN SCHIE** (stemverklaring): Ja, voorzitter, bij de begroting. Voorzitter, de VVD wil altijd doen wat nodig is voor een vrij, veilig en welvend Utrecht. Daarom zijn we ook blij met de wijze waarop onze voorstellen uit de Toekomstbegroting van vorig jaar langzaam doorsijpelen in het beleid. Maar het is ook duidelijk, voorzitter, dat deze begroting flink anders is dan onze eigen begroting. Misschien niet de twintig procent van de heer De Droog, maar toch flink anders. We hebben echter steeds in deze periode constructieve voorstellen willen doen om hem te verbeteren en we hebben ook met een positieve bril gekeken of we deze begroting zouden kunnen steunen. Wij denken dat het nu vooral niet nodig is om te hoge belastingen te vragen aan onze inwoners. Daarom hangt onze steun voor de begroting nu op dit moment af van amendement A33 over de opcenten. Maar verder blijven wij, voorzitter, met optimisme kijken met de toekomstige gesprekken, zoals we die ook vandaag hebben gevoerd en natuurlijk ook na 15 maart.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers voor een stemverklaring.

De heer Mevrouw **WEYERS**: Voorzitter, we hebben geen stemverklaringen en zien uit naar het grote moment van elektronisch stemmen zo meteen. Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken voor een stemverklaring.

De heer **WESTERLAKEN** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben één stemverklaring en die betreft amendement A37. Wij gaan ervan uit dat daar gelezen moet worden: Voedselbanken in de provincie Utrecht.

De **VOORZITTER**: Dat wordt hier beaamd, alhoewel we geen beraadslagingen meer hebben.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog voor een stemverklaring.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, we hebben ook geen stemverklaringen. Ik kan mij aansluiten bij de woorden van de heer Weyers, want toen wij in het begin van deze periode bij elkaar kwamen, zeiden we van, volgens mij wordt het tijd om digitaal te gaan stemmen. Toen zijn we daarmee begonnen. En vandaag, een paar maanden voor de verkiezingen, is het dan eindelijk zover dat het gaat gebeuren. We kijken ernaar uit.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune voor een stemverklaring.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dank u wel, voorzitter. Ook wij kijken uit naar het hoogtepunt van de dag. We hebben geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert voor een stemverklaring.

Mevrouw **RIKKOERT** (stemverklaring): Ja, bedankt, voorzitter. Wij hebben vier stemverklaringen. Allereerst bij motie M91 Sneller bouwen naar behoefte. Deze motie is overbodig, maar wij lezen hierin wel een oproep aan onszelf.

Dan hebben wij nog drie andere stemverklaringen en dan geef ik, als u mij toestaat, het woord aan een collega Harry Wolting.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Wolting voor een stemverklaring.

Mevrouw **WOLTING** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Bij motie M103 een stemverklaring. Met de interpretatie van de gedeputeerde dat er beperkte verkeerskundige aanpassingen worden gedaan, kunnen wij deze motie ondersteunen. Wij hebben echter wel twijfels over het verwachtingsmanagement van deze motie. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan voor een stemverklaring.

Mevrouw **DE HAAN** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Nog een stemverklaring bij motie M105 Eerst agenda, dan programma. Gedeputeerde heeft duidelijk aangegeven dat ze haar best zal doen om de opdracht in de motie in het IPO te agenderen. De ChristenUnie stemt toch tegen deze motie, aangezien er in de motie veel geblokkeerd gaat worden en dit uitstel de boeren uiteindelijk ook niet zal helpen.

En dan bij motie M106 NH3 is niet NOx. De ChristenUnie ziet voor- en nadelen bij deze motie. Aan het cowboygedrag met de opkoop van boerderijen ten behoeve van wegen, industrie en luchtvaart willen we paal en perk stellen. Bij de oprichting van de stikstofbank zullen we ons standpunt opnieuw bepalen. Tot die tijd willen we deze grens aangeven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen voor een stemverklaring.

De heer **DERCKSEN** (stemverklaring): Ja, het is niet mijn gebruik, maar ik heb er nogal wat. Laat ik beginnen bij amendement A35 over de inclusieve sport. Discriminatie op

basis van afkomst, geloof, geslacht, gender, seksuele voorkeur, medische status of wat voor ander kenmerk dan ook is ontoelaatbaar. Nederland is een tolerant land met ruimte en respect voor iedereen. En wij verzetten ons als BVNL tegen de doorgeslagen diversiteitscultus en de steeds verdergaande cancelcultuur. Positieve discriminatie is ook discriminatie en moet op grond van dezelfde wet worden voorkomen. Dat gezegd hebbende, is dit amendement overbodig.

Dan heb ik een stemverklaring bij Sneller bouwen naar behoefte. Ja, we stemmen voor, maar een brief sturen naar Den Haag vinden wij eigenlijk niet genoeg om daarvoor een motie in te dienen.

De Stichtse Landbrief, daar hebben we lang over nagedacht, maar we hebben toch echt het idee dat dit een feestje is van dit huis zelf. En dat gewone mensen op dit moment daar niet zo heel veel aan hebben, daar niet echt op zitten te wachten. Ik zie uit wat eruit komt. Het wordt toch aangenomen. Dus ik kan met een gerust hart tegenstemmen.

Dan motie M98. Ja, dat gaf al een beetje aan hoe er met geld hier wordt omgegaan, hoe daarover gedacht wordt. Of is het vijf ton, één ton, twee ton. Alles ging door mekaar. Ja, nou, is die nou ingetrokken, die voedselbank? Helemaal? Het is een amendement geworden.

De **VOORZITTER**: U heeft het over motie M98 over de voedselbanken. Daar is in de plaats voor gekomen een amendement.

De heer **DERCKSEN** (stemverklaring): Deze stemverklaring hoort bij dat amendement. Dat bedoel ik: er is zo mee gerommeld. Het had al de aandacht van het College. Dus wij hadden het idee dat we daar beter op konden wachten, temeer daar geen enkel plan of idee achter ligt hoe dat geld en aan wie dat geld overgemaakt zou moeten worden. Eerst plan, dan geld, hadden ze ons recentelijk geleerd.

Dan nog iets over de agenda en dan programma, motie M105. Ja, wij vinden dat dat hele stikstofbeleid snel van tafel moet. Dus we gaan ook niet mee in dit soort gedam op de vierkante centimeter.

En M108, dat is een motie. Dat is een oplossing bij een niet-bestaand probleem. Ik heb het idee dat er een heleboel moties vandaag waren, met name van de VVD-fractie, van niet-bestaande problemen. Dus wij zullen daar tegenstemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur voor een stemverklaring.

De heer **BREUR** (stemverklaring): Dank u wel, voorzitter. Op zich niet zo heel veel stemverklaringen, behalve over de begroting zelf. Onze uiteindelijke stem voor de begroting of tegen de begroting gaat afhangen van de afloop van amendement A34. Ik had al aangegeven, het ov is in crisis. Daar moeten we wat aan doen. Iets van die urgentie meegeven, is cruciaal voor onze steun aan deze begroting.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Het was mede namens Socialisten Utrecht, hè? Ja. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG** (stemverklaring): Voorzitter, dank. Een stemverklaring bij de begroting. De stellingname daarover wordt bepaald door de uitslag bij amendement A33.

Amendement A34 Ov volle sterkte is sympathiek, maar laten we eerst inzetten op het volledig draaien van de dienstregeling, zoals deze nu is afgesproken.

Dan motie M94 van JA21 of transparantie in huisvesting. Daar zijn wij voor. En dat doen we, omdat het een inhoudelijke vraag is die al heel lang boven de markt zweeft. En wij vinden dat als Statenleden inhoud willen en inhoudelijke vragen hebben, dat die inhoud ook verschaft moet worden en dat die vraag niet boven de markt moet blijven hangen.

En, voorzitter, bij motie M101 Kwaliteit van de ChristenUnie. Volgens ons heeft het college duidelijk aangegeven dat de kwaliteitseisen al afdoende meegenomen worden en zullen we deze motie niet steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: 50PLUS, mevrouw Hoek. Geen stemverklaringen? DENK, mevrouw Demir. Geen stemverklaringen.

Dan hebben alle leden die een stemverklaring wilden afgeven, dat kunnen doen. Dank u wel, dames en heren.

11.

Stemming

De **VOORZITTER**: Dan zijn we inderdaad toe aan agendapunt 11, de stemmingen. Ik kijk even naar de griffie. Dat kan zo aanstonds gaan beginnen. We hebben vanmorgen even met elkaar geoefend en natuurlijk vastgesteld dat de stemming enige tijd blijft openstaan om u allen in de gelegenheid te stellen om te stemmen. Maar het is nadrukkelijk de bedoeling dat, als ik zeg 'de stemming is geopend', dat u dan ook gewoon daadwerkelijk stemt. Dus ik zal opletten, samen met de griffier, of dan toch nog niet een lid het is vergeten. Het is echt niet toegestaan om tijdens de stemmingen te beraadslagen. Niet onderling, niet met elkaar. Het is natuurlijk ook niet toegestaan om voor elkaar te stemmen. Het stempasje zit in uw apparaat en alleen u mag die stem uitbrengen.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, van de orde. Ik vind het goed dat u nu allemaal spelregels bedenkt, maar dat wil niet zeggen dat wij daar per definitie ons altijd aan zullen gaan houden, heb ik het vermoeden. Want als mijn collega hier toch even wil weten 'hoe zit het', dan wil ik niet dat ik niks mag zeggen tegen mijn collega. Dus beraadslagen tijdens stemmingen, dat dat verboden zou zijn, dat is voor mij echt volslagen nieuw en daar wens ik me ook niet aan te conformeren.

De **VOORZITTER**: Nou, dan hebben we misschien wel even een issue. Kijk, u stemt hier zonder last of ruggenspraak. U stemt voor uzelf.

De heer **VAN SCHIE**: Wij stemmen zonder last, voorzitter, maar met ruggenspraak.

De **VOORZITTER**: Ja. Eens. Maar het kan niet zo zijn dat de stemming oneindig blijft openstaan en dat u met elkaar gaat overleggen.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, dus daarom vind ik het goed. Laten we nu gewoon-ik doe verder nergens moeilijk over. We gaan gewoon lekker stemmen. Maar voordat u nu allemaal regels institutionaliseert die er wat mij betreft niet zijn, denk ik dat het goed is dat we dit gesprek op enig moment voeren over de wijze waarop we dan tijdens een digitale stemming ook de huisregels hanteren. Zolang er niks staat in het Reglement van Orde en de Grondwet van toepassing is, denk ik dat het goed is dat we gewoon op een normale manier met elkaar het gesprek voeren over hoe we stemmen en niet van tevoren dat helemaal dichttimmeren.

De **VOORZITTER**: Nee, maar ik vraag uw aandacht voor het feit dat een stemming geldig moet zijn en dat er geen enkele aanleiding mag zijn tijdens de stemming, dat later iemand zegt 'die stemming is niet geldig verlopen'. Dan hebben we echt een probleem. Dus ik vraag u te disciplineren dat u, op het moment dat ik zeg 'de stemming gaat open', uw stem uitbrengt. Ik zal niet een scheidsrechter zijn die onmiddellijk, als één iemand even naar u kijkt en u geeft een knikje of zo, om daarin op te treden. Maar ik sta niet toe dat u over de fracties heen nog met elkaar in overleg gaat. Het is echt een kwestie van seconden. We moeten echt voorkomen dat er dan een nieuw soort discussie ontstaat. Ik hoop ook dat u in uw voorbereiding tijdens de schorsing gewoon aan de hand van de stemlijst met elkaar hebt afgesproken: hoe zal de fractie stemmen? Dus dan kan er geen misverstand over ontstaan. Dat is echt mijn aanbeveling om dat altijd te doen. Ja?

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter? Even heel kort een aanvulling. Het lijkt me wel goed om hierna wel een aanvulling te doen in het Reglement van Orde over hoe we hiermee omgaan. Hierna.

De **VOORZITTER**: We moeten misschien even kijken of dat nodig is inderdaad. Ja. Dat is een goede tip. Maar goed, we nemen vandaag, vanavond, al besluiten die echt geldig zijn. Nogmaals, we hebben een probleem als iemand de geldigheid van een besluit aanvecht, omdat er toch iets mis is gegaan tijdens de stemming. Ja? Oké. Dat is inderdaad ook zoals de griffier zegt, mevrouw van Gilse, dat hoort er ook bij dat u inderdaad tijdens de stemming op uw plaats zit en daar niet van af gaat. Ja?

Statenvoorstel Benoeming lid en plaatsvervangend lid commissie geloofsbrieven (PS2022PS21)

Dit punt is gehamerd.

De voordracht wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022PS21.

Statenvoorstel Benoeming twee leden Provinciale Commissie Leefomgeving (PS2022RGW110)

Dit punt is gehamerd.

De voordracht wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022RGW110.

Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan gaan wij stemmen. Dat doen we aan de hand van de stemlijst die u allemaal hebt gekregen, in die volgorde. En wij stemmen vanavond over de Programmabegroting 2023. We beginnen de stemming over amendement A36 Toekomstbegroting, ingediend door de VVD en 50PLUS. De stemming gaat nu open.

De heer **WESTERLAKEN**: Voorzitter, wij hebben een aantal mensen in de fractie waar niet gestemd kan worden.

De **VOORZITTER**: Ik vraag even om deze stemming uit het systeem te halen. Dat kan.

Dames en heren, de stemming wordt even opnieuw gedaan voor dit punt. Dus alle stemmen gaan eruit. Ik zal opnieuw aankondigen over welk punt wij stemmen.

Dames en heren, het is even verstandig de vergadering te schorsen. Dat doe ik bij deze. Dan onderbreek ik de stemming.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Alstublieft, help ons even met elkaar om dit op een goede manier te doen. Dank u wel. Heeft iedereen het stempasje in het apparaat? Juist. Niemand haalt tijdens de stemming dat pasje eruit.

Dan gaan wij opnieuw de eerste stemming doen volgens de aangekondigde procedure. Dus ik geef aan dat wij nu stemmen over amendement A36 Toekomstbegroting, ingediend door de VVD en 50PLUS. De stemming is nu geopend.

Aan de orde is de stemming over het amendement A36 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Toekomstbegroting.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A36 is verworpen met de stemmen van VVD en 50PLUS voor en PvdA, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, DENK, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A29 van de leden Kocken (VVD), Dinklo (JA21), De Haan (ChristenUnie), De Boer (PvdA), Kamp (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Werk maken van restauratieachterstand rijksmonumenten.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A29 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, 50PLUS, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL voor en DENK tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A30 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake MKB-bedrijven ondersteunen in samenwerking.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A30 is verworpen met de stemmen van VVD, D66 4 stemmen, CDA en 50PLUS voor en PvdA, GroenLinks, SGP, D66 1 stem, SP, ChristenUnie, DENK, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A32 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Investeren in regionale samenwerking.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A32 is verworpen met de stemmen van VVD, D66 en 50PLUS voor en PvdA, GroenLinks, SGP, CDA, SP, ChristenUnie, DENK, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A33 van de leden Van Schie (VVD), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Opcenten.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A33 is verworpen met de stemmen van VVD, SGP, 50PLUS, DENK, JA21 en BVNL voor en PvdA, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A34 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Ov op volle sterkte.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A34 is verworpen met de stemmen van SP, 50PLUS en Socialisten Utrecht voor en PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, ChristenUnie, DENK, JA21 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A35 van de leden Demir (DENK), Karataş (GroenLinks), Lejeune (PvdA) en Rikkoert (ChristenUnie) inzake Inclusieve sport is zonder racisme en discriminatie.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A35 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en CDA, JA21 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A37 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Van Elteren (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Steun voor voedselbanken provincie Utrecht.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A37 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, GroenLinks, D66, CDA, ChristenUnie, 50PLUS en DENK voor en VVD, SGP, SP, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022PS19, met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van amendementen A29, A35 en A37 aangebrachte wijzigingen.

Aan de orde is de stemming over de motie M91 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Sneller bouwen naar behoefte.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M91 is verworpen met de stemmen van VVD, SGP, SP, 50PLUS, DENK, Socialisten Utrecht en BVNL voor en PvdA, GroenLinks, D66, CDA, ChristenUnie en JA21 tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M92 van de leden Kocken (VVD), Kamp (D66), Welschen (CDA), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP), Dinklo (JA21), De Boer (PvdA), Hoek (50PLUS), Van Elteren (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Demir (DENK) inzake 650 jaar Stichtse landbrief.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M92 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK, JA21 en Socialisten Utrecht voor en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M94 van het lid Dinklo (JA21) inzake Transparantie in huisvesting statushouders.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M94 is verworpen met de stemmen van VVD, SGP, 50PLUS, JA21 en BVNL voor en PvdA, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M95a van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M95a is verworpen met de stemmen van 50PLUS, JA21 en BVNL voor en PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M96 van de leden Westerlaken (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Hoek (50PLUS) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Uitval bussen.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M96 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, CDA, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK, JA21 en Socialisten Utrecht voor en D66 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M100 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Van Elteren (GroenLinks), Krijgsman (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor dierenopvang provincie Utrecht.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M100 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, D66, SP, ChristenUnie, 50PLUS, JA21 1 stem en Socialisten Utrecht voor en VVD, SGP, CDA, DENK, JA21 4 stemmen en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M101a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), De Jong (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Lejeune (PvdA) en De Droog (D66) inzake Borging kwaliteit.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M101a is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, D66, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en SGP, CDA, JA21 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M102 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Het moment van besparen is nu.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M102 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK, JA21 en Socialisten Utrecht voor en VVD en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M103 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Bikker (CDA), Kamp (D66), Dercksen (BVNL), Hoek (50PLUS), Oude Wesselink (GroenLinks) en De Jager (VVD) inzake Creatief kijken naar Donderbergrotonde.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M103 met algemene stemmen is aangenomen.

Aan de orde is de stemming over de motie M104 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), De Haan (ChristenUnie) en De Man (VVD) inzake PS in positie bij Omgevingsgericht Werken.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M104 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, ChristenUnie, 50PLUS, DENK, JA21 en BVNL voor en CDA, SP en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M105 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Eerst agenda, dan programma.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M105 is verworpen met de stemmen van SGP, D66, SP, 50PLUS, JA21 en Socialisten Utrecht voor en PvdA, VVD, GroenLinks, CDA, ChristenUnie, DENK en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M106 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Dercksen (BVNL) en Hoek (50PLUS) inzake NH3 ≠ NOx.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M106 is verworpen met de stemmen van SGP, SP, ChristenUnie, 50PLUS, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL voor en PvdA, VVD, GroenLinks, D66, CDA en DENK tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M107 van het lid Demir (DENK) inzake Inclusieve provincie.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M107 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, D66, SP, ChristenUnie, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, SGP, CDA, JA21 en BVNL tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M108 van de leden Kocken (VVD), Westerlaken (CDA), De Droog (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M108 is aangenomen met de stemmen van VVD, GroenLinks, d55, CDA, ChristenUnie en 50PLUS voor en PvdA, SGP, SP, DENK, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan hebben wij alle voorstellen in stemming gebracht en van een besluit voorzien. Een hele opluchting. [applaus] Er is echt met heel veel spanning door heel velen in dit huis naar gekeken. Manouk, ik kijk jou even aan. Super dat dit goed ging. En ook complimenten aan u dat het ook zo soepel ging. Eigenlijk is het absoluut een verrijking, want het gaat zo snel en helder en u ziet gelijk de uitslag.

12. Sluiting

De **VOORZITTER**: Dames en heren, we zijn aan het eind gekomen van onze vergadering. Ik dank u voor uw aanwezigheid en voor uw inbreng. Ik dank al onze

medewerkers die deze vergadering mogelijk gemaakt hebben en ons weer fantastisch hebben ondersteund. En ook de mensen van de griffie, heel hartelijk dank. het is een mooie vergadering geweest. Heel veel dank. [applaus] Ik wens u voor straks wel thuis, maar er is nog gelegenheid om met elkaar een drankje te drinken in Bob's Bar. Daar nodig ik u graag voor uit.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 20.03 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

9.

Statenvoorstel Programmabegroting 2023 (PS2022PS19)

Gedeputeerde **STERK** zegt toe naar aanleiding van motie M100 Steun voor Dierenopvang provincie Utrecht in gesprek te gaan met dierenopvangorganisaties om te inventariseren waar hun behoefte ligt voor aanvullende (financiële) steun vanuit de provincie en op basis van die inventarisatie te kijken hoe de provincie dit kan faciliteren. De gedeputeerde zal Provinciale Staten informeren over de uitkomsten hiervan.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe in het gesprek met het IPO aan te geven dat er nog veel zaken onduidelijk zijn, wat het ingewikkeld maakt om een goede voorverkenning op te stellen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe voor de vaststelling van de inrichting van de stikstofbank het conceptplan ter consultatie voor te leggen aan Provinciale Staten.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe te inventariseren welke rol de provincie aanvullend kan nemen om de energiebesparing bij bedrijven en organisaties verder te versnellen.

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe in de communicatie FAC van januari/februari 2023 op basis van een discussiestuk het debat te initiëren over hoe het scenariodenken op een goede manier gepresenteerd kan worden in de begrotingsstukken. De gedeputeerde heeft tevens aangegeven dat, mocht het niet lukken tijdig een discussiestuk op te leveren, de commissie FAC tijdig hierover wordt geïnformeerd.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe de Staten te informeren over de stand van zaken omtrent het beheer van de wolvenpopulatie in Nederland binnen de huidige wettelijke kaders, te onderzoeken welke mogelijkheden de provincie zelf heeft en bij de EU aan te dringen op een lagere beschermingsstatus van de wolf.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe te zullen kijken welke mogelijkheden de provincie heeft bij de regeling extern salderen ten aanzien van de stikstofuitstoot.

Index

Amendement A29 van de leden Kocken (VVD), Dinklo (JA21), De Haan (ChristenUnie), De Boer (PvdA), Kamp (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Werk maken van restauratieachterstand rijksmonumenten.....	14
Amendement A30 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake MKB-bedrijven ondersteunen in samenwerking.....	16
Amendement A31 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht.....	16
Amendement A32 van de leden Kocken (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Investeren in regionale samenwerking.....	17
Amendement A33 van de leden Van Schie (VVD), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Opcenten.....	18
Amendement A34 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Ov op volle sterkte.....	63
Amendement A35 van de leden Demir (DENK), Karataş (GroenLinks), Lejeune (PvdA) en Rikkoert (ChristenUnie) inzake Inclusieve sport is zonder racisme en discriminatie.....	81
Amendement A36 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Toekomstbegroting.....	126
Amendement A37 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Van Elteren (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Steun voor voedselbanken provincie Utrecht.....	135
Motie M100 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Van Elteren (GroenLinks), Krijgsman (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor dierenopvang provincie Utrecht.....	65
Motie M101 van het lid Rikkoert (ChristenUnie) inzake Borging kwaliteit.....	67
Motie M101a van de leden Rikkoert (ChristenUnie), De Jong (GroenLinks), Hoek (50PLUS), Lejeune (PvdA) en De Droog (D66) inzake Borging kwaliteit.....	101
Motie M102 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Het moment van besparen is nu...73	
Motie M103 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Bikker (CDA), Kamp (D66), Dercksen (BVNL), Hoek (50PLUS), Oude Wesselink (GroenLinks) en De Jager (VVD) inzake Creatief kijken naar Donderbergrotonde.....	74
Motie M104 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), De Haan (ChristenUnie) en De Man (VVD) inzake PS in positie bij Omgevingsgericht Werken.....	75
Motie M105 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht) en Hoek (50PLUS) inzake Eerst agenda, dan programma.....	76
Motie M106 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Dercksen (BVNL) en Hoek (50PLUS) inzake NH3 ≠NOx.....	77
Motie M107 van het lid Demir (DENK) inzake Inclusieve provincie.....	82
Motie M108 van de leden Kocken (VVD), Westerlaken (CDA), De Droog (D66) en Hoek (50PLUS) inzake Met kennis meer kracht.....	125
Motie M109 van de leden De Brey (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Planning provinciaal herstel na natuurgeweld Leersum.....	122
Motie M91 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Sneller bouwen naar behoefte.....	12
Motie M92 van de leden Kocken (VVD), Kamp (D66), Welschen (CDA), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP), Dinklo (JA21), De Boer (PvdA), Hoek (50PLUS), Van Elteren (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Demir (DENK) inzake 650 jaar Stichtse landbrief 28	

Motie M93 van de leden Dinklo (JA21) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Bescherm onze dieren tegen beesten	37
Motie M94 van het lid Dinklo (JA21) inzake Transparantie in huisvesting statushouders ..	38
Motie M95 van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure	39
Motie M95a van de leden Dinklo (JA21) en Dercksen (BVNL) inzake Geen dwang bij vestiging azc's en huisvesten mensen in de asielprocedure	128
Motie M96 van de leden Westerlaken (CDA), Rikkoert (ChristenUnie), Hoek (50PLUS) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Uitval bussen	45
Motie M97 van de leden Dercksen (BVNL) en Hoek (50PLUS) inzake Help de bakker, slager, groenteboer, palingroker en andere kleinere middenstanders de winter door ...	51
Motie M98 van de leden De Boer-Leijnsma (PvdA), De Haan (ChristenUnie) en Hoek (50PLUS) inzake Steun voor Voedselbanken provincie Utrecht	60
Motie M99 van de leden Breur (SP), Eggermont (Socialisten Utrecht), Hoek (50PLUS) en De Jager (VVD) inzake Laat de tram rijden op wedstrijddagen FC Utrecht	64